

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΜΗΔΕΙΑ ΚΑΙ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤ' ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ 'ΕΣΤΙΑΣ,,

1906

ΤΥΠΟΙΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

ΕΙΣ Δ Γ Ω Γ Η

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΡΑΜΑΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΣΚΗΝΗΣ

Ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν ἀσχολούμενος περὶ τὴν μελέτην τοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἶνε δυνατόν νὰ ἀναβιβάζωνται ἐπὶ τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς παλαιὰ δράματα πρὸς διδασκαλίαν, κατέληξα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπὶ σκηνῆς διδασκαλία τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν ἐν πρωτοτύπῳ δὲν ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ, ὃν αὕτη ἐπιδιώκει, δηλ. νὰ μυήσει τοὺς νεωτέρους Ἑλλήνας τὰ μυστήρια τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς τραγωδίας, οἷος ὑπὸ τοῦ ὑψίστου φιλοσόφου ὠρίσθη, νὰ ἐμπνεύσῃ δηλ. εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον καὶ τὴν συγκίνησιν πρὸς τῆς θέας τῶν ἑλεεινοτήτων τοῦ βίου, νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν τὴν πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν ὁσπὴν, τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀποστροφὴν κατὰ τῆς κακίας καὶ νὰ παροτρύνῃ ἡμᾶς εἰς μίμησιν τῶν ἐν γενῶν πράξεων διὰ τῆς ἐφ' ἡμῶν ἐπιδράσεως τῶν πνευμάτων τῶν ἐξόχων τῆς Ἑλλάδος τραγικῶν.

Πρώτιστον αἴτιον τούτου εἶνε ἡ ἀτελής κατανόησις ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τῆς γλώσσης τοῦ πρωτοτύπου. Εἶνε ἀληθὲς καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβήτησεως, ὅτι ὁ Ἕλλην, παρὰ πᾶσαν τὴν πολυειρή αὐτοῦ ἐν τοῖς σχολείοις σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, δυσκόλως κατορθώνει νὰ ἐννοῇ εὐχερῶς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ μάλιστα τοὺς ποιητάς. Εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι οἱ ξένοι, καὶ ὀλιγώτερον χρόνον

ἐνδιατρίβοντες περὶ τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀποβαίνουσιν ἐγκρατέστεροι αὐτῆς καὶ εὐχερέστερον γράφοντες καὶ ἐννοοῦντες καὶ ὁρθότερον, ἐὰν τις ἐξαιρέσῃ τὴν προφορὰν, λαλοῦντες καὶ ἐν γένει χειριζόμενοι αὐτήν. Πολλὰ αἷτια τοῦ λυπηροῦ τούτου φαινομένου ἐλέχθησαν, ἐν οἷς ὡς κυριώτατον ἡ ἔλλειψις ὁρθῆς ἐν τοῖς σχολείοις μεθόδου περὶ τὴν διδασκαλίαν. Ἀλλὰ θὰ φανῇ ἴσως παράδοξον, ἐὰν λεχθῇ, ὅτι ἐν τῶν κυριωτάτων αἰτίων τῆς ἀνεπαρκοῦς μαθήσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης πορ' ἡμῖν εἶνε, τὸ ὅτι προβαίνομεν εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῆς μεταχειριζόμενοι ὡς ὄργανον τὴν μητρικὴν μας γλῶσσαν, δηλ. τὴν νέαν Ἑλληνικὴν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν ἰδιῶμα συμβάλλεται τὰ μέγιστα πρὸς κατανόησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἐπικουρεῖ ἡμῖν εἰς τὴν φυσικὴν ἀντίληψιν πολλῶν χωρίων ἀκαταλήπτων εἰς τὸν ξένον, ἀποτρέπει τοὺς φιλολογοῦντας ἀπὸ τῶν γελοίων πολλὰκις παρανοήσεων, εἰς ἃς περιπίπτουσιν οἱ ἀλλόγλωσσοι ἔνεκα τῆς ἀγνοίας τῆς νεωτέρας γλώσσης, ἀγνοίας συγκεκριασμένης μεθ' ὑπερβολικῆς καὶ λεπτολόγου ζητήσεως· ἀλλ' εἶνε οὐχ ἥτιον ἀληθές, ὅτι ὁ ἐπιχειρῶν Ἑλλῆν τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, νομίζων ὅτι κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας βιβλία γεγραμμένα ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ, παρασύρεται ὑπὸ τῶν εἰς τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ ἐναύλων νεωτέρων χρήσεων τῆς γλώσσης καὶ αἰσθάνεται δυσκολίαν μεγίστην νὰ διακρίνῃ τὴν ἀρχαίαν λέξιν ἢ σύνταξιν ἀπὸ τῆς νεωτέρας καὶ διὰ τοῦτο περιπίπτει εἰς οὐκ ὀλίγας πλάνας, ἃς ὑπεκφεύγει ὁ ξένος. Ὁ Ἑλλῆν, ἀναγινώσκων ἀρχαῖά τε καὶ νέα βιβλία, ποιεῖται σύγχυσιν πολλὴν καὶ μεγάλην μεταξὺ τῶν δύο ἰδιωμάτων, ἐκλαμβάνων πολλὰκις τὸ νέον ὡς ἀρχαῖον. Τὸ πάθημα τοῦτο

δὲν εἶνε σημερινόν· ἄρχεται ἀπὸ τῶν μεταγενεσιτέρων τῆς ἀρχαιότητος Ἑλλήνων τῶν ἐπιχειρησάντων νὰ συγγράψωσιν οὐχὶ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν ἰδίωμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ μιμούμενοι τοὺς ἀρχαίους Ἀττικούς. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Πλουτάρχου καὶ τῶν σοφιστῶν τῶν νεωτέρων χρόνων, οἵτινες δι' ἐπιμόνου σπουδῆς ἐθήρευσαν τὴν ὀρθὴν τοῦ ἀττικισμοῦ χρῆσιν, εὐρίσκει τις πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ συντάξεις, ἀγνώστους μὲν τοῖς παλαιοῖς, ὑποληφθείσας δ' ὅμως ὥς ἐν χρήσει παρ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν συγγραφέων τούτων ἀπατηθέντων ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἰδιώματος.

Ὁ νεώτερος Ἕλληνας ἐκπλήττεται μανθάνων, ὅτι ἡ γνωστοτάτη εἰς αὐτὸν ῥῆσις ἡ λέξις ἐνέχει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἄλλην ἔννοιαν καὶ πολλάκις ἀντίθετον ὅλως τῆς νῦν. Τίς π. χ. δύναται νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ἡ μυριόλεκτος σήμερον λέξις ἀφιιππέω παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι σημαίνει οὐχὶ καταβαίνω ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀλλὰ ἀπέρχομαι ἔφιππος; Ποσάκις δὲν ἀποδίδομεν τὸ ἐπίθετον φρενέρης εἰς παρὰ φρονας, ἐν ᾧ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὁ φρενέρης ἦτο ὁ φρόνιμος, ὁ συνειτός; Τίς ἀναγινώσκων τὴν φράσιν νοσήσας ἔκαμε, θὰ φαντασθῇ, ὅτι τὸ ἔκαμε σημαίνει ἀπέθανεν, ἐν ᾧ περὶ παντός ἄλλου ἢ περὶ θανάτου προκειμένου γίνεται σήμερον χρῆσις τοῦ ἔαμνειν; Ἡ τίς ἀπαντήσας τὴν φράσιν κύνας ἀργοὶ θὰ νομίσῃ, ὅτι πρόκειται περὶ ταχυπόδων κυνῶν, ἐν ᾧ σήμερον τὸ ἐπίθετον τοῦτο, ὥς καὶ ἐν ἄλλοις τῆς ἀρχαιότητος χρόνοις, ὑπὸ πάντῃ ἀντίθετον ἔννοιαν λέγεται; Ἀπείρους λέξεις καὶ ῥήσεις δύναται τις νὰ ἀποθησαυρίσῃ παρανοοῦμένως μὲν ἐν κόλῳ σήμερον ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διὰ τὴν διάφο-

ρον αὐτῶν χρῆσιν, ὁρθῶς δ' ὑπὸ τῶν ξενογλώσσων ἐκλαμ-
 βανομένας, διότι οὗτοι δὲν παρασύρονται ὑπὸ διγλωσσίας,
 ἐν ᾧ ἡμεῖς ἔνεκα τῆς διγλωσσίας, ἐπιχειροῦντες νὰ γράψω-
 μεν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἐν λόγῳ ἀμφιβάλλομεν καὶ
 ἐπέχομεν περὶ παντὸς καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων αὐτῶν εἰσέτι,
 βλέποντες, ὅτι καὶ οἱ νομιζόμενοι ἐντριβέστατοι περὶ τὰ Ἑλ-
 ληνικὰ γράμματα δὲν εἶνε οὐδ' αὐτοὶ ἀπηλλαγμένοι τοῦ κιν-
 δύνου τούτου. Ὁ ξένος ὅμως ἑλληνομαθὴς δὲν φοβεῖται μὴ
 προσκρούσῃ εἰς τὸν ὑπὸ γαληνιοῖαν ἐπιφάνειαν ὑπολανθά-
 νοντα τοῦτον σκόπελον. Ὁμοιάζομεν δηλ. πρὸς ἐπιχειροῦντα
 νὰ σπουδάσῃ καὶ ἐκμάθῃ ὄργανόν τι μουσικὸν συστηματι-
 κῶς, ἐν ᾧ μόνος αὐτὸς πρότερον ἄνευ διδασκάλου κατήρ-
 ξατο τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτον ἄπειρα προσκόμματα
 παρεμβάλλει ἢ κατ' ἰδίαν ἄτεχνος καὶ ἀσυστηματοποίητος
 ἐκεῖνη προενασχόλησις, κατὰ τὴν ὁμολογίαν δὲ τῶν ἀγανα-
 κτούντων ἐπὶ τούτῳ μουσικοδιδασκάλων, ὅσον μετὰ ταῦτα
 καὶ ἂν ἀσχοληθῇ εἰς τὴν μουσικὴν, θὰ ὑπολειφθῶσι τὰ
 ἐλαττωματικὰ ἔχνη τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀποπείρας.

Ἐὰν λοιπὸν ἔχοντες ἐν τῇ κεφαλῇ ἡμῶν τὴν σύγχυσιν
 ταύτην τῶν δύο ἰδιωμάτων παραστῶμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν
 Ἑλληνικοῦ δράματος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ, τίνες αἱ ἐξ
 αὐτῆς ἀποκομιζόμεναι ἐντυπώσεις; Ἐπειδὴ κατανοοῦμεν
 ἐλάχιστα, συγχέομεν δὲ τὰ πλείονα οὐ μόνον τῶν λυρικῶν
 τοῦ δράματος μερῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ διαλόγου· ἐπειδὴ
 προσπίπτουσιν ἀήθεις καὶ εἰς τῶν ἐμπειροτέρων ἑλληνιστῶν
 τὰ ὧτα οἱ πλήρεις ποιητικῶν σχημάτων δύσκολοι τοῦ ποιη-
 τοῦ στίχοι, ἀπερχόμεθα τοῦ θεάτρον μὲ πλήρη πεποιθή-
 σιν, ὅτι τὰ δράματα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν εἶνε πλέον νε-
 κρά, ὥς καὶ ἡ γλῶσσά των, καὶ ὅτι οὐδεμία δύναμις δύνα-

ται νὰ ἐμφυσήσῃ τὴν ζωὴν ἐκείνῃ, ὥστε νὰ μεταδίδῃ ἡ παρὰστασις αὐτῶν καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν συγκίνησιν καὶ τὰ αἰσθήματα, ὧν ἐμπεφορημένοι οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι κατέλειπον τὰ θεατρικὰ ἐδῶλια. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὰ σχολικὰ βάρη, ἐφ' ὧν καὶ χρόνον καὶ νεότητα κατετρίψαμεν πρὸς μάθησιν γλώσσης, ἣς ἐπὶ τέλους δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀποκτήσωμεν γνῶσιν ἀξίαν τῶν κόπων ἡμῶν· ἐπειδὴ ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικὸν καὶ τὴν ἀναγκαίαν μὲν, ἀλλ' ἐπίμοχθον ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἀπερχόμεθα τοῦ θεάτρον χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὴν αὐτομάτως γεννωμένην ἐκείνῃ πρὸς τὸν ποιητὴν συμπάθειαν τὸν παρασκευάσαντα εἰς ἡμᾶς στιγμὰς τινας τέρψεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὀδηγήσαντα ἡμᾶς εἰς τὸν κόσμον τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς εὐγενοῦς συγκινήσεως. Ἀντὶ τέλος νὰ συντελέσῃ ἡ θέα τῶν δραμάτων τούτων πρὸς στενωτέραν πνευματικὴν προσέγγισιν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων πρὸς τοὺς προγόνους αὐτῶν ἀριστοτέχνας, τοῦναντίον ἀπομακρύνει ἔτι μᾶλλον αὐτούς, ὅχι διότι τὰ ἔργα ἐκεῖνα εἶνε ἀπρόσφορα διὰ τὴν σημερινὴν σκηνήν, ὅχι διότι ὑφίστανται ἢ ἡλλοιώθησαν τὰ παλαιὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ τέρπῃ πλέον σήμερον ὅ,τι ἐκείνους ἔτερε, μηδὲ νὰ συγκινήῃ ὅ,τι ἐκείνους συνεκίνηε, ἀλλὰ διότι ἀναβιβάζονται σήμερον μὲ τὸ παλαιὸν τῶν περιβλημα, ἄνευ ζωῆς καὶ ψυχρά.

Καὶ πῶς νὰ μὴ γεννῶνται ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὰ προορηθέντα αἰσθήματα, ὅταν δὲν ἐννοῶμεν; Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃ καὶ αὐτὸς ὁ λόγιος θεατὴς τὸ ἀρχαῖον δράμα, ὡς ἐννοεῖ τὴν ἐφημερίδα του, διότι τότε καὶ μόνον τότε ἐξεγείρει τὸ ἀναγκαῖον ἐνδιαφέρον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ

διὰ τῆς παραστάσεως ἐπιδιωκόμενον σκοποῦ ; Πῶς, λέγομεν, εἶνε δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀρχαῖον δρᾶμα ὁ λόγιος θεατὴς ὁ ἐμβαπτισθεὶς εἰς τὰ νάματα τῆς ἀρχαίας γλώσσης μόνον εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀφ' οὗ οἱ ἐπαγγελόμενοι τὴν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ταύτης εἶνε ἡναγκασμένοι, πρὶν ἢ μεταβῶσιν εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν παραδόσεων, νὰ ἀνοίγωσι δύο καὶ τρεῖς ἐρμηνευτὰς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως σχολίων καὶ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων νὰ ἐννοῶσιν ἐπαρκῶς, ἵνα μεταδίδωσιν εἰς τοὺς ἀκροατάς των τὴν ἔννοιαν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν ; Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ καθ' ἑκάστην ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐντροφῶντες καὶ περὶ αὐτὴν μοχθοῦντες καὶ πρὸς αὐτὴν προσοικειούμενοι μετὰ δυσχερείας κατανοοῦσιν ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ μάλιστα χονδρικῶς, τῶν λεπτοτέρων νοημάτων καὶ δὴ ἐν τοῖς λυρικοῖς διαφευγόντων ἡμᾶς—τοῦτο τοῦλάχιστον συνέβη εἰς ἐμὲ—πόσον ἄρα θὰ κατανοήσωσιν οἱ ἄνδρες τῶν λοιπῶν κλάδων, οἱ ἰατροί, οἱ δικηγόροι, οἱ θεολόγοι, οἱ ἔμποροι, οἱ βιομήχανοι, οἱ στρατιωτικοί, οἱ ὑπάλληλοι καὶ πάντες ἐν γένει οἱ μορφωθέντες, ὡς εἴπομεν, εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἔνθα, ὡς γνωστόν, πενιχρὰ ἡ γνώσις τῆς παλαιᾶς γλώσσης παρέχεται ;

Περὶ δὲ τῶν μὴ τυχόντων ἐπαρκoῦς παιδείας οὐδὲ λόγος· διότι, εἴτε ἐν τῇ Ἰνδικῇ εἴτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γίνεται ἡ διδασκαλία, εἶνε τὸ αὐτὸ δι' αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο ἀναρίθμητοι εἶνε αἱ παρανοήσεις καὶ κωμικαὶ μάλιστα εἰς τοὺς στίχους, ἔνθα συμβαίνουνσι συχναὶ ἐκθλίψεις φωνηέντων καὶ κράσεις καὶ ἐν γένει πᾶν εἶδος συναλοιφῆς, καὶ εἰς τὰς φράσεις ἐκείνας, ἐν αἷς τὸ ἀρχαῖον συγχέεται κατὰ τὴν ἐκφώνησιν πρὸς τι νέον.

Ἄλλ' ὥσως ἀντίειπε τις, ὅτι, ὅσάκις ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοτίμου Ἑταιρείας πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων ἐλληνικῶν δραμάτων ἀνεβιβάσθησαν ἔργα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους, διήγειραν μεγίστην συγκίνησιν καὶ ἐνέπνευσαν μέγαν ἐνθουσιασμόν εἰς τὸ πολυπληθὲς κοινόν. Ἐναντιοὶ μάλιστα εἶνε αἱ ἐπευφημίαι αἱ ἀντηχήσασαι ὑπὸ μυριοστόμου πλήθους Ἑλλήνων τε καὶ ξένων ἐν τῷ παλλεύκῳ τῶν Ἀθηνῶν σταδίῳ κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δράματος.

Παρηκολουνθήσαμεν πολλὰς τοιαύτας τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρείας παραστάσεις. Ἐθαυμάσαμεν τοὺς μόχθους, οὓς κατέβαλε πρὸς ἀναπαράστασιν τῆς παρωχημένης ἐποχῆς· ἐγοητεύθημεν ἐκ τῆς ἀκριβείας, μεθ' ἧς ὁ ἱματισμὸς καὶ τὰ σκηνικὰ ἐποιεῖσθαι ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν τῆς ἀρχαιότητος μελετῶν· συνεκινήθημεν ἐκ τῆς δεξιᾶς ὑποκρισεως τῶν λίαν ἡσυχμένων φιλοτίμων νέων τῶν ὑποκριθέντων τὰ διάφορα πρόσωπα· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν, ὅτι γενικὴν τινα μόνον ἀντίληψιν τοῦ ὅλου ἔργου ἔσχομεν· ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν συνεκίθημεν ἐκ τῶν ἐν τῷ δράματι ἐξελισσομένων περιπαθῶν ἐπεισοδίων, εἰ καὶ οὐχὶ ἅπαξ εἶχομεν ἐξονυχίσῃ τὰ διδασκόμενα ἔργα. Τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν κατεπλάγη ἐκ τῆς θείας τῆς παραστάσεως· διότι τὸ πλῆθος εἶνε προκατειλημμένον, ὅτι μέγα τι καὶ γιγάντειον ἐξελίσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων. Οἱ ξένοι θεαταί, ἔμπεφορημένοι σφοδροῦ φιλελληνισμοῦ καὶ ἔνθεοι ἐκ τῆς ἀπλουμένης ἐνώπιόν των θείας ἁρμονίας τῆς ἀπικτῆς φύσεως μετὰ τῶν ἀπικτῶν μνημείων, κατέστησαν ἑξάλλοι ἐκμανέντες, οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἐξελίξεως παλαιῶν τραγικῶν ἐπεισοδίων ἐπὶ πεδίου παλαιοῦ ἐνδόξου.

Τὰ πάθη ὅμως, τὰ συναισθήματα τὰ διεγερόμενα ἐκ τῶν λεπτοτάτων καὶ περιπαθεσιῶν ὀήσεων καὶ ἐκ τῆς ἀπαρμύλλον οἰκονομίας δὲν διεγείρονται εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ πλήθους. Ὁ συνήθης θεατὴς, δηλ. πᾶσαι αἱ ἐργατικά, βιομηχανικά, ἐμπορικά, αὐταὶ ἐν μέρει αἱ ἐπιστημονικαὶ τάξεις, συγκινεῖται καὶ ἐπενφημεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ συνθήκην, καταπληττόμενος μόνον ἐκ τῆς ὀψεως, ὅπερ κατ' Ἀριστοτέλην εἶνε τὸ ἀτεχνότερον τῆς τραγωδίας στοιχεῖον,¹ κατὰ τὰ ἄλλα μὴ συγκινούμενος ὡς μὴ ἔννοων.

Ταῦτα λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι πρέπει νὰ παύσῃ ἡ προπαρασκευὴ τοιούτων παραστάσεων εἰς τὸ ἀρχαῖον πρωτότυπον. Τοῦναντίον, δέον ἐπιμελῶς νὰ ἐπιδοθῇ ἡ φιλοτιμος Ἑταιρεία εἰς τὴν ὅσον ἔνεστι τελειότεραν ἐμφάνισιν εἰς τὰ ὄμματα τῶν σημερινῶν θεατῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἄλλ' αἱ παρῴστιάσεις αὗται νὰ περιορισθῶσιν εἰς ἐπισημοὺς τελετάς, ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Σταδίῳ, ἔνθα ἡ ψυχὴ τοῦ θεατοῦ εἶνε προδιατεθειμένη μυστηριωδῶς εἰς τὸ ἰδεῶδες καὶ ἔνθα ἡ καρδία μᾶλλον ἢ ὁ νοῦς δοῇ.

Ἄφ' οὗ λοιπόν, διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους, ἡ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ διδασκαλία ἀρχαίου δράματος οὐδεμίαν πρακτικὴν ὠφέλειαν ἀπεργάζεται, ἅρα γε τὰ ἔργα τῶν παλαιῶν, τὰ ὅποια ἐδίδαξαν καὶ διηπαιδαγώγησαν τὸν κόσμον ὅλον, πρέπει νὰ μείνωσιν εἰς τὰ μουσεῖα ἢ νὰ χρησιμεύωσι μόνον πρὸς ἀνατομικὴν κριτικὴν ἔρευναν ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν! Οὐδαμῶς. Φρονοῦμεν ὅτι περὶ τὰς δύο δεκάδας ἐκ τῶν παλαιῶν δραμάτων καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Σοφοκλέους

¹ Τὸ δὲ διὰ τῆς ὀψεως τοῦτο (τὴν φρίκην καὶ τὸν ἔλεον) παρασκευάζειν ἀτεχνότερόν ἐστι. Ἀριστ. Ποιητ. 14.

δύνανται, καταλλήλως διασκευαζόμενα, νὰ κοσμήσωσι τὸ δραματολόγιον τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου καὶ νὰ ἀντικαταστήσωσι κατὰ τρόπον Ἑλληνικόν, κατὰ τρόπον ἐθνικὸν πολλὰ τῶν ξενογλώσσων, ὧν τὸ κακόζηλον ἄρχειται ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῶν. Διὰ τὴν σημερινὴν μάλιστα Ἑλληνικὴν σκηνὴν προσφορώτατα ἴσως εἶνε τὰ δράματα τοῦ Εὐριπίδου. Διότι ὁ ποιητὴς οὗτος εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν παγκόσμιος ποιητής, ὅστις δὲν ἔγραψε μόνον διὰ τὸ διονυσιακὸν θέατρον οὐδὲ διὰ τὸν Ε' π. χ. αἰῶνα, ἀλλ' ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτοῦ κεφαλῇ περιέλαβε τὸν κόσμον ὅλον, ὃν τὰ αὐτὰ πάθη μαστίζουσι καὶ οἱ αὐτοὶ πόθοι κατέχουσι καὶ ἐγεφύρωσε διὰ τῆς μεγαλοῦρου αὐτοῦ διανοίας τοὺς μᾶλλον ἀφισταμένους τόπους καὶ χρόνους ἀπ' ἀλλήλων. Ἀνάγκη νὰ καταστῇ γνώριμος ἐν ἡμῖν ὁ μόλις κατ' ὄνομα γνωστὸς οὗτος ποιητής, ὅστις πρῶτος ἀνέπτυξεν εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην τὰ πάθη ἐκεῖνα τὰ συνταράττοντα καὶ κλυδωνίζοντα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν κατὰ πάντα χρόνον καὶ κατὰ πάντα τόπον, τὸν ἔρωτα δηλ. καὶ τὴν ζηλοτυπίαν, περὶ τὰ ὅποια περιστράφησαν τὰ πλεῖστα ἀριστουργήματα τῶν νεωτέρων τραγικῶν. Τὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ τούτου καταλλήλως διασκευαζόμενα θὰ ἐμποιήσωσιν ἡμῖν τὸ ἄρρητον ἐκεῖνο καὶ γλυκὺ τῆς τέχνης αἶσθημα, θὰ ἀναπτύξωσι πρὸς ἡμῶν τὰς ἐπὶ πολλῶν ζητημάτων σκέψεις τοῦ ἐξόχου τῶν τραγικῶν, θὰ μᾶς καταστήσωσι θεατάς, κατὰ τὴν ὥραίαν ὅῃσιν συγχρόνου φιλολόγου¹, τῆς ἐν τῷ δράματι γινομένης διαμάχης τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων καὶ παθῶν, θὰ μᾶς ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ τῆς φοβεροῦς ἀλλὰ καὶ

¹ Δ. Βερναρδάκη Εἰσαγωγ. εἰς Φοινίσσας 7ε'.

ὕψηλῃς κορίστρας, ἐφ' ἧς παλαίει καὶ ἀγωνίζεται ἡ ἡθικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερία, ἣτις καὶ νικωμένη νικᾷ καὶ καταπίπτουσα ἀνεγείρει καὶ ἀνυποῖ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν καὶ καρδίαν, θὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν πεποίθησιν, ἧς δυστυχῶς εἴμεθα ἐστερημένοι, οὐ τὸ δρᾶμα οὐ μόνον ἐδημιουργήθη, ἀλλὰ καὶ ἐτελειοποιήθη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, θὰ δονήσῃ τὰ μυχιαίτατα τῆς καρδίας ἡμῶν, θὰ μᾶς φοβήσῃ, θὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν τὸν ἔλεον καὶ θὰ κινήσῃ τὰ δάκρυα ἡμῶν, ὥς ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ῥακίνα λέγοντος ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Ἰφιγενείας του ἐν Αὐλίδι· «Μετ' εὐχαριστήσεως ἀνεγνώρισα ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπερ παρήγαγεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου θεάτρον ἡ μίμησις τοῦ Εὐριπίδου, ὅτι ἡ ὀρθότητων πραγμάτων ἀντίληψις εἶνε ἡ αὐτὴ εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας. Ἡ παρισινὴ καλαισθησία ὑπῆρξε σύμφωνος πρὸς τὴν ἀθηναϊκὴν· οἱ θεαταί μου συνεκινήθησαν ἐκ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, ἅτινα ἐκίνησαν ἄλλοτε εἰς δάκρυα τὸν σοφώτατον τῆς Ἑλλάδος λαόν».

Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατόν τὰ δρᾶματα ταῦτα νὰ παρουσιασθῶσι πρὸ ἡμῶν μὲ τὸ νέον αὐτῶν ἔνδυμα, ὥστε νὰ μὴ ἀλλοιωθῶσι τὰ πρῶτα καὶ κύρια αὐτῶν συστατικά, νὰ ἱκανοποιήσωσι δ' ἐπαρκῶς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας σκηρῆς;

Τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἔδωκαν ἀπὸ πολλοῦ ἐμπράκτως ἀλλ' ἐν μέρει ἄνδρες φιλόκαλοι καὶ φιλόρχειοι. Πλεῖσται μεταφράσεις ἀρχαίων τραγωδιῶν ἐγένοντο, ὧν αἱ πλεῖσται ἔμμετροι καὶ συνήθως κατ' ἀκριβῆ τοῦ κειμένου ἀπόδοσιν. Τῶν μεταφράσεων τούτων αἱ πλεῖσται γενόμεναι

μᾶλλον πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ πρὸς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν διέ-
μειναν ἄφαντοι, οὐδεμίαν κυκλοφορίαν λαβοῦσαι καὶ ἐπο-
μένως οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ἀσκήσασαι. Ὅλι-
γαι ἐκ τούτων ἀνεβιβάσθησαν ὄντως ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ
εἰς τὴν ἄγαν δημοτικὴν εἴτε μὴ εὐμοιρῇσασαι εὐνοϊκωτέρων
περιστάσεων, κατέλιπον τοὺς θεατὰς αὐτῶν μᾶλλον ψυχροὺς
καὶ ἀδιαφόρους. Δι' ὃ ἡ πείρα σχεδὸν ἔχει ἀποδείξει, ὅτι ἡ
ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλία ἀρχαίου δράματος κατ' ἀκριβῆ με-
τάφρασιν δυσκόλως δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ.

Τοῦτο συνειδότες σοφοὶ ἄνδρες, ὧν ἐξέχει ὁ πολὺς Βιλλα-
βόμις, ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τῆς νεωτέρας σκηνῆς
ἀρχαῖα δράματα διεσκευασμένα. Οὕτως αἱ τρεῖς τραγωδίαι τῆς
Ὁρεστείας τοῦ Αἰσχύλου μεταφρασθεῖσαι, διασκευασθεῖσαι καὶ
συγχωνευθεῖσαι εἰς μίαν ἐν Ἑσπερίᾳ διήγειραν ἄπειρον ἐνθου-
σιασμόν· διότι κατωρρώθη διὰ τῆς ἀριστοτεχνικῆς διασκευῆς
τοῦ διασκευαστοῦ οὐ μόνον νὰ κατανοηθῶσι τελείως τὰ ἄβατα
νοήματα τοῦ ἀετοῦ τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταδοθῶσιν εἰς
τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν τὰ μεγαλοπρεπῆ Μαραθώνεια συναι-
σθήματα, ὅφ' ὧν κατέχετο ἡ ψυχὴ τοῦ μαραθωνομάχου ἀε-
τοῦ. Κατὰ τὴν διασκευὴν ταύτην τοῦ Βιλλαμόβις ἀνεβιβά-
σθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Β. θεάτρου Ἀθηνῶν καὶ ἑλληνικὴ
μετάφρασις· ἀλλ' αὕτη ἔνεκα τῆς γλώσσης προσέκρουσεν
ἀπὸ τῆς πρώτης διδασκαλίας εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ κοινοῦ,
εἰ καὶ ἡ δεξιότης περὶ τὴν διασκευὴν καὶ μετάφρασιν ὑπῆρ-
ξεν ἐφάμιλλος τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ.

Τὸ ἀρχαῖον λοιπὸν θέατρον μόνον διὰ τῆς τοιαύτης δια-
σκευῆς τῶν δραμάτων εἶνε δυνατόν νὰ ἀναζήσῃ· μόνον διὰ
τῆς τοιαύτης διασκευῆς, ἀφαιρουμένου παντὸς ὅ,τι ἀποβλέ-

πει αὐστηρῶς μόνον τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ὅ,τι οὐδὲν ἐνδιαφέρον πλέον ἐγείρει ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ, οἰκονομικόν τοῦ μύθου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀρθῶσι τὰ σήμερον θεωρούμενα ἀπίθανα κλπ., μόνον, λέγομεν, διὰ τῆς τοιαύτης διασκευῆς καὶ δι' ἄλλων μέσων, τὰ ὁποῖα ἢ καλαισθησία τοῦ διασκευαστοῦ καὶ ἢ τελεία τοῦ παλαιοῦ θεάτρου ἐπὶ γνώσεως δύναται νὰ ἐπινοήσῃ, τὸ ἀρχαῖον δράμα θὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπέροχος διδάσκαλος καὶ θὰ διαμορφώσῃ τὴν ψυχὴν, ζυμῶνον αὐτὴν μὲ συναισθήματα μεγάλα καὶ θαυμαστά.

* *

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ποιούμεθα ἐνταῦθα λόγον γενικὸν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν, κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν γνώμην, δυνατόν νὰ διασκευασθῶσι πολλὰ τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου.

Ἀνάγκη λοιπὸν πρῶτον τὸ δράμα νὰ παραφρασθῇ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν εἴτε ἐμμέτρως εἴτε καὶ λυομένον τοῦ μέτρου. Ἡ τήρησις τοῦ μέτρου ναὶ μὲν ὑπαγορεύεται ὑπὸ λόγων καθαρῶς τεχνικῶν, ἀλλ' ἢ λύσις αὐτοῦ εἶνε συμφωνοτέρα πρὸς τὴν φύσιν. Ἐν τῇ πεζῇ τραγωδίᾳ ὁ λόγος ἀποβαίνει ζωηρότερος, ἐλαστικώτερος, περιπαθέστερος καὶ φυσικώτερος, ἐπειδὴ, λυομένων τῶν δεσμῶν, ὁ ποιητὴς δὲν ἀναγκάζεται νὰ τροποποιήσῃ τὰς ἐννοίας αὐτοῦ ἢ νὰ κανονίσῃ τὴν σειρὰν αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ μέτρου, ἀλλὰ στρέφωρ πᾶσαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ περὶ ταύτας καὶ σοφέστερος οὕτω καθίσταται καὶ μὲ μείζονα δύναμιν περιβάλλει τὰς ἐννοίας του. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἶχε βεβαίως λόγον τὸ μέτρον ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Τὸ μέτρον ἦτο ἐν τῶν κυρίων ὁργάνων τῶν συντελούντων πρὸς ἀνάδει-

ξιν τῶν ἐννοιῶν. Διὰ τῆς διαστολῆς τῶν διαφόρων συλλαβῶν καὶ τῆς ποικίλης αὐτῶν μίξεως ἐγεννᾶτο μουσικὴ ἁρμονία, συμβάλλουσα πρὸς ἑξαρσιν μὲν τοῦ περιεχομένου, ἐξωραϊσμὸν δὲ τῆς μορφῆς. Τὸ μέτρον λοιπὸν ἔτερεπεν ὁ ἀκροατῆς εἰσέδουεν εἰς τὸ βάθος πασῶν τῶν ἐκφάνσεων αὐτοῦ. Διότι τὸ μέτρον ἦτο ἀντιληπτόν. Καὶ σήμερον ἐπὶ τῆς σκηρῆς δύναται νὰ θέλῃ ἡ ἔμμετρος ἀπαγγελία, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη ὁ στίχος νὰ εἶνε οὕτω πεποιημένος, ὥστε νὰ γίνηται διάκρισις κατὰ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ τοῦ εἵδους τοῦ μέτρου καὶ νὰ διαστέλλωνται εὐκρινῶς οἱ πόδες ἀπ' ἀλλήλων. Ἀνάγκη δηλ. ἵνα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν διακρίνωμεν τοὺς στίχους ἀπ' ἀλλήλων σήμερον, νὰ ἐμπερικλείηται τοῦλάχιστον ἐν ἐκάστῳ διστίχῳ ἔννοια αὐτοτελής. Ἀλλὰ τοῦτο παρέχει μεγίστην δυσχέρειαν καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῶν σπουδαιοτάτων ἐλαττωμάτων τῶν νεωτέρων δραματικῶν, ὅσοι ἔγραψαν ἢ μετέφρασαν ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ, εἶνε ἡ κακὴ τοῦ στίχου κατασκευή, δι' ἣν, ὅπως γίνηται ἀντιληπτὴ ἡ ἔννοια τῶν ὑπ' αὐτῶν λεγομένων, ἀναγκάζεται εὐλόγως ὁ ὑποκριτῆς νὰ ἀπαγγέλλῃ οὕτως, ὥστε ἡ ποίησις νὰ μεταβάλληται εἰς πεζὸν λόγον ἁφύσικον, πλήρη μεταθέσεων λέξεων γινομένων χάριν τοῦ μέτρου, πλήρη σχημάτων καὶ τρόπων λεκτικῶν, οἷτινες φαίνονται ἀφόρητοι εἰς τὸν ἀκροατὴν νομίζοντα, ὅτι ἐν πεζογραφίᾳ κακοζήλως ἐτολμήθη ὅ,τι ἐν τῇ ποιήσει εἶνε μολις ἀνεκτόν. Ἀλλὰ καίπερ πάντων τούτων τῶν ἐμποδίων ἐπιπροσθούντων εἰς τὴν ἔμμετρον διασκευήν, οὐχ ἦττον δέον νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἢ καλαισθησία τοῦ διασκευαστοῦ, ἡ ὁποία πλειστάκις ὑπερπηδᾷ πάντα τὰ μνημονευθέντα κωλύματα. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸ μέτρον.

Εἶπε γνωστόν, ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις τῶν Εὐριπιδείων μάλιστα δραμάτων προτάσσονται πρόλογοι μακροί, δι' ὧν ὁ ποιητής, ἀφηγούμενος πάντα τὰ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐν τῇ τραγωδίᾳ δράσεως προηγηθέντα γεγονότα, εἰσάγει τὸν θεατὴν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν ὑπόθεσιν, προλέγων μάλιστα πολλάκις καὶ τὰ μέλλοντα. Οἱ πρόλογοι οὗτοι θεωροῦνται σήμερον περιττοὶ καὶ ἀνοίκειοι εἰς τὸ δράμα τὸ διὰ τῆς δράσεως ἐξαιρούμενον ἢ κάλλιον νομίζονται ὡς ὑπεξαίρεσις τῶν δικαιωμάτων τῶν δρώντων προσώπων. Οἱ πρόλογοι οὗτοι ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς παμπληθεῖς τοῦ ποιητοῦ ἐχθροὺς εἰς λοιδορίας καὶ εἰς ἐξεντελισμὸν τῆς ποιήσεως αὐτοῦ· διότι οὐδεὶς ποιητής, ὡς ὁ Εὐριπίδης, ἔσχε τοσούτους ἐχθροὺς καὶ ἐχθρὰς ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἔσχε τηλικούτους ὑπερασπιστάς, οἷους ὁ πανταχόθεν πολεμούμενος οὗτος τραγικός. Ἐπειδὴ πλείστα καὶ ἀντίθετα περὶ τῶν προλόγων τούτων ἐλέγχθησαν καὶ ἐγράφησαν, ἱκανὸν μὲν ἐνταῦθα εἶπε νὰ γείνη λόγος μόνον περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ αὐτοὺς ὁ διασκευαστής, οἱ δὲ περιεργότεροι δύνανται νὰ ἴδωσιν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βερναρδάκη γενομένης ἐκδόσεως τῶν Φοινισσῶν σαφέστατα ἐκτιθεμένας τὰς ἀντιθέτους γνώμας. [Τινὲς μὲν λοιπὸν τῶν προλόγων τούτων δύνανται νὰ μένωσιν ἐν τῇ διασκευασθησομένῃ τραγωδίᾳ ἐπίσης ὡς πρόλογοι, ὡς ἔχοντες τοιαύτην σχέσιν πρὸς τὸ ὅλον δράμα, ὥστε οὐ μόνον δὲν ἀφαιροῦσι τὸ μετὰ ταῦτα ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐξεγείρουσι μᾶλλον αὐτὸ καὶ προπαρασκευάζουσι, π. χ. ὁ πρόλογος τῆς Μηδείας, τοῦ Ἰππολύτου, τῆς Ἠλέκτρας κλ. Ἄλλοι ὅμως, ὡς τῆς Ἰφιγενείας ἐν Ταύροις, τῆς Ἐκάβης κλπ., πράγματι ἀνοι-

κονόμητοι ὄντες καὶ ὁμοιάζοντες πρὸς ἄσκοπον καὶ ψυχρὰν προδιήγησιν, πρέπει παντάπασιν κατὰ τὴν διασκευὴν νὰ ἀφαιρεθῶσιν, οἰκονομουμένης καταλλήλως τῆς ἀρχῆς τοῦ δράματος, αἱ δ' ἐν αὐτοῖς περιεχόμεναι ἀναγκαῖαι πρὸς ἐντελῆ κατανόησιν εἰδήσεις ἢ γινῶμαι νὰ παρεμβληθῶσι προσφόρως εἰς τὸν ἐπερχόμενον διάλογον, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται οὐδὲν ἐν αὐτοῖς παρείσακτον.

*
* *

Ἄλλη δυσχέρεια, καθ' ἣς ἔχει νὰ παλαίσῃ ὁ διασκευαστής, εἴτε ἡ λύσις ἐν ταῖς πλείσταis τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου. Γνωστόν, δι' ὃ τραγικὸς οὗτος, εἴτε μὴ δυνάμενος, ὥς διατείνονται οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, νὰ ἐφεύρῃ λύσιν κατάλληλον καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ ὅλον δράμα, εἴτε, ὥς λέγουσιν οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτοῦ, μὴ ἀποδεχόμενος τὴν ὑπὸ τῆς παραδόσεως περιωθειῖσαν ἔκβασιν τῶν ἐν τῷ δράματι ἐξεληχθέντων γεγονότων, ἐπεκαλεῖτο τοὺς θεοὺς, ὅπως ἐπιθέσωσι τέρμα εἰς τὴν τραγωδίαν του, φέροντες αὐτοὶ ὅλην τὴν ἠθικὴν εὐθύνην. Ἐνεκα τούτου μετὰ τὸ πέρας τῆς δράσεως ἀκολουθεῖ συνήθως ἄτονος πῶς διάλογος, ὅστις ψυχραίνει τὴν ἐκ τῆς συγκινήσεως θεορمانθεῖσαν ψυχὴν καὶ χαλαρώνει τὴν ἐκ τῆς σφοδρότητος τῆς δράσεως προκληθεῖσαν κατάπληξιν. Ἐν τῇ Μηδείᾳ π.χ. μετὰ τὸν φόνον τῶν τέκνων ἐπακολουθεῖ ἐριστικὸς διάλογος μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Ἰάσονος, ὃν ἵνα ἀποφύγῃ ὁ Λεγγροβέ, παρὰ τὴν παράδοσιν καὶ παρὰ τὸν χαρακτηριστικὸν τῆς Μηδείας, ποιεῖ ταύτην αὐτοκτονοῦσαν. Ὡς πρὸς τοῦτο ὁ διασκευαστής, χωρὶς νὰ ἀποσιῇ πολὺν τοῦ πρωτοτύπου, δύναται νὰ συμπτύξῃ τὰ μετὰ τὴν δράσιν λεγόμενα οὕτως, ὥστε οὐ μόνον νὰ μὴ χαλαρωθῇ ἡ ἐκ τῶν ἐπεισοδίων ἐντύπωσις, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνι-

σχυθῇ, συγχρόνως δὲ νὰ διατηρηθῇ καὶ τοῦ ποιητοῦ τὸ καθολικὸν σχέδιον τῆς κατασκευῆς.

*
* *

Ἄλλ' ἡ μερίστη πασῶν τῶν δυσχερειῶν ἐν τῇ διασκευῇ τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν, καθ' ἧς πολλὸς πότος καὶ ἐπιμέλεια ἀπαιτοῦνται, εἶνε τὰ χορικά. Ὁ χορός, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ δράματος. Διὰ τοῦτο, ὅσον ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, τοσοῦτον μακρότερα ἀπαντῶμεν τὰ λυρικά στοιχεῖα· ἐν ᾧ τοῦναντίον ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐν τῷ δράματι δράσεως φυσικῶς περιέστελλε τὸν λυρισμὸν καὶ τέλος ὑπῆρξεν ἐποχή, καθ' ἣν τὰ ἐπεισόδια ἐκυριάρχησαν καθ' ὁλοκληρίαν ἐν τῷ δράματι, τὰ δὲ χορικά εἰσήγοντο μὲν, ἀλλ' ὡς παρείσακτα, οὕτως εἶπεῖν, λυρικά στοιχεῖα. Πρῶτος δὲ ὁ Εὐριπίδης προεχάραξε τὴν νέαν ταύτην ὁδόν, ἀποκόψας ἐν τισι τῶν τραγωδιῶν του πάντα δεσμὸν συνέχοντα τὴν ὀρχήστραν μετὰ τῆς σκηνῆς. Πρῶτος δηλ. ὁ Εὐριπίδης ἐποίησε διάφορα χορικά ἄσματα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος, γενόμενος, οὕτως εἶπεῖν, ὁ πρόδρομος τῆς νεωτέρας φάσεως τῆς τραγωδίας. Παραλείποντες δὲ πάντα λόγον περὶ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εἰς τὴν ποίησιν, ὡς καὶ εἰς ἄλλα εἶδη τοῦ λόγου, ἔσχον ὡς προπλάσματα τὰ ἑλληνικὰ πάντοτε ἔργα, παρατηροῦμεν, ὅτι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ προσοχὴ τῶν ποιητῶν ἐστράφη ἀμέριστος πρὸς τὴν δράσιν, οἱ δὲ χοροὶ παντάπασιν ἐξέλιπον. Εἶνε ἀληθές, ὅτι πολλάκις ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ χοροῦ ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ μὲν ὁ πατὴρ τῆς γαλλικῆς τραγωδίας *Hardi* εἰσήγαγε χορὸν εἰς τινὰ τῶν δραμάτων του, ἀλλὰ βλέπων τὴν ψυχρὰν ὑποδοχὴν, ἧς ἐτύγχανεν ἡ ἀναδρομὴ αὕτη εἰς τὸ παρελθόν, ἤραγ-

κάσθη γὰ ἐμφανίση τὸ ὠραιότερόν του ἔργον, τὸν Κοριο-
λόν, ἄνευ χοροῦ. Ὁ Ῥακίνας πάλιν, ἐμβεβαπτισμένος εἰς τὴν
κολυμβήθραν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἐπειράθη εἰς τὴν
Ἑσθῆρα καὶ τὴν Ἀθαλίαν νάποκαταστήσῃ τὸν ἐλληνικὸν
χορόν, ποιήσας διάφορα ἄσματα ψαλλόμενα ἐν ἐκείνῳ μὲν
τῶν δραμάτων ὑπὸ χοροῦ νεανίδων Ἰσραηλιίδων, ἐν τούτῳ
δὲ ὑπὸ χοροῦ νεανίδων τῆς φυλῆς τοῦ Λευί. Πλὴν δὲ τῶν
δύο τούτων τραγῳδιῶν, οὐδαμοῦ ἄλλαχοῦ τῶν ἔργων τοῦ
ἐμπνευσμένου τούτου Ἑλλήνος Γαλάτου ἀναφαίνεται ὁ χο-
ρός. Καὶ ἄλλοι ὥσαύτως Γάλλοι, ὡς ὁ Βολταῖρος εἰς τὸν Οἰ-
δίποδά του, ὁ Σατωβριάνδος εἰς τὸν Μωϋσῆν του, ὁ Ὄζανέ
εἰς τὴν Τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Μεσολογγίου καὶ ὁ Πονσάρ
εἰς τὸν Ὀδυσσεά του καὶ ἄλλοι εἰσήγαγον χορούς. Ἐν
Ἀγγλίᾳ ὁ Σαίξπηρ ἐν τῷ Μάκβεθ, ἐν τῷ Ῥωμαίῳ καὶ
Ἰουλιέτᾳ κλπ., ἐν Ἰταλίᾳ ὁ Τορέλλης εἰς τὴν Μερόπην του,
ἐν Γερμανίᾳ ὁ Σίλλερ εἰς τὴν Νύμφην τῆς Μεσσήνης καὶ
ἄλλοι. Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν ἀπόπειραν ταύτην, εἰ καὶ πολλὰ
τῶν χορικῶν τούτων ἠὺδοκίμησαν, ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθη
γὰ ἐπικρατήσῃ ὁ χορός, διότι, καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ νεωτέρα
σκηνὴ δὲν ἐκρίθη πρόσφορος πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Ἐκ
τούτου καὶ ὁ Σαίξπηρ κατέλιπε τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ὁ Σίλ-
λερ, διότι εἰς οὐδὲν τῶν μετὰ ταῦτα ποιηθέντων ἔργων των
εὐρίσκομεν χορόν. Ἀγνοοῦμεν δέ, ἂν καὶ ὁ Ῥακίνας θὰ
ἐπραττεν ὅ,τι καὶ ὁ Σίλλερ, διότι ἡ Ἑσθῆρ καὶ ἡ Ἀθαλία
εἶνε χρονολογικῶς τὰ τελευταῖα δράματα τοῦ ποιητοῦ τού-
του. Ἀλλ' ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ φαινομένου, ὅτι εἰς οὐδὲν
τῶν ἐλληνικῶν δραμάτων του ὑπάρχει χορός, οὔτε εἰς τὴν
Ἀνδρομάχην οὔτε εἰς τὴν Φαίδραν οὔτε εἰς τὴν Ἰφιγέ-
νειαν οὔτε εἰς τοὺς Ἑχθροὺς ἀδελοφούς, ὅπερ εἶνε δια-

σκευὴ τῶν Φοινισσῶν τοῦ Εὐριπίδου, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι καὶ ἡ γνώμη τῶν ποιητῶν τούτων δὲν ἦτο γενικῶς ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς χορῶν εἰς παντὸς θέματος τραγωδίαν.

Τοιαύτην λοιπὸν τύχην ἔσχον αἱ ὑπὲρ τοῦ χοροῦ ἀποπειραί. Τί λοιπὸν ὀφείλει νὰ πράξῃ σήμερον ὁ διασκευαστὴς τῶν ἀρχαίων δραμάτων χάριν τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς;

Εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι σκοπὸς τῆς δισκευῆς τῶν παλαιῶν δραμάτων εἶνε νὰ ἀρέσκωσι κατὰ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὸ ἐλληνικὸν κοινὸν καὶ ἀρέσκοντα νὰ διδάξωσι καὶ ἐπομένως νὰ μὴ παραμελῇται καταβιβρωσκόμενος ὑπὸ τῆς κόπης εἰς τὰς βιβλιοθήκας ὁ προγονικὸς μας πλοῦτος, ἀλλὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν βίον τοῦ ἔθνους, νὰ ἡλεκτρίσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐνθουσιάσῃ. Πρὸς ἐκπλήρωσιν λοιπὸν τοῦ σκοποῦ τούτου ὀφείλομεν νὰ μὴ φεισθῶμεν μηδεμιᾶς ἀναγκαίας καινοτομίας. Μὴ ὀκνήσωμεν πρὸ τῆς σκέψεως, ὅτι ἐπιβάλλομεν χεῖρα βέβηλον ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς ἀρχαιότητος κειμηλίων. Ἀναγκαῖον χάριν τῆς ὅλης ιδέας, χάριν τοῦ ὅλου, νὰ θυσιάσωμέν τινα τῶν καθ' ἕκαστον. Ἀντὶ νὰ κεῖται ἄχρηστα καὶ ἀφανῆ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν λογίων τὰ ἀρχαῖα δράματα καὶ νὰ ὑπολαμβάνωνται μάλιστα ὡς σχολαστικοὶ οἱ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν τολμῶντες νὰ προφέρωσιν, εἶνε πολὺ προτιμότερον νὰ ἐξορνηθῶσι διὰ πάσης θυσίας ἐκ τῆς ἐπιμέμπτου ταύτης ἀφανείας, νὰ γείνῃ ἀντιληπτὸν τὸ πνεῦμα τὸ διῆκον διὰ πάντων τῶν ἔργων τούτων καὶ νὰ λάβωμεν ἰδέαν, ἔστω καὶ μικρὰν καὶ ἐλαχίστην, τοῦ κάλλους καὶ τῆς δυνάμεως τῆς τέχνης τῶν δαιμονίων ἐκείνων πνευμάτων, προσφέροντες ὡς θυσίαν εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην πᾶν ὅ,τι ἐξ αὐτῶν τῶν δραμάτων ἐμποιεῖ ἐν ἡμῖν τὸν δισταγμὸν, ὅτι εἶνε ἀπρόσφορα διὰ τὴν σημερινὴν σκηνήν. Διότι ἐν ἐναντίᾳ πε-

οριπώσῃ θὰ ὁμοιάζομεν πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ παρεπο-
νεῖτο διὰ τὴν ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς ἐξόρουξιν τῶν συντριμ-
μάτων τῶν περικαλλῶν τῆς ἀρχαιότητος μνημείων καὶ θὰ
προετίμα νὰ μένωσιν ἀεὶ τεθαμμένα ἐν αὐτῇ, μόνον καὶ
μόνον διότι δὲν ἔχομεν αὐτὰ σήμερον ἀκέραια.

Δὲν θὰ εἶνε λοιπὸν ἀνωφελές, προκειμένου περὶ τῶν
χορικῶν, νὰ βαδίσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ ἔγγραφα τοῦ Ῥακίνα.
Τὰ μὲν δηλ. χορικά τὰ πολλὴν λυρικὴν ἑξαρσιν περιέχοντα
νὰ μεταφράζωμεν ἑμμέτρως καὶ νὰ μελοποιῶμεν αὐτά, τὰ
δὲ λοιπὰ νὰ αἰρῶμεν παντελῶς ἐκ τοῦ δράματος. Εἰς τοὺς
ἐπεξελθόντας τὰ δράματα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν δὲν εἶνε
ἄγνωστον, ὅτι τὰ χορικά πολλῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου
ὀλίγιστον διαφέρουσι τῶν διαλογικῶν μερῶν οὐ μόνον κατὰ
τὴν φανταστικὴν τῶν ἐννοιῶν παρὰστασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τὴν γλῶσσαν αὐτήν, ἐν ᾧ τοῦναντίον ἐνίοτε ὁ ποιητὴς οὕτως
αἰρεται ἐν τοῖς χορικοῖς εἰς ὕψος ἐφάμιλλον πρὸς τὸ τοῦ Σο-
φοκλέους, ἐνιαχοῦ μάλιστα καὶ πολὺ ὑπὲρ τοῦτον μετεωρι-
ζόμενος. Παρὰ Σοφοκλεῖ ἡ μουσα ἐν τοῖς χορικοῖς ἔχει μὲν
συνήθως τετανυσμένην τὴν λύραν τῆς, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ
χορικά τινα, τὰ ὁποῖα κατέρχονται εἰς τὴν πεζότητά τινων
τῶν Εὐριπιδείων. Εἶνε δυνατόν λοιπὸν ἐξ ἑκατέρου τῶν
ποιητῶν τούτων ἐν τισι μὲν τῶν δραμάτων νὰ γείνη μετ'
ἐπιμελείας ἐπιλογή τῶν πρὸς ἑμμετρον μετάφρασιν καὶ μελο-
ποίησιν καταλλήλων χορικῶν, ἐν ἄλλοις δὲ νὰ ἐλλίπῃ παν-
τάπασι τὸ λυρικὸν στοιχεῖον. Δὲν θὰ εἶνε διδακτικὸν νὰ ψάλ-
λονται ἀπὸ σκηνῆς πολλὰ τῶν πρακτικῶν καὶ κοινωνικῶν
γνώμας περιεχόντων χορικῶν τοῦ Εὐριπίδου, ὥς π. χ. τὸ
χορικὸν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ χορὸς ἢ μᾶλλον ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ
χοροῦ ἐκφράζει τὴν γνώμην του περὶ τοῦ ποῖον εἶνε προ-

τιμότερον, νὰ ἔχῃ τις τέκνα ἢ νὰ μὴ ἔχῃ, καὶ ἄλλα πλεῖστα, ἅπανα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μακρογορίας παραλείπω.

Πρὸς τοῦτοις δὲ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν χορικῶν εἰς τινα δρώματα προλαμβάνονται σκηνικά τινα ἄτοπα, εἰς ἃ θὰ περιῇγεν ἡ ἐπιμονὴ πρὸς διατήρησιν τοῦ χοροῦ. Ἐν τῇ Μηδεΐᾳ π. χ. ὁ χορὸς ἀποτελεῖται ἐκ Κορινθίων γυναικῶν φιλικῶς πρὸς τὴν Μήδειαν διακειμένων. Ἡ μάγισσα φανερώνει εἰς αὐτάς, ὅτι μέλλει νὰ φορέῃ τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασιλοπαιδα τῆς Κορίνθου καὶ μετὰ ταῦτα τὰ τέκνα τῆς, καὶ παρακαλεῖ νὰ τηρήσωσι τοῦτο μυστικόν. Τίς σήμερον δὲν θὰ ἀπορήσῃ, ἐὰν ἴδῃ τὸν χορὸν τῶν Κορινθίων τούτων γυναικῶν ἀνοβιβαζόμενον μὲν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ συνδρῶντα μετὰ τῶν δρώντων προσώπων, ψυχρῶς δ' ἀκούοντα τὴν φοβερὰν κατὰ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς πατρίδος του ἀπόφασιν μιᾶς ξένης; Δὲν θὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν ποιητὴν μομφὴ ἐπὶ ἀπίθανότητι, ἐὰν μὴ ποιήσῃ τὸν χορὸν σπεύδοντα νὰ διακηρύξῃ τὸ πρᾶγμα, ὅσον καὶ τὰ αἰσθηματικά των πρὸς τὴν Μήδειαν εἶνε συμπαθῇ; Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ σταθῇ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς αἵματηρᾶς ἀποφάσεως ἀπαθὴς καὶ νὰ ἀρκῇται ἐκφέρων φιλοσοφήματα ἐπὶ τοῖς τεκταινομένοις; Εἶνε τοῦτο φυσικὸν σήμερον; Εἰς τὴν ἀρχαιότητα οὐδὲν τὸ ἀπίθανον εἶχεν ἡ τοιαύτη στάσις τοῦ χοροῦ. Διότι ὁ χορὸς μακρὰν ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς κοχλαζόντων παθῶν ἱστάμενος καὶ ἀπὸ περιωπῆς, οὕτως εἰπεῖν, θεώμενος τὰ ἐπ' αὐτῆς ἐκτυλισσόμενα τραγικὰ γεγονότα ἥκιστα μετέχει τῆς πράξεως, μάλιστα παρ' Εὐριπίδῃ. Ὁ χορὸς ἦτο κατὰ ἥτονα λόγον θεατῆς ὁμοιος πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐδωλίων τοῦ θεάτρου καθήμενον πραγματικὸν κόσμον, θεώμενος καὶ αὐτὸς τὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς μιμητικὸν κόσμον καὶ φιλοσοφῶν

ἐπὶ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο, ἔνεκα τῆς φύσεως δηλ. καὶ τῆς θέσεως τοῦ χοροῦ, οὐδὲν ἀπίθανον εἶχεν ἡ μνημο-
ρευθεῖσα στάσις, ἣν οὗτος ἐν τῇ Μηδείᾳ ἐπιδεικνύει.

* *
*

Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ οἰκονομηθῇ τὸ δράμα, οὗτινος τὰ χορικά θὰ ἀφαιρεθῶσι, καὶ τί θὰ γείνωσιν οἱ ὥραϊαι γνῶ-
μαι τῶν τραγικῶν τῆς ἀρχαιότητος αἱ ἐγκατεσπαρμένοι εἰς
αὐτά; Ὡς πρὸς μὲν τὴν οἰκονομίαν δύναται ὁ διασκευα-
στὴς νὰ εἰσάγῃ ἐν ἡ δύο προσώπα, ἵνα διεξάγωσι τὸν ἀναγ-
καῖον μετὰ τῶν λοιπῶν προσώπων διάλογον, οὕτω δὲ τὸ
δράμα κτᾶται πλείονα ποικιλίαν ἐκ συμμετοχῆς πλειόνων ἐν
αὐτῷ προσώπων, ὅπερ δὲν ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὐκόλον
ἔνεκα τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποκριτῶν. Ὡς
πρὸς τὸ δεύτερον, οἱ γνῶμαι καὶ τὰ ὥραϊα μέρη παρενέι-
ροintai καταλλήλως εἰς τοὺς λόγους τῶν διαφόρων προσώ-
πων, οὕτως ὥστε ὁ μὲν χαρακτὴρ αὐτῶν νὰ μὴ ἀλλοιοῦται
οὐδὲ κατὰ κεραίαν, ἡ δὲ συνοχὴ νὰ μὴ πάσχῃ οὐδεμίαν χα-
λάρωσιν. Ἐν τοῖς ἐπομένοις γίνεται μακρότερος λόγος περὶ
τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δύναταί τις νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ᾗθι-
σαν ἀρχήν.

Διὰ τῶν κυριωτέρων τούτων καὶ ἄλλων τινῶν ἐλαφροτέ-
ρων τροποποιήσεων, ὥς π. χ. τῆς παρεμβολῆς διασφητι-
κῶν τινῶν φράσεων, χάριν τῶν νεωτέρων θεατῶν, καὶ ἄλ-
λων τινῶν, τὰ ὅποια ἡ καλαισθησία τοῦ διασκευαστοῦ καὶ ἡ
ἐξ ἐπιγνώσεως τῶν σημερινῶν τοῦ θεάτρου ἀναγκῶν ἐκτί-
μησις αὐτοῦ μέλλει νὰ κρίνῃ ἀναγκαίας, ἐλπὶς ὑπάρχει, ὅτι
τὰ δράματα τῆς ἀρχαιότητος θὰ παρουσιασθῶσιν εὐκατάλη-
πτα καὶ ἄμετρον ἐνθουσιασμόν διεγείροντα, θὰ τέρψωσι καὶ
θὰ διδάξωσι. Τότε θὰ ἐννοηθῇ καλῶς ὅφ' ἡμῶν, πόσον χα-

μηλὰ κατέπεσεν ἡ τραγωδία σήμερον ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προσόδου, πόσον ὑλικώτερα καὶ ταπεινότερα παρίστανται ἐπὶ τῆς σκηρῆς τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι παρίστανται τρυφερώτερα καὶ περιπαθέστερα. Τότε θὰ γείνη ἐπωφελὴς παραβολὴ τῶν ἡθικῶν καὶ λεπτῶν ὑποθέσεων τῶν ἔργων ἐκείνων καὶ τῆς μετ' ἀπαραιμίλλου τέχνης ἐπεξεργασίας αὐτῶν πρὸς τὰ πλεῖστα τῶν σήμερον διδασκομένων, ἅτινα ἐπὶ ἀνηθίκων ἢ ἀσκόπων ἢ ἀκαταροήτων βάσεων πεποιημένα στεροῦνται καὶ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τεχνικῆς ἐκείνης συνθέσεως, ἥτις καὶ μόνη ἀρκεῖ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νὰ περιάγῃ τὴν ψυχὴν μας εἰς ἔκστασιν, ὅπερ διὰ τῆς θεαματικῆς πολυτελείας ἀγωνίζονται σήμερον νὰ ἀναπληρώσωσιν.

* *
*

Ἀνωτέρω διὰ γενικῶν γραμμῶν ἐδηλώθη, τίς τὴν τρόπον εἶνε δυνατόν νὰ ἀναβιβασθῶσιν ἐπὶ τῆς σημερινῆς σκηρῆς τινα τῶν δραμάτων τῶν ἀρχαίων τραγικῶν. Ἄλλ', ἵνα μὴ περιορισθῶμεν μόνον εἰς θεωρίας, ἐνεκύρωμεν εἰς τὴν μελέτην ἑνὸς ἀριστουργήματος τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προεκτεθεισῶν ἀρχῶν μεταφράσαμεν αὐτὸ διεσκευασμένον καὶ ἐν πεζῷ λόγῳ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς σημερινῆς σκηρῆς. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἄλλο τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ ἀριστοῦργημα, μεταφράσαντες ἐμμέτρως καὶ ἄνευ διασκευῆς τίνος, παρατίθεμεν, ἵνα ὑπὸ τῶν ἐπαϊόντων γείνη παραβολὴ ἐκατέρου τῶν τρόπων τῆς μεταφράσεως καὶ τῆς διασκευῆς.

Καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ταύτῃ ποιούμεθα λόγον μόνον περὶ τῶν τολμηθέντων ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον τῆς ἐν διασκευῇ μεταφράσεως τῆς Μηδείας.

Ἡ διασκευὴ τῶν παλαιῶν δραμάτων ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐκκληῶν ἐκείνων χρόνων, καθ' οὓς ἡ δραματικὴ παραγωγή ὑπερέβαινε κατὰ πολλὴν τὰς ἀνάγκας τῆς θεατρικῆς καταναλώσεως. Εἰ καὶ ὁ Εὐριπίδης καὶ οἱ σύγχρονοί του κατέκλυζον τὸ διονυσιακὸν θέατρον διὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς διανοίας των, ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἐπιρρέψη, ὥστε αἰτραγωγίαι τοῦ Αἰσχύλου διεσκευασμέναι καὶ ἐπεξεργασμέναι νὰ διαγωνίζωνται ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρὸς τὰς τῶν διαδόχων των ¹. Καὶ δὲν γνωρίζομεν μὲν τίνι τρόπῳ ἐγίνετο ἡ διασκευὴ τῶν παλαιότερων δραμάτων, ὡς μὴ σφρομένης τραγωδίας τινὸς ἐν πρωτοτύπῳ καὶ διεσκευασμένης, ἀλλὰ δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι πᾶσα καινοτομία ὑπηγορεύετο ὑπὸ τῆς προόδου τῆς τέχνης καὶ ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς συγχρόνου σκηνῆς. Οὕτως ἐν παραδείγματι τὰ ἀρχαιότερα τοῦ Αἰσχύλου δράματα διεσκευάσθησαν, ἐνθεν μὲν διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν χορικῶν, ἐνθεν δὲ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν διαλογικῶν μερῶν καὶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τρίτου ὑποκριτοῦ.

Οὐ μόνον δὲ τότε, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις ἐξηκολούθησεν ἡ διασκευὴ τῶν παλαιῶν δραμάτων· καθ' ὅσον οἱ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς γράμμασιν ἐντυφώμενοι ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἀκολουθῶσι δουλικῶς ἐν τῇ ποιήσει τοὺς Ἑλληνας, διασκευάζοντες ἐν τῇ γλώσσῃ των τὰ ἐλληνικὰ πρότυπα ². Ἐπὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν με-

¹ Αἰσχ. Σχολ. Ἀριστ. Ἀχαρν. Σουΐδας ἐν λ. Εὐφορίων *Palin études sur les tragiques Grecs* tom. 1., p. 68.

² Τοιαῦτα ἔργα εἶνε τοῦ Πλάτωνος 272—207 π. Χ., τοῦ Γαλίου Ναβίου 264—194 π. Χ., καὶ μάλιστα τοῦ Ἑρρίου 239—169 (Μήδεια, Ἐκάβη, Ἀνδρομάχη, Ἀλκμαίων καὶ ἄλλα).

σαίωνα καὶ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἐν τῇ Δύσει ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἡρύοντο ἐκ τῶν ἐλληνικῶν δραμάτων ὑποθέσεις δόκιμοι ποιηταί, πολλάκις δὲ ὅλως μὲ μικρὰς μεταβολὰς μετέφερον εἰς τὰς γλώσσας των πᾶν ὅ,τι ἔξοχον εὗρισκον ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Καὶ σήμερον, ὥς καὶ πρότερον εἴπομεν, ἄνδρες σοφοὶ ἀναβιβάζουσι πολλάκις εἰς τὴν σκηνὴν τῶν θεάτρων τῆς πατρίδος των τοιαῦτα διεσκενασμένα παλαιὰ δράματα.

Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὀρμηθέντες προέβημεν εἰς τὴν διασκευὴν τῆς Μηδείας. Προειμήσαμεν δὲ τὸ δράμα τοῦτο διὰ τρεῖς λόγους· πρῶτον, διότι ὁ μῦθος τῆς Μηδείας ἐνέχων οὐκ ὀλίγα τραγικὰ στοιχεῖα παρώρμησε ποιητὰς εἰς πάντα τὰ γένη τῆς ποιήσεως πρὸ τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὕστερον ἀκμάσαντας νὰ ἐπεξεργασθῶσιν αὐτόν¹. δεύτερον, διότι τὸ δράμα

¹ Περιοριζόμενοι μόνον εἰς τοὺς δραματικούς συγγραφεῖς ἀναφέρομεν, ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ Ἕλληνες τραγικοὶ ἐπραγματεύθησαν τὸν μῦθον τῆς Μηδείας, ἐκλέγοντες ἕκαστος ἐκ τοῦ πολυπλόκου τῆς Κολχίδος βίον τὸ ἄρεστόν αὐτῷ ἐπεισόδιον. Οὕτως ὁ μὲν Αἰσχύλος εἰς τὰς Βάκχας παρήγαγεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἀνανεώσεως τοῦ Αἴσωνος, ὁ δὲ Σοφοκλῆς ἐν ταῖς Ῥιζοτόμοις ἄλλας μαγείας τῆς μαγίσσης παρέστησεν. Ἀλλὰ τοὺς πλείστους ποιητὰς πάντων τῶν χρόνων ἔλκυσεν, ὥς καὶ τὸν Εὐριπίδην, τὸ σπουδαιότατον τῶν ἐπεισοδίων τοῦ βίου τῆς ἡρώιδος, ὁ φόνος δηλ. τῶν τέκνων. Οὕτω πρὸ τοῦ Εὐριπίδου ὁ Νεόφρων ἐποίησε Μήδειαν, ἐξ ἧς διεσώθησαν ἐν τῇ Στοβαίου Ἀνθολογίᾳ XX, 34 καὶ τῇ σχολιαστῇ τοῦ Εὐριπίδου σιγ. 668 καὶ 1387 τρεῖς μόνον ἀποσπάσματα, δηλοῦντα, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἐν πολλοῖς κατὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς τραγωδίας του ἠκολούθησε τὸν ποιητὴν ἐκεῖνον, καὶ παραλαβὼν ἐξ αὐτοῦ μάλιστα ἀνέπτυξε τὴν καλλίστην ἐκείνην σκηνήν, τὴν πάλην δηλ. τῶν αἰσθημάτων τῆς ζηλοτύπου συζύγου πρὸς τὴν μητρικὴν στοργήν. Πλὴν δὲ τοῦ Νεόφρονος, καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ποιηταὶ ἔλαβον ὥς ὑπόθεσιν τραγωδιᾶν τὸν μῦθον τῆς Μηδείας, ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ τραγωδίαι ἀπώλοντο.

τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ μᾶλλον παγκόσμιον τοῦ ποιη-
τοῦ, ὡς βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος τῶν φυσικῶν αἰσθημά-
των καὶ παθῶν καὶ ἀπηλλαγμένον πάσης ἐπιδράσεως τοῦ
πεπρωμένου καὶ ἔνεκα τούτου δυνάμενον νὰ δονήσῃ τὰς
χορδὰς τῆς καρδίας πάντων τῶν λαῶν ἐν παντὶ χρόνῳ· καὶ
τρίτον, διότι πολλάκις ἀνεβιάσθησαν ἐπὶ τῆς σημερινῆς ἐλ-
ληνικῆς σκηνῆς τραγωδίαὶ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην.

Ἐάν τις ὁμῶς παραβάλλῃ τὴν Μήδειαν τοῦ ἀρχαίου τρα-
γουχοῦ πρὸς τὰς νεωτέρας, θὰ πεισθῇ περὶ τῆς ὑπεροχῆς αὐ-
τῆς ἐν πᾶσιν, εἰ καὶ οἱ νεώτεροι προσεπάθησαν παρέχοντες
πλείονα ἔκτασιν εἰς τὸν μῦθον νὰ καταστήσωσι τὰ ἔργα των
πολυπλοκώτερα καὶ περιεργότερα. Τοῦ Εὐριπίδου ἡ ὑπόθε-
σις περιστρέφεται στενῶς περὶ τὸν φόνον τῶν τέκνων, ἐν ᾧ
ἐν πλείσταις τῶν λοιπῶν ὁ μῦθος ἄρχεται ἀπὸ τῆς εἰς Κολ-

Καὶ ἐν τῷ ὁμαϊκῷ θεάτρῳ ἄφθονος ὑπῆρξεν ἡ παραγωγή ἐπὶ τοῦ
θέματος τούτου. Πλὴν τῶν ἀπολεσθεισῶν τοῦ Ἑνρίου, Ἀκκίου, Ὁβι-
δίου, αἵτινες ἦσαν μεταφράσεις ἑλληνικῆς τινας τραγωδίας, ἡ Μήδεια τοῦ
Σενέκα ὑπῆρξε πολύκροτος εἰς τὴν ἀρχαιότητα, χρησιμεύσασα ὡς πρό-
τυπον μιμήσεως εἰς πολλοὺς τῶν νεωτέρων καὶ μάλιστα ἐν τῷ Γαλλικῷ
θεάτρῳ.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους τέλος χρόνους ἐπίσης ἐποιήθησαν πλείους Μή-
δειαὶ κατὰ μίμησιν ἑλληνικῶν καὶ ὁμαϊκῶν προτύπων· ἐν μὲν τῷ Γαλ-
λικῷ θεάτρῳ ὑπὸ τοῦ Jean de Peruse Longepierre, Corneille,
Legouvé, Hippolyte, Lucas, Pellegrin, ἐν τῷ Ἰταλικῷ ὑπὸ Dolce,
ἐν τῷ Ἀγγλικῷ ὑπὸ τοῦ Glove καὶ ἐν τῷ Γερμανικῷ ὑπὸ τοῦ Cril-
tharrer καὶ Hoffman, ἄλλων μὲν τὸν Εὐριπίδην, ἄλλων δὲ τὸν Σο-
φοκλέα προσηραμένων ὡς ὑπόδειγμα.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς καλλιτέχνας ἡ Μήδεια ὑπῆρξε μεταλλεῖον ἀνεξ-
άντητον. Πολύκροτος ὑπῆρξεν ἡ εἰκὼν ἡ ἐν τῇ Πανακοθήκῃ τῶν Πα-
ρισίων τῷ 1838 ἐκτεθείσα.

χίδα ἀφίξεως τοῦ Ἰάσονος. Ἀλλὰ ὁποία διαφορά! Ἡ ἀνὰ-
γνωσις τῶν λοιπῶν τραγωδιῶν ἐξεγείρει ἀληθῶς πλείονα ἐν
ἡμῶν περιέργειαν, ἀλλὰ χαλαρώνει τὰ αἰσθήματα τῆς συμπα-
θείας πρὸς τὴν ἡρώίδα τοῦ δράματος, ὅπερ ἀπαρμύλλως
ἐπιτυγχάνει ὁ Εὐριπίδης, παρουσιάζων ἐν ἀπλῇ οἰκονομίᾳ
τοὺς σπαραγμοὺς τῆς καρδίας τῆς ἡρώιδος του.

Πολλοὶ τῶν δραματικῶν συγγραφέων νομίζουσιν, ὅτι,
ὅσον πλείονα γεγονότα ἐπισωρεύονται ἐν τῇ τραγωδίᾳ,
τοσοῦτον πλεῖον δραματικὸν ἐνδιαφέρον ἐξεγίγεται· ἀλλὰ
πλανῶνται, ὥς ὁρθότατα παρατηρεῖ ὁ Girardin¹, διότι
τὰ πάθη καὶ οἱ χαρακτῆρες, ἅτινα εἶνε τὸ θεμέλιον τὸ
ἀληθὲς τοῦ δράματος, πνίγονται ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ
τῶν ἐπεισοδίων. Αἱ ἐκπλήξεις αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς ἐπι-
σωρεύσεως τῶν γεγονότων ἐξεγείρουσι μὲν τὴν περιέργειαν,
ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν ἔλεον². Τοῦτο καὶ ἐν ἄλλαις μὲν τρα-
γωδίαις τῶν παλαιῶν παραβαλλομέναις πρὸς νεωτέρας τῆς
αὐτῆς ὑποθέσεως πιστοῦται, μάλιστα δὲ ἐν τῇ τοῦ Εὐριπί-
δου Μήδειᾳ.

Διὰ τὴν Μήδειαν τοῦ Εὐριπίδου ἤρκει μόνον μία ἡμέρα,
εἰς καὶ ὁ αὐτὸς τόπος καὶ τοεῖς ὑποκρίται πρὸς παρόστασιν
αὐτῆς· ἐν ταῖς νεωτέραις μεταφερόμεθα ἐκ τῶν ἀνακτόρων
εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐκ τῆς Κολχίδος εἰς τὴν Κόρινθον. Παρ' Εὐ-
ριπίδῃ οὐδεμία ἀνάγκη παρίσταται τῆς σκηνικῆς ἐπικουρίας·
ἀρκεῖ μία μόνη φράσις νὰ διεγείρῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν θεα-

¹ Cours de litt. dramatique tom. 5., p. 397.

² Girardin tom. 5., p. 405. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ περὶ ποιητικῆς
κεφ. 14ῃ ψέγων τοὺς ποιητὰς τοὺς θηρεύοντας διὰ τῆς ὄψεως τὴν ἐκ
τῆς τραγωδίας ἡδονὴν ἐπάγει· «Τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο (τὴν φοβί-
κην καὶ τὸ ἔλεον) παρασκευάζειν ἀτεχνότερόν ἐστιν».

τῶν αἰσθήματα, ἅτινα δὲν κατορθοῖ νὰ ἐξεγείρῃ ἢ πρὸ τῶν ὁμμάτων ἡμῶν ἐξέλκεις τῶν πολυδαιδάλων ἐπεισοδίων, τὰ ὁποῖα οἱ νεώτεροι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς αὐτήν. Ἡ Μήδεια τοῦ Κορνηλίου εἶνε ποικιλωτέρα τῆς τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὥς ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως πολλῶν ἐπεισοδίων καὶ ὥς ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῶν σκηνῶν· ἀλλ' ἐκ πάντων τούτων οὐδὲν ἐκ τῆς ἀφανείας ἠδυνήθη νὰ ἐπιπλεύσῃ ἢ μόνον μία λέξις, τὸ *moi*¹ ἐκεῖνο, ἐξ οὗ τρανότατα καταφαίνεται, ὅτι μία μόνον φράσις ἐπιτυχῆς ἔχει τὴν ἰσχὺν νὰ κατορθώσῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ὅ,τι μάτην ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἐπεισοδίων ἀναζητοῦμεν.

Ὁ Εὐριπίδης ὑπῆρξε δαιμόνιος ἐν τῇ παραστάσει τοῦ χαρακτῆρος τῆς Μηδείας. Εἰσάγει μίαν γυναῖκα προδότιν τῆς πατρικῆς ἐστίας καὶ τῆς πατρίδος, μὲ τὰς χεῖρας αἰμοσταγεῖς ἐκ τοῦ ἀχνίζοντος εἰσέτι ἀδελφικοῦ αἵματος, μυσαρὰν δολοφόνον τοῦ Πελίου, ἐξολοθρευτὴν τοῦ βασιλικοῦ τῆς Κορίνθου οἴκου καὶ τέλος ἀποτρόπαιον καὶ στυγερὰν παιδοκτόνον· εἰσάγει δηλ. γυναῖκα, τῆς ὁποίας ἐν καὶ μόνον ἐκ τῶν φρικωδῶν τούτων κακουργημάτων εἶνε ἱκανὸν νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν τὸ μῖσος, τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ ἀνοσίου αὐτοῦ δράστου. Καὶ ἐν τούτοις κατορθοῖ οὐ μόνον νὰ καταπνίξῃ τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ διεγείρῃ καὶ αἰσθήματα συμπαθείας ἐν ἡμῖν πρὸς τὴν δολοφόνον, τὴν ἀδελφοκτόνον καὶ τὴν παιδοκτόνον

¹ Ἡ Μήδεια ἐρωτωμένη·

«votre pays vous hait, votre epoux est sans foi; Dans un si grand revers que vous reste-t-il?

ἀποκρίνεται·

moi, dis-je, et c'est assez.

Ἑρινόν. Τὸ δὲ παραδοξότερον, ὅτι παρακολουθοῦμεν τὴν ἡρώϊδα εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ συγερωτέρου τῶν ἐγκλημάτων, εἰς τὴν παιδοκτονίαν, δακρύνοντες ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς γυναικὸς τῆς περιαχθείσης ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας εἰς τὴν ἀπελπιν ἐκείνην θέσιν. Τηλικαύτη ἡ ἄφατος καὶ μυστηριώδης δύναμις τῆς τέχνης τοῦ δαιμονίου ποιητοῦ, ἀνέφικτος καταστᾶσα εἰς πάντας τοὺς νεωτέρους. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἄρωμεν τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου τούτου καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν ποιητὴν εἰς τὰς σχολιάς καὶ πολυδαιδάλους ἀτραποὺς τῆς τέχνης του, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο νὰ παραστήσῃ τὴν γυναῖκα, τὴν σύζυγον, ἀδικουμένην ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Τὰ κακουργήματα τῆς Μηδείας εἰς πάντα ἄλλον ἀνθρώπον δικαίως ἀνορθοῦσι τὰς τρίχας καὶ ἡ φήμη αὐτῆς εὐλόγως ἐνσπείρει τὸν τρόμον εἰς τὰς ψυχὰς μας. Διότι δι' ἡμᾶς εἶνε μία κοινὴ δολοφόνος, κοινὴ ἀδελφοκτόνος, παρασυρθεῖσα εἰς τὴν διάπραξιν τῶν κακουργημάτων τούτων ὑπὸ τοῦ τυφλοῦ καὶ ἀχαλινώτου πάθους της. Ἄλλ' ὅσον περισσότερον ὁ κόσμος φοβίται καὶ φεύγει ὥς Ἑρινὸν τὴν τερατώδη ταύτην γυναῖκα, τόσον σφιγκτότεροι πρέπει νὰ καθιστῶνται οἱ δεσμοὶ οἱ συνδέοντες αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀνδρός. Ἡ Μήδεια διὰ τῆς προδοσίας τῆς πατρικῆς ἐστίας ἤρριξε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας εἰς τὸν κινδυνεύοντα Ἰάσωνα, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ της προελείανεν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ φόβου τοῦ Πελίου ἠθέλησε νὰ ἀποτρέψῃ ἄλλον σπουδαῖον κίνδυνον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ φιλιότου της. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκινδύνευσεν ὁ Ἰάσων εὐγνωμόνως ἀπεδέχετο πᾶσαν αὐτῆς πρᾶξιν καὶ δι' ὄρκων ἱερῶν ὑπισχενέτο, ὅτι θὰ ἀνταποδώσῃ τὴν χάριν διὰ τὰ αἰσθήματα, ἅτινα ἐπεδείξατο καταπνίξασα πᾶσαν ἄλλην στοργὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Διὰ τὸν Ἰάσωνα λοιπὸν ἡ

Μήδεια δὲν εἶνε κακοῦργος, δὲν εἶνε στυγερά, εἶνε εὐεργέτις ἀποκόψασα χάριν αὐτοῦ πάντα δεσμὸν συνδέοντα αὐτὴν μετὰ τῆς λοιπῆς ἀνθρωπότητος. Ὅσον λοιπὸν ὁ κόσμος τὴν μισεῖ, τόσον ὁ Ἰάσων ὀφείλει νὰ τὴν ἀγαπᾷ. Διότι ὁ κόσμος ὅλος συνεστάλη δι' αὐτὴν εἰς τὸν Ἰάσωνα.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ Εὐριπίδης παρίστανε πρὸς ἡμῶν τὴν Μήδειαν εὐτυχοῦσαν ἐν τῇ συζυγικῇ πίστει, θὰ προεκάλει τὸ μῖσος κατ' αὐτῆς, διότι οὐδὲν ἕτερον αἶσθημα θὰ ἐξηγείρετο πρὸς ἐξουδετέρωσιν ἢ ἀμαύρωσιν αὐτοῦ· ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐμφανίσας αὐτὴν ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἐν τῇ ἀπομονώσει καὶ ἐν τῇ ἀπογνώσει, εἰς ἣν ἐβύθισεν ἡ ἄτιμος διαγωγὴ συζύγου ἀπολαύσαντος τὰς μεγίστας τῶν εὐεργεσιῶν, ἐλκύει τὴν συμπάθειαν ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἀδικηθείσης συζύγου καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ ἀχαρίστου ἀνδρός. Ἡ καρδιά ἡμῶν ἀπατεῖ νὰ μισῶμεν ἡμεῖς τὴν Μήδειαν καὶ νὰ τὴν λατρεύῃ ὁ Ἰάσων. Ἀφοῦ λοιπὸν προσεβλήθη ἡ ἀξίωσις αὕτη τῆς ἡμετέρας καρδίας, οἱ ὄροι ἀναστρέφονται: Ὅσον ὁ Ἰάσων προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ ζοφερὰ τὰ κακουργήματα, τοσοῦτον ἡ Μήδεια κερδαίνει τὴν εὖνοιαν ἡμῶν. «Μάλιστα» ἀποκρινόμεθα πρὸς τὸν σοφιστὴν σύζυγον, «εἶνε τοιαύτη ἡ Μήδεια εἰς τὰ ὄμματα παντὸς ἄλλου πλην σοῦ. Διὰ σὲ εἶνε ἡ γυνὴ ἡ ἐρῶσα, ἡ πιστή, ἡ παραπλανηθεῖσα, ἡ ἀπατηθεῖσα, ἡ προδοθεῖσα, ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα». Εἶνε περίεργον ἀληθῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἐμφαίνει τὴν ἔμφυτον τοῦ δικαίου δύναμιν, τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν ἡμῖν. Ὑπὲρ τοῦ προσβαλλομένου καθ' ὅτανδῆποτε περίστασιν δικοῦ συγχωροῦμεν πρὸς στιγμὴν καὶ τὸν ἀποτροπαιότερον κακοῦργον καὶ ἐπιχοίρομεν εἰς πᾶν εἶδος ἐκδικήσεως δυνάμενον νὰ πλήξῃ τὰ στέγνα τοῦ ἀδίκου καὶ τοῦ ἀχαρίστου,

ἀδιάφορον ἐὰν μετὰ τὸ πλῆγμα θὰ ἐξεγερθῇ ὁ οἶκος πρὸς τὸν παθόντα ἄνθρωπον.

Ὑπέρτατον λοιπὸν αἶσθημα ἀγρίας δικαιοσύνης ἐξεγείρει τὴν συμπάθειαν ἡμῶν πρὸς τὴν παιδοκτόνον Μήδειαν. Πλήττει τὰ τέκνα της, ἀλλὰ δὲν μισοῦμεν αὐτήν, διότι φανταζόμεθα, ὅτι τὸ τραῦμα ξεσχίζει τὰ στέρνα τοῦ ἀχαρίστου συζύγου. Ἡ Μήδεια δὲν φονεύει τὰ τέκνα της ἐξ ἐνστίκτου ἀγρίου : Ἡ Μήδεια ἀμύνεται τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ἀδίκον κοινωνίαν συγκεντρωμένην ἐν ἐνὶ ἀνδρί : Ἡ Μήδεια πρώτη ἐκ τῶν προτέρων αἰσθάνεται ἐν τῇ καρδίᾳ της τὴν αἰχμὴν τοῦ αἰχμηροῦ ξίφους, ὅπερ θὰ βυθίσῃ εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν τέκνων της, εἰς τὰ ἰδιά της σπλάγχνα, ἀλλὰ δὲν ἀναχαίττεται, δὲν φεῖδεται ἑαυτῆς· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν φειδόμεθα τῆς πρὸς αὐτὴν συμπαθείας καὶ σχεδὸν ἐπιχαίρομεν, ὅταν πρὸς τὸν καταρῶμενον αὐτὴν σύζυγον καὶ μαυρόμενον ἐπὶ τῇ πληξάσῃ τὸν πατέρα συμφορᾷ ἡ Μήδεια ἐπιδεινοῦσα διὰ τῶν ὀνύχων, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἀνοιχθεῖσαν πληγὴν ἐν τῇ πατρικῇ καρδίᾳ ἀναφωνεῖ : «Ὁὔδ' οὐκέτ' εἰσί· Τοῦτο γάρ σε δέξεται¹».

Ἐὰν παραβάλῃ τις τὸν χαροκτῆρα τῆς ἡρώιδος παρ' Εὐριπίδῃ πρὸς τοὺς τῶν νεωτέρων ποιητῶν, θὰ κατανοήσῃ ἐν ἐκείνῳ μὲν τὴν εὐκολίαν, μεθ' ἧς παρέστησε πρὸ ἡμῶν ταύτην, ὥς πενιχρῶς ἀνωτέρω ἐσκιαγραφῆθη, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς θὰ ἴδῃ τὴν ἀγωνίαν, μεθ' ἧς διατείνονται νὰ κατακτήσωσι τὴν καρδίαν ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἐν τινι πολλὰκις ἀναβιβασθείσῃ ἐπὶ τῆς σημερινῆς σκηνῆς Μηδείᾳ νεότερος δραματικὸς ἀγωνίζεται νὰ δικαιολο-

¹ Μηδ. στίχ. 1370.

γήση τὸν φόνον τῆς βασιλόπαιδος τῆς Κορίνθου, εἰσάγων τὴν Γλαύκην ἀλαζόνα διὰ τὴν μετὰ τοῦ Ἰάσονος σύζευξίν της καὶ ὑπερηφάνως πρὸς τὴν Μήδειαν ἀνθαδιζομένην. Ὁ Εὐριπίδης δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπικουρίας ταύτης. Διαπλάττει οὕτως ἀπ' ἀρχῆς τὸν χαρακτήρα αὐτῆς, παρουσιάζει τόσον ζωηρῶς τὴν καρδίαν της κλυδωνιζομένην ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς προσγενομένης εἰς αὐτὴν ἀδικίας, ὥστε φρίττομεν μὲν διὰ τὴν προᾶξίν της, ἀλλὰ δὲν μισοῦμεν αὐτήν.

Ὁ αὐτὸς νεώτερος δραματικός, θέλων νὰ παροξύνῃ τὴν ἀπὸ γνῶσιν τῆς Μηδείας καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παιδοκτονίαν ὡς προελθοῦσαν ἐκ τῆς ἀτίμου διαγωγῆς τοῦ ἀπίστου συζύγου, εἰσάγει τὴν ἡρωίδα θεατὴν τῆς γαμηλίου πομπῆς τῶν τελουμένων ἐν Κορίνθῳ γάμων τοῦ Ἰάσονος μετὰ τῆς Γλαύκης. Ὁ Εὐριπίδης ὅμως διὰ τῶν σοφιστικῶν ῥήσεων, ἃς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀδίκου συζύγου, κατορθοῖ κατὰ πολὺν μείζονα λόγον τοῦτο.

Ἐν γένει παραβάλλων τις τὸν Ἑλληνα ποιητὴν τῆς Μηδείας πρὸς πάντας τοὺς νεωτέρους ἀναγνωρίζει ἐν ἐκείνῳ μὲν τὸν ἀπαράμιλλον ζωγράφον, ὅστις διὰ τοῦ ἐντέχνου περιγράμματος καὶ τῶν ὀλίγων ἀλλὰ καλλιτεχνικώτατα ἀναμιχθέντων καὶ συνδυασθέντων χρωμάτων παρήγαγε τελείαν τὴν εἰκόνα του, ἐκείνους δὲ πρὸς τὸν ζωγράφον τὸν βασίσαντα πάσας τὰς ἐλπίδας του εἰς τὴν ποικιλίαν τοῦ χρωματισμοῦ.

Διὰ πάντας λοιπὸν τοὺς λόγους τούτους ἐξελέξαμεν τὴν Μήδειαν πρὸς διασκευήν, ὅβριον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐκθρόψασαν τὸν Εὐριπίδην νομίζοντες νὰ γινώμεθα θεαταὶ τῶν ἀτέχνων συνήθως ἐκείνου μιμημάτων καὶ νὰ παρορῶμεν περὶ λαμπρὸν τῆς ἀρχαιότητος πρωτότυπον.

Μέλλοντες νὰ συνηγορήσωμεν ὑπὲρ τῶν μεταβολῶν, ὡς ἐκρίναμεν ἐπενεκτίας ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἀναγκαῖον εἶνε πρωτίστως νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ἐν τῇ μεταφράσει πολλαχοῦ ἀπέστημεν τοῦ ἀρχαίου κειμένου, φροντίσαντες μόνον νὰ μὴ ἀλλοιώσωμεν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἢ νὰ μὴ παρεμβάλωμέν τι, ὅπερ ἦτο δυνατόν νὰ μεταβάλλῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ δοῶντος προσώπου. Ἐὰν ἡ ἐλευθερία αὕτη ἐνδεικνύηται ἐν πάσῃ μεταφράσει, ἐν τῇ μεταφράσει ὁμως δραματικοῦ ἔργου εἶνε ἀναπόφευκτος, καθόσον ἡ σκηνὴ ἀπαιτεῖ νὰ διαπλασθῇ οὕτω τὸ λεκτικόν, ὥστε νὰ ἡχῇ ἑναρμονίως εἰς τὰ ὅτια τοῦ ἀκροατοῦ καὶ μάλιστα τοῦ σημερινοῦ, ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ὁποίου ἀνάγκη νὰ ἐκκρίζωθῇ ἡ πρόληψις, ὅτι τὰ παλαιὰ δράματα εἶνε σήμερον κατὰλληλα μόνον πρὸς τεχνολογίαν καὶ σύνταξιν ἐν τοῖς σχολείοις.

Ῥσαύτως ἐλύσαμεν τὸ μέτρον, προτιμήσαντες τὸν πεζὸν λόγον συμφώνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν γνώμην.

Ῥς πρὸς τὴν γλῶσσαν ἠκολουθήσαμεν τὴν σοφὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Χατζιδάκι τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἐν Ἀθηνᾶς τόμῳ 5ῳ, τεύχει 2ῳ, καθ' ἣν οἱ λογοτέχναι ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πάντοτε ὑπ' ὄψει τὸ κοινόν, πρὸς ὃ ἀπενθύνονται, καὶ νὰ συμμορφῶνται πρὸς τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, καθὼς καὶ πρὸς τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἑξέεις καὶ συνηθείας, διότι μόνον οὕτω θὰ δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ ὑψίστου αὐτῶν σκοποῦ, ἥτοι τῆς πλήρους καὶ ἐντελοῦς καταλήψεως καὶ τοῦ νὰ ἀρέσκωσιν... Ῥ συγγραφεὺς φιλολογικοῦ καλλιτεχνήματος γράφων καὶ σχηματίζων τὸν λόγον του νὰ ἔχῃ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἀποτείνεται εἰς

τοὺς ὁπωσδήποτε μορφωμένους κατοίκους ἐλληνικῆς τινος πόλεως.... καὶ νὰ ζητῇ πάση δυνάμει νὰ ἐπιτύχῃ δύο τινὰ παρὰ τοῦ κοινοῦ, ἤτοι πῶς νὰ νοηθῇ ἐντελῶς καὶ ὁκριβῶς καὶ πῶς νὰ μὴ νομισθῇ ἀγροῖκος καὶ ἄξεστος μήτε σχολαστικὸς καὶ μωρός.

Γλῶσσαν λοιπὸν μετεχειρίσθημεν ταύτην τὴν κεκραμένην, δηλ. τὴν ἀπλὴν καθαρεύουσαν, ἣς εἶνε ἡ κρατοῦσα γλῶσσα εἰς πάσας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ ἐλληνικοῦ βίου. Ἐνίστε μόνον ἡ ἀνάγκη τοῦ λόγου ἐπιβάλλει τὴν χρῆσιν δημοτικωτέρων τινῶν τύπων καὶ φράσεων· διότι ἐν τῇ δραματικῇ γλώσσῃ κατ' ἀνάγκην ὑπάρχουσι πλείονες μεταπτώσεις ἐκ τῆς αὐστηρᾶς καθαρευούσης εἰς τὴν δημοτικὴν, διότι ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναπαρίσταται ὁ κόσμος ὁ φυσικὸς ἐν συγκρούσει παθῶν διαφόρων καὶ αἰσθημάτων. Ὡς λοιπὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἄλλως σχηματίζει τὸν λόγον του ὁ ἐν ψυχικῇ τινι ταραχῇ εὐρισκόμενος (π. χ. ὁ ὠργισμένος Ὀμηεὶ χυδαιότερον καὶ μὲ φράσεις διακεκομμένας κ.λ.π.) καὶ ἄλλως ὁ ἐν ἡρεμίᾳ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ σύνταξις καὶ ἐν γένει ἡ γλωσσικὴ φάσις ποικίλλουσι κατ' ἀνάγκην ἀναλόγως τῶν ἐξωτερικευομένων αἰσθημάτων καὶ παθῶν.

Ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης ὁρμώμενοι προετιμήσαμεν ἐνιαχοῦ φράσεις τινὰς τῆς δημοτικῆς ἐκφραζούσης ζωηρότερον τὸ πρᾶγμα ἢ ἡ καθαρεύουσα.

Πλειστάκις ἠκούσαμεν ἐκφερομένην τὴν γνώμην, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὀφείλει νὰ ἔχῃ μέτρον εἰς τὸ γλωσσικὸν ὕψος, οὗτινος ποιεῖται χρεῖσιν. Ἐὰν π. χ. γράφῃ ἐν τῇ αὐστηρᾷ καθαρευούσῃ, ὀφείλει νὰ μὴ ἀναμειγνύῃ ἐν αὐτῇ φράσεις ἐκ τῆς δημώδους καὶ τᾶν ἀπαιν.

Ἡ γνώμη αὕτη δυνατὸν νὰ εἴνε ἀσπαστή, προκειμένου περὶ ἐπιστημονικῶν συγγραφῶν. Διότι ἐκεῖ ὁ νοῦς, ἀπαλλασσόμενος πάσης τοῦ θυμαικοῦ ἐπιδράσεως, ὁυθμίζει ἐν ἡρεμίᾳ καὶ γαλήνῃ τὴν ἔκφρασιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ διανοημάτων. Ἀλλ' ἐν συγγραμμασιν, ἔνθα ἡ καρδιά συνδραῖ, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῆς διανοίας καὶ πολλάκις παρασύρει αὐτήν, τὸ προτεινόμενον τοῦτο μέτρον φαίνεται ἡμῖν περιορισμὸς ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ψυχικὴν τῶν λεγόντων κατὰστασιν καὶ ἐπιτήδευσις ψυχρὰ καὶ καλλωπιστική.

Ἀρκεῖ μόνον ὁ χειριζόμενος τὰ δύο ταῦτα ἰδιώματα νὰ εἴνε πεπροικισμένος μὲ ποιὰν τινα καλαισθησίαν, ὥστε νὰ καταρτίζεται ὁ λόγος ἐκ τῶν ἑτερογενῶν τούτων στοιχείων ἑναρμόνιος καὶ ἀρεστός. Διότι ἄλλως ὑπὸ τὴν πρόφασιν, ὅτι θηρεύει δημῳδαὶς ἐκφράσεις, θὰ περιπέσῃ εἰς τὴν χυδαιολογίαν, ὥς καὶ ὁ θηρεύων λόγον καθαρώτερον ἐξ ἀδεξιότητος καθιστᾷ αὐτὸν οὐ μόνον ψυχρόν, ἀλλὰ καὶ χυδαίωτερον πολλῶν χυδαίων ἐκφράσεων.

Οὐχὶ λοιπὸν μέτρον ὥς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν δύο ἰδιωμάτων, ἀλλὰ γνώσις ἀκριβὴς αὐτῶν καὶ νοῦς καὶ καλαισθησία ἀπαιτοῦνται πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς μίξεως ἐπερχομένων ἀτοπημάτων.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ δράματος θὰ κάμωμεν ἐνταῦθα λόγον μόνον περὶ τῶν γενικωτέρων ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων ἐν αὐτῷ, μάλιστα δὲ περὶ τῶν χορικῶν καὶ τῆς ἐξόδου, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἀπολογηθῶμεν περὶ τῶν λεπτομερειῶν ἐν σημειώσεσι πρὸς πλείονα τοῦ ἀναγνώστου εὐκολίαν.

Χορὸς ἐν τῇ διασκευασθείσῃ Μηδείᾳ δὲν ὑπάρχει· ὅλλ' οὐδὲν σχεδὸν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ χοροῦ λεγομένων παρελείφθη·

καθόσον ἄλλαι μὲν γινώμει ἐνεβλήθησαν εἰς τὸ στόμα τῆς τροφοῦ, ἄλλαι δὲ εἰς μίαν ἢ δύο γυναικας Κορινθίας εἰσαχθείσας ὡς δρῶντα ἐν τῷ δράματι πρόσωπα, ἄλλαι δὲ εἰς τὴν Μήδειαν.

Ἡ συνεχὴς παρουσία τοῦ χοροῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ δράματος τούτου γεννᾷ σήμερον ἄνιαν παρὰ τῷ θεατῇ. "Εὐι δὲ ἡ Μήδεια τεκταίνεται τὰ μυσσώτερα τῶν ἐγκλημάτων, αἵτινα μόλις εἰς τὴν πιστὴν τροφὸν της δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ. "Εχει ἀνάγκην μαρτύρων; Ἀν-θα-βλάψῃ τοῦτο τὴν πιθανότητα τοῦ δράματος σήμερον, ἀφ' οὗ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαιότητι μόλις ἦτο ἀπὸ τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἐπέκεινα ἀνεκτὸς ὁ χορὸς; Ὁ Εὐριπίδης, ὡς καὶ ἄλλαχοῦ ἐλέχθη, ἐπειράθη νὰ ἀποξενώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ δράματος, ἀκολουθήσας τὸν Ἀγάθωνα, οὗτινος τὰ χορικά ἦσαν τρόπον τινα ὡς *intermèdes*. Ὁρθῶς δὲ ὁ *Patin*¹ παρατηρεῖ, ὅτι ἀπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἠνεύχοντο τὸν χορὸν ὡς μάρτυρα ἐνοχλητικὸν καθ' ἑξῆς, ὅπως ἀνέχονται δυσσεβέστους οἰκείους, οὓς δὲν ἀποπέμπουσι μὲν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀδιαφορίας ὑποδεικνύουσιν εἰς αὐτοὺς, ὅτι εἶνε ἐνοχλητικοί.

Ἴδου δὲ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἔγεινεν ἡ οἰκονομία τῶν χορικῶν. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς παρόδου.

Ἡ πάροδος διαρέμεται τὸ μὲν εἰς δύο γυναικας Κορινθίας, αἵτινες ἀκούουσαι τοὺς στόνους τῆς ἐγκαταλειφθείσης συζύγου σπεύδουσι πρὸς παρηγορίαν αὐτῆς, τὸ δὲ εἰς τὴν τροφόν. Ἐπειδὴ ἐν τῷ πρώτῳ χορικῷ ὁ χορὸς ἐν τῷ δράματι τούτῳ μετέχει ἐνεργῶς τῆς πράξεως, διεξάγων μετὰ τῆς τροφοῦ τὸν ἀναγκαῖον διάλογον, αἱ δύο γυναικες αἱ

¹ *Études sur les tragiques Grecs* tom. 1, p. 60.

ὑποκαταστήσασαι τὸν χορὸν ἀκολουθοῦσιν ἀκριβῶς τὴν τάξιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων. Μόνον ἡ ἐξῆς ἐλαφρὰ μεταβολὴ ἐγένετο. Ἰνα καὶ ἡ ἑτέρα γυνὴ μετέχῃ ἐνεργότερόν πως τοῦ διαλόγου, εἰσάγονται εἰς τὸ στόμα αὐτῆς τὰ ὑπὸ τῆς τροφοῦ λεγόμενα ἐν στίχ. 168φ, ὡς καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ στίχου 187ου, ὅπερ δὲν ἄλλοιοὶ παντάπασιν τὸν χαρακτήρα αὐτῶν. Διὰ τοῦ δευτέρου μάλιστα ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ ἐξῆς σκηνικὴ οἰκονομία. Μετὰ τὸν 186ον στίχον ἀπερχομένης τῆς τροφοῦ, ὅπως ὁδηγήσῃ ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων τὴν Μήδειαν, αἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναμένονσαι ἐπὶ τινα χρόνον δύο γυναῖκες δὲν ἴστανται ἄφωτοι, ὅπερ δὲν θὰ ἦτο πολὺ φυσικόν, ἀλλὰ φιλοσοφοῦσιν ἐπὶ τῆς προκειμένης συμφορᾶς, ἐκφράζουσαι τὴν παράδοξον τοῦ ποιητοῦ γνώμην περὶ τῶν ἡσμάτων καὶ τῆς μουσικῆς εἰς τὰ πένθη καὶ εἰς τὰ συμπόσια.

Ἡ ἐπὶ τὸ τέλος ὡς ἐμπεριέχουσα ἔννοιαν πολλαχοῦ τοῦ δράματος ἐκφραζομένην ὅλως παρελείφθη, χωρὶς νὰ καθίσταται οὐδαμῶς αἰσθητὴ ἡ ἔλλειψις αὐτῆς.

Ἐξέρχεται τέλος ἡ Μήδεια καὶ συνδιαλέγεται μετὰ τοῦ χοροῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ βλέπεται ἡ πιθανότης τοῦ δράματος, εἰς τὴν φανερῶς εἰς τὰς Κορινθίας ταύτας γυναῖκας τὸν σκοπὸν τῆς, ποιεῖται ἡ ἡρώς λέγουσα καθ' ἑαυτὴν τὰ ἀπὸ τοῦ στίχου 260—266, οἱ δὲ δύο στίχοι 267 καὶ 268 παραλείπονται. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, ἵνα ἀπέλθωσι δηλ. ἐκ τῆς σκηνῆς αἱ δύο γυναῖκες, ἐπεθέσαμεν πέρας εἰς τὴν πρώτῃν πρᾶξιν τῆς τραγωδίας οὐχὶ ἐκεῖ, ὅπου ἄρχεται τὸ πρῶτον στάσιμον (στίχ. 410), ἀλλ' εἰς τὸν στίχον 364, εὐθὺς δηλ. ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κρέοντος.

Ἐν τῇ Β'. πρᾶξι τὸ πρῶτον στάσιμον ἐμβάλλεται ὁλόκληρον εἰς τὸ στόμα τῆς τροφοῦ λίαν φυσικῶς καὶ εὐαρ-

μόστως· διότι τί φυσικώτερον ἢ γραῖα συνετὴ καὶ πεπειραμένη, λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐκ τῆς εἰς τὴν δέσποινάν της προσγινομένης ἀδικίας, νὰ ἐκφράζεται περὶ τῶν ἀνδρῶν, ὡς ἐκφράζεται, φιλοσοφοῦσα περὶ τῆς ἥττονος θέσεως λόγῳ παιδείας τῆς γυναικὸς καὶ ταλανίζουσα διὰ τὰ ἐξ ἔρωτος κακὰ τὴν Μήδειαν ; Ἡ σκηνὴ αὕτη ἀναμνησκει ἡμᾶς τοὺς φιλοσοφικοὺς τῶν σαιξπηρείων δραμάτων μονολόγους ἀπλοῦ-κῶν ἀνθρώπων, πλὴν δὲ τούτου τὸ στάσιμον προετάχθη πρὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ στίχου 364 καὶ ἐξῆς λόγου τῆς Μηδείας. Αἱ ἐν τῷ χορικῷ τούτῳ περιεχόμεναι σκέψεις δὲν ἐξάγονται ἐκ τῶν εὐθὺς προηγηθέντων λόγων τῆς Μηδείας, ὅποτε θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ μετάθεσις, ἀλλ', ὥς καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἐκ τῆς ὅλης διαγωγῆς τοῦ Ἰάσονος πρὸς τὴν Μήδειαν. Ἡ δὲ μετατόπισις ὑπῆρξεν ἀναγκαία χάριν οἰκονομίας τῆς σκηνῆς ταύτης. Διότι, ἐὰν πρῶτη ἡ Μήδεια ἐξήρχετο εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἀπήγγελλε τὸν μονόλογον ἐκεῖνον (στίχ. 364), δὲν θὰ εἶχεν οὐδένα λόγον ἡ παρουσία αὐτῆς, διαρκούσης τῆς ὁμιλίας τῆς τροφοῦ. Θὰ ἠναγκάζετο λοιπὸν νὰ ἀπέλθῃ, ἵνα, ἀφικνουμένου τοῦ Ἰάσονος, ἐξέλθῃ καὶ πάλιν. Θὰ ἐγίνοντο λοιπὸν εἴσοδοι καὶ ἐξοδοὶ ἄσκοποι· ἐν ᾧ τῷρᾳ ἐξεορμένην τὴν Μήδειαν μετὰ τὴν τροφὸν καὶ λέγουσαν τὰ ἀπὸ τοῦ στίχου 364 εἰς ἀπάντησιν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν λόγων τῆς τροφοῦ καταλαμβάνει ὁ Ἰάσων ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Ἡ Δ'. σκηνὴ τῆς δευτέρας πράξεως περιέχει τὸ Β'. στάσιμον (στίχ. 627). Ἡ φίλη τῆς Μηδείας, ἥτις μόνη ἐν Κορίνθῳ συμπονεῖ τῇ συμφορᾷ τῆς ἀναξιοπαθοῦσης γυναικὸς, μαθοῦσα τὴν εἰς τὰ ἀνάκτορα μετάβασιν τοῦ Ἰάσονος, σπεύδει εἰς αὐτά, φλεγόμενη ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μάθῃ, ἐὰν ἡ

συνέντευξις τῶν δύο συζύγων ἔσχεν ἀγαθόν τι ἀποτέλεσμα. Ἡ περὶ τούτου ἐρώτησις τῆς Κορινθίας γυναικὸς καὶ ἡ ἀπόκρισις τῆς τροφοῦ, μὴ ὑπάρχουσα ἐν τῷ Εὐριπίδειῳ κειμένῳ, δημιουργεῖται ὑπὸ τοῦ διασκευαστοῦ πρὸς οἰκονομίαν τῆς ἀρχῆς τῆς πράξεως. Μετὰ δὲ τὴν δυσάρεστον τῆς τροφοῦ ἀπόκρισιν, ὅλον τὸ Β' στάσιμον ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τῆς Κορινθίας γυναικὸς περιέχον σκέψεις, πιθανῶς ἐξαγομένας ἐκ τε τοῦ μεταξὺ τῶν δύο γυναικῶν διαμειφθέντος διαλόγου καὶ τῆς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ συζύγου καταστάσεως τῆς Μηδείας. Τὴν Κορινθίαν γυναῖκα καταλαμβάνει ὁ Αἰγέυς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ καὶ οὕτω παρισταμένη αὕτη μάρτυς τοῦ διεξαγομένου μεταξὺ τούτου καὶ τῆς Μηδείας διαλόγου ὑπερεπαινεῖ διὰ τῶν στίχων 759 καὶ ἐξῆς τὸν εὐγενῆ καὶ ἱπποτικὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰς περὶ φιλοξενίας ὑποσχέσεις του πρὸς τὴν Μηδεῖαν, καὶ ἀπελθόντος τούτου συναπέρχεται καὶ αὕτη, ἵνα ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν μάγισσαν μετὰ τῆς ἐμπίστου τροφοῦ εἰς τὰ περὶ ἐκδικήσεως σχέδιά της. Διὰ τῆς οἰκονομίας ταύτης κατορθοῦνται ἀβιάστως, ὥς νομίζομεν, ἡ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ δράματος μελετηθεῖσα ἀπόκρυψις τῶν σχεδίων τῆς Μηδείας ἀπὸ παντὸς ξένου.

Ἔπονται μετὰ ταῦτα αἱ περὶ ἐκδικήσεως σκέψεις τῆς Μηδείας, αἱ πρὸς τὴν τροφὸν ἐκμυστηρεύεται, καὶ τὸ τρίτον τὸ καὶ ὡραιότερον τοῦ δράματος στάσιμον, ὅπερ ἡ φιλοπατρία καὶ ὁ μουσικὸς τῆς Ἀττικῆς αἰθὴρ ἐνέπνευσαν εἰς τὸν ποιητὴν (στίχ. 824). Ἀλλ', ἵνα καὶ Εὐριπίδην εἰπωμεν,

«ὦ μωξαδ' οἷον ἔργον ἔστ' ἐργαστέον

«τοῦν τεῦθεν ἡμῖν.

Πῶς γὰρ οἰκονομηθῇ τὸ τὴν μυροβόλον αὔραν τῶν Κη-

φισείων ὀχθῶν ἀποπνέον τοῦτο χορικόν; Ἐγράφη δροσερώτερος ἔπαινος τοῦ σοφοῦ ἄστεως καὶ ἐξηνέχθησαν παρ' ἄλλου ποιητοῦ τρυφερώτεραι καὶ βαθύτεραι γνῶμαι περὶ τοῦ ἔρωτος παρ' ἐδρου τῆς σοφίας, συνεργοῦ πάσης ἀρετῆς;

Τὸ χορικὸν διηρέσαμεν, ἀλλὰ διετείναμεν πάσας ἡμῶν τὰς δυνάμεις, ὥστε οὐδὲ ἐν φύλλον οὐδὲ ἐν ἄνθος τοῦ στεφάνου, ὅνπερ ἔπλεξεν ὁ ποιητὴς διὰ τὸ Ἀττικὸν στερέωμα, νὰ μὴ ἀπολεσθῇ, καίπερ μὴ ἔχον πλέον τὴν μεθυσιτικὴν του εὐωδίαν.

Ὁλόκληρον τὸν λόγον τῆς Μηδείας ἀπὸ τοῦ στίχ. 764—810 διαπνέει ἀληθῶς ἀγριότης ἐξεγερθεῖσα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἐκ τῆς ἀποφάσεως, ἣν συνέλαβε περὶ τῆς ἐξολοθρεύσεως τοῦ βασιλικοῦ τῆς Κορίνθου οἴκου καὶ τοῦ φόνου τῶν τέκνων τῆς. Ἐὰν ἐξαίρεση τις τὸν στίχον 791, ὧ μωξα δ' οἶον ἔργον ἔστ' ἐργαστέον τοῦ ντεῦθεν ἡμῖν, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ διορθῇ τις ἄλλο αἰσθημα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς, πλὴν τοῦ αἰσθήματος τῆς θηριώδους ἐκδικήσεως, ὅπερ δὲν μετριάζεται, οὐδ' ὅταν ἡ τροφὸς κατὰπληκτος ἐκ τῆς φοβερᾶς ταύτης ἀποφάσεως ἐπιχειρῇ νὰ μαλάξῃ τὴν ἀκατάσχετον πρὸς ἐκδίκησιν καρδίαν τῆς. «Ἴτω» ἀναφωνεῖ ἡ Μῆδεια εἰς τὰς ἱεσίας τῆς τροφοῦ· «περὶ σοὶ πάντες οὐδ' ἔμεσφ' λόγῳ».

Ἐνταῦθα λοιπὸν δύνатаί τις νὰ νομίσῃ, ὅτι ἀλλοιοῦται ὁ χαρακτὴρ τῆς Μηδείας ἐν τῇ μεταφράσει, ὥς διακοπτομένης ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγριότητος ταύτης τοῦ χαρακτῆρος διὰ τῆς παρεμβολῆς εἰς τὸ στόμα αὐτῆς μέρους τοῦ ἐπερχομένου χορικοῦ. Μετὰ τὸν στίχον δηλ. 797, μέχρι τοῦ ὁποίου ἡ

ἡρώϊς λέγει, ὅτι «θὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα της, θὰ συνταράξῃ τὸν οἶκον ὅλον τοῦ Ἰάσονος καὶ εἶτα θὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς Κορίνθου», παρεμβάλλεται ὑφ' ἡμῶν ὁλόκληρος ἡ α'. στροφὴ τοῦ χορικοῦ, δι' ἧς ἐγκωμιάζεται τὸ κλεινὸν ἄστυ· «θὰ ἀπέλθω» λέγει ἡ Μήδεια «ἐκ τῆς γῆς ταύτης· θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ἀπόρθητον χώραν τῶν Ἑρεχθιδῶν, ἐκεῖ, ὅπου κατοικοῦσι τὰ μακάρια τέκνα τῶν θεῶν, ἐντροφῶντα ἐν σοφίᾳ ἀφθονωτάτῃ, περιβαλλόμενα ἐκ λεπτοτάτου αἰθέρος, ἐκεῖ, ὅπου λέγουσιν, ὅτι ἡ ξανθὴ Ἀρμονία ἐγέννησε τὰς ἑννέα Μούσας, ὅπου ἡ Ἀφροδίτῃ ἀντλεῖ ἐκ τῶν ὥραιων τοῦ Κηφισοῦ ῥεῖθρων, διαχέει ἀνὰ τὴν χώραν γλυκεῖαν αὔραν, καὶ ἔστεμμένη δι' εὐώδους ἐκ ῥόδων στεφάνου πέμπει τοὺς ἔρωτας βοηθοὺς τῆς σοφίας, συνεργοὺς πάσης ἀρετῆς»¹. Ἀλλ' ἡ φαινομένη αὕτη τοῦ χαρακτῆρος ἀλλοίωσις οὕτω καθ' ἡμᾶς δικαιολογεῖται. Ὁ ποιητὴς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ δράματος, πλὴν τῶν λοιπῶν γνωρισμάτων, προσέθηκεν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἡρώϊδος καὶ τὸ διακριτικὸν ἐκεῖνο προσόν, ἐφ' ᾧ κατέστη ἡ Μήδεια περιβόητος εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ἡ Μήδεια δηλ. εἶνε ἡ γυνὴ ἡ ὑπερέχουσα κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἡ γυνὴ ἡ σοφὴ καὶ πολλὰ εἰδυῖα, ἧς τὴν σοφίαν ἐφθόβουν καὶ ἐφοβοῦντο πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτήν. «Σὲ φοβοῦμαι» λέγει ὁ Κρέων «διότι εἶσαι πολύπειρος καὶ τεχνίτρια πολλῶν κακῶν». Καὶ ὁ Αἰγεὺς συναντῶν ἐν Κορίνθῳ τὴν Μήδειαν φανερώνει πρὸς αὐτήν τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ, διότι, λέγει, «σοφὴ διάνοια ἀπαιτεῖται πρὸς κατανόησιν αὐτοῦ». Ἡ Μήδεια δηλ. εἶνε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν ταῖς γυναιξὶ καὶ ταύτης τὸ κλέος εἶχεν ἀνέλθῃ, ὥς καὶ ἐκείνου, ἐπίσης μέχρι τοῦ

¹ Εὐριπ. Μηδ. στίχ. 825 κ. ἔξ.

οὐρανοῦ. Παρ' Εὐριπίδῃ λοιπὸν ἡ Μήδεια εἶνε οὐ μόνον ἡ προδοθεῖσα καὶ ζηλότυπος σύζυγος, ἡ φιλέκδικος γυνή, ἀλλὰ καὶ ἡ σοφή, ἐνσπείρασα διὰ τῆς σοφίας της τὸν τρόπον εἰς πάντας τοὺς γνωρίζοντας αὐτήν. «Τοιαύτη εἶνε ἡ τύχη ἡμῶν τῶν σοφῶν» ἀποκρίνεται αὕτη πρὸς τὸν ἐκδιώκοντα αὐτὴν βασιλέα. Ἡ σοφὴ λοιπὸν Μήδεια μέλλουσα νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀθήνας, τὴν πόλιν τῆς σοφίας, τὴν ὑπὸ λεπτοτάτου αἰθέρος περιβαλλομένην, «ἐνθα», κατὰ τὴν ὥραίαν τοῦ ποιητοῦ ῥῆσιν, «ποθ' ἀγνὰς ἐννέα Πιερίδας Μούσας λέγουσι ξανθὰν Ἀρμονίαν φυτεῦσαι», μέλλουσα νὰ συζήσῃ μετὰ τῶν Ἀθηναίων «φερβομένων κλεινοτάταν σοφίαν» ἐξίσταται πρὸς σιγμὴν ἐκ τοῦ ἀγρίου πάθους καὶ παραπλανᾶται ἢ ὑψιπετής φαντασίᾳ αὐτῆς εἰς τὰς ὥραίαις τοῦ Κηφισοῦ ὄχθας, ἐνθα ἡ Κύπρις ἀντιλοῦσα καταπνέει τὴν χώραν διὰ γλυκείας αὔρας κ.λ.π.». Ὅτι λοιπὸν οἱ λόγοι οὗτοι καθόλου εἰπεῖν ἀρμόζουσιν εἰς τὸ στόμα τῆς Μηδείας καὶ οὐ μόνον δὲν εἰσάγουσι καινόν τι, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐξαίρουσι τὴν φάσιν ταύτην τοῦ χαρακτηῖρος αὐτῆς, ἣν, ὡς εἵπομεν, δὲν παρεῖδεν ὁ ποιητής, εἶνε φανερόν.

Ἄλλ' ἐξεταστέον τὸ ἐξῆς ζήτημα. Εἶνε φυσικόν, γυνή, ἥς τὴν καρδίαν κατέχουσι τὰ θηριώδη τῆς ἐκδικήσεως αἰσθήματα, νὰ ἐκτρέπῃται εἰς σκέψεις τοιαύτας, αἵτινες θὰ ἤρμοζον εἰς αὐτήν, ἐὰν εὗρίσκετο εἰς ἄλλην ψυχικὴν κατάστασιν; Λέγουσα ἡ Μήδεια, ὅτι θὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα της, καὶ ἀλλοφρονοῦσα, οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ αἵματος, ὅπερ μονορουχὶ βλέπει χυνόμενον πρὸ τῶν ποδῶν της, εἶνε φυσικόν νὰ κάμνῃ τὴν μετάπτωσιν ταύτην καὶ διὰ ποιητικωτάτων εἰκόνων νὰ περιγράφῃ τὸν τόπον τῆς μελλούσης διαμονῆς αὐτῆς ;

Αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητὴς προλειαίνει ἡμῖν τὴν ὁδὸν εἰς τὸ τόλμημα τοῦτο. Ἡ ἡρώϊς ἐν αὐτῷ κατεχομένη ὑπὸ τῆς διψῆς τῆς ἐκδικήσεως δὲν παραμελεῖ καὶ τῶν μέσων τῆς σωτηρίας αὐτῆς μετὰ τὴν ἐναγῇ προᾶξιν. Θέλει νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, νὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα της, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ νὰ σωθῇ. Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ ποιητὴς οὐ μόνον ποιεῖ τὴν ἡρωίδα ἐπέχουσαν πρὸ τῆς ἐξευρέσεως τῶν μέσων τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ πλάττει δλόκληρον ἐπεισόδιον, τὴν ἄφιξιν δηλ. εἰς Κόρινθον τοῦ Αἰγέως καὶ τὴν συνάντησιν αὐτοῦ μετὰ τῆς Μηδείας. «Ἄλλ' ἐὰν ἐξερχομένη συλληφθῶ;» λέγει ἡ Μήδεια, μελετῶσα τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως. «Ἄς περιμείνω λοιπὸν ὀλίγον καί, ἐὰν σκεφθῶ, ὅτι δύναμαι νὰ ἔχω ὀχύρωμά τι ἀσφαλές, δολίως καὶ λαθραίως θὰ διαπράξω τὸν φόνον κ.λ.π.»¹ Ὁ ποιητὴς δηλ. θέλων νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν παράδοσιν² ἐξάγει τὴν ἡρωίδα μετὰ τὰ ἐγκλήματα εἰς Ἀθήνας, ἔνθα συνοικεῖ τῷ Αἰγεῖ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ μήτηρ καὶ πρὸ τῆς παιδοκτονίας φροντίζει περὶ ἑαυτῆς, νὰ εὖρῃ ἄστυλον ἀσφαλές, ἀφ' οὗ διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἐν Ἀθήναις διαμονὴν ὑποβάλλει εἰς ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον ὄρκον τὸν Αἰγέα,³ ὅπερ βεβαίως δὲν θὰ ἔπραττε μήτηρ, περιορισμένη εἰς τοιαύτην ὀδυνήρην θέσιν, ἀλλ' ὅπερ πράττει ἡ γυνή, ἥτις καὶ μετὰ τοῦτο θέλει νὰ ζήσῃ, δὲν εἶνε τολμηρόν, νομίζομεν, νὰ ἀναπαριστᾷ ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῆς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅστις ἔλαχεν αὐτῇ ὡς ἀσφαλές καταφύγιον καὶ ὀχύρωμα. Ὅταν λέγῃ «θὰ ἐξέλθω ἐκ τῆς χώρας αὐτῆς», αὐτο-

¹ Μηδ. στίχ. 381 κ. 385.

² Ἀπολλοδ. 1, 9, 28, 4.

³ Μηδ. στίχ. 746.

μάτως στρέφεται ἡ διάνοια αὐτῆς πρὸς τὴν μέλλουσαν διαμονήν της. Ὑποχωροῦσι πρὸς στιγμήν τὰ ἄγρια αἰσθήματα ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ κλεινοῦ ἄστεως τῆς ἀστραπιαίως διερχομένης διὰ τῆς φαντασίας της.

Ἡ μετάπτωσις ἄλλως τῶν αἰσθημάτων τῆς Μηδείας, εἰ καὶ ἀπότομος ἐνταῦθα, φαίνεται ἡμῖν τὰ μάλιστα Εὐριπίδεις· διότι ὁ Εὐριπίδης πρῶτος τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, ἱχνεύμων δεινὸς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ λεπτὸς αὐτῆς ἀνατόμος, διέγνω καὶ ἀναπαρέστησε τὴν διηνεκὴν πάλην τὴν ἐν αὐτῇ μεταξὺ διαφόρων συναισθημάτων διεξαγομένην, ἐξ ἧς προέρχονται αἱ περιπαθεῖς ἐκεῖναι τοῦ ἡθους μεταβολαί, ὥς τοσοῦτον ὁ Σαίξπηρ ἐξήλωσεν. Ὁ ἐν σίχ. 1021 κ. ἐξ. ὥραϊος μονόλογος τῆς Μηδείας καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς Φαίδρας ἐν τῷ Ἰππολύτῳ εἶνε μάρτυρες διατρανοῦντες τὴν ἀλήθειαν τῶν εἰρημένων.¹

Ἐμαρνηγορήσαμεν, προκειμένου περὶ τῆς μεταβολῆς ταύτης, διότι εἶνε ἡ βαθυτέρα ἐγγείρησις, ἣν τὸ δρᾶμα ὑφίσταται ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς διασκευῆς. Λιὰ τούτου λοιπὸν τὸ χορικὸν εὐοδοῦται, ἀποδιδομένων τῶν μὲν δύο πρώτων στροφῶν εἰς τὴν Μήδειαν, τῶν δὲ δύο τελευταίων εἰς τὴν τροφόν. Αἱ δύο τελευταῖαι στροφαὶ εὐαρμοστοῦσι τοσοῦτον εἰς τὸ μέρος τῆς τροφοῦ, ὥστε νομίζει τις, ὅτι ἐποιήθησαν ἐπίτηδες δι' αὐτήν.

Ἐν τῇ Γ' πράξει ἡ τροφὸς παρισταμένη μάρτυς τοῦ δολίου διαλόγου τῆς Μηδείας μετὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ βλέπουσα τὰ πράγματα χωροῦντα γοργῶς εἰς τὴν λύσιν των ἀπελπίζεται πλέον περὶ τῆς σωτηρίας τῶν παιδῶν καὶ ἐκφέρει ἐν

¹ Ἰππολ. σίχ. 208, 215, 228, 239.

εἶδει μονολόγον τὰς γνώμας ἀμφοτέρων τῶν ἐπομένων χορικῶν, ὧν τὸ δευτέρον εἶνε συμπλήρωμα τοῦ πρώτου. Ὁρῶντι διὰ τοῦ πρώτου τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Κορίνθου καὶ ταλανίζει τὴν δύστηνον μητέρα «διὰ τὸν πόνον, ποῦ θὰ αἰσθανθῇ ἀπὸ τὸν φόνον τῶν παιδιῶν». Λαμβάνουσα δ' ἐκ τούτου ἀφορμὴν φιλοσοφεῖ διὰ τοῦ δευτέρου χορικοῦ περὶ τῆς κτήσεως ἢ μὴ παίδων κατὰ τὸ ἔθος τοῦ Εὐριπίδου, ἐμβάλλοντος εἰς τὸ στόμα δούλων καὶ ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων τοιαῦτα φιλοσοφήματα. Τοῦτο δὲ γίνεται καθ' ὃν χρόνον ἡ Μήδεια μετ' ἀγωνίας ἀναμένει τὴν ἔκβασιν τῆς κατὰ τῆς Γλαύκης στηθείσης παρίδος.

Τέλος ἐν τῇ Δ' πράξει ἐπέρχεται ἡ δεινὴ λύσις. Τὰ τεχνάσματα τῆς μαγίσσης ἐπέτυχον, ὥς ἐπεθύμει. Ἡ θυγάτηρ ἀπολεσθεῖσα μὲ τὸν οἰκτιρότερον τρόπον παρασύρει καὶ τὸν δυστυχῆ πατέρα εἰς θάνατον φορικόν. Ἡ Μήδεια πλέον ἔχουσα ἠκορημένον τὸ ξίφος παρασκευάζεται νὰ κατενέγκῃ τὸ τελευταῖον κτύπημα κατὰ τοῦ ἀπίστου συζύγου. Ἡ Μήδεια ἀπεινομένη εἰς τὸν χορὸν «τετέλεσται» λέγει «φίλοι, θὰ φονεύσω τὰ τέκνα μου, οὐδεμία ἀναβολή». Τὸ τελευταῖον τοῦτο χορικόν, εἰς ὃ ὑποκατεστήσαμεν τὴν τροφόν, τέμνεται πολυλῶς ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω τῆς Μηδείας ἀποφασιστικὴν ῥῆσιν ἡ τροφὸς καταβάλλει τὰς ἐσχάτας προσπάθειάς πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ φοβεροῦ ἐγκλήματος. Ἀναμιμνήσκει διὰ τῶν ἐννοιῶν τῶν περιεχομένων ἐν τῇ 1ῃ ἀντιστροφῇ τὰς ἀλγηδόνας τοῦ τοκετοῦ, ἃς χάριν τῶν παίδων ἐκείνων ὑπέμεινεν. Ἀλλ' ἡ Μήδεια ἀλλόφρων ἤδη δὲν προσέχει εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς καὶ ἐξακολουθοῦσα τὸν ὑπὸ τῆς τροφοῦ ἀνακοπέντα μονολόγον τῆς μάχεται κατὰ

τῆς καρδίας τῆς δυσπειθοῦσης εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς. Ὅλοφύρεται ἡ τροφὸς διὰ τοῦ τέλους τῆς πρώτης στροφῆς καὶ χαρακτηρίζει ὡς λίθινον καὶ σιδήρειον τὴν καρδίαν τῆς τολμηρᾶς γυναικὸς καὶ καταρᾶται τὴν γυναικείαν ζηλοτυπίαν τὴν συγχέουσιν καὶ συνταράττουσαν οὐκ ὀλιγάκις τοὺς οἴκους.

Ἄλλ' ἡ Μήδεια πλέον κατορθοῖ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ μητρικοῦ φίλτρου καὶ ματωμένης εἰσορμᾶ εἰς τὰ δωμάτια, ἔνθα οἱ παῖδες ἀμέριμνοι διαμένουσιν.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν, καθ' ἣν ἡ καρδία τοῦ θεατοῦ πεπληρωμένη οἴκτου καὶ φρίκης προσηλοῦται εἰς τὰ ἐν κρυπτῷ γινόμενα, κατὰ τὴν σκηνὴν ταύτην, ἥς ὁμοίαν σπανίως δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς τὰ νεώτερα δράματα, ὁ χορὸς παρ' Εὐριπίδῃ ἴσταται ἀπαθῆς καὶ ἀναμένει τὴν ἔκβασιν τῆς ἀποφάσεως τῆς ἡρώιδος. Τοῦτο δὲν εἶνε φυσικὸν σήμερον. Ἡ τροφὸς λοιπὸν ἐποιήθη ὅψ' ἡμῶν σπεύδουσα νὰ ἀναχαίτῃ τὴν Μήδειαν, ἀλλ' ἀπωθεῖται ὑπ' αὐτῆς καὶ ἡ θύρα κλείεται. Τί ἄλλο ὑπολείπεται πλέον εἰς τὴν δύστηνον γυναῖκα, ἥς οἱ λόγοι δὲν ἴσχυσαν νὰ ἀποτρέψωσι τὴν παιδοκτονίαν; Τί νὰ πράξῃ; Ἐν μόνον καταφύγιον ἔχει, τὸν θεόν. Ἐπικαλεῖται διὰ τῆς 1ης στροφῆς καὶ τῶν τελευταίων στίχων τῆς 1ης ἀντιστροφῆς τὸν πάντ' ἐφορῶντα ἥλιον νὰ ἐμποδίσῃ τὴν «κύλιν τὴν φοινικὴν». Ἀλλὰ καὶ τὸ θεῖον κωφεύει καὶ ἀκούονται μόνον αἱ φωναὶ τῶν καταδιωκομένων παιδίων. Τότε πλέον συλλέγει τὰς δυνάμεις τῆς καὶ σπεύδει νομίζουσα, ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ ἀναχαίτῃ τὴν φοινικὴν τῆς μητρὸς χεῖρα. Ἀλλὰ ματαία προσπάθεια! Ἡ θύρα εἶνε ἀσφαλῶς κεκλεισμένη· ἡ τροφὸς μένει κατάπληκτος. Διαδέχεται τὴν σκηνὴν ταύτην βαθεῖα σιγὴ διακοπτομένη ὑπὸ τῆς γοερᾶς τῶν παιδῶν φωνῆς, καταδιωκομένων ὑπὸ τῆς μη-

τρόος. Ἡ τροφὸς συνέρχεται καὶ μὲ ταλαντευόμενον βῆμα κάθεται εἰς μίαν γωνίαν ἐξηντηλήμενη.

Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶναι ὁμολογουμένως ἐκ τῶν τραγικωτέρων τοῦ Εὐριπίδου ἀνορθοῦσα τὰς τρίχας καὶ τοῦ ἀπαθεστέρου τῶν θεατῶν.

Ἐκ τοῦ τελευταίου χορικοῦ παρελείφθη μόνον ἡ β'. ἀντιστροφή, ἐν ἣ ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι μία μόνον γυνὴ ἐν τῷ παρελθόντι, ἡ Ἰνώ, μαγεῖσα ἐπέβαλε χεῖρα ἐπὶ τῶν τέκνων¹. Παρελείφθη, καὶ διότι ἡ παραβολὴ αὕτη δὲν προσθέτει σπουδαῖόν τι εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς Μηδείας, καὶ διότι ἀποδοθέντος τοῦ χορικοῦ εἰς τὴν τροφὸν ἡ ἀντιστροφή αὕτη καθίσταται ἀνοικονόμητος.

Ἡ ἔξοδος τοῦ δράματος εἶνε ἐκ τῶν συνήθων τοῦ Εὐριπίδου. Οἱ νεώτεροι δραματικοὶ θὰ ἐπεράττωνον τὸ δράμα ἅμα τῷ φόνῳ τῶν τέκνων, ἵνα ὁ θεατὴς κατάπληκτος καταλίπη τὰ θεατρικὰ ἐδῶλια. Διὰ τοῦτο εἰς δύο ἐκ τῶν νεωτέρων Μηδειῶν ἡ ἡρώϊς αὐτοκτονεῖ, εὐθὺς ὥς σπεύδει ὁ Κρέων (διότι μόνον ἡ Γλαῦκη φονεύεται ὑπὸ τῆς Μηδείας) νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τῆς θυγατρὸς του.

Ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης διὰ τοῦ ἐπερχομένου μετὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων διαλόγου σκοπεῖ, φέρων εἰς ἀντιπαράστασιν τὸν Ἰάσονα πρὸς τὴν Μήδειαν, νὰ ἐντυπώσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ θεατοῦ βαθύτερον τὰ αἰσθήματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἡ ἐξέλιξις τῶν τραγικῶν ἐπεισοδίων ἐξήγειρεν ἐν αὐτῇ. Ὁ θεατὴς καθίσταται, οὕτως εἰπεῖν, δικαστὴς τῶν διαπραχθέντων, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου τὰ δύο σπουδαιότερα τοῦ δράματος πρόσωπα πειρῶνται ἀπολογούμενα νὰ κερδήσωσι τὴν εὐνοίαν

¹ Μηδ. στίχ. 1282.

αὐτοῦ. Ὁ Ἰάσων παρίσταται ὡς κατήγορος· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν συγμὴν ταύτην κατορθοῖ ἄλλο τι ἢ δεικνύων τὴν αἰμάσσοσαν πατρικὴν καρδίαν νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν οἰκτρὰν τινα ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ἄστοργον διαγωγὴν του, ἣς ἐπακολούθημα ἐπῆλθον τὰ συγερώτατα τῶν ἐγκλημάτων. Ἡ λευκὴ ὁμῶς ψῆφος δίδεται εἰς τὴν ἡρωίδα τοῦ δράματος καὶ ὁ θεατὴς ἀπέρχεται διδασκόμενος, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ ἀπίστου καὶ ἀχαρίστου ἐνσκήπτουσα τιμωρία, ὅσον σκληρὰ καὶ ἀπηνὴς καὶ ἂν εἴνε, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μετατρέψῃ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἐξεγερθέντα δυσμενῆ αἰσθήματα. Ὁ θεατὴς ἀπέρχεται τοῦ θεάτρου ὑποψιθυρίζων μετὰ τῆς Μηδείας κατὰ τοῦ σκληροῦ καὶ ἐγωιστοῦ πατρὸς θορηνοῦντος τὴν συμφορὰν του καὶ ἰκετεύοντος νὰ ἀσπασθῇ τὰ τέκνα του· «Τώρα τὰ ἀγαπᾷς· τώρα θέλεις νὰ τὰ ἀσπασθῇς, ἐν ᾧ τότε τὰ ἀπεδίωκες;».

Οὗτος ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Εὐριπίδου ποιήσαντος τὴν ἔξοδον μακρὰν. Καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ συζήτησις διεξάγεται δικανικῶς, ὃν τρόπον ἠρέσκετο ὁ ποιητὴς νὰ μεταχειρίζεται πολλαχοῦ τῶν δραμάτων του¹. Εἴνε ὁμῶς ἀληθές, ὅτι διὰ τῆς δικανικῆς ταύτης διαμάχης μειοῦται τὸ τραγικὸν ἐνδιαφέρον, ἐφ' ᾧ οὐχὶ πολὺν ἀδίκως ἐφείχθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὁ ποιητής².

Ἡ ἀνάγκη λοιπὸν τῆς σημερινῆς σκηνῆς ἐπιβάλλει εἰς τὸν διασκευαστὴν νὰ συντέμῃ τὸν μετὰ τὸν φόνον διάλογον. Συλλέγων τὰ καίρια τὰ προσδίδοντα ζωηρότερον χρωματισμὸν εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῶν δύο προσώπων καὶ ἀποφεύγων

¹ Ὅρ. καὶ Μηδ. στίχ. 436 κ.ἑξ. Ἰππολ. 902 κ.ἑξ. Ἐκάβ. 1132 κ.ἑξ.

² Βερναρδ. πρόλογ. Φοινισσ. σελ. γ'α' καὶ γ'β'.

τὴν σοφιστικὴν καὶ ξριστικὴν λογομαχίαν κατορθοῦ τὰ συμβιβάζει τὴν ἀπαιτήσιν τῆς τραγωδίας πρὸς τὴν συνήθειαν τοῦ ποιητοῦ.

* *
*

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ τολμηθέντα ἐπὶ τοῦ ἐξοχωτέρου τοῦ ποιητοῦ δράματος. Ἀλλὰ πλὴν τούτων ἐγένοντο καὶ ὀλίγαι μεταβολαὶ εἰς τινὰ μέρη ὑπαγορευθεῖσαι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ τὰ γείνη καταληπτὸς σήμερον ὁ ποιητής, μάλιστα δὲ ὅπου ὑπάρχουσιν ὑπαινιγμοὶ ἐπὶ συγχρόνων γεγονότων, οὓς μόνον σύγχρονος ἐκείνοις ἀναγνώστης δύναται τὰ ἐννοῆσαι. Ἡ ἐννοια τῶν λεγομένων ἐν στίχ. 292 καὶ ἐξῆς περὶ Ἀναξαγόρου κ.λ.π., ἀκατάληπτος καὶ ἀπροσάρμοστος οὕσα εἰς τὰ σημερινὰ ἦθη, ἐκαθολικεύθη ὑφ' ἡμῶν. Ἐνιαχοῦ δὲ παρενεβλήθησαν διασαφητικά τινα, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν ὑποσημειώσεσιν.

Δὲν ἀγνοοῦμεν, ὅτι οὐδ' ἡ σκιά τοῦ Εὐριπιδείου ἔργου ἀναπαρίσταται διὰ τῆς γενομένης διασκευῆς. Ἀλλὰ, ἐὰν καὶ τοῦτο μόνον ἐπιτευχθῇ, τὰ ἐννοηθῇ δηλ. δὴ τῶν θεατῶν καὶ τὰ διεγείρει ποίαν τινα συγκίνησιν, ὁ σκοπὸς τῆς διασκευῆς ἐξεπληρώθη. Διότι κατώρθωσεν ὅ,τι δὲν κατορθοῦ ἢ ἐν πρωτοτύπῳ διδασκαλία. Εἴτε ἀληθές, ὅτι διὰ τῆς μεταφράσεως καὶ διασκευῆς παρίσταιται ὁ ποιητὴς γυμνὸς πολλῶν δραματικῶν στοιχείων, τὰ ὅποια ἐξῆρον τὰ ἔργα του τὸ πάλοι.

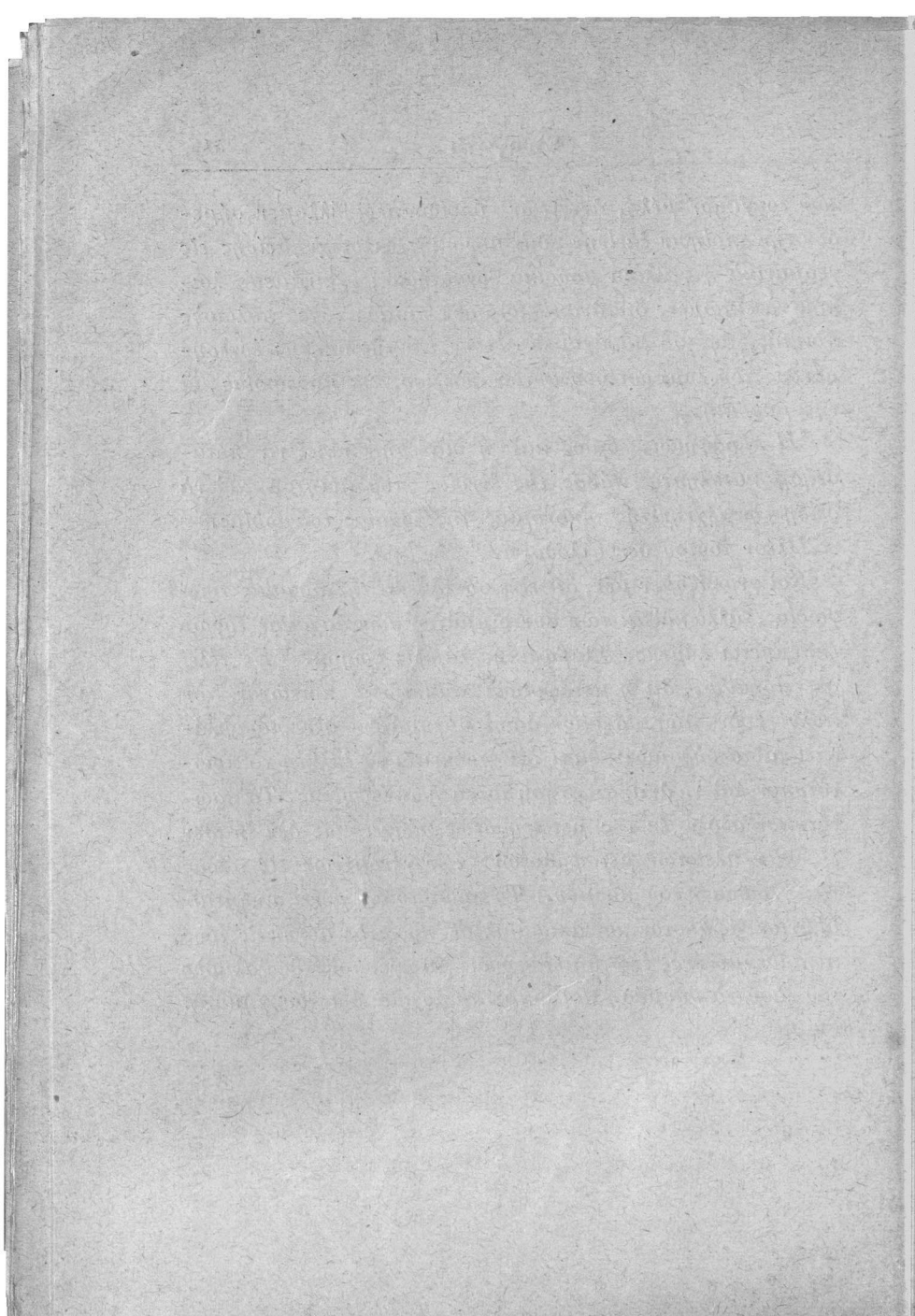
Ἀλλὰ μήπως καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ διδασκαλίαν δὲν ἐμφανίζονται τὰ παλαιὰ δράματα κολοβωμένα καὶ ἡλλοιωμένα καὶ ἀπογυμνωμένα τοῦ κυριωτάτου αὐτῶν κόσμου; Ποῦ π.χ. σήμερον ἢ προσφθία, ἦτις ἦτο ἐν τῶν κυριωτάτων στοιχείων τῆς παλαιᾶς ποιήσεως; Ποῦ τὰ παλαιὰ

τῶν τραγικῶν μέλη, ἀντὶ τῶν ὁποίων περιβάλλομεν σήμερον τὴν ποίησιν ἐκείνην διὰ μουσικῆς φιλοτεχνηθείσης εἰς γερμανικὰ ἢ γαλλικὰ μουσικὰ ἐργαστήρια ; Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀναπαριστῶμεν πιστῶς τοὺς παλαιούς ποιητάς, ἀφ' οὗ παράγομεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐστεριμένους τοῦ λαμπροτέρου αὐτῶν κόσμου, τῆς προσφθίας καὶ τῆς μουσικῆς ;

Ἡ παράφρασις ὁμως καὶ ἡ διακευὴ σκοπεῖ νὰ καταστήσῃ καταληπτὰς πάσας τὰς ἐννοίας τοῦ ποιητοῦ καὶ νὰ δείξῃ τὴν τέχνην τῆς οἰκονομίας τῆς ἀρχαίας τραγωδίας.

Πλέον τούτου δὲν φιλοδοξεῖ.

Καὶ γνωρίζομεν μὲν, ὅτι εἶνε σύντριμμα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συντριμμάτων τῶν ἀρχαίων ἔργων ἐκπέμπεται λάμψις θαμβωτικὴ, λάμψις ζωηρά. Ἐν τέλει δὲ εἰρήσθω, ὅτι ἡ μετάφρασις καθιστῶσα κοινωνὸν τὸν πολλὴν λαὸν τῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων δὲν παραβλάπτει ταῦτα οὐδαμῶς· διότι δὲν πρόκειται νὰ ἐκλίπῃ τὸ πρωτότυπον καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ τοῦτο ἡ μετάφρασις. Τὸ πρωτότυπον οὐδὲν ἐκ τῆς μεταφράσεως πάσχει, ὥς δὲν ἔπαθεν ἐκ τῶν πλείστων μεταφράσεων τῶν γενομένων εἰς πάσας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Τὸ πρωτότυπον μένει μνημεῖον αἰώνιον, ἄφθαρτον καὶ ἀπαράμιλλον, προσιτὸν μόνον εἰς τοὺς πεπαιδευμένους, ἐνῶ ἡ μετάφρασις ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λαοῦ νὰ θαυμάσῃ καὶ οὗτος τὰ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΜΗΔΕΙΑ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΜΗΔΕΙΑ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΡΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΙΑΣΩΝ

ΑΙΓΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ

ΜΗΔΕΙΑ

ΤΡΟΦΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΓΥΝΗ Α'.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΓΥΝΗ Β'.

ΔΥΟ ΠΑΙΔΕΣ

ΔΟΥΡΥΦΟΡΟΙ

*(Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐν τῇ προανλλῇ
τοῦ οἴκου τῆς Μηδείας).*

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΜΗΔΕΙΑ

ΠΡΑΞΙΣ Α΄.

ΣΚΗΝΗ 1.

ΤΡΟΦΟΣ

Εἶθε νὰ μὴ διήρχετο ἡ Ἀργὼ τὰς Συμπληγάδας πέτρας·
εἶθε νὰ μὴν ἔπλεε ποτὲ εἰς τὴν Κολχίδα· εἶθε νὰ μὴν ἔκο-
πταν εἰς τὰ δάση τοῦ Πηλίου τὴν πεύκην ποῦ τὴν κατε-
σκεύασαν, μήτε νὰ ὠπλίζοντο μὲ κόπας οἱ ἄνδρες, διὰ νὰ
ὑπάγουν νὰ λάβουν τὸ δέρας τὸ χρυσοῦν. Διότι τότε οὔτε
ἔρως διὰ τὸν Ἰάσονα θὰ ἐπλήγωνε τὴν δέσποινάν μου τὴν
Μήδειαν, οὔτε εἰς τὴν Ἰωλκὸν αὐτὴ θὰ ἤρχετο, οὔτε θὰ πα-
ρεπλάνα τὰς θυγατέρας τοῦ Πελίου νὰ φονεύσουν τὸν πα-
τέρα των, τὸν ἐχθρὸν τοῦ Ἰάσονος¹. Καὶ διὰ τὸ κακούρ-
γημα τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ μετοικήσῃ ἐδῶ εἰς τὴν Κόρινθον
μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιὰ της. Καὶ κατ' ἀρχὰς ὅλοι οἱ
πολῖται ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἡ Μήδεια ἔζη
μὲ δμόνοιαν μὲ τὸν Ἰάσονα. Καὶ αὐτὸ κάμνει τοὺς οἴκους
εὐτυχεῖς, ὅταν οἱ σύζυγοι δὲν διχονοοῦν. Τώρα ὅμως ὅλοι
εἶνε ἐχθροὶ της καὶ ἡ καρδιά της εἶνε βαθεῖα πληγωμένη.
Διότι ὁ Ἰάσων ἐγκατέλειψε καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ
καὶ ἔκαμε γάμον βασιλικόν· ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα τοῦ

¹ Τὸν ἐχθρὸν τοῦ Ἰάσονος· ἡ φράσις αὕτη προσετέθη, ἵνα
ὁ ἀκροατὴς ὁ ἀγνοῶν τὸν μῦθον ἐννοήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ φόνου.

Κρέοντος τοῦ βασιλέως αὐτοῦ τοῦ τόπου. Καὶ ἡ δυστυχὴς Μήδεια περιφρονημένη θορνεῖ μὲ θορήκους γοερούς, ἐπικαλεῖται τοὺς ὄρκους του, τοῦ ἐνθυμίζει τὴν δοθεῖσαν δεξιάν, καὶ διαμαρτύρεται εἰς τοὺς θεοὺς διὰ τὴν ἀχαριστίαν τοῦ Ἰάσονος.

Εἶνε διαρκῶς πεσμένη κάτω εἰς τὸ ἔδαφος ἄσιτος, καὶ ἀφῆκε τὸ σῶμά της ἔρμαιον τῆς θλίψεως. Τήκεται μέσα εἰς τὰ δάκρυα, ἀφ' οὔτου ἔμαθεν αὐτὴν τὴν ἀδικίαν τοῦ Ἰάσονος, χωρὶς νὰ θέλῃ οὔτε τοὺς ὀφθαλμούς της ν' ἀνυψώσῃ, οὔτε τὸ πρόσωπόν της ἀπὸ τὸ ἔδαφος ν' ἀποσπάσῃ. Καὶ ἂν κανεῖς τὴν πλησιάζῃ διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ, τὸν ἀκούει ὡς βράχος ἢ ὡς τρικυμιώδης θάλασσα. Κάποτε μόνον στρέφει τὸν κατάλευκον λαιμόν της, κλαίει, θορνεῖ τὸν ἀγαπητὸν πατέρα της, τὴν πατρίδα της, τὸν οἶκόν της, τὸν ὁποῖον ἐπρόδωσε, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἄνδρα, ὁ ὁποῖος τώρα τὴν καταφρονεῖ. Ἡ δυστυχὴς. Ἀπὸ τὴν συμφορὰν αὐτὴν ἐδιδάχθη, πόσον πολύτιμον εἶνε νὰ μὴ ἐγκαταλείπωμεν τὴν πατρίδα μας.

Ἀλλὰ μισεῖ καὶ τὰ παιδιὰ της καὶ ἀποστρέφεται μάλιστα καὶ νὰ τὰ βλέπῃ. Πόσον φοβοῦμαι μήπως προβῇ εἰς τίποτε παράτολμον. Ἡ ψυχὴ της εἶνε πολὺν ξερεθισμένη. Δὲν ἀνέχεται τὴν ἀδικίαν. Τὴν γνωρίζω καὶ δι' αὐτὸ τὴν φοβοῦμαι. Ἡ Μήδεια εἶνε φοβερά. Ὅστις συγκρούεται πρὸς αὐτὴν, δὲν ἐλπίζει νὰ λάβῃ εὐκολὰ τὸν στέφανον τῆς νίκης.

Ἰδοῦ. Ἐρχονται τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ παιγνίδι των, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται τὴν λύπην τῆς μητρὸς των. Διότι αὐτὴ ἡ ἡλικία θλίψεις δὲν γνωρίζει.

ΣΚΗΝΗ 2.

Τροφός, Παιδαγωγός μετὰ τῶν δύο παίδων.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Διατί στέκεις μόνη σου ἐδῶ εἰς τὴν θύραν καὶ μονολογεῖς καὶ γνωστοποιεῖς τοῦ σπιτιοῦ μας τὰ κακά; Πῶς ἔστερξεν ἡ δέσποινα νὰ σὲ ἀποχωρισθῇ ἔστω καὶ δι' ὀλίγας στιγμᾶς, σὲ ποῦ εἶσαι πιστὴ τῆς τροφός, ἀπὸ τὴν νηπιακὴν τῆς ἡλικίαν;

ΤΡΟΦΟΣ

Τὰ δυστυχήματα τῶν κυρίων, γέρον παιδαγωγέ, βυθίζουν εἰς συμφορὰς ἐπίσης καὶ τοὺς δούλους τοὺς πιστοὺς καὶ ἀνοίγουν βαθεῖαν εἰς τὴν καρδίαν των πληγὴν. Ἡ ψυχὴ μου τόσον βαρύνυμος εἶνε, ὥστε ἐπεθύμησα νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὸ ὑπαιθρον νὰ διακηρύξω εἰς γῆν καὶ εἰς οὐρανὸν τὴν λύπην τῆς Μηδείας.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἡ δυστυχὴς ἀκόμη θρηνεῖ;

ΤΡΟΦΟΣ

Ἀθῶος ποῦ εἶσαι. Εἰς τὴν ἀρχὴν του εἶνε ἀκόμη τὸ κακόν.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἡ ἀνόητος. Ἄς εἶνε καὶ κυρία μου. Πιστεύω θὰ ἀγνοῇ τί νεώτερον κακὸν τὴν περιμένει.

ΤΡΟΦΟΣ

Τί; εἰπέ μου.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Τίποτε. Μετενόησα.

ΤΡΟΦΟΣ

Δὲν μὲ ἐμπιστεύεσαι ; Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ. Ἐὰν εἶνε ἀνάγκη, θὰ τὸ κρατήσω μυστικόν.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἐπλησίασα εἰς τὴν βρύσιν τῆς Πειρήνης, ὅπου οἱ γέροντες ἦσαν συνηθροισμένοι καὶ ἔπαιζον τοὺς κύβους¹. Ἦκουσα λοιπὸν νὰ λέγῃ εἰς ἐξ αὐτῶν, χωρὶς νὰ φαίνωμαι ὅτι ἀκούω, ὅτι ὁ βασιλεὺς Κρέων ἔχει σκοπὸν νὰ διώξῃ ἀπὸ τὴν Κόρινθον τὴν μητέρα καὶ αὐτὰ τὰ παιδιὰ. Δὲν ἠξεύρω, ἂν ἡ διάδοσις αὐτὴ εἶνε ἀληθής, καὶ εὐχομαι εἰς τὸν θεὸν νὰ μὴν εἶνε.

ΤΡΟΦΟΣ

Καὶ ὁ Ἰάσων θὰ τὸ ἀνεχθῇ νὰ ἐξορισθοῦν τὰ παιδιὰ του;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Τὸ καινούργιο συμπεθερεῖο ὀρίζει κάτω τὸ παλῆό. Δὲν ἀγαπᾷ πλέον ἐκεῖνος αὐτὸ τὸ σπίτι.

ΤΡΟΦΟΣ

Ἄλλοίμονον. Δὲν προφθάνει νὰ περάσῃ τὸ ἐν κακὸν καὶ ἔρχεται τὸ ἄλλο.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Πρόσεχε ὁμως νὰ μὴν ἐκστομίσης λέξιν. Δὲν εἶνε κατὰλ-

¹ Πισσοὺς : ἡ λέξις αὕτη ἐπάρχουσα ἐν τῇ πρωτοτύπῳ κατὰ μὲν τοὺς πλείστους τῶν ἐρμηνευτῶν σημαίνει τὸν τόπον, ἐνθα παίζονται πισσοί, εἶδος δηλ. παιγνιδίου διαφόρου ὀλίγον τῶν κύβων, κατὰ δὲ τὸν Δ. Βερναρδάκην (Μηδ. σελ. 444) σημαίνει λίθους παραλληλεπίπεδους, ἐνίοτε δὲ καὶ κυβικούς, κοινῶς πεζοὺς λια, ἐνθα ἐκάθηντο οἱ γέροντες. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη εἶνε τολμηρὰ καὶ παράδοξος.

ληλος ἢ σιγμὴ νὰ μάθῃ ἢ δέσποινα αὐτὴν τὴν θλιβερὰν εἵδῃσιν.

ΤΡΟΦΟΣ

Ἀκούετε, παιδιὰ μου, αἰσθάνεσθε τὴν σκληρότητα τοῦ πατρὸς σας ; Χρεωσιτῶ νὰ τὸν σέβωμαι, ἀφ' οὗ εἶνε κύριός μου, ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ νὰ ἀποκρύψω, ὅτι ἐφάνη ἄσπλαγχνος εἰς τὰ παιδιὰ του.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἄργα τὸ ἐνόησες. Ἄργα ἐνόησες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐγωιστῆς καὶ ἀγαπᾷ πρῶτον τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλους ;

ΤΡΟΦΟΣ

Εἰσελθετε, τέκνα μου, μέσα εἰς τὰ δωμάτια. Ἐκεῖ θὰ εἴσθε ἀσφαλέστερα. Σὺ νὰ τὰ φυλάτιης ὅσον ἤμπορεῖς μακράν. Μὴ τὰ πλησιάζῃς εἰς τὴν μητέρα, διότι εἶνε πολὺν συννεφιασμένη. Τὴν εἶδα νὰ ὀρίπῃ τὰ βλέμματά της ἐπάνω των ὡς ταῦρος. Καὶ μελετᾷ ἐναντίον των. Ἀναμφιβόλως ὁ ἄγριος θυμὸς της δὲν θὰ τὴν ἀφήσῃ, πρὶν ἐκραγῇ φοβερά. Παρακαλῶ ὁμως τοὺς θεοὺς νὰ ἐπιπέσῃ ἐναντίον ἐχθροῦ καὶ ὄχι φίλου.

ΣΚΗΝΗ 3.

Οἱ αὐτοί, Μήδεια ἔδωθεν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄ ! δυστυχία μου ! Ἄ ! ἡ ἀθλία ἐγὼ καὶ πολυπαθής. Δὲν ἀποθνήσκω ;

ΤΡΟΦΟΣ

Ἴδού, ἀγαπητά μου παιδιὰ. Ἴδού· ὁ θυμὸς συνταράττει τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς σας. Μέσα εὐθύς· μέσα εἰς τὰ δω-

μάτια. Μὴ πλησιάσετε· μὴ φανῆτε ἐμπρός της· νὰ προφυλάττεσθε ἀπὸ τὴν ἀγριότητα αὐτήν, ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον αὐτὸ πάθος ψυχῆς, τὴν ὁποίαν δέρει ἄγριος ἐγωισμός· (ὁ Παιδ. μετὰ τῶν παίδων εἰσέρχονται). Μέσα, μέσα εὐθύς. Πιστεύω, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ὑψωθῇ τὸ ἐξωγκωμένον αὐτὸ σύννεφον τοῦ θορήνου καὶ μετὰ πατάγου φοβεροῦ θὰ ἐκτραγῇ. Τί ἄρα μελετᾷ ἢ τολμηρὰ της ψυχῆ, τὴν ὁποίαν οὐδὲν καταπραΰνει, ἀφ' ὅτου τὴν ἐδάγκασεν ἡ συμφορὰ ;

ΣΚΗΝΗ 4.

Τροφός, Μήδεια ἔδωθεν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄ! Ποῖος θορήνος, ποῖος ὀδυρμὸς δύναται νὰ παραστήσῃ τὰ παθήματά μου τῆς ἀθλίας ; (Παρατηρεῖ εἰσερχόμενα τὰ τέκνα ἄγριως). Κατηραμένα τέκνα στυγεραῖς μητρὸς. Εἰς τὸν ὄλεθρον σεῖς καὶ ὁ πατήρ σας· εἰς τὸν ὄλεθρον ὁ οἶκος ὅλος.

ΤΡΟΦΟΣ

ὦ δυστυχία μου ! Τί σοῦ πταίουν τὰ παιδιὰ διὰ τὸ σφάλμα τοῦ πατρὸς των ; Διὰ τί τὰ μισεῖς ; Τέκνα μου, πῶς τρέμω μὴ μοῦ πάθετε τίποτε.

Φοβερὰ εἶνε τὰ αἰσθήματα τῶν βασιλέων. Νὰ ὑποχωροῦν δὲν ἔμαθον ποτέ· εἰς τὰς χεῖράς των ἔχουν μεγάλην ἐξουσίαν καὶ διὰ τοῦτο δύσκολα συγκρατοῦν τὰ πάθη των. Προτιμότερον εἶνε νὰ περάσῃ κανεὶς τὴν ζωὴν του ὅχι μὲ ὑπερβολικὰς τιμὰς, ἀλλὰ μὲ μετρίας ¹, διότι τότε εἶνε ἀσφαλέστε-

¹ Ὁ στίχος τοῦ πρωτοτύπου ἔχων οὕτω· «Τὸ γὰρ εἰθίσθαι ζῆν ἐπ' ἴσοις καὶ εἶτα τὸν» ἡρμηνεύθη ὑπὸ πάντων τῶν δρμη-

ρος. Τὸ μέτρον εἶνε εἰς ὅλα ποθητόν. Ποτὲ δ' ἄνθρωπος δὲν εἶνε εὐτυχής, ὅταν περάσῃ τὸ μέτρον. Μόνον εἰς δυστυχίας μεγαλειέρας περιπίπτει, ὅταν ὀργισθῶν κατ' αὐτοῦ οἱ θεοί.

ΣΚΗΝΗ 5.

Οἱ αὐτοί. Δύο Κορίνθιαι γυναῖκες.

ΓΥΝΗ Α'.

Ἦκουσα τὴν βοήν, ἤκουσα τοὺς θρήνους τῆς δυστυχοῦς Κολχίδος. Δὲν κατεπραῦνθη ἀκόμῃ; Εἶπέ μου, γερόντισσα. Ἦκουσα ἀπὸ τὴν πύλην ὀδυρμούς μεσα εἰς τὸν οἶκον. Καὶ ἐγὼ συμμερίζομαι τὴν λύπην του, διότι μοῦ εἶνε προσφυλῆς.

ΤΡΟΦΟΣ

Ὁ οἶκος πλέον κατεστράφη· τετέλεσται. Τὸν ἕνα ἀφῆρ-
πασε ὁ γάμος μὲ τὴν βασιλοπούλα· ἡ ἄλλη τήκεται μεσα εἰς
τὰ δάκρυά της ἀπαρηγόρητος.

ΜΗΔΕΙΑ (ἔσωθεν)

ῥῖψε, θεέ μου, τὴν οὐρανίαν σου φλόγα κατὰ τῆς κεφα-
λῆς μου. Τί μὲ ὠφελεῖ πλέον νὰ ζῶ; Πῶς νὰ ἐγκαταλείπω
αὐτὸν τὸν μισητὸν βίον;

ΓΥΝΗ Β'.

Ἀκούεις, ὦ Ζεῦ, ἀκούεις, ὦ γῇ καὶ φῶς, ποίαν κραν-
γὴν ἐκπέμπει ἡ δυστυχῆς νύμφη; Διαιτ' ἀνόητε, ἐπιθυμεῖς
τόσον πολὺ τὸν στυγερὸν ἐκεῖνον ὕπνον;

νευτῶν, ὥς καὶ παρ' ἡμῶν. Ἀλλ' ὁ Δ. Βερναρδάκης (Μηδ. σελ. 453)
ἐρμηνεύει οὕτω· «τὸ γὰρ εἰθίσθαι (αὐτοὺς τοὺς τυράννους) ζῆν ἐπ' ἴσοις
κρεῖσσον (ἢ κατ' αὐτοὺς) εἶνε ἀνώτερον τῶν δυνάμεων των.

Θὰ ἔλθῃ ταχέως ὁ θάνατος καὶ χωρὶς νὰ τὸν ἐπικαλε-
σθῇς. Ἐὰν ὁ σύζυγός σου σὲ ἐγκατέλιπε χάριν ἄλλης γυ-
ναικός, μὴν ἐξαγριοῦσαι κατ' αὐτοῦ· ὁ θεὸς θὰ σὲ ἐκδικήσῃ·
μὴ τήκεσαι θρηνοῦσα.

ΜΗΔΕΙΑ (ἔσωθεν)

Βλέπεις, παντοδύναμε καὶ δίκαιε θεέ μου, τί πάσχω, ἄν
καὶ τὸν ἔδεσα μὲ φοβεροὺς ὅρκους τὸν κατηραμένον σύζυ-
γόν μου ; Δός, θεέ μου, νὰ ἴδω καὶ αὐτὸν καὶ τὴν νύμφην
καὶ τὸν οἶκόν των ἀφανιζομένους, ἀφ' οὗ αὐτοὶ πρῶτοι
ἐτόλμησαν νὰ μὲ ἀδικήσουν ! Ὡ πάτερ μου, πατρίς μου,
ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἰσχροῶς ἀπεχωρίσθην, φονεύσασα τὸν ἀδελ-
φόν μου.

ΓΙΝΗ Α΄.

Ἀκούεις τί λέγει ; Ἐπικαλεῖται τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ
τὴν τιμωροῦσαν τοὺς παραβάτας τῶν ὅρκων. Ἀδύνατον
εἶνε νὰ μὴν ἐκραγῇ ὁ θυμὸς της εἰς κατὰ μέγα.

ΓΙΝΗ Β΄.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ τὴν ἴδω καὶ νὰ ὁμιλήσω πρὸς αὐτήν,
μήπως δυνηθῶ νὰ καταπραῦνω τὴν βαρεῖαν ὁργὴν της καὶ
ἀναχαίτισω τὴν ὁρμὴν τῆς ψυχῆς της. Ἐγὼ πάντοτε εἶμαι
πρόθυμος πρὸς τοὺς φίλους μου. Πήγαινε νὰ τὴν ὁδηγή-
σῃς ἐδῶ ἔξω καὶ εἰπέ της, ὅτι φιλικὰ πρόσσωπα τὴν περιμέ-
νουν. Σπεῦσε πρὶν προξενήσῃ κανὲν κακὸν εἰς τοὺς οἰκεί-
ους της· διότι ἡ λύπη της εἶνε ἀκάθεκτος.

ΤΡΟΦΟΣ

Πρὸς χάριν σας θὰ ὑπάγω· ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὅτι δὲν θὰ
τὴν πείσω· διότι, ὅταν τὴν πλησιάσῃ κανεὶς δοῦλος νὰ τῆς

ὀμιλήσῃ, ὀρίπτει τὰ βλέμματά· της ἐπάνω του ὡς γεννημένη
λέαινα.

(Ἡ τροφὸς εἰσέρχεται).

ΓΥΝΗ Α'.

Πόσον ἄσοφοι καὶ ἀνόητοι ἦσαν οἱ παλαιοί. Διὰ τὰς πα-
νηγύρεις καὶ τὰ συμπόσια ἐφεῦρον ἄσματα, τὰ ὅποια τέρ-
πουν τὴν ἀκοήν μας. Οὐδείς ὅμως προσεπάθησε διὰ τῆς
μουσικῆς καὶ τῆς ᾠδῆς νὰ καταπαύῃ τὰς φοβερὰς τῆς ἀν-
θρωπότητος λύπας, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ θάνατοι καὶ δυστυ-
χίαι ἐπέρχονται εἰς τοὺς οἴκους. Ἐν ᾧ εἰς τὰ συμπόσια, τὰ
ὁποῖα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶνε ἀρχετὰ νὰ τέρπουν τὸν ἄνθρω-
πον, τίς ἢ ἀνάγκη τῆς βοῆς καὶ τῶν ἁσμάτων ;

ΣΚΗΝΗ 6.

Μήδεια, Κορίνθιοι γυναῖκες, Τροφός.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐξῆλθον, φίλιταται, διὰ νὰ μὴ παραπονῆσθε ἐναντίον
μου· διότι γνωρίζω καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ἐξ ἀκοῆς,
ὅτι πολλοί, ἐπειδὴ ἐφάνησαν σοβαροί, ἐδυσφημίσθησαν ὡς
ἀλαζόνες καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ δὲν εἶνε
δίκαιον, χωρὶς νὰ ἀδικηθῶμεν ὑπό τινος, νὰ μισῶμεν αὐτὸν
ἐκ τῆς ὀψεως, πρὶν γνωρίσωμεν τὰ αἰσθήματά του. Ὁ ξέ-
νος ὀφείλει βεβαίως νὰ συμμορφώνεται πολὺ πρὸς τὰ ἥθη
τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖ· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐντόπιος
ὀφείλει νὰ μὴν εἶνε ὑβριστὴς καὶ πικρὸς πρὸς τοὺς συμπο-
λίτας του. Ἐγὼ κατεστράφην ἐξ ἀπροσδοκῆτου συμφορᾶς.
Ἡ εὐχαρίστησις τοῦ βίου ἐξέλιπε δι' ἐμέ, φίλαι, καὶ ἐπι-
θυμῶ τὸν θάνατον. Διότι ὁ σύζυγός μου, εἰς τὸν ὁποῖον

εἶχον συγκεντρωμένας ὅλας μου τὰς ἐλπίδας, ἀπέβη ὁ χεῖριστος τῶν ἀνδρῶν. Αὐτὴ εἶνε ἡ τύχη ἡμῶν τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι εἴμεθα τὸ ἀθλιώτατον ὄλων τῶν ἐμψύχων πλασμάτων. Πρῶτον εἴμεθα ἡναγκασμένοι νὰ ἀγοράζωμεν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων σύζυγον καὶ κύριον τοῦ σώματός μας· αὐτὸ εἶνε τὸ φοβερώτερον· ἔπειτα ὁ κίνδυνος εἶνε μέγιστος, ἐὰν θὰ τύχωμεν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ ἀνδρός. Διότι νὰ τὸν ἐγκαταλίπη ἔπειτα ἡ γυνή; Δὲν εἶνε ἔντιμον. Νὰ τὸν διαζευχθῇ; Κατὰ τοὺς νόμους μας ἀδύνατον. Ἄφ' οὗ λοιπὸν εἰσέλθῃ εἰς νέον οἶκον μὲ ἄλλα ἔθιμα, μὲ ἄλλους χαρακτῆρας, ὀφείλει νὰ μαντεύῃ πῶς πρόπει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τὸν σύζυγόν της, διότι εἰς τὴν οἰκογένειάν της δὲν τὸ ἐδιδάχθη. Καὶ ἂν μετὰ τόσους κόπους ὁ σύζυγος αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν εἰς τὴν μεθ' ἡμῶν συμβίωσιν, χωρὶς νὰ θεωρῇ ὥς ζυγὸν τὸν γάμον, ὁ βίος μας εἶνε ἐπιζήλος, ἄλλως προτιμότερος ὁ θάνατος. Διότι ὁ ἀνὴρ, καὶ ἂν δὲν αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν εἰς τὸν οἶκον, ἐξέρχεται καὶ διασκεδάζει τὴν λύπην του, ἡμεῖς ὁμῶς εἴμεθα ἡναγκασμένοι πρὸς ἓν πρόσωπον νὰ ἀτενίζωμεν.

Ἄλλὰ λέγουν, ὅτι ἡμεῖς αἱ γυναῖκες εἰς τὸν οἶκον εἴμεθα ἀπηλλάγμεναι παντὸς κινδύνου, ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες κινδυνεύουν εἰς τοὺς πολέμους. Ἀνοησία! Ἐγὼ θὰ ἐπροτίμων τρεῖς νὰ ἀντιμετωπίσω τὸν ἐχθρὸν ἢ ἅπαξ νὰ γεννήσω.

Ἄλλὰ σεῖς δὲν εἰσθε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὲ ἐμέ· διότι σεῖς εὐρίσκεσθε εἰς τὴν πατρίδα σας, ὑπὸ τὴν πατρικὴν σας στέγην, εὐχαριστεῖσθε ἐκ τοῦ βίου, ἔχετε φίλους, ἀλλ' ἐγώ; Ἐρημος, χωρὶς πατρίδα ἀφηρημένη ἀπὸ χώραν βάρβαρον καὶ τώρα περιφρονοῦμαι ὑπὸ τοῦ συζύγου μου, δὲν ἔχω οὔτε μητέρα, οὔτε ἀδελφόν, οὔτε συγγενῇ, ἵνα καταφύγω

ὥς εἰς λιμένα εἰς αὐτὴν μου τὴν συμφορὰν. Τί λοιπὸν νὰ πράξω ; (Καθ' αὐτήν τὰ λοιπά, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες συνδιαλεγόμεναι οἰκτιροῦσι τὴν θεοῖν της), Θὰ ἐκδικηθῶ ! Διότι ἡ γυνὴ κατὰ τὰ ἄλλα μὲν εἶνε δειλὴ καὶ λιποψυχεῖ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θεάν τοῦ ὅπλου· ἀλλ' ὅταν ὅμως εἰς τὴν συζυγικὴν πίστιν ἀδικηθῇ, δὲν ὑπάρχει καρδία μαιφονωτέρα τῆς γυναικός.

ΓΥΝΗ Α'.

Αἰσθάνομαι βαθύτατα, Μήδεια, τὰς θλίψεις σου καὶ διὰ τοῦτο ἤλθον νὰ σὲ ἀνακουφίσω !

ΓΥΝΗ Β'.

Ὁ βασιλεὺς Κρέων ἔρχεται· τίς οἶδε τί θὰ ἀναγγεῖλῃ ;

ΣΚΗΝΗ 7.

Αἱ αὐταὶ καὶ ὁ Κρέων μετὰ πολλῶν ἀκολουθῶν.

ΚΡΕΩΝ

Διέταξα σὺ ἡ σκυθρωπὴ καὶ ὠργισμένη κατὰ τοῦ συζύγου σου νὰ λάβῃς εὐθὺς τὰ δύο σου παιδιὰ καὶ νὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν χώραν αὐτὴν· οὐδεμία ἀναβολή. Ἐγὼ τὸ διατάττω καὶ ἐγὼ θὰ ἐκτελέσω τὴν διαταγὴν· δὲν θὰ ἐπαρέλθω εἰς τὸ ἀνάκτορον, πρὶν σὲ ἐκδιώξω πέραν τῶν ὁρίων τῆς πόλεως.

ΜΗΔΕΙΑ (καθ' αὐτήν).

ὦ ! δυστυχία μου ! Ἐχάθην. Οἱ ἐχθροί μου ἐπέρχονται πλησίον μου, καὶ ἐγὼ ἡ ἀθλίη δὲν εὐρίσκω θέσιν νὰ προσορμισθῶ διὰ νὰ ἀποφύγω τὸν κίνδυνον. Ἀλλ' ἂν καὶ εὐρίσκομαι εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν, θὰ σὲ ἐρωτήσω, Κρέων, διατί με ἐκδιώκεις.

ΚΡΕΩΝ

Σὲ φοβοῦμαι· διατί νὰ σοῦ τὸ κρύψω ; μήπως προξενήσης κανὲν κακὸν ἀνεπανόρθωτον εἰς τὴν θυγατέρα μου. Πολλαὶ αἰτίαι μοῦ ἔμπνέουν αὐτὸν τὸν φόβον. Πρῶτον εἶσαι πολύπειρος καὶ τεχνίτρια πολλῶν κακῶν, καὶ δεύτερον κατέχεσαι ἀπὸ λύπην, ἔπειδὴ ἔστερήθης τοῦ συζύγου σου. Ἔπειτα μανθάνω καὶ τὰς ἀπειλὰς σου, ὅτι θὰ ἐκδικηθῇς καὶ τὸν πενθερὸν καὶ τὴν νύμφην καὶ τὸν γαμβρόν. Λοιπὸν θέλω νὰ προφυλαχθῶ. Καὶ εἶνε προτιμότερον τώρα σὺ νὰ μὲ μισήσης, ἢ νὰ θρηνῶ ἐγὼ ἔπειτα διὰ τὴν ἀμέλειάν μου.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἀλήμωνω ! Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, Κρέον, ποῦ μὲ βλέπτει ἡ φήμη μου καὶ μοῦ προξενεῖ μεγάλα κακά¹.

¹ Εὐρ. Μῆδ. 294—301. Ἔπονται οἱ ἀνωτέρω στίχοι·

χρὴ δ' οὐποθ' ὅστις ἀρετῶν πέφυκ' ἀνὴρ
 παῖδας περισσῶς ἐκιδάσκεισθαι σοφούς.
 χωρὶς γὰρ ἄλλης ἥς ἔχουσιν ἀρχίας
 φθόρον πρὸς ἀστέφν ἀλφάνουσι δυσμενῇ.
 Σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφὰ
 δόξεις ἀχρεῖος καὶ σοφὸς πεφυκέναι·
 τῶν δ' αὖ δοκούντων εἰδέναι τι ποικίλον
 κρείσσων νομισθεὶς λυγρὸς ἐν πόλει φανεῖ.

Ἀπλοῦς ὁ ποιητὴς διὰ τούτων, ὅτι οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὰς θεωρητικὰς μάλιστα ἐπιστήμας καὶ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὰς γνώσεις τῶν χρόνων, οἱ φιλόσοφοι καὶ σοφισταί, πλὴν τοῦ ὅτι δυσφημίζονται ὡς ἀργοί, διεγείρουσι καὶ τὸν φθόρον τῶν πεπαιδευμένων καὶ τὴν δυσἀρέσκειαν τοῦ πλήθους· ὑπαινίττεται ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς τὴν κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ Σωκράτους ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης. Οἱ στίχοι λοιπὸν οὗτοι ἀναφερόμενοι στενῶς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας τῶν

Αὐτὴ εἶνε πολλάκις ἡ τύχη τῶν σοφῶν καὶ πολυμαθῶν. "Αν δηλαδὴ νομισθῇς σοφώτερος τῶν φημιζομένων ἐπὶ σοφίᾳ, τούτων μὲν θὰ διεγείρῃς τὸν φθόρον, τῶν δὲ ἀμαθεστέρων τὴν δυσαρέσκειαν. Οὕτω καὶ ἐγὼ ἐπειδὴ νομίζομαι σοφὴ, ἄλλοι μὲ φθονοῦν, ἄλλοι δυσαρεστοῦνται διὰ τοῦτο. Δὲν εἶμαι δὰ ὅπως μὲ νομίζουν. Σὺ λοιπὸν φοβεῖσαι μήπως πάθῃς τίποτε ἀπὸ ἐμέ; Δὲν ἔχω, Κρέον, αὐτὰ τὰ φρονήματα· ἔσο ἡσυχος. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ περιπέσω εἰς τὸ ἀμάρτυμα νὰ βλάψω τὸν βασιλέα μου. Καὶ ἔπειτα διατί νὰ σὲ βλάψω; Μὲ ἡδίκησες εἰς τίποτε; Ὑπάνδρευσες τὴν θυγατέρα σου μὲ ἄνδρα τῆς ἀρεσκείας σου· ἐγὼ τὸν σύζυγόν μου μισῶ. Σὺ φρόνιμα, πιστεύω, ἔκαμες καὶ ἐπραγματοποίησες αὐτὸν τὸν γάμον. Ἐγὼ δὲν σὲ φθονῶ. Νυμφεύεσθε· εὐτυχεῖτε· ἀλλ' ἀφήσατε καὶ ἐμὲ νὰ κατοικῶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Ἐγὼ, καὶ ἂν ἡδικήθην, θὰ σιωπῶ καὶ θὰ ὑποτάττωμαι εἰς τοὺς ἰσχυροτέρους.

ΚΡΕΩΝ

Οἱ λόγοι σου εἶνε μαλακοί, ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι μήπως μηχανᾶσαι κανένα δόλον. Καὶ ἴσα ἴσα ὀλιγώτερον τώρα σὲ ἐμπιστεύομαι. Διότι ἀπὸ τὴν ὀξύθυμον γυναικα, ὥς καὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα, εὐκολώτερον προφυλάττεισαι παρὰ ἀπὸ τὴν σοφὴν καὶ σιωπηλήν. Ἐξελθε τάχιστα· περιττοὶ οἱ λόγοι· διότι αὐτὸ πλέον εἶνε τελειωμένον καὶ καμμία σου τέχνη δὲν θὰ μὲ πείσῃ νὰ μείνῃς πλησίον μας, ἀφ' οὗ εἶσαι ἐχθρὰ μας.

χρόνων ἐκείνων δὲν μεταφράσθησαν ὑφ' ἡμῶν κατὰ λέξιν, ὥς μὴ ἐφαρμοζομένης καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ἐννοίας αὐτῶν ἐν τῇ παρὰ ἡμῖν κοινωνίᾳ. Οἱ 249—295 μάλιστα στίχοι ὁλως παρελείφθησαν.

ΜΗΔΕΙΑ (γονυκλινής).

Μή, σὲ παρακαλῶ· μή, σὲ ξεορκίζω εἰς τὴν νεόνυμφον
θυγατέρα σου.

ΚΡΕΩΝ

Χαμένοι λόγοι· ἀδύνατον νὰ μὲ πείσης.

ΜΗΔΕΙΑ

Δὲν θὰ σεβασθῇς αὐτὴν τὴν ἱκετευτικὴν μου θέσιν ;

ΚΡΕΩΝ

Ἀγαπῶ περισσότερον τὸν οἶκόν μου ἀπὸ σέ.

ΜΗΔΕΙΑ

ὦ πατρίς μου ! πόσον τώρα σὲ ἐνθυμοῦμαι !

ΚΡΕΩΝ

Μετὰ τὰ τέκνα μου, αὐτὸ εἶνε τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα
καὶ εἰς ἐμέ.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἀλήμωνω ! πόσα κακὰ προξενοῦν οἱ ἔρωτες εἰς τοὺς
ἀνθρώπους.

ΚΡΕΩΝ

Κατὰ τὰς περιστάσεις.

ΜΗΔΕΙΑ

Θεέ μου ! νὰ μὴ σὲ διαλάβῃ ὁ αἴτιος αὐτῶν τῶν κακῶν.

ΚΡΕΩΝ

Πήγαινε, ἀνόητη, καὶ ἀπάλλαξόν με ἀπὸ τὰ βάσανα.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰπαλλαγῶ ἀπὸ τὰ βάσανα.

ΚΡΕΩΝ

Θὰ σὲ διώξουν διὰ τῆς βίας οἱ ἀκόλουθοί μου.

ΜΗΔΕΙΑ

Μὴ τὸ κάμῃς αὐτό, Κρέον. Σὲ παρακαλῶ...

ΚΡΕΩΝ

Μὲ ἐνοχλεῖς, γυναῖκα.

ΜΗΔΕΙΑ

Θὰ φύγω, δὲν σὲ παρακαλῶ δι' αὐτό.

ΚΡΕΩΝ

Διατί λοιπὸν ἐπιμένεις ; Διατί δὲν φεύγεις ;

ΜΗΔΕΙΑ

*Επίτρεφόν μοι νὰ μείνω μίαν μόνην ἡμέραν, σήμερον, διὰ νὰ φροντίσω περὶ τῶν μέσων τῆς φυγῆς μου καὶ τῆς συντηρήσεως τῶν τέκνων μου, τὰ ὅποια παντελῶς ἐγκατέλειπεν ὁ πατήρ. Καὶ σὺ εἶσαι πατήρ. Διὰ τὸν ἑαυτόν μου ἀδιαφορῶ. Τῶν τέκνων μου ἡ δυστυχία μὲ θλίβει.

ΚΡΕΩΝ

Τὸ φρόνημά μου δὲν εἶνε διόλου τυραννικὸν καὶ πολλάκις ὁ οἶκτος μὲ ἔβλαψε. Καὶ τώρα ἐννοῶ, ὅτι σφάλω· ἀλλ' ὅμως, θὰ ὑπακούσω εἰς τὴν παράκλησίν σου. Σοῦ προλέγω ὅμως, ὅτι, ἂν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου αὐριον φωτίσῃ σὲ καὶ τὰ τέκνα σου ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς τῆς γῆς, θὰ ἀποθάγῃς. Αὐτὸς εἶνε ὁ τελευταῖός μου λόγος¹. (ἀπέρχεται).

¹ Οἱ ἐπόμενοι δύο στίχοι 353—356 ὡς ὁρθῶς ἀδειούμενοι ὑπὸ τοῦ Nauck καὶ τοῦ Weil παρελείφθησαν.

ΓΥΝΗ ΚΟΡΙΝΘΙΑ Α΄.

Δυστυχήs καὶ πυλυπαθεστάτῃ γυνή, ποῦ ἄρα θὰ διευθυν-
θῇs ; Εἰs ποίαν χώραν ; Εἰs ποῖον οἶκον θὰ εὖρης ἀνακού-
φισιν εἰs τὰ δεινά σου ; Ὁ θεὸς σὲ ὀίπτει εἰs ἀδιέξοδον
θύελλαν κακῶν.

(Ἡ Μήδεια παρακολουθεῖ διὰ βλεμμάτων πυρίνων ἀπτοχόμενον τὸν
Κρόντα, συνταράσσεται, περιτρέχει ἑξάλλος καὶ μανιώδης τὴν σκηνήν,
καθ' ὃν χρόνον ἀπενθίνει εἰs αὐτὴν ἡ Κορινθία γυνὴ τάνωτέρω, καὶ
τέλος ἐκρήγνυται εἰs τραγικώτατον γέλωτα ¹).

ΠΡΑΞΙΣ Β΄.

ΣΚΗΝΗ 1.

ΤΡΟΦΟΣ

Ἄνω ποταμῶν τὰ πάντα. Τίποτε δὲν μένει εἰs τὴν θέ-
σιν του. Ἡ δικαιοσύνη ἐξέλιπε. Οἱ ἄνδρες ἔγειναν δόλιοι,
ἀπατεῶνες καὶ ἀσεβεῖς. Ἄς τολμήσουν πλέον νὰ κακολο-
γοῦν τὰς γυναῖκας, ὅτι εἴμεθα ἄπιστοι. Μᾶς κακολογοῦν,
διότι ἡμεῖς εἴμεθα ἀγράμματοι καὶ ἀνίκανοι νὰ τοὺς ἀντα-
ποδίδωμεν τὰ ἴσα. Ἄν ὅμως καὶ ἡμεῖς ἠξέυραμεν ὀλίγα
γράμματα, ἂν ἐσπουδάσαμεν, ἂν ἠμπορούσαμεν νὰ γράφω-
μεν, θὰ ἐψάλλαμεν κατὰ τῶν ἀνδρῶν πολὺ περισσότερα ἀπὸ

¹ Ἡ Μήδεια ἀναλογιζομένη, ὅτι διὰ τῆς ἰδίας πανουργίας θὰ ἐξο-
λοθρεύσῃ τὸν βασιλικὸν οἶκον ἐντὸς τῆς μιᾶς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ βασι-
λεὺς ἐπέτρεψε νὰ παραμείνῃ αὕτη ἐν Κορίνθῳ, καὶ ὅτι τὸ φῶς τῆς ἐπο-
μένης δὲν θὰ φωτίσῃ τὸν ἀλαζόνα Κρόντα ζῶντα ἐν Κορίνθῳ, ἐν ᾧ
οὗτος ἐνόμιζεν, ὅτι διὰ τῆς ἐξουσίας τῆς Μηδείας θὰ ἐξασφαλισθῇ, γὰρ
σαρδῶνιον εἰs ἀπάντησιν τῶν κομπορημόνων τοῦ τυράννου διαταγῶν.

ὅσα καθ' ἡμέραν ἀκούομεν ἀπὸ αὐτούς. Διότι μᾶς δίδουν καὶ ἀφορμὰς περισσοτέρας.

(Στρεφόμενη πρὸς τὸν οἶκον). Δυστυχής! Ὁ ἔρως σὲ ἔκαμε μανιακὴν. Ἀφῆκες τὴν πατρίδα σου καὶ ἦλθες ἐδῶ μακρὰν εἰς τὰ ξένα. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ σὲ περιφρονοῦν. Ὁ βασιλεὺς σὲ ἐξορίζει· ὁ σύζυγός σου σὲ ἐγκαταλείπει. Ποῦ εἶνε οἱ δοκοὶ του; Δὲν ὑπάρχει πλέον ἐντροπὴ εἰς τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα. Ὁ ἄνεμος τὴν ἐσκόρπισε. Δυστυχής! Καὶ δὲν ἔχεις τὴν πατρικὴν σου στέγην νὰ εἰσέλθῃς καὶ νὰ προφυλαχθῇς ἀπὸ τὴν θύελλαν αὐτὴν τὴν σφοδράν. Τὸν ἄνδρα σου τὸν ἀφήρηπασε ἄλλη βασίλισσα πλέον ἰσχυρὰ ἀπὸ σέ.

ΣΚΗΝΗ 2.

Τροφός, Μήδεια.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἡ δυστυχία πανταχόθεν μὲ περιέζωσε· τίς ἀντιλέγει;

Ἄλλ' ἄς μὴ νομίζουν, ὅτι τὸ πρᾶγμα θὰ παρέλθῃ τόσον ἀπλῶς! ὑπάρχουν βάσανα ἀκόμῃ διὰ τὸν γαμβρόν! ὑπάρχουν πόνοι ὅχι ὀλίγοι διὰ τὸν πενθερόν. Θὰ ὠμίλουν ἐγὼ ποτε πρὸς αὐτὸν τόσον θωπευτικῶς, ἐὰν δὲν ᾔθελον κἄτι νὰ κερδήσω, ἐὰν δὲν εἶχον σχέδιόν τι κατὰ τοῦν; Οὔτε θὰ τὸν ἠτένιζον οὔτε θὰ προσέπιπτον ἱκέτις. Ἄλλ' αὐτός! τόσον ἡ μωρία του τὸν ἀπετύφλωσεν, ὥστε, ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ μὲ ἐκδιώξῃ καὶ νὰ ματαιώσῃ τὰ σχέδιά μου, μοὶ ἐπέτρεψε νὰ μείνω σήμερον, ἡμέραν μίαν, εἰς τὸ διάστημα τῆς ὁποίας θὰ φονεύσω τρεῖς ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, τὸν πατέρα, τὴν κόρην καὶ τὸν σύζυγον. Πολλὰς ὁδοὺς γνωρίζω, αἱ ὁποῖαι φέρουν

εἰς τὸν θάνατον. Ποίαν γὰ ἐκλέξω ; Νὰ ἀνῶρω πῦρ εἰς τὸν
 νυμφικόν των θάλαμον, ἢ γὰ εἰσέλθω λαθραίως εἰς τὸ ἀνά-
 κτορον, γὰ προχωρήσω μέχρι τῆς νυμφικῆς παστάδος καὶ
 ἐκεῖ γὰ ἐμπήξω εἰς τὴν καρδίαν των ἠκονημένον ξίφος ;

Ἀλλὰ, ἐὰν εἰσερχομένη συλληφθῶ ; Θὰ ἀποθάνω τότε,
 καὶ οἱ ἐχθροί μου θὰ γελάσουν. Ἐμπρὸς τὴν εὐθείαν ὁδόν,
 διὰ τῶν φαρμάκων ἄς ἀποθάνουν· ἐκεῖ εἶνε ἡ σοφία σου,
 Μήδεια !

Ἔστω ἀπέθανον. Ποία πόλις θὰ μὲ δεχθῇ ; Ποῖος θὰ
 θελήσῃ γὰ μοῦ παράσχει ἄσυλον καὶ φιλοξενίαν εἰς τὸν οἶκόν
 του ; Τίς θὰ μὲ σώσῃ ; Οὐδείς. Λοιπόν ; Ἄς περιμεῖνω
 ἀκόμῃ ὀλίγον καί, ἐὰν φανῇ ὀχύρωμά τι ἀσφαλές, θὰ δια-
 πράξω δολίως καὶ λαθραίως τὸν φόνον· ἐὰν ὁμως ὄχι, θὰ
 λάβω ξίφος, θὰ ὀπλισθῶ μὲ τόλμην ἰσχυρὰν καὶ θὰ τοὺς
 φονεύσω, ἔστω καὶ ἂν φονευθῶ καὶ ἐγώ. (Σιωπῇ). Πῶς ; Νὰ
 μείνουν ἀτιμώρητοι, ἀφ' οὗ ἐπλήγωσαν τὴν καρδιά μου ;
 Ὁχι, μὰ τὴν Σελήνην, τὴν ὁποῖαν ὑπὲρ πάντας τοὺς θεοὺς
 λατρεύω καὶ ἔχω συνεργὸν εἰς τὰς πράξεις μου. Πικρὸν καὶ
 ὀλέθριον θὰ καταστήσω ἐγὼ τὸν γάμον των, πικρὸν τὸν
 σύνδεσμον τῶν οἴκων των, πικρὰν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξορίαν
 μου. Ἐμπρὸς, Μήδεια. Εἰς ἔργον ὅλη σου ἡ τέχνη, ὅλα
 σου τὰ σχέδια. Ἐμπρὸς εἰς τοὺς κινδύνους. Θάρρει. Βλέ-
 πεις τί πάσχεις ; Εἶσαι εὐγενῆς ἀπόγονος τοῦ Ἥλιου. Θὰ
 καταδεχθῇς γὰ σὲ περιφρονήσῃ ὁ Ἰάσων καὶ οἱ ἀπόγονοι
 τοῦ Σισύφου ; Ἄπειρος δὲν εἶσαι. Εἶσαι πρὸς τούτοις καὶ
 γυνή. Καὶ ἡμεῖς αἱ γυναῖκες διὰ μὲν τὰ καλὰ δὲν εἴμεθα
 πολὺ ἔμπειροι, ἀλλὰ διὰ τὰ κακὰ τεχνίτριαι σοφώταται.

ΣΚΗΝΗ 3.

Μήδεια, Ἰάδων, Τροφός.

ΙΑΣΩΝ

Ἐννοεῖς τώρα εἰς πόσα ἀδιέξοδα κακὰ ὄριπται τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀγρία ὁργὴ; Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὸ βλέπω. Ἐν ᾧ σὺ ἠδύνασο νὰ κατοικῇς εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπον καὶ νὰ ὑπομένης ἀγογγύστως τὰς ἀποφάσεις τῶν ἰσχυροτέρων, τώρα θὰ ἐξορισθῇς ἔνεκα τῆς ἀνοήτου φλυαρίας σου. Ἐμὲ δὲν μὲ μέλει· μὴ παύσης ποτὲ νὰ λέγῃς, ὅτι ὁ Ἰάσων εἶνε κακός· ἀλλὰ, δι' ὅσα ἐξεστόμισες ἐναντίον τῶν βασιλέων, νὰ θεωρῇς τὸν ἑαυτὸν σου εὐτυχῇ, ὅτι ἐτιμωρήθης μόνον μὲ ἐξορίαν. Ἐν ᾧ ἐγὼ προσεπάθουν νὰ καταπραῖνω τὴν ὁργὴν των καὶ νὰ κατορθώσω νὰ μείνῃς ἐδῶ, σὺ δὲν ἔπαισες νὰ ἀνοηταίνῃς καὶ νὰ τοὺς κακολογῇς. Λοιπὸν θὰ ἐξορισθῇς. Ἐν τούτοις ἐγὼ δὲν ἀπέκαμα καὶ ἐξακολουθῶ νὰ φροντίζω περὶ τῶν ἀγαπητῶν μοι προσώπων· καὶ διὰ τοῦτο ἤλθον νὰ λάβω πρόνοιαν περὶ σοῦ, μὴ τυχὸν ἀναχωρήσης ἄνευ χρημάτων καὶ ὑποστῇς στερήσεις σὺ καὶ τὰ τέκνα. —Πολλὰ κακὰ ἔχει ἡ ἐξορία—Διότι καὶ ἂν σὺ μὲ βδελύττεσαι, ἐγὼ ὅμως δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ μισήσω.

ΜΗΔΕΙΑ

Πῶς νὰ σὲ ὀνομάσω, παγκάμιστε; ἀνανδροτάτε! Ἐτόλμησες νὰ ἔλθῃς ἐνώπιόν μου σὺ ὁ ἔχθιστος; Θάσος εἶνε τοῦτο; Τόλμη λέγεται τὸ νᾶτενίζῃς φίλον, τὸν ὁποῖον ἐβύθισες εἰς τὴν δυστυχίαν, ἢ ἡ μεγίστη τῶν κακιῶν, ἡ ἀναίδεια; Ἀλλὰ ἔκαμες καλὰ καὶ ἤλθες· διότι καὶ ἐγὼ θὰ εἶπω καὶ θὰ ἀνακουφισθῶ καὶ σὺ θὰ ἀκούσῃς καὶ θὰ πικρανθῇς.

Πόθεν νὰ ἀρχίσω ; Πρῶτον ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὅσοι ἔπλευσαν μαζί σου μὲ τὴν Ἀργώ, εἶνε μάρτυρες, ὅτι ἐγὼ σὲ ἔσωσα, ὅταν ἤλθες νὰ ζεύξης τοὺς πυριπνόους ταύρους καὶ νὰ σπείρης τὸν ὀλέθριον διὰ σὲ σπόρον. Εἰς ἐμὲ ὀφείλεις τὴν σωτηρίαν σου, διότι ἐγὼ ἐφόνευσα τὸν δράκοντα, ὁ ὁποῖος περιέβαλλε μὲ τοὺς πολυπλόκους τοῦ σώματός του ἐλιγμούς καὶ ἄυπνος ἐφύλαττε τὸ δόλοχρυσον δέρας. Ἐπειτα χάριν σοῦ ἀπειτυφλώθην, ἐπρόδωσα τὸν πατέρα μου καὶ τὸν οἶκόν μου καὶ ἤλθα μετὰ σοῦ εἰς τὴν Ἰωλκόν. Καὶ ἐκεῖ ἐφόνευσα τὸν Πελῖαν καὶ σὲ ἀπήλλαξα παντὸς φόβου. Καὶ διὰ ποίου θανάτου ; διὰ τῶν χειρῶν τῶν τέκνων του. Ὑπάρχει ἐλεεινότερον τοῦτου ; Καὶ ἐν ᾧ τόσας εὐεργεσίας ἀπήλानσες ἐξ ἐμοῦ, μὲ ἐπρόδωσες, ἀχάριστε, χάριν ἄλλης γυναικός, ἐν ᾧ μάλιστα εἶχες καὶ τέκνα. Ἐὰν ἦσο ἄτεκνος, ἡδύνατο κανεῖς νὰ σὲ συγχωρήσῃ διὰ τὸν ἔρωτά σου τοῦτον. Ποῦ εἶνε οἱ ὄρκοι σου ; Δὲν σὲ ἐλέγχει ἡ συνείδησις διὰ τὴν ἐπιτορκίαν σου ; Ἡ νομίζεις, κάκιστε τῶν ἀνδρῶν, ὅτι οἱ θεοί, τοὺς ὁποίους τότε ἐπεκαλέσθης ὡς μάρτυρας, δὲν ἰσχύουν πλέον, καὶ ὅτι μετεβλήθησαν οἱ θρησκευτικοὶ νόμοι ; Ἴδου ἡ δεξιὰ, τὴν ὁποίαν λαβὼν ὠρκίζεσο. Ἴδου τὰ γόνατα, τὰ ὁποῖα ἱκετευτικῶς ἤγγιζες. Φεῦ ! Ματαίᾳ ἱκεσία. Ἄλλην ἐλπίδα εἶχον. Τί καλὸν δύναμαι πλέον νὰ ἀναμένω ἀπὸ σέ ; Ἀλλὰ διατὶ σοῦ ἀπευθύνω τὰς ἐρωτήσεις αὐτάς ; Μήπως μὲ ἀγαπᾷς ; Ἀλλ' ὅχι· θὰ σὲ ἐρωτήσω, διὰ νὰ καταδειχθῇ ἐπὶ πλέον ἡ ἀναισχυντία σου. Ποῦ τῶρα νὰ διενυνθῶ ; Εἰς τὸν πατρικόν μου οἶκον ; Εἰς τὴν πατρίδα μου, τὴν ὁποίαν χάριν σοῦ ἐπρόδωσα ; Ἡ πρὸς τὰς ἀθλίας θυγατέρας τοῦ Πελίου ; Λαμπρὰν ὑποδοχὴν θὰ ἐτοιμάσουν εἰς τὸν φορέα τοῦ πατρὸς των. Αὕτῃ εἶνε ἡ θέσις μου. Χά-

ριν σοῦ ἔγεινα ἔχθρὰ τῆς πατρίδος μου· χάριν σοῦ ἀπέ-
κτησα ἔχθρους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον ἀνάγκην
νὰ βλάψω. Πρὸς ἀμοιβὴν δὲ τούτων βεβαίως μὲ κατέστησες,
ὥς μοι ἔλεγες, τὴν εὐδαιμονεστέραν τῶν ἐν Ἑλλάδι γυναι-
κῶν. Εἴσαι θανμαστὸς σύζυγος, πιστότατος εἰς ἐμέ, ἀφ'
οὗ θὰ φύγω ἐξόριστος, ἔρημος φίλων, μόνη μὲ μόνα τὰ
τέκνα μου. Εἶνε βεβαίως μεγάλη τιμὴ διὰ τὸν νεόνυμφον
νὰ περιπλανῶνται ὥς ἐπαῖται τὰ τέκνα του καὶ ἐκείνη, ἣ
ὁποία τὸν ἔσωσε. (Μετά τινα σιωπὴν). Θεέ μου! διατί ἔδωκες
εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέσα νὰ διακρίνουν τὸν κίβδηλον
χορυσόν, καὶ οὐδὲν γνώρισμα ἐνεχάραξες ἐπὶ τῶν ἀνθρωπί-
νων σωμάτων διακριτικὸν τῶν κιβδήλων χαρακτήρων;

ΤΡΟΦΟΣ

Ὅταν μεταξὺ φίλων ἐπέλθῃ σύγκρουσις, ὁ θυμὸς τῶν
εἶνε φοβερός, καὶ δύσκολα συμφιλιοῦνται.

ΙΑΣΩΝ

Δὲν ἔπρεπε, ὥς φαίνεται, νὰ γεννηθῶ ἀδέξιος περὶ τὸ
λέγειν, ἀλλὰ δεινός, διὰ νὰ ὑπεκφύγω τὴν φοβερὰν σου
γλωσσαλγίαν, ὅπως ὑπεκφεύγει τὴν τρικυμίαν ὁ ἔμπειρος
πηδαλιούχος συστέλλων τὰ ἱστία τοῦ πλοίου.

Ἐγώ, ἀφ' οὗ δὰ τόσον ἐξογκώνεις τὰς εὐεργεσίας σου, ἐγὼ
νομίζω, ὅτι ἐκ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ Ἀφροδίτη
μόνη μὲ ἔσωσεν εἰς ἐκεῖνό μου τὸ ταξίδι. Ὁ λόγος μου θὰ
σοῦ φανῇ σοφιστικὸς, ἀλλ' εἶνε ἀληθής, ὅτι ὁ Ἔρως μὲ τὰ βέλη
του τὰ ἄφνικτα σὲ ἠνάγκασε νὰ μὲ σώσῃς. Ἀλλὰ δὲν λαμβάνω
πολὺν ὑπ' ὄψει τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο. Δέχομαι, ὅτι μὲ ἐβοήθησες.
Ἀλλ' ἐγὼ θὰ σοὶ ἀποδείξω, ὅτι σὺ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ ὥς ἀντάλ-
λαγμα τῆς σωτηρίας μου χάριτας μεγαλειτέρας τῶν εὐεργε-

σιῶν σου. Πρῶτον μὲν κατοικεῖς εἰς Ἑλληνικὴν γῆν καὶ ὄχι εἰς βάρβαρον, ἐγνώρισες δικαιοσύνην, νόμους, ὄχι κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔμαθον, ὅτι εἶσαι σοφὴ καὶ ἐδοξάσθης. Ἐὰν ὁμως κατῴκεις εἰς τὸ ἄκρον τῆς γῆς, δὲν θὰ ἐγίνετο λόγος περὶ σοῦ. Τί μὲ ὦφελεῖ νὰ ἔχω χρυσὸν κρυμμένον ἐντὸς τοῦ οἴκου μου, ἢ νὰ ψάλλω γλυκύτερον τοῦ Ὀρφέως, ἔὰν ἡ εὐτυχία μου αὕτη δὲν εἶνε πασίγνωστος; Αὐτὰ εἶχον νὰ σοι εἴπω ὥς πρὸς τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν μοι ὀφείλεις, ἀφ' οὗ σὺ ὑπεκίνησες τὸ ζήτημα. Ὡς πρὸς δὲ τὸν γάμον μετὰ τῆς βασιλόπαιδος, διὰ τὸν ὁποῖον μὲ ἐξύβρισες, θὰ σοι ἀποδείξω, ὅτι ἐδῶ ἀκριβῶς ἔδειξα σοφίαν, σωφροσύνην, καὶ μεγάλην πρὸς σὲ καὶ τὰ τέκνα μου στοργήν. (Ἡ Μῆδεια ταράττεται) Μὴ ἀνησυχῆς. Ἀκουσον. Ἀφ' οὗ ἀπὸ τὴν Ἰωλκὸν μετῴκησα ἐνταῦθα, καὶ ἔσθ' ὅπως ὁπισθὲν μου πολλὰς ἀδιεξόδους συμφορὰς, τί ἄλλο πολυτιμότερον εὖρημα ἢ δυνάμην νὰ εὕρω, παρὰ νὰ νυμφευθῶ ἐγὼ ὁ ἐξόριστος τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως; Ὅχι, δὲν τὴν ἐνυμφεύθην, ἐπειδὴ σὲ ἐβαρύνθην, ὥς ἐν τῇ ζηλοτυπίᾳ σου φαντάζεσαι, οὐδ' ἐκ πόθου πρὸς νέαν γυναικα, οὐδ' ἐξ ἐπιθυμίας νὰ γείνω πατὴρ πολλῶν τέκνων· τὰ γεννηθέντα μοι εἶνε ἀρκετὰ, δὲν παραπονοῦμαι· ἀλλὰ τὴν ἐνυμφεύθην πρὸ πάντων μὲν διὰ νὰ ζῶμεν εὐτυχεῖς καὶ νὰ μὴ ὑποφέρωμεν ἀπὸ πένιαν, ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι πᾶς τις τὸν πτωχὸν τὸν ἀποφεύγει, ἔπειτα διὰ νὰ ἀναθρέψω τὰ τέκνα μου ἐπαξίως τῆς οἰκογενείας μου, καὶ ἀφ' οὗ γεννήσω ἀδελφὸς τῶν τέκνων σου, νὰ ἐγκαταστήσω εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον ὅλα ὁμοῦ, νὰ ἐνώσω τὰ δύο γένη καί, νὰ εἶμαι εὐτυχής. Σὺ δὲν χρειάζεσαι ἄλλα τέκνα, ἐμὲ ὁμως μὲ συμφέρει νὰ καταστήσω εὐτυχὴ τὰ ὑπάρχοντα διὰ τῶν μελλόντων. Μή-

πως ἐσκέφθην κακῶς ; Οὐδὲ σὺ θὰ ἰσχυρίζεσθαι τοῦτο, ἐὰν δὲν σὲ ἡρέθιζε τὸ αἶσθημα τῆς στερησεως τοῦ ἀνδρός. Τοιαῦται εἶσθε σεῖς αἱ γυναῖκες· ἐὰν εἶσθε εὐτυχεῖς ὡς πρὸς τοῦτο, νομίζετε, ὅτι ἔχετε τὰ πάντα· ἐὰν ὅμως σᾶς συμβῇ κανὲν δυστύχημα, τότε τὰ ὠφελιμώτατα καὶ τὰ ὥραιότατα τὰ θεωρεῖτε ἔχθιστα. Ἐπρεπε ἀπὸ ἄλλο τι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποκτοῦν τέκνα, καὶ θῆλυ γένος νὰ μὴν ὑπάρχῃ· καὶ τότε οὐδὲν κακὸν δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

ΤΡΟΦΟΣ

Κύριε· οἱ λόγοι σου εἶχαν ὥραϊα κοσμήματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἁδειάν σου θὰ τὸ εἶπω· ἡξέυρω πῶς θὰ σὲ δυσαρεστήσω· δὲν ἦτο δίκαιον νὰ παραιτήσης τὴν γυναῖκά σου.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐγὼ διαφωνῶ κατὰ πολλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Νομίζω π. χ. ἄξιον μεγάλης τιμωρίας ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος, ἐν ᾧ εἶνε ἄδικος, εἶνε δεινὸς περὶ τὸ λέγειν. Διότι ἔχει πεποιθήσιν, ὅτι τὰς ἀδικίας του καλῶς διὰ τοῦ λόγου θὰ συγκαλύψῃ καὶ τολμᾷ νὰ κακουργῇ. Ἀλλ' ἡ σοφία των δὲν τοὺς ὠφελεῖ μέχρι τέλους. Καὶ σὺ μὴν ἐπαίρεσαι ἐνώπιόν μου διὰ τὴν δεινότητά σου ταύτην. Διότι εἰς καὶ μόνον λόγος θὰ σὲ καταβάλλῃ. Ἐὰν δὲν ἦσο δόλιος, ὥφειλες νὰ μὲ πείσης πρῶτον καὶ ἔπειτα νὰ κάμῃς τὸν γάμον αὐτὸν καὶ ὄχι λαθραίως.

ΙΑΣΩΝ

Ἄ ! Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ὥραϊα θὰ ἐδέχεσθαι τοὺς λόγους μου, ἐὰν σοὶ ἐφανέρωνον τὸν γάμον, ἀφ' οὗ οὐδὲ τώρα δὲν πείθεσαι νὰ καταπραῖνῃς τὴν μεγάλην τῆς καρδίας σου ὀργήν.

ΜΗΔΕΙΑ

Δὲν ἦσαν αὐτὰ τὰ αἷτια τοῦ γάμου σου, ἀλλ' ἐνόμιζες, ὅτι δὲν ἦτο ἐντιμον διὰ σέ νὰ γηράσῃς ὡς σύζυγος μὴ Ἑλληνίδος γυναικός.

ΙΑΣΩΝ

Πείσθητι, ὅτι δὲν ἔκαμα τὸν γάμον τοῦτον τὸν βασιλικὸν χάριν γυναικός, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξασφαλίσω σέ καὶ νὰ ἀποκτήσω ἀδελφοὺς τῶν τέκνων μας ἐκ γένους βασιλικοῦ. Αὐτὸ θὰ ἐξασφάλισῃ τὸν οἶκόν μας.

ΜΗΔΕΙΑ

Μοὶ εἶνε περιττὴ ἡ εὐδαιμονία, ἡ ὁποία μὲ λυπεῖ, περιττὴ ἡ εὐτυχία, ἡ ὁποία μοῦ πληγώνει τὴν καρδιά.

ΙΑΣΩΝ

Ἦξεύρεις, ὅτι θὰ μετανόησῃς καὶ θὰ σκεφθῇς φρονιμώτερα; Τὰ καλὰ ποτὲ νὰ μὴ σοῦ φαίνωνται λυπηρὰ, καί, ὅταν εὐτυχῇς, νὰ μὴ νομίζῃς, ὅτι δυστυχεῖς.

ΜΗΔΕΙΑ

Εἶσαι ὕβριστής, διότι σὺ μὲν ἔχεις καταφύγιον, ἐγὼ ὁμως ἔρημος θὰ φύγω ἀπὸ τὴν χώραν αὐτήν.

ΙΑΣΩΝ

Σὺ τὸ ἐπροτίμησες· ἄλλον κανένα μὴ αἰτιάσαι.

ΜΗΔΕΙΑ

Τί ἔπραξα; Μήπως ὑπανδρεύθην καὶ σέ ἐπρόδωσα;

ΙΑΣΩΝ

Ἐξεστόμισες κατάρως ἀσεβεῖς ἐναντίον τῶν βασιλέων.

ΜΗΔΕΙΑ

Καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σου οἴκου ἡ κατάρω μου θὰ ἐπιπέσῃ.

ΙΑΣΩΝ

Ὁρεξιν διὰ φιλονικίας δὲν ἔχω. Ἐὰν θέλῃς βοήθειαν χρηματικὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὰ τέκνα, λέγε· διότι εἶμαι πρόθυμος ἄφθονα νὰ σοὶ δώσω, καὶ ἐπιστολὰς ἀκόμῃ πρὸς διαφόρους φίλους, διὰ νὰ σὲ περιποιηθοῦν. Θὰ εἶσαι μωρά, ἐὰν ἀρνηθῇς. Τὴν ἀνάγκην αὐτῶν τῶν πραγμάτων θὰ τὴν αἰσθανθῇς, ὅταν ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὸν θυμόν σου.

ΜΗΔΕΙΑ

Οὔτε θὰ λάβω ἀνάγκην τῶν φίλων σου, οὔτε δέχομαι τίποτε. Διότι τὰ δῶρα τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου οὐδεμίαν ὠφέλειαν προσξenoῦν.

ΙΑΣΩΝ

Ἐγὼ ὅμως ἐπικαλοῦμαι μάρτυρας τοὺς θεούς, ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ βοηθήσω εἰς πάντα σὲ καὶ τὰ τέκνα· σὲ ὅμως ὁ ἐγωισμός σου σὲ ἐμποδίζει νὰ δεχθῇς τὴν βοήθειαν τῶν φίλων. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ θὰ μετανοήσῃς (Ἀπέχεται).

ΜΗΔΕΙΑ

Ἀπελθε. Κατελήφθης ἐκ πόθου πρὸς τὴν νέαν σου σύζυγον· διότι πολλὴν ὥραν εἶσαι μακρὰν της. Ἀλλὰ πιστεύω, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, τοιοῦτος εἶνε ὁ γάμος σου, ὥστε θὰ ἀδετήσῃς τὸν λόγον σου!

(Ἡ Μήδεια ἐξηντιλημένη κἀθηται εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς).

ΣΚΗΝΗ 4.

Μήδεια, Γυναῖκες Κορίνθιαι, Τροφός.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΓΥΝΗ Α'.

Ἦλθεν ὁ Ἰάσων, γερόντισσα, ἐδῶ; Ἐπῆλθε καμμία συνδιαλλαγὴ μεταξύ των; Ἡ παρουσία τοῦ Ἰάσονος ἀνεκούφισε τὴν λύπην της;

ΤΡΟΦΟΣ

Ἄπ' ἐναντίας, χειρότερα ἀνέξεσε τὴν πληγὴν της. Τὸ μὲν μέσον ποῦ ἤμποροῦσε νὰ τὴν θεραπεύσῃ ἦτο νὰ ἐπα-
νέλθῃ πάλιν εἰς τὴν γυναικα καὶ τὰ παιδιὰ του. Ἀλλὰ εἶνε
πλέον τοῦτο δυνατόν ; Παρατήρησε τὴν κατάστασίν της.
(Δεικνύει εἰς αὐτὴν τὴν Μήδειαν καθημένην εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς
καὶ βυθισμένην εἰς σκέψεις).

ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΓΥΝΗ Β'.

Ἴδον τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ὑπερμέτρου ἔρωτος· ἡ κατα-
φρόνησις καὶ ἡ δυστυχία ! Ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει ἄλλος θεὸς
χαριέστερος τοῦ Ἐρωτος, ὅταν μὲ μέτρον καταλαμβάνῃ τὴν
καρδίαν μας. Ποτέ, θεέ μου, νὰ μὴ βάλλῃς ἐναντίον μου βέλος
βαμμένον μέσα εἰς τὸ δηλητήριο τοῦ πόθου. Ποτέ νὰ μὴ
μὲ ἐγκαταλίπῃ ἡ σωφροσύνη, τὸ ὠραιότερον δῶρον τῶν
θεῶν. Εὐχομαι ἡ Ἀφροδίτῃ νὰ μὴν ἐμφυσήσῃ εἰς τὴν ψυ-
χὴν μου πόθον δι' ἄλλον ἄνδρα, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται
ἡ ὀργὴ καὶ αἱ ἀκατάπανστοι ἔριδες. ὦ πατρίς μου ! ὦ οἰ-
κία μου ! εἴθε ποτὲ νὰ μὴ σὲ στερηθῶ, εἴθε ποτὲ νὰ μὴ μὲ
ζήπῃ ὁ θεὸς εἰς τρικυμίαν τοῦ βίου ἀδιέξοδον. Τί οἰκτροτέ-
ρον τούτου ; Προτιμῶ τὸν θάνατον παρὰ νὰ ἴδω τοιαύτην
ἡμέραν. Δὲν ὑπάρχει συμφορὰ μεγαλειτέρα, παρὰ νὰ εἴμεθα
μακρὰν τῆς πατρίδος μας. Ἴδον ἡ ἀπόδειξις (Στρέφεται πρὸς
τὴν Μήδειαν). Αὐτὴν οὔτε ἡ πόλις οὔτε κανεὶς ἐκ τῶν φίλων
τὴν εὐσπλαγχνίσθη εἰς αὐτὴν τὴν μεγάλην της συμφορὰν.
Ἄς λείπουν οἱ τοιοῦτοι φίλοι. Οὔτε πρέπει νὰ ὀνομάζωνται
φίλοι, ὅταν δὲν ἀνοίγουν τὰς ἀγκάλας τῶν εἰς τὰς δυστυ-
χίας τῶν φίλων των καὶ δὲν δεικνύουν τὴν καρδίαν των
πάντοτε εἰς αὐτοὺς θερμὴν καὶ εἰλικρινήν.

ΣΚΗΝΗ 5.

Οἱ αὐτοὶ καὶ ὁ Αἰγέυς.

ΑΙΓΕΥΣ

Ποῦ εἶνε ἡ Μήδεια ; (Ἡ Μήδεια ἐγείρεται). Μήδεια, χαῖρε.
Πῶς ἄλλως ὠραιοτέρα νὰ σὲ χαιρετίσω ;

ΜΗΔΕΙΑ

᾽Ω καὶ σὺ χαῖρε, Αἰγεῦ, νίε τοῦ σοφοῦ Πανδίωνος. Πό-
θεν ἔρχεσαι ;

ΑΙΓΕΥΣ

᾽Απὸ τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν.

ΜΗΔΕΙΑ

Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἐπήγες ἐκεῖ ;

ΑΙΓΕΥΣ

Διὰ νὰ ἐρωτήσω τὸν θεόν, πῶς δύναμαι νὰ ἀποκτήσω
τέκνα.

ΜΗΔΕΙΑ

Πρὸς θεοῦ, ἄτεκνος εἶσαι εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ;

ΑΙΓΕΥΣ

Αὐτὸ εἶνε τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ.

ΜΗΔΕΙΑ

᾽Ενυμφεύθης ἢ εἶσαι ἄγαμος ;

ΑΙΓΕΥΣ

Δὲν εἶμαι ἄπειρος αὐτοῦ τοῦ ζυγοῦ.

ΜΗΔΕΙΑ

Τί λοιπὸν σοὶ ἀπήντησεν ὁ Ἀπόλλων ;

ΑΙΓΕΥΣ

Χρησμὸν ἀκοτανότητον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐπιτρέπεται γὰρ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ ;

ΑΙΓΕΥΣ

Βεβαίως· καὶ μάλιστα ἄφ' οὗ πρὸς κατανόησιν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται διάνοια σοφή.

ΜΗΔΕΙΑ

Ποῖος λοιπὸν εἶνε ὁ χρησμός ; εἰπέ.

ΑΙΓΕΥΣ

Νὰ μὴ λύσω τὸν ἐξέχοντα πόδα τοῦ ἀσκοῦ,

ΜΗΔΕΙΑ

Πρὶν πράξης τί ; Ἡ πρὶν φθάσῃς εἰς ποίαν χώραν ;

ΑΙΓΕΥΣ

Πρὶν ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρικὴν μου ἐστίαν.

ΜΗΔΕΙΑ

Καὶ διατί ἤλθες ἐδῶ ;

ΑΙΓΕΥΣ

Βασιλεὺς τῆς Τροιζηνίας εἶνε ὁ Πιτθεύς, υἱὸς εὐσεβέστατος τοῦ Πέλοπος, ἀνὴρ σοφώτατος καὶ φίλιτός μου. Ἐπιθυμῶ λοιπὸν γὰρ ἀνακοινώσω εἰς αὐτὸν τὴν μαρτίαν, διότι εἶνε ἐμπειρότατος περὶ τὰ τοιαῦτα.

ΜΗΔΕΙΑ

Εὖχομαι γὰρ εὐτυχήσῃς καὶ τὰ πάντα γὰρ ἀποβοῦν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου.

ΑΙΓΕΥΣ

Ἄλλὰ διατί εἶσαι τόσον μαραμμένη ;

ΜΗΔΕΙΑ

Ὁ σύζυγός μου, Αἰγεῦ, ἀπεδείχθη ὁ κάκιστος τῶν ἀνδρῶν.

ΑΙΓΕΥΣ

Τί λέγεις ; Εἰπέ μοι φανερά τὴν αἰτίαν τῆς λύπης σου.

ΜΗΔΕΙΑ

Ὁ Ἰάσων μὲ ἠδίκησε χωρὶς νὰ πράξω εἰς αὐτὸν οὐδὲν κακόν.

ΑΙΓΕΥΣ

Τί σοῦ ἔκαμε ; Ὁμίλησον σαφέστερον.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄλλην γυναῖκα ἔλαβε, δέσποιναν τοῦ οἴκου μου.

ΑΙΓΕΥΣ

Ἐτόλμησε νὰ προβῇ εἰς τὴν αἰσχίστην αὐτὴν προᾶξιν ;

ΜΗΔΕΙΑ

Μάλιστα· ἡ παλαιά του δὲ ἀγάπη περιεφρονήθη.

ΑΙΓΕΥΣ

Ἐξ ἔρωτος πρὸς αὐτὴν ἢ ἐκ μίσους πρὸς σέ ;

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐκ μεγάλου ἔρωτος· ἐξέλιπε πλέον ἡ πίστις του· προὔτιμησε ἀντ' ἐμοῦ νὰ συνδέσῃ συγγένειαν μὲ οἶκον βασιλικόν.

ΑΙΓΕΥΣ

Δὲν θέλω νὰ τὸν ἶδω, ἀφ' οὗ, ὥς λέγεις, εἶνε τοιοῦτος· ἀλλὰ ποῖος τοῦ ἔδωκε τὴν θυγατέρα του ; Συμπλήρωσον τὸν λόγον σου.

ΜΗΔΕΙΑ

Ὁ Κρέων ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου.

Αἴγεϋς

Δίκαιον ἔχεις νὰ λυπῇσαι, Μήδεια.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐχάθην· πλὴν δὲ τούτου καὶ μὲ ἐξορίζουν ἀπὸ τὴν Κόρινθον.

Αἴγεϋς

Ποῖος ; ἄλλο πάλιν κακὸν τοῦτο.

ΜΗΔΕΙΑ

Ὁ Κρέων.

Αἴγεϋς

Καὶ τὸ ἐπιδοκιμάζει ὁ Ἰάσων ; Καὶ δι' αὐτὸ τὸν κατακρίνω.

ΜΗΔΕΙΑ

Μὲ τοὺς λόγους ὅχι· αὐτὴ ὅμως εἶνε ἡ ἐπιθυμία του.
Ἄλλὰ προσπίπτω ἱκέτις πρὸς σέ, Αἴγεϋ, οἴκτειρον, οἴκτειρον
ἐμὲ τὴν δυστυχῇ καὶ μὴ μὲ ἀφήσης ἔρημον εἰς τὴν ἐξορίαν,
ἀλλὰ δέξαι με εἰς τὴν χώραν σου, δέξαι με εἰς τὸν οἶκόν
σου. Εὖχομαι νὰ ἐκπληρώσουν οἱ θεοὶ τὴν περὶ τέκνων
ἐπιθυμίαν σου καὶ νὰ ἀποθάνῃς εὐδαίμων. Δὲν ἤξεύρεις τί
εὖρημα εἶμαι ἐγὼ διὰ σέ· θὰ καταπαύσω τὴν ἀτεκνίαν σου
καὶ θὰ κατορθώσω νὰ γεννήσῃς τέκνα· τοιαῦτα φάρμακα
γνωρίζω.

Αἴγεϋς

(Μετὰ σκέψιν τινά). Διὰ πολλοὺς λόγους εἶμαι πρόθυμος,
Μήδεια, νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν αἴτησίν σου· πρῶτον χάριν
τῶν θεῶν, ἔπειτα διὰ τὴν περὶ τῶν τέκνων ὑπόσχασίν σου.

Λιότι εἰς αὐτὸ ὅλαι μου αἱ σκέψεις συγκεντροῦνται. Λοιπὸν νὰ ἀναχωρήσης ἀπ' ἐδῶ μόνη σου· καὶ ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν χώραν μου, θὰ σὲ φιλοξενήσω· δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σὲ συμπαράλάβω μαζί μου· διότι δὲν θέλω νὰ κατηγορηθῶ ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Εἰς τὸν οἶκόν μου θὰ εὗρῃς ἄσυχον.

ΜΗΔΕΙΑ

Αὐτὸ θὰ κάμω, ἀλλὰ πολὺ θὰ μὲ εὐχαριστήσης, ἐάν μοι δοκισθῇς περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποσχέσεών σου.

ΑΙΓΕΥΣ

Δὲν ἔχεις πεποιθήσιν εἰς τοὺς λόγους μου ;

ΜΗΔΕΙΑ

Ἔχω, Αἰγεῦ· ἀλλ' ἔχω καὶ ἐχθρούς, τὸν οἶκον τοῦ Πελίου καὶ τὸν Κρέοντα. Ἐὰν λοιπὸν μὲ δοκοὺς δεθῇς, δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλίπῃς ἑομαιον αὐτῶν, ὅταν θὰ ζητήσουν παρὰ σοῦ τὴν παράδοσίν μου· ἐὰν ὅμως ἡ ὑπόσχεσίς σου στηρίζεται μόνον ἐπὶ λόγων καὶ ὄχι ἐπὶ ὅρκων, τότε δυνατόν νὰ ὑποχωρήσης εἰς τὰς ἀξιώσεις των· διότι ἐγὼ μὲν εἶμαι ἀπροσπάτευτος, αὐτοὶ ὅμως ἔχουν δύναμιν καὶ εὐδαιμονίαν μεγάλην.

ΑΙΓΕΥΣ

Πολὺ προνοητικὴ εἶσαι, Μήδεια· ἀλλ' ἀφ' οὗ τὸ ἐπιθυμεῖς, δὲν θὰ ἀρνηθῶ νὰ τὸ πράξω· ἄλλως τε καὶ ἐγὼ ἐξασφαλίζομαι περισσότερον, διότι θὰ ἔχω νὰ προβάλλω μίαν πρόφασιν εἰς τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ εἰς σὲ εἶνε συμφερότερον. Εἰς ποίους θεοὺς ἐπιθυμεῖς νὰ δοκισθῶ ;

ΜΗΔΕΙΑ

Ὅρκίσου εἰς τὸ ὄνομα τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἥλιου τοῦ πάππου μου καὶ εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν θεῶν.

ΑΙΓΕΥΣ

Ὅτι θὰ πράξω τί ; Ἡ οὐ δὲν θὰ πράξω τί ; Λέγε.

ΜΗΔΕΙΑ

Ὅτι οὔτε σὺ θὰ μὲ ἐκδιώξης ἀπὸ τὴν χώραν σου, οὔτε, ἔὰν ἄλλος τις ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου θελήσῃ νὰ μὲ ἀποσπάσῃ ἐξ αὐτῆς, θὰ τὸ ἐπιτρέψῃς ἐκουσίως, ἐφ' ὅσον ζῆς.

ΑΙΓΕΥΣ

Ὅρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἑλίου καὶ πάντων τῶν θεῶν, ὅτι θὰ ἐκτελέσω ὅσα εἶπες.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἀρκεῖ· τί δὲ νὰ πάθῃς, ἔὰν παραβῇς τὸν ὅρκον σου ;

ΑΙΓΕΥΣ

Ὅ,τι πάσχουν οἱ ἀσεβεῖς.

ΜΗΔΕΙΑ

Πήγαινε εἰς τὸ καλόν, Αἰγεῦ. Τὰ πάντα βαίνουν καλῶς. Καὶ ἐγὼ τάχιστα θὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα σου, ἀφ' οὗ κατορθώσω ὅ,τι ἐπιθυμῶ.

ΓΥΝΗ ΚΟΡΙΝΘΙΑ Α'.

Κατευόδιον, Αἰγεῦ· εἶθε ὁ Ἑρμῆς νὰ σὲ ὀδηγήσῃ ὕμῃ εἰς τὸν οἶκόν σου. Εἶθε νὰ ἐπιτύχῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς· διότι μοὶ ἐφάνης εὐγενέστατος ἀνὴρ (Ἀπέρχεται ὁ Αἰγεὺς καὶ ἡ Κορινθίη).

ΣΚΗΝΗ 6.

Μήδεια, Τροφός.

ΜΗΔΕΙΑ

ὦ Ζεῦ καὶ Δίκη τοῦ Διὸς καὶ φῶς τοῦ Ἑλίου ! Τώρα πλέον θὰ νικήσω νίκην λαμπρὰν τοὺς ἐχθρούς μου· εὖρο-

μεν τὴν ὁδόν. Τώρα ὑπάρχει ἐλπίς νὰ τοὺς ἐκδικηθῶ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ἀμνηστίας, παρ' ἐλπίδα παρουσιασθεὶς ὡς λιμὴν τῶν βουλευμάτων μου. Εἰς τὸν λιμένα τοῦτον θὰ προσορμισθῶ. Θὰ ἔλθω εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἀθηνᾶς.

(Πρὸς τὴν Τροφόν). Τώρα πλέον θὰ σοὶ φανερώσω ὅλα μου τὰ σχέδια· μὴ περιμένης λόγους εὐχαρίστους. Θὰ στείλω εἰς τὸν Ἰάσονα καὶ θὰ τὸν παρκαλέσω νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐπισκεφθῇ. Θὰ τοῦ ὁμιλήσω μὲ λόγους μαλακοὺς, ὅτι ἐπιδοκιμάζω τὴν ἀπόφασίν του, ὅτι ἔντιμον καὶ συμφέρον μας ἦτο νὰ συνάψῃ τὸν γάμον τοῦτον· καὶ θὰ τὸν ἱκετεύσω νὰ μείνουν ἐδῶ τὰ παιδιὰ μας, ὅχι διότι ἔχω σκοπὸν νὰ τὰ ἀφήσω ἐπὶ ἐχθρικῆς γῆς εἰς τοὺς ἐχθροὺς μου νὰ περιυβρίζωνται, ἀλλὰ διὰ νὰ θανατώσω διὰ δόλου τὴν βασιλοπαιδα. Θὰ στείλω τὰ τέκνα μου εἰς τὴν νύμφην μὲ δῶρα, πέπλον λεπτὸν καὶ διάδημα χρυσοῦν, διὰ νὰ τὴν παρακαλέσουν νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ μένουν ἐδῶ. Καὶ ἔὰν φορέσῃ αὐτὰ τὰ κοσμήματα, οἰκτρῶς καὶ αὐτὴ θὰ ἀπολεσθῇ καὶ πᾶς, ὅστις θὰ ἐγγίσῃ τὴν κόρην· μὲ τοιαῦτα φάρμακα θὰ περιχρίσω τὰ δῶρα. Ἔως ἐδῶ καλῶς. Ἀλλ' ἔπειτα; Φεῦ ποῖον ἔργον θὰ διαπράξω μετὰ ταῦτα; (ἀγρίως). Θὰ φονεύσω τὰ τέκνα μου! Οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ τὰ σώσῃ, καί, ἂν οὐ συνταράξω τὸν οἶκον ὅλον τοῦ Ἰάσονος, θὰ ἐξέλθω ἀπὸ τὴν χώραν αὐτὴν μετὰ τὴν ἀνοσιωτάτην αὐτὴν προᾶξιν, φεύγουσα τὸ μῖασμα τοῦ φόνου τῶν φιλιότητων μου τέκνων. Διότι δὲν ἀνέχομαι νὰ μὲ καταγελοῦν οἱ ἐχθροί μου. (Ἐν ἐκστάσει). Θὰ πορευθῶ εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ἀπόρρητον χώραν τῶν Ἑρεχθιδῶν, ἐκεῖ, ὅπου κατοικοῦν τὰ μακάρια τέκνα τῶν θεῶν, ἐντροφυοῦν ἐντὸς σοφίας ἀφθονωτάτης καὶ περιβάλλονται διὰ λεπιοτάτου

αἰθέρος· ἐκεῖ, ὅπου λέγουν, ὅτι ἡ ξανθὴ Ἀρμονία ἐγέννησε τὰς ἐννέα Μούσας, ὅπου ἡ Ἀφροδίτη ἀντλεῖ ἐκ τῶν ὠραίων τοῦ Κηφισοῦ ῥεΐθρων, διαχέει ἀνὰ τὴν χώραν γλυκεῖαν αὖραν, καὶ ἐστεμμένῃ δι' εὐώδους ἐκ ῥόδων στεφάνου πέμπει τοὺς ἔρωτας βοηθοὺς τῆς σοφίας, συνεργοὺς πάσης ἀρετῆς!

(*Αἰγείως*). Τί ὠφελεῖ νὰ ζήσουν ; Οὔτε πατρίδα, οὔτε οἶκον, οὔτε καταφύγιον ἔχουν. Θὰ ἐγκληματήσω ; Διέπραξα τότε τὸ ἐγκλημα, ὅτε κατέλειπον τὴν πατρικὴν μου στέγην, πεισθεῖσα εἰς λόγους Ἑλλήνος, τὸν ὁποῖον ὅμως μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ θὰ ἐκδικηθῶ. Δὲν θὰ ἴδῃ ποτὲ πλεόν τὰ τέκνα του ζῶντα, οὐδ' ἐκ τῆς νέας γυναικὸς θὰ τεκνοποιήσῃ, διότι κακὴ κακῶς θὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῶν φαρμάκων μου. Δὲν θέλω νὰ μὲ νομίζουν γυναῖκα χαρακτῆρος ἀδυνάτου, ἡσύχου καὶ εὐτελοῦς. Τοῦναντίον, εἶμαι θηρὶον κατὰ τῶν ἐχθρῶν μου καὶ εὐμενὴς πρὸς τοὺς φίλους μου· οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆρες εὐδοκимоῦν.

ΤΡΟΦΟΣ (*τεταραγμένη*)

Φεῦ ! Τί μοῦ ἐπέπρωτο τῆς δυστυχισμένης νᾱκούσω ; Μήδεια, τί θὰ πράξῃς ; Τὰ τέκνα σου θὰ φονεύσῃς ; Ἐχεις τὸ θάνατον ; Πρὸς θεοῦ διασκέδασόν αὐτὴν τὴν μυσταρὰν σου σκέψιν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄλλως δὲν γίνεται. Διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ δαγκάσω περισσότερον τὴν καρδίαν τοῦ συζύγου μου. Σὺ δύνασαι νὰ λέγῃς αὐτά, διότι δὲν πάσχεις.

ΤΡΟΦΟΣ

Θὰ γείνησ' ὅμως ἡ δυστυχεστέρα τῶν γυναικῶν. Ποῖος τόπος, ποῖος φίλος θὰ δεχθῇ τὴν μαρὰν παιδοκτόνον ; Συλ-

λογίσου τὴν πληγὴν τῶν τέκνων σου. Συλλογίσου ποῖον φόνον θὰ διαπραξῇς. (Γονυπετής). Κυρία μου, σὲ ἐξορκίζω, λυπήσου τα! Πόθεν θὰ λάβῃς θάνατος εἰς αὐτὴν τὴν φοβερὰν σου ἀπόφασιν; Οὔτε ἡ καρδιά σου οὔτε ἡ χεὶρ σου θὰ σὲ ὑπακούσῃ. Ὅταν κατὰ τὸν φόνον θὰ ἀτενίσῃς τὰ πρόσωπα τῶν τέκνων σου, θὰ δυνηθῇς νὰ συγκρατήσῃς τὰ δάκρυά σου; Ὅταν τὰ παιδιὰ σου γονατιστὰ θὰ σὲ ἱκετεύουν, θὰ ἠμπορέσῃς νὰ βυθίσῃς εἰς τὴν καρδιάν των τὴν χεῖρά σου τὴν φονικὴν;

ΜΗΔΕΙΑ (αὐστηροῦς).

Ἐγέρθητι· περιτοὶ οἱ λόγοι· νὰ ὑπάγῃς νὰ οδηγήσῃς ἐδῶ τὸν Ἰάσονα. Σὺ εἶσαι ἡ πιστὴ μου εἰς πάντα. Τήρησον μυστικὰς τὰς ἀποφάσεις μου, ἐὰν μὲ ἀγαπᾷς καὶ ἐὰν εἶσαι γυνή. (Ἡ Τροφὸς ἀπέχεται).

ΠΡΑΞΙΣ Γ'.

ΣΚΗΝΗ 1.

Μήδεια. Εἰσέρχεται ὁ Ἰάδων μετὰ τῆς Τροφού.

ΙΑΣΩΝ

Ἦλθον συμφώνως πρὸς τὴν παραγγελίαν σου, Μήδεια. Τί ζητεῖς; Δὲν ἀπαξιῶ νὰ σὲ ἀκούσω, ἂν καὶ πολὺ μὲ μισεῖς.

ΜΗΔΕΙΑ

(Μετὰ γλυκύας προσποιήσεως) Ἰάσον· Σοῦ ζητῶ συγγνώμην, δι' ὅσα πρὸ ὀλίγου σοῦ εἶπα. Εἶνε δίκαιον νὰ ὑπομένῃς τὴν ὀργήν μου, ἐπειδὴ πολλὰ καλὰ ἀπήλαυσες παρ' ἐμοῦ. Ἐγὼ ἐσκέφθην καλῶς καὶ ἤλεγξα ἐμαυτὴν διὰ τὴν διαγωγήν μου·

«ἀθλία, εἶπον, διατί μαίνομαι καὶ ὀργίζομαι ἐναντίον τῶν καλῶς σκεπτομένων; Καὶ καθίσταμαι ἐχθρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ συζύγου μου, ὁ ὅποιος συνεζεύχθη μετὰ τῆς βασιλόπαιδος καὶ μέλλει νὰ γεννήσῃ ἀδελφούς τῶν τέκνων μου; Δὲν εἶνε ἡ προῶσις αὕτη ὥφελιμωτάτη εἰς ἡμᾶς; Δὲν θὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν ὀργήν; Διατί νὰ πάσχω, ἀφ' οὗ οἱ θεοὶ ἔδωκαν αἰσίαν ἔκβασιν εἰς τὰς ὑποθέσεις μας; Δὲν ἔχω τὰ τέκνα μου; Ἐδῶ δὲν εἴμεθα ἐξόριστοι ἀπὸ τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἐστερημένοι φίλων;». Αὐτὰς τὰς σκέψεις ἔκαμα. Συνησθάνθη, ὅτι ὑπῆρξα ἀπερίσκεπτος καὶ ὅτι ἀνόητος ἦτο ὁ θυμός μου. Τώρα λοιπὸν ἐπιδοκιμάζω τὴν προῶσίν σου καὶ ἀπὸ τὸν γάμον σου ἀναγνώριζω σὲ μὲν προνοητικώτατον, ἔμαντὴν δὲ ἄφρονα, διότι ὥφειλον νὰ σὲ συνδράμω εἰς τὰ σχεδία σου, νὰ γείνω συνεργὸς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν των, νὰ παρασταθῶ εἰς τὸν γάμον σου καὶ νὰ περιποιῶμαι μὲ χαρὰν τὴν νύμφην. Ἀλλ' εἴμεθα ὅ,τι εἴμεθα, δὲν θὰ εἶπω κανὲν κακόν, γυναῖκες· ἀλλὰ σὺ δὲν πρέπει νὰ ἐξομοιοῦσαι πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ νὰ φαίνεσαι ἀνόητος, ὅπως ἐγώ. Μετανοῶ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι τότε κοκῶς ἐσκέφθην· τώρα ὁμως ἐσκέφθην καλλίτερον. Τέκνα μου, παιδιὰ μου, ἔλᾱτε, ἐξέλθετε, (τὰ τέκνα ἐξέρχονται μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ)· χαιρετίσατε, προσφωνήσατε μετ' ἐμοῦ τὸν πατέρα σας, συνδιαλλαγῆτε μετ' αὐτοῦ. Ἡ μητέρα σας ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν ὀργήν της, συνεφιλώθη μὲ τὸν πατέρα σας. Λάβετε τὴν δεξιὰν τοῦ πατρός σας (λαμβάνουσιν). Ὁ Ἰάσων περιπινυσόμενος ἀσπάζεται αὐτὰ. Ἡ Μήδεια καθ' ἑαυτήν). ὦ ὦ! Πόσον προαισθάνομαι τὴν κρυφίαν μου δυστυχίαν! (Φανερῶς). Τέκνα μου, θὰ τείνετε οὕτω ἐπὶ πόλιν χρόνον τὰς χειρὰς σας; Θὰ ζήσετε; Πόσον ἐπιρρεπὴς εἰς τὰ δάκρυα εἶμαι ἢ δυστυχῆς, καὶ ἀπὸ πόσον φόβον κα-

τέχομαι. Κλαίω, ἐπειδὴ μετὰ πολυχρόνιον διάστασιν συν-
διαλλάττομαι μετὰ τοῦ πατρὸς σας.

ΤΡΟΦΟΣ (καθ' αὐτήν).

Καὶ ἐγὼ δὲν ἤμπορῶ νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου. Θεέ-
μου, νὰ μὴ προχωρήσῃ περισσότερον τὸ κακόν.

ΙΑΣΩΝ

Ἐπιδοκιμάζω τὴν ἀπόφασίν σου, Μήδεια, καὶ δι' ἐκεῖνα
δὲν παραπονοῦμαι· διότι φυσικὸν πρᾶγμα εἶνε νὰ ὀργίζε-
ται ἡ γυνὴ κατὰ τοῦ ἀνδρός, ὅταν οὗτος διαπραγματεύεται
γάμους μετ' ἄλλης γυναικός. Ἀλλὰ τέλος, ἔστω καὶ ἀργά,
ἐνόησες ποῖον εἶνε τὸ συμφέρον μας καὶ μετέβαλες γνώ-
μην· τοῦτο εἶνε ἔργον γυναικὸς σώφρονος. (Περιπτυσσόμενος
τὰ τέκνα του). Περὶ ὑμῶν, τέκνα μου, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ
θεοῦ πολλὴν πρόνοιαν ἔδειξεν ὁ πατήρ σας· διότι νομίζω,
ὅτι σεῖς μετὰ τῶν ἀδελφῶν σας θὰ εἴσθε πρῶτοι εἰς τὴν
Κόρινθον. Μεγαλώνετε. (Ἀσπάζεται αὐτά. Ἡ Μήδεια ἀποστρέφασα
τὸ πρόσωπον κλαίει). Περὶ τῶν ἄλλων ὁ πατήρ σας καὶ ὁ προ-
στάτης σας θεὸς θὰ φροντίσῃ. Εὐχομαι νὰ σᾶς ἴδω εἰς τὴν
ἄκμην τῆς νεότητος, ὑπερτέρους τῶν ἐχθρῶν μου. (Πρὸς
τὴν Μήδειαν). Διὰ τὸν ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου καὶ δὲν
ἀκούεις μὲ εὐχαρίστησιν τοὺς λόγους μου τούτους; Διὰ τὴν
κλαίεις;

ΜΗΔΕΙΑ (μετὰ λυγμῶν).

Τίποτε· τὰ τέκνα μας συλλογίζομαι.

ΙΑΣΩΝ

Διὰ τὴν κλαίεις διὰ τὰ τέκνα μας, ἀθλία;

ΜΗΔΕΙΑ

Τὰ ἐγέννησα, Ἰᾶσον, καὶ ὅταν ἠῦχεσο νὰ ζήσουν, πα-
ράπονον μὲ κατέλαβεν, ἔαν θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ εὐχαί σου.

ΙΑΣΩΝ

Θάρρος· ἐγὼ θὰ φροντίσω περὶ αὐτῶν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ὑπακούω· πιστεύω εἰς τοὺς λόγους σου· ἡ γυνὴ εἶνε
γυνὴ καὶ ἐπιρροεπὴς εἰς δάκρυα. Ἡ μία αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν
ἐπεθύμησα νὰ συνδιαλεχθῶ μετὰ σοῦ εἶνε αὕτη· ἡ δὲ ἄλλη
εἶνε ἡ ἐξῆς. Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἔκρινε καλὸν νὰ μὲ ἀπομα-
κρύνῃ ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸ συμφέρει, τώρα τὸ ἐννοῶ,
νὰ μὴ εἶμαι πρόσκομμα μήτε εἰς σὲ μήτε εἰς τοὺς βασιλεῖς,
ἀφ' οὗ μὲ νομίζουν ἐχθρὰν των, ἐγὼ μὲν θὰ φύγω· διὰ νὰ
ἀνατραφοῦν ὁμως τὰ τέκνα μας ὑπὸ τὴν προστασίαν σου,
παρακάλεσε τὸν Κρόντα νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὰ νὰ μένουν ἐδῶ.

ΙΑΣΩΝ

Δὲν ἠξεύρω ἔαν θὰ τὸν πείσω, ἀλλ' ὁμως θὰ δοκιμάσω.

ΜΗΔΕΙΑ

Εἰπὲ εἰς τὴν γυναικὰ σου νὰ παρακαλέσῃ τὸν πατέρα της
περὶ τούτου.

ΙΑΣΩΝ

Μάλιστα· καὶ νομίζω, ὅτι αὐτὴν τοῦλάχιστον θὰ τὴν πείσω.

ΜΗΔΕΙΑ

Βέβαια, ἔαν εἶνε ὥς αἱ ἄλλαι γυναῖκες. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ θὰ
σὲ βοηθήσω εἰς τὴν ἀπόπειραν ταύτην· θὰ στείλω πρὸς αὐ-
τὴν τὰ τέκνα μας μὲ δῶρα ὠραιότατα. (Ἀπενθυνομένη πρὸς
τὴν Τροφόν). Φέρε μου ἐδῶ τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα κοσμήματα

(ἡ Τροφὸς ἐκκομίζει τὰ δῶρα). Ὡστε θὰ εἶνε κατὰ πολλὰ ἐκείνη εὐτυχής, πρῶτον διότι ἔλαβε σύζυγον ἄριστον, σέ, Ἰάσον, καὶ δεύτερον διότι θὰ ἔχῃ στολισμόν, τὸν ὅποιον ὁ πάππος μου ὁ Ἥλιος ἐδώρησεν εἰς τοὺς ἀπογόνους του. (Λαμβάνουσα τὸ κάμιστρον μετὰ τῶν δώρων ἀπενδύνεται πρὸς τὰ τέκνα τρυφερῶς).

Λάβετε, τέκνα μου, μὲ τὰς χειράς σας τὰ νυμφικὰ αὐτὰ δῶρα καὶ φέρετέ τα εἰς τὴν εὐτυχῇ νύμφην· θὰ λάβῃ δῶρα ὅχι ἄξια περιφρονήσεως !

ΙΑΣΩΝ

Διατί, ἀνόητη, ἐσὺ νὰ τὰ στερηθῇς ; Νομίζεις, ὅτι τὰ ἀνάκτορα ἔχουν ἔλλειψιν πέπλων ἢ χρυσῶν κοσμημάτων ; Φύλαξέ τα, μὴ τὰ δίδῃς. Διότι εἶμαι βέβαιος, ὅτι οἱ λόγοι μου, ἐὰν ἔχω ἄποιαν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῆς, θὰ τὴν πείσουν περισσότερον ἅπ' αὐτὰ τὰ δῶρα.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄ ὦχι. Λέγουν, ὅτι τὰ δῶρα καὶ τοὺς θεοὺς πείθουν. Ὁ χρυσὸς εἰς τὸν κόσμον εἶνε ἰσχυρότερος μυριάων λόγων. Ἐπειτα εἰς ἐκείνην ἁρμόζουν, ἐκείνην εὖνοεῖ ὁ θεός, ἐκείνη εἶνε εὐτυχής. Καὶ ἐγὼ τὴν ἐξορίαν τῶν τέκνων μου καὶ μὲ τὴν ζωὴν μου δύναμαι νὰ ἀνταλλάξω, ὅχι μὲ χρυσὸν μόνον. (Πρὸς τὰ τέκνα). Τέκνα μου, ὅταν εἰσέλθετε εἰς τὸν εὐτυχισμένον οἶκον, νὰ δώσητε τὰ κοσμήματα ταῦτα καὶ νὰ παρακαλέσητε τὴν νέαν γυναῖκα τοῦ πατρός σας καὶ ἰδικήν μοι δέσποιναν νὰ σᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ μὴ φύγετε ἅπ' ἐδῶ. Τοῦτο πρὸ πάντων εἶνε ἀναγκαῖον, νὰ λάβῃ ἐκείνη εἰς τὰς χειράς της τὰ δῶρα. Ἀπέλθετε τάχιστα· εὐχομαι νὰ φέρετε εἰς τὴν μητέρα σας τὴν ὥραϊαν ἀγγελίαν, ὅτι ἐπέτυχεν ὅ,τι ἐπιθυμῇ.

(Ὁ Ἰάσων ἀπέρχεται μετὰ τῶν τέκνων. Ἡ Μήδεια παρακολουθοῦσα αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος ἀναλαμβάνει τὸ ὄφρος της τὸ ἐρωιστικὸν καὶ

θριαμβευτικόν· προσαιτενίσασα ὅμως τὰ τέκνα της καὶ προβλέπουσα τὴν τύχην αὐτῶν σκυθρωπάξει, καὶ τέλος ἐξηγτημένη κἀθηται ἐπὶ ἀνακλίντρον).

ΣΚΗΝΗ 2.

Τροφός, Μήδεια.

ΤΡΟΦΟΣ

Τώρα πλέον καμμίαν ἐλπίδα δὲν ἔχω διὰ τὴν ζωὴν των, καμμίαν. Ἡ δυστυχισμένη νύμφη θὰ δεχθῇ τὸ χροσὸ στεφάνι καὶ θὰ θέσῃ εἰς τὰ ξανθά της τὰ μαλλιά τὸ σατανικὸν στολίδι. Θὰ παρασυρθῇ ἀπὸ τὴν οὐρανίαν τοῦ πέπλου καλλονὴν καὶ ἀπὸ τὴν λάμπιν τοῦ στεφάνου τοῦ χροσοῦ. Καὶ ἔπειτα; Εἰς τὸν Ἄδην θὰ παρουσιασθῇ νύμφη στολισμένη. Ἔστησεν εἰς αὐτὴν ἡ Μήδεια θανατικὴν παγίδα, ἀπὸ τὴν ὅποιον ἀδύνατον εἶνε νὰ σωθῇ. Καὶ σύ, ἄθλιε γαμβρέ, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇς, εἰς τὸν θάνατον ὀδηγεῖς τὰ τέκνα σου καὶ εἰς τὴν γυναικὰ σου φέρεις δῶρον θάνατον ἀποτροπάειον. Ποία δυστυχία σὲ περιμένει!

Δυστυχισμένη μητέρα, ἀπὸ τώρα σὲ κλαίω διὰ τὸν πόνον ποῦ θὰ αἰσθανθῇς ἀπὸ τὸν φόνον τῶν παιδῶν σου. (Μετά τινα σκέπιν). Νὰ ἔχῃ κανεὶς παιδιὰ ἢ νὰ μὴν ἔχῃ; Πολλάκις ἔκαμα τὴν σκέπιν αὐτήν, ἂν καὶ ἡμεῖς αἱ γυναῖκες δὲν ἤμποροῦμεν νὰ σκεπτώμεθα τοιαῦτα λεπτὰ ζητήματα. Αὐτὰ τὰ ζητήματα εἶνε διὰ τοὺς σοφοὺς, ἐν ᾧ μετὰξὺ ἡμῶν τῶν γυναικῶν σπανίως ἤμπορεῖς νὰ εὕρῃς καμμίαν μορφωμένην. Ἀλλὰ τέλος πάντων, ποῖοι εἶνε εὐτυχέστεροι, ὅσοι ἔχουν ἢ ὅσοι δὲν ἔχουν παιδιὰ; Ἐγὼ νομίζω, ὅτι πολὺ εὐτυχέστεροι εἶνε οἱ ἄτεκνοι. Ἴδου ὁ λόγος. Πιζρίας ἀπὸ τὰ παιδιὰ δὲν δοκιμάζουν. Ναί, ἀλλὰ δὲν δοκι-

μάζουν καὶ τὰς εὐχαριστήσεις τῶν γονέων. Ἡ ἔλλειψις ὁμως τῶν εὐχαριστήσεων αὐτῶν δὲν τοὺς ἐνοχλεῖ, διότι οὐδέποτε τὰς ἐδοκίμασαν καὶ ἐπομένως τὰς ἀγροοῦν. Ὅσοι ὁμως ἔχουν παιδιὰ βλέπω, ὅτι βασανίζονται εἰς ὅλην τὴν ζωὴν ἀπὸ μυρίας φροντίδας· πρῶτον πῶς νὰ τοὺς δώσουν καλὴν ἀνατροφὴν, ἔπειτα πῶς νὰ ἀποκτήσουν περιουσίαν διὰ νὰ τοὺς ἀφήσουν μετὰ θάνατον. Καὶ ὑφίστανται ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας, χωρὶς νὰ εἶνε βέβαιοι, ἂν ἐργάζονται διὰ καλὰ ἢ διὰ κακὰ παιδιὰ. Ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον εἶνε τοῦτο. Ἔστω ἀπέκτησαν περιουσίαν πολλήν· τὰ τέκνα τὼν ἡλικιωθῶσαν καὶ ἔγρηναι λαμπρά. Πολλάκις ἐπέρχεται ὁ θάνατος, τὰ ἀρπάζει καὶ τὰ σύρει κάτω εἰς τὸν Ἄδην. Καὶ οἱ γονεῖς; Δυστυχία τῶν!

ΣΚΗΝΗ 3.

Οἱ αὐτοί. Ὁ Παιδαγωγὸς μετὰ τῶν τέκνων.

(Ὁ Παιδαγωγὸς μετὰ τῶν τέκνων εἰσέρχεται σπεύδων καὶ περιχαρὴς).

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Λέσποινα! Δὲν θὰ φύγουν τὰ παιδιὰ. Ἡ βασιλοπούλα ἐδέχθη μὲ χαρὰν τὰ δῶρα. Ἀπ' ἐκεῖ λοιπὸν ἐξησφαλίσθημεν.

(Ἡ Μήδεια ταράττεται, ἀτενίζει βλοσυρῶς τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὰ τέκνα καὶ τέλος ἀποστρέφουσα τὸ πρόσωπον καλύπτει αὐτὸ διὰ τῆς χειρὸς. Ὁ Παιδαγωγὸς μένει κεκηνῶς ἐπ' ὀλίγον· ἡ τροφὸς δακρύει· τὰ παιδιά χαριεντιζόμενα πρὸς ἄλληλα μειδιῶσιν). Μπα! Διὰ τί ἐταράχθης; Ἐγὼ σοῦ ἔφερα εἶδησιν καλήν.

ΜΗΔΕΙΑ

(Ἐκβάλλουσα κροανὴν πίπτει ἐπὶ ἀνακλίντρον). Ἄ!

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Αὐτὰ δὲν συμφωνοῦν μὲ τοὺς λόγους μου.

ΜΗΔΕΙΑ

(Ἐκβάλλει ἰσχυροτέρα κραυγήν). Ἄ ! Ἄ !

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Μήπως σοῦ ἔφερα καμμίαν ἀπαισίαν εἶδῃσιν χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶ ; Ἐγὼ νομίζω πῶς ἔφερα εὐχάριστον εἶδῃσιν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἀνήγγειλας ὅ,τι ἀνήγγειλας· δὲν σὲ μέμφομαι (ἐξακολουθεῖ κλαίονσα).

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Διατί λοιπὸν κρύπτεις τὸ πρόσωπόν σου καὶ κλαίεις ;

ΜΗΔΕΙΑ

Εἶνε ἀνάγκη, γέρον. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀπόφασις τῶν θεῶν καὶ ἐμοῦ τῆς ἄφρονος.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ὑπομονὴ καὶ σὲ μὲ τὸν καιρὸν τὰ παιδιὰ σου θὰ σὲ φέρουν πάλιν ἐδῶ κάτω ἀπὸ τὰ ξένα.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐγὼ ὁμως ἡ ἀθλία θὰ στείλω ἄλλους προτιήτερα κάτω.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Δὲν ἀπεχωρίσθης σὺ μόνῃ ἀπὸ τὰ παιδιὰ σου. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποφέρῃ τὴν δυστυχίαν μὲ γενναϊότητα.

ΜΗΔΕΙΑ (ἐγχειρομένη ἀποφασιστικῶς).

Μάλιστα αὐτὸ θὰ κάμω ! Ἀλλὰ πῆγαινε μέσα καὶ εἰπίμασε ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὰ παιδιὰ (ὁ παιδαγ. ἀπέρχεται παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς Τροφού. Ἡ Μήδεια ἐναγκαλιζεται τὰ τέκνα της). Τέκνα μου, τέκνα μου, σεῖς λοιπὸν ἔχετε πόλιν, ἔχετε οἶκον,

εἰς τὸν ὁποῖον θὰ κατοικήσετε διὰ παντὸς ἄνευ ἐμοῦ, χωρὶς τὴν μητέρα σας. Ἐγὼ εἰς ἄλλην χώραν θὰ ἀπέλθω ἐξόριστος, πρὶν σᾶς ἀπολαύσω, πρὶν σᾶς ἴδω εὐτυχῇ, πρὶν στολίσω τὴν νυμφικὴν σας κλίνην, πρὶν παρασταθῶ εἰς τοὺς γάμους σας καὶ κρατήσω τὰς νυμφικὰς λαμπάδας. ὦ πόσον δυστυχῇ ἡ τόλμη μου θὰ μὲ καταστήσῃ! Πρὸς τί λοιπόν, τέκνα μου, σᾶς ἀνέθρεψα; Πρὸς ποῖον σκοπὸν ἐμόχθησα; Πρὸς τί ἐπέμεινα τὰς σκληρὰς τοῦ τοκετοῦ ἀλγηδόνας; Ἐγὼ ἡ δύστηνος ἡλιπίζον, ὅτι σεῖς θὰ μὲ περιποιήθητε εἰς τὸ γῆρας μου καί, ὅταν ἀποθάνω, σεῖς μὲ τὰς χεῖρας σας ὥραϊα θὰ μὲ στολίσετε. Τώρα ὅμως ἐχάθη δι' ἐμὲ ἡ γλυκεῖα αὕτη καὶ ἐπίζηλος εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐλπίς. Διότι ἄνευ ὑμῶν θὰ ζήσω βίον θλιβερόν. Σεῖς δὲν θὰ ἴδῃτε μὲ τοὺς ὀφθαλμούς σας πλέον τὴν μητέρα σας, διότι θὰ ἐπάγῃτε εἰς ἄλλο εἶδος ζωῆς. (Τὰ τέκνα προσβλέποντα τὴν μητέρα προσγελῶσιν. Ἡ Μήδεια ταράσσεται) Φεῦ! Ἄ! Διὰ τί μὲ ἀνένιζετε, τέκνα μου; Διὰ τί μοὶ προσμειδιᾶτε τὸ τελευταῖον μείδιμα; Ἄ! τί νὰ πράξω; Ἐφυγεν ἡ καρδιά μου μόλις ἡτένισα τὰ φαιδρὰ πρόσωπα τῶν τέκνων μου. Δὲν ἔχω τὴν δύναμιν· χαίρετε, παρελθοῦσαί μου σκέψεις. Θὰ συμπαραλάβω εἰς τὴν ἐξορίαν τὰ τέκνα μου. Διὰ νὰ πικράνω τὸν πατέρα μὲ τὸν ὀλεθρον τῶν τέκνων, εἰς διπλασίαν θλίψιν ἐγὼ νὰ βυθισθῶ; Ὁχι βέβαια. Χαίρετε, σχέδιά μου. (Ἰσταται· αἶφνης ἐξαγριοῦται) Τί πράττω; Θέλω ν' ἀφήσω τοὺς ἐχθρούς μου ἀιμωρότους διὰ νὰ μ' ἐμπαΐζουν; Ὁχι. Τόλμη. Αἰσχύνομαι τὴν δειλίαν μου, αἰσχύνομαι καὶ διότι ἐξεστόμισα λόγους μαλακοῦς. (Μετὰ βίας ὠθοῦσα τὰ τέκνα της) Μέσα, παιδιὰ, εἰς τὸν οἶκον· ἐὰν κανεὶς νομίξῃ ὥς ἀνόσιον τὸ νὰ παραστῇ εἰς τὴν θυσίαν μου, μοῦ εἶνε ἀδιάφορον. Ἐγὼ δὲν

θὰ κατασχύνω τὴν χεῖρά μου. (Ἰκετευτικῶς) ᾠΑ! Μή, καρδία μου, μὴ προβῆς εἰς αὐτὴν τὴν προᾶνιν. Ἀνυήσου, ἀθλία, τὰ τέκνα σου. Εἰς τὴν ἐξορίαν θὰ σοῦ εἶνε παρηγορία εὐφρόσυνος.

(Ἀγρίως) ᾠΟχι! Μὰ τοὺς θεοὺς τοῦ Ἄδου οὐδέποτε θὰ ἀφήσω τὰ τέκνα μου εἰς τοὺς ἐχθροὺς μου νὰ τὰ καθυβρίσουν. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποθάνουν καί, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἀποθάνουν, ἡμεῖς θὰ τὰ φονεύσωμεν, οἱ ὅποιοι καὶ τὰ ἐγεννήσαμεν. Εἶνε ἀναπόφευκτον τοῦτο. Ὁ στέφανος εἶνε πλέον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της. Ἐντὸς τῶν πέπλων ἡ νύμφη ἀφανίζεται, εἶμαι βεβαία. (Συγκεκινημένη) ᾠἈλλὰ θέλω νὰ ἀποχαιρετίσω τὰ τέκνα μου, διότι θὰ ἐπιχειρήσω ταξείδιον θλιβερώτατον. Ἐλθετε, τέκνα μου· δότε εἰς τὴν μητέρα σὺς τὰς χεῖρας νὰ τὰς ἀσπασθῇ. (Μετ' ἄκρας τρυφερότητος καὶ συγκινήσεως) ᾠὩ προσφιλέσταται χεῖρες· ὦ προσφιλεστάτη μου κεφαλὴ· ὦραῖόν μου ἀνάστημα· πρόσωπον εὐγενὲς τῶν τέκνων μου· εἶθε νὰ εὐτυχῇτε, τέκνα μου, ἀλλ' ἐκεῖ. Τὰ ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου ἀγαθὰ ὁ πατὴρ σὰς ἀφήρесе. (Περιπτυσσομένη σφιγκτότερον αὐτά· μετ' ἀνεκφράστου τρυφερότητος) ᾠὩ γλυκὺς ἐναγκαλισμός, ὦ σῶμα μαλακόν, ὦ μεθυστικὴ τῶν τέκνων μου πνοή. (Ἀγρίως) ᾠΕμπρός! ἐμπρός! Δὲν δύναμαι πλέον νὰ σὰς προσβλέπω· ἡ συμφορὰ μὲ καταβάλλει. Ἐννοῶ ποῖον κακὸν θὰ τολμήσω· ἀλλ' ὁ θυμός, ὅστις εἶνε αἷτιος μεγίστων κακῶν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, εἶνε ὑπέρτερος τῆς φρονήσεώς μου (Εἰσέρχεται, ὠθοῦσα τὰ τέκνα της).

ΠΡΑΞΙΣ Δ'.

ΣΚΗΝΗ 1.

Μήδεια, Τροφός.

ΜΗΔΕΙΑ

Πρὸ πολλοῦ, φίλη, ἀναμένω τὴν ἔκβασιν τοῦ τολμήματος
 μου εἰς τὰ ἀνάκτορα.

ΤΡΟΦΟΣ

Ἴδον ἔρχεται ἔσπευσμένως εἰς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ
 Ἰάσονος. Φαίνεται, ὅτι κακὴν εἶδησιν θὰ φέρῃ.

ΣΚΗΝΗ 2.

Μήδεια, Τροφός, Ἀγγελός (πνευστιδόν).

ΑΓΓΕΛΟΣ

Μήδεια, Μήδεια, φύγε, φύγε μὲ πᾶν μέσον· διὰ ξηρᾶς,
 διὰ θαλάσσης!

ΜΗΔΕΙΑ (ψυχρῶς πῶς)

Καὶ τί ἔπραξα ἄξιον τοιαύτης φυγῆς;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἀπέθανε πρὸ ὀλίγου ἡ βασιλοπούλα καὶ ὁ βασιλεὺς
 Κρέων ἀπὸ τὰ φάρμακά σου.

ΜΗΔΕΙΑ

Ὠραία ἀγγελία. Θὰ σὲ θεωρῶ τοῦ λοιποῦ εὐεργέτην καὶ
 φίλον μου.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τί λέγεις ; Εὐχαριστεῖσαι ; Δὲν ἀκούεις, ὅτι ὁ βασιλικὸς οἶκος κατεστράφη ; Δὲν φοβεῖσαι ; Μήπως ἐτρελλάθης ;

ΜΗΔΕΙΑ

Μὴ σπεύδης, φίλε μου· ἔχω καὶ ἐγὼ νὰ ἀπαντήσω εἰς τοὺς λόγους σου· ἀλλ' εἰπέ μοι πρῶτον πῶς ἀπέθανον· διπλασίαν εὐχαρίστησιν θὰ μοι προξενήσης, εἰς ἀπέθανον μὲ τὸν οἰκτροτέρου τρόπου.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὅταν τὰ δύο σου τέκνα μὲ τὸν πατέρα των ἦλθον καὶ εἰσέδυσαν εἰς τὸν τυμφικὸν θάλαμον, ὅλοι οἱ ὑπηρέται ἐχάρημεν, ὅσοι πρότερον ἐλυπούμεθα διὰ τὰ δυστυχήματά σου. Εὐθὺς λοιπὸν διαδίδεται εἰς τὸ ἀνάκτορον, ὅτι συνδιηλλάγης μὲ τὸν σύζυγόν σου. Ἄλλος φιλεῖ τὴν χεῖρά των, ἄλλος τὴν ξανθὴν των κεφαλὴν. Καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν χαρὰν μου ἠκολούθησα τὰ παιδιὰ μέσα εἰς τὰ δωμάτια τῶν γυναικῶν. Ἡ δέσποινά μου, εἰς τὴν ὁποίαν εἵμεθα τώρα δοῦλοι, πρὶν ἴδῃ τὰ παιδιὰ, μὲ φαιδρότητα προσέβλεπε τὸν Ἰάσονα εἰσερχόμενον, ἔπειτα ὁμως ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν της καὶ ἀπέστρεψεν αὐτὸ πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἠγανάκτησε διότι ἦλθον τὰ παιδιὰ. Ὁ σύζυγός σου προσεπάθει νὰ τὴν καταπραΰνῃ μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους· «Διατί μισεῖς τὰ φίλτατά μου ; Δὲν θὰ παύσης τὸν θυμόν σου ; Στρέψε ἐδῶ τὴν κεφαλὴν σου. Δὲν θὰ ἀγαπᾷς ὅσους καὶ ὁ σύζυγός σου ἀγαπᾷ ; Δέξαι αὐτὰ τὰ δῶρα καὶ παρακάλεσε τὸν πατέρα πρὸς χάριν μου νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ μείνουν ἐδῶ τὰ παιδιὰ». Αὕτη, ἂφ' οὗ εἶδε τὰ κοσμήματα, δὲν ἐπέμεινε πλέον, ἀλλὰ συγκατένευσε εἰς τοὺς λόγους τοῦ συζύγου της· καί, πρὶν ἀπομακρυνθῇ ἐκ τοῦ δω-

ματίου ὁ πατήρ μετὰ τῶν τέκνων, ἔλαβεν, ἐφόρσεσεν τὸν πεποικιλμένον πέπλον, ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της τὸν χρυσοῦν στέφανον, διευθειεῖ τὴν κόμην της ἐνώπιον λαμπροῦ κατόπτρου καὶ προσμειδιᾷ εἰς τὸ ἄψυχον εἶδωλον τοῦ σώματος της. Ἔπειτα ἐγείρεται ἐκ τοῦ θρόνου καὶ περιπατεῖ εἰς τὸ δωμάτιον ἄβρᾶ, ἔλαφρά, ὑπερευχαριστημένη διὰ τὰ δῶρα καὶ πολλάκις προσέβλεπεν ὀπισθεν, πῶς προσηρμόζετο εἰς ἑαυτὴν ὁ πέπλος. Τὰ μετὰ ταῦτα ὁμως ἦσαν φοβερὸν θέαμα. Ἀλλάσσει χρῶμα καὶ μὲ τρέμοντας πόδας ὀπισθοχωρεῖ εἰς τὴν κλίνην καὶ μόλις ἐπρόφθασεν νὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς ἓν κάθισμα καὶ νὰ μὴ κυλισθῇ κατὰ γῆς. Καὶ ἐπειδὴ γραιὸς τις δούλῃ ἐνόμισεν, ὅτι αἴτιον τούτου ἦτο ἡ ὀργὴ τοῦ Πανὸς ἢ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν θεῶν, ἐξέβαλεν ὀλολυγμοὺς πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ, ὅτε εἶδεν, ὅτι λευκὸς ἀφρὸς ἐξήρχετο ἐκ τοῦ στόματός της καὶ περιέστρεφε τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν της καὶ δὲν ὑπῆρχεν αἷμα παντελῶς εἰς τὸ σῶμά της, ἤρχισε πλέον θρήνους γοηροὺς ἀντὶ τῶν ὀλολυγμῶν. Εὐθὺς ἄλλῃ σπεύδει εἰς τὰ δωμάτια τοῦ πατρὸς, ἄλλῃ εἰς τὸν νεόνυμφον, διὰ ν' ἀναγγείλῃ τὴν συμφορὰν. Ὅλον δὲ τὸ ἀνάκτορον ἀντήχει ἐκ τῶν ἐσπευσμένων βημάτων. Ἐμεινε δὲ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἄφωνος καὶ μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς, ὅσον χρειάζεται ταχὺς δρομεύς, διὰ νὰ διανύσῃ δις τὰ ἑξ τοῦ σταδίου πλέθρα. Ἀλλ' ἔπειτα βαθῶς ἐστέναξεν ἡ δυστυχὴς καὶ ἠγέρθη. Διπλοῦν κακὸν τὴν ἐβασάνιζεν. Ὁ χρυσοὺς στέφανος προσκολλημένος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της ἐξέπεμπε ῥεῦμα φοβερὸν παμφάγου πυρός. Καὶ ὁ λεπτὸς πέπλος, τὸ δῶρον τῶν τέκνων σου, κατέτρωγε τὰς λευκὰς σάρκας τῆς δυστυχοῦς. Ἠγέρθη ἔπειτα ἀπὸ τὸ κάθισμα, τρέχει εἰς τὸ δωμάτιον, σείει τὴν κόμην καὶ τὴν κεφαλὴν

ἔδῳ καὶ ἐκεῖ, θέλει ν' ἀπορρίψῃ τὸν στέφανον, ὅστις τὴν κατέφλεγεν, ἀλλὰ τὸ χρυσοῦν διάδημα κατεῖχεν αὐτὴν σφιγκτά, ἅφ' οὗ δὲ ἔσεισε τὴν κόμην, τὸ πῦρ διπλάσιον ἀνεφλέχθη. Πίπτει τέλος κατὰ γῆς δαμασθεῖσα ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πατέρα της ἀγνώριστος. Οὔτε οἱ ὀφθαλμοὶ ἐφαίνοντο εἰς τὴν θέσιν των, οὔτε τὸ ὥραϊόν της πρόσωπον διεκρίνετο, ἀλλ' ἔσταζεν αἷμα μετὰ πυρὸς ἀναμεμιγμένον, αἱ δὲ σόρκες τῆς δυστυχοῦς δακνόμεναι ἀπὸ τὰ ὑποὺλα φάρμακα κατέρρεον ἐκ τῶν ὀστέων, ὅπως τὰ δάκρυα τῆς πένυχος. Φοβερὸν θέαμα. Πάντες φοβοῦμεθα νὰ ἐγγίσωμεν τὸν νεκρόν. Διότι ἡ δυστυχία της μᾶς ἐδίδαξεν.

Ἄλλ' ὁ ἄθλιος πατὴρ της ἡγνώνει τὴν συμφορὰν καὶ αἰφνιδίως εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον, προσπίπτει ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ὀδύρεται καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὸ πτωμά της τὸ φιλεῖ καὶ λέγει· «Δυστυχισμένη μου κόρη, ποῖος θεὸς τόσον ἀηλεῶς σὲ κατέστρεψε; Ποῖος ἐμὲ τὸν γέροντα, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, μὲ κατέστησεν ὀρφανὸν σοῦ; ὦ ὦ! θέλω καὶ ἐγὼ νὰ ἀποθάνω μὲ τὴν κόρην μου». Ἄφ' οὗ τέλος ἔπαυσε τοὺς θρήνους καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς, ἡθέλησε νὰ ἀνεγείρῃ τὸ σῶμά του τὸ γηραιόν, ἀλλὰ ἦτο προσκολλημένος ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ πέπλου, ὥς κισσὸς εἰς τοὺς κλάδους δάφνης. Καὶ τότε ἄρχεται φοβερὰ ἀγωνία. Ὁ γέρον ἡθέλε νὰ ἀνεγερθῇ, ἀλλ' αὐτὴ τὸν ἐκράτει δυνατά· καί, ἔὰν βιαίως ἐπεχειρῇ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτὴν, κατεσπάραττε τὰς γηραιάς του σάρκας. Ἐπὶ τέλους ἀπεσβέσθη ὁ δυστυχὴς καὶ ἐξέπνευσε· διότι τὸ κακὸν τὸν ἐνίκησε. Κεῖνται δὲ νεκροὶ πλησίον ἀλλήλων ἡ κόρη καὶ ὁ γέρον πατὴρ. Ποθοῦν τὰ δάκρυα μεγαλειέραν συμφορὰν; Καὶ περὶ σοῦ μὲν τώρα δὲν πολυπραγμονῶ· διότι σὺ μετ' ὀλίγον θὰ μάθης, πῶς ἀνταμείβονται αἱ τοιαῦται

πράξεις. Ἐγὼ ὅμως ἀπὸ πολλοῦ ἐσχημάτισα πεποίθησιν, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶνε σκιὰ καὶ δὲν διστάζω νὰ κηρύξω φανερά, ὅτι οἱ νομιζόμενοι σοφοὶ καὶ φιλόσοφοι εἶνε μωροί. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἶνε εὐτυχής. Δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὁ εἷς εὐτυχέστερος τοῦ ἄλλου, ὅταν ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοηθῇ, ἀλλ' ἀπολύτως εὐτυχὴς οὐδέποτε.

ΣΚΗΝΗ 3.

Μήδεια, Τροφός.

ΜΗΔΕΙΑ (ἐξηγοιωμένη καὶ ἀποφασιστική)

Τετέλεσται. Θὰ φονεύσω εὐθὺς τὰ τέκνα μου καὶ θὰ φύγω. Οὐδεμία ἀναβολή, διὰ νὰ μὴ περιπέσουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μου.

ΤΡΟΦΟΣ

Δὲν συλλογίζεσαι, ἀθλία, ποίους σκληροὺς πόνους ἐδοκίμασες, διὰ νὰ τὰ γεννήσῃς ; Θὰ μολύνῃς τὰς χεῖράς σου μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα σου ; Δὲν συλλογίζεσαι ποῖα ἀποτελέσματα φέρουν αὐτὰ τὰ φοβερὰ κακουργήματα ;

ΜΗΔΕΙΑ

(Μὴ προσέχουσα εἰς τοὺς λόγους τῆς Τροφῶ) Πρέπει νὰ ἀποθάνουν· λοιπὸν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι τὰ ἐγεννήσαμεν, καὶ θὰ τὰ φονεύσωμεν. Ἐμπρός, καρδιά μου. Ὀπλίσειν. Διὰ βραδύνω ;

ΤΡΟΦΟΣ

Πέτρα, σίδηρος εἶσαι ; Μόνη σου, μόνη σου θὰ σκοτώσῃς τὰ παιδιὰ σου ; Ποίας συμφορὰς ἐπισωρεύει εἰς τοὺς οἴκους ἡ ζήλοισις !

ΜΗΔΕΙΑ

(Καθ' ὃν χρόνον λέγει ἡ Τροφὸς τὰνωτέρω, ἡ Μήδεια, μέλλουσα ἤδη νὰ προβῇ εἰς τὸν φόνον, σχηματίζει τὸ πρόσωπόν της θηριωδέστατα. Τὸ φάσμα τοῦ φόνον κυριεύει τὴν ψυχὴν της καὶ ἀλλοφρονοῦσα λέγει.)
 Εἶνε δειλὸς ὁ μὴ πράττων τὰ φοβερά, ὅταν εἶνε ἀναγκαῖα.
 Λάβε τὸ ξίφος, ἀθλία μου χεῖρ, βάδιζε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θλιβεροῦ βίου, μὴ δειλιάσης, μὴ ἀναμνησθῇς, ὅτι εἶνε φίλ-
 τατά σου, ὅτι τὰ ἐγέννησες. Αὐτὴν τὴν σιγμὴν μόνον λησμόνησέ τα καὶ ἔπειτα θρήνει. Διότι, ἂν καὶ θὰ τὰ φο-
 νεύσης, τὰ ἀγαπᾷς· ἐγὼ μόνον θὰ γείνω δυστυχής. (Σπεύδει ἐξηγριωμένη εἰς τὰ δωμάτια. Ἡ Τροφὸς σπεύδει παρακολουθοῦσα καὶ κλύουσα αὐτήν. Ἡ Μήδεια τὴν ἀπωθεῖ, εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν της ἐξηγριωμένη καὶ κλείει τὴν θύραν. Ἡ Τροφὸς διψιθοχωρεῖ ταλαν-
 τισμένη, θέλει νὰ φωνάξῃ, ἀλλ' αἱ δυνάμεις της ἐκλείπουν καὶ πίπτει ἐπὶ ἀνακλίντρον σχεδὸν ἀνασθητός. Τραυλίζει διακεκομμένως, ἀνυποῦσα μετὰ δυσχερείας τὰς χειρὰς της).

ΣΚΗΝΗ 4.

Τροφός, Παῖδες (ἔσωθεν).

ΤΡΟΦΟΣ

Ἰδέ, Γῆ καὶ Ἥλιε, ἰδὲ τὴν σατανικὴν γυναῖκα, τὸ αἷμά σου, ἐμπόδισέ την, πρὶν ἐπιβάλλῃ τὰς μυαράς της χεῖρας εἰς τὰ τέκνα της. Ἐμπόδισέ την τὴν σκύλαν τὴν φονικὴν. Θεέ μου, εἶνε ἀνόσιον τὸ αἷμά σου νὰ χυθῇ κατὰ γῆς. (Ἀκούονται ἔσωθεν βήματα καταδιωκόμενων καὶ παιδικαὶ γοεραὶ φωναί. Ἡ Τροφὸς ἀνασκιοῦται.) Ἡ φωνὴ των. Ἀθλία γυναῖκα.

ΠΑΙΣ Α'.

ὦϊμέ. Τί νὰ κάμω ; Πῶς νὰ σωθῶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς μας ;

ΠΑΙΣ Β'.

Δὲν ἤξεύρω, ἀδελφέ μου, ἐχάθημεν.

ΤΡΟΦΟΣ

(Συλλέγονσα τὰς δυνάμεις της ἐγείρεται μὲ βῆμα σταθερόν πως καὶ προβαίνει εἰς τὴν θύραν, τὴν ὁποίαν ματαίως ὠθοῦσα προσπαθεῖ νὰ ἀνοίξῃ) Θὰ εἰσέλθω, θὰ ἐμποδίσω τὸν φόνον.

ΠΑΙΔΕΣ

Ναί, ἔλα, ἔλα. Ἴδον τὸ μαχαῖρι μᾶς πλησιάζει· ἔλα.
(Ἐκτρα σιγή. Ἡ Τροφὸς ἐξηντλημένη προβαίνει μὲ ταλαντευόμενον βῆμα καὶ ἔπειτα κἀθηται καλύψασα τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν της. Ἡ σκηνὴ αὕτη διαρκεῖ πως).

ΣΚΗΝΗ 5.

Τροφός, Ἰάσων.

ΙΑΣΩΝ (τεταραγμένος πρὸς τὴν Τροφόν)

Ἔ, σύ. Ποῦ εἶνε ἡ διαπράξασα τὰ φοβερὰ κακουργήματα ; Εἶνε ἐδῶ ἀκόμη ἡ Μήδεια ἢ ἀνεχώρησε ; Μέσα εἰς τὴν γῆν πρέπει νὰ κρυφθῇ ἢ πτερωτὴ εἰς τὸν αἰθέρα νὰ ἀφανισθῇ, διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῇ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Νομίζει, ὅτι, ἀφ' οὗ ἐφόνευσε τοὺς βασιλεῖς, θὰ ἀπέλθῃ ἐντεῦθεν ἀβλαβής ; Ἀλλὰ περὶ αὐτῆς ἀδιαφορῶ διὰ τὰ τέκνα μου μὲ μέλει· αὐτὴν θὰ τὴν τιμωρήσουν ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἔβλαψεν· ἐγὼ ἦλθον νὰ προσφυλάξω τὰ τέκνα μου, μήπως οἱ συγγενεῖς, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν ἀνόσιον φόνον τῆς μητρός, τὰ κακοποιήσουν.

ΤΡΟΦΟΣ

Δυστυχισμένε, ἂν ἤξευρες ποῖον κακὸν σὲ περιμένει !

ΙΑΣΩΝ

Τί εἶνε ; Μήπως θέλει καὶ ἐμὲ νὰ φονεύσῃ ;

ΤΡΟΦΟΣ

Τὰ σκότωσε τὰ παιδιὰ ἢ μητέρα μὲ τὰ χέρια της.

ΙΑΣΩΝ (ἔξαλλος)

Τί λέγεις ; Μ' ἐσκότωσεν ὁ λόγος σου, γυναῖκα.

ΤΡΟΦΟΣ

Ναί· πᾶνε πλέον τὰ παιδιὰ.

ΙΑΣΩΝ

Ποῦ τὰ ἐφόνευσεν ; ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ οἴκου ;

ΤΡΟΦΟΣ

Ἀνοιξε τὴν θύραν νὰ ἴδῃς.

ΙΑΣΩΝ (Σείων τὴν θύραν)

Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε, ὑπηρέται. Ἀνοίξατε τάχιστα, διὰ νὰ ἴδω τὴν διπλὴν μου συμφορὰν, τὰ τέκνα μου φονευμένα, καὶ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ αὐτὴν διὰ τὸν φόνον.

ΜΗΔΕΙΑ

(Αἰρομένης τῆς ἔσθων ἀνταίας φαίνεται ἡ Μήδεια ἐπὶ ἄρματος ἑναελοῦ δχουμένη, ἀγρία τὴν ὄψιν, κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρα ἐγχειρίδιον καὶ πρὸ τῶν ποδῶν της τὰ τέκνα της ἐσφαγμένα) Διατί σείεις τὴν θύραν ; Ποῖον ζητεῖς ; Τοὺς νεκρούς ; Ἐμέ ; Μὴ κοπιάζῃς. Λέγε τί θέλεις. Μὲ τὴν χεῖρά σου ἀδύνατον νὰ μ' ἐγγίσης. Βλέπεις τὸ ὄχημα τοῦτο ; Εἶνε δῶρον τοῦ πάππου μου, διὰ νὰ μὲ προφνύαξῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου.

ΙΑΣΩΝ (μανιώδης).

ὦ μῦσος! ὦ γύναι ἐχθίστη εἰς ἐμέ, εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐτόλμησες νὰ βυθίσῃς τὸ ξίφος εἰς τὰ τέκνα, ποῦ ἐγέννησες; Νὰ μὲ καταστρέψῃς; Καὶ ἀτενίζεις τὸν ἥλιον καὶ τὴν γῆν, ἀφ' οὗ ἐτόλμησες τὸ ἀνοσιώτατον αὐτὸ ἔργον; Τί ἐπραξα ὁ ἀνόητος! Ἀπὸ βάρβαρον χώραν καὶ βάρβαρον οἶκον νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς οἶκον ἐλληνικόν, σὲ τὴν προδότιν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς γῆς, ἣ ὁποία σὲ ἀνέθρεψε, σὲ τὴν ἀδελφοκτόνον! Κατὰ τῆς κεφαλῆς μου οἱ θεοὶ ἔστρεψαν τὴν ἐκδίκησίν των διὰ τὰ κακουργήματά σου! Ἕλληνις οὐδεμία θὰ προέβαινεν εἰς τὸ τόλμημα τοῦτο, καὶ ἐγὼ ἔκρινα καλὸν νὰ σὲ προτιμήσω ἀπ' αὐτάς. Ὀλέθριος γάμος! Ἐνυμφεύθην λέαιναν, ὄχι γυναῖκα, ἣ ὁποία ἔχει φύσιν ἀγριωτέραν τῆς Σκύλλης. Ἐγὼ ὁ ἄθλιος τώρα θὰ κλαίω τὴν τύχην μου! Καὶ ὁ νέος μου γάμος ὑπῆρξεν ἀνωφελής, καὶ τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἐγέννησα καὶ ἀνέθρεψα, δὲν θὰ βλέπω ζῶντα· τὰ ἔχασα! (καλύπτει τὸ πρόσωπον καὶ θρηνεῖ).

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐνόμιζες σὺ καὶ ἡ βασιλόπαις, ὅτι θὰ διάγῃτε βίον τερπνόν, καὶ θὰ μὲ εἰρωνεύεσθε; Ἐνόμιζεν ὁ Κρέων ὁ πενθερός σου, ὅτι ἀτιμώρητος θὰ μὲ ἐξεδίδωκεν; Ὅπως θέλεις ὀνόμαζέ με τώρα· λέαιναν, Σκύλλαν! Ἐγὼ ἐκδικουμένη ἐπληξα ὅπως ἔπρεπε τὴν καρδίαν σου! Ἄς κατεστράφην καὶ ἐγώ· ἀλλ' ἀνακουφίζομαι, ἀρκεῖ μόνον σὺ νὰ μὴ γελῇς.

ΙΑΣΩΝ

Ἄφες νὰ θάψω τοὺς νεκροὺς των καὶ νὰ τοὺς κλαύσω.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄδύνατον· ἐγὼ μόνη μου θὰ τοὺς θάψω, εἰς τὸ ἱερὸν
ἐκεῖνο τῆς Ἥρας, διὰ νὰ μὴ τοὺς περιυβρίσῃ κανεὶς ἐκ τῶν
ἐχθρῶν μου, διὰ νὰ μὴν ἐξορύξῃ κανεὶς τοὺς τάφους των.

ΙΑΣΩΝ

Αἱ Ἐρινύες καὶ ἡ θεία δίκη εἴθε νὰ σὲ καταστρέψουν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ποῖος θεός, ποῖος δαίμων ἀκούει σὲ τὸν ἐπίορκον καὶ
τὸν ἀπατεῶνα; Δὲν ἔχεις πλεόν τέκνα. (Χαιρεκάκως) Πήγαινε
εἰς τὸν οἶκόν σου νὰ θάψῃς καὶ τὴν σύζυγόν σου.

ΙΑΣΩΝ

Ἀπέρχομαι ὁ δυστυχῆς χωρὶς τὰ τέκνα μου. Τέκνα μου
φίλιτα!

ΜΗΔΕΙΑ

Εἰς τὴν μητέρα των, ὅχι εἰς σέ.

ΙΑΣΩΝ

ὦ μέ! ἄφες με τὸν δυστυχῆ νὰ τὰ ἐναγκαλισθῶ καὶ
νὰ τὰ φιλήσω.

ΜΗΔΕΙΑ

Τώρα τὰ ἀγαπᾷς· τώρα θέλεις νὰ τὰ ἀσπασθῇς, ἐν ᾧ τότε
τὰ ἀπεδίωκες. Εἶσαι δυστυχῆς! Περίμενε καὶ τὸ γῆρας.
(Ἡ Μήδεια ἀτενίζει χαιρεκάκως τὸν Ἰάσονα, ἐν ᾧ τὸ ὄμμα σύρεται).

ΙΑΣΩΝ

Βλέπεις, θεέ μου, τί πάσχω ἀπὸ τὴν μυσαρὰν καὶ παι-
δοκτόνον αὐτὴν λέαιναν.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ

ΧΟΡΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΤΡΟΦΟΣ

ΦΑΙΔΡΑ

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ

ΘΗΣΕΥΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ

ΑΡΤΕΜΙΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Καλοῦμαι Ἀφροδίτη, οὐχὶ ἄσνημος
θεά, ἀλλ' ἐνδοξος εἰς οὐρανὸν καὶ γῆν.
Τῶν κατοικούντων δύσιν καὶ ἀνατολήν,
ἐκ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ,
τοὺς κύπτοντας ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν μου τιμῶ
καὶ πλήττω πάντα πρὸς με ὑψηλόφρονα.
Διότι καὶ τὸ γένος χαίρει τῶν θεῶν,
ὅταν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὺς λατρεύωσι.
Θὰ δείξω δὲ τῶν λόγων τούτων τάληθές
Θησέως καὶ τῆς Ἀμαζόνης ὁ υἱός,
Ἴππόλυτος, ὑπὸ Πιθέως τοῦ ἀγνοῦ
τραφεῖς, αὐτὸς ἀνὰ τὴν Τροϊζηνίαν γῆν
κακίστη λέγει εἶμ' ἐκ πάντων τῶν θεῶν.
Καὶ γάμους δὲ καὶ κοίτην ἀπαρνούμενος,
τὴν Ἄρτεμιν, τὴν κόρην τοῦ Διός, τιμᾷ.
ἐκ τῶν θεῶν αὐτὴν μεγίστην θεωρῶν.
Καὶ διαρκῶς 'ς τὰ δάση μετ' αὐτῆς συζῆ
τὰ χλοερά, μὲ κύνας κυνηγῶν ταχεῖς
καὶ πλέον ἢ ὡς ἄνθρωπος τιμώμενος.
Καὶ διὰ ταῦτα δὲν φθονῶ. Πρὸς τί; Ἀλλὰ
δι' ὅσα εἰς ἐμὲ ἡμάρτησεν, εὐθύς
θὰ τιμωρήσω τώρα τὸν Ἴππόλυτον.
Τὰ πλεῖστα δὲ πρὸ χρόνου προητοίμασα
καὶ ὀλίγος πλέον κόπος μοὶ ἀναγκαῖοι.
Διότι, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἴππόλυτος

ἐκ τῆς Τροιζῆνος εἰς τὴν γῆν τῶν Ἀθηνῶν,
 ἵνα τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια
 ἰδῇ καὶ μνηθῇ, ἡ Φαίδρα, τοῦ πατρὸς
 ἡ σύζυγος ἡ εὐγενής, ἡγάπησε
 σφοδρῶς αὐτόν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνίδρυσε
 ναὸν τῆς Ἀφροδίτης εἰς τὸ ὄνομα
 τοῦ Ἰππολύτου παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν,
 ὁπόθεν αὕτη ἡ χώρα εἶνε ὄρατή.
 Ἀφ' οὗ δὲ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν μετόκησεν
 εἰς Τροιζηνίαν ὁ Θησεύς καὶ ἡ γυνή,
 διὰ τὸν φόνον τῶν Παλλαντιδῶν αὐτὸς
 εἰς ἑαυτὸν ἐπιβαλὼν ἐκούσιον
 ψυχὴν ἐνιαυσίαν, νῦν ἡ τάλαινα
 ἀπόλλυται ἐκ τῶν βελῶν τοῦ ἔρωτος,
 σιγῶσα καὶ τὴν νόσον ἀποκρύπτουσα.
 Οὐδεὶς οἰκεῖος τὸ κακὸν ἐνόησεν.
 Ὁ ἔρως οὗτος δὲν θά μείνῃ ἄσημος.
 Θά δεῖξω πρᾶγμα μέγα εἰς τὸν ἄνακτα.
 Τὸν νεανίαν τὸν ἡμέτερον ἐχθρὸν
 θά ἀποκτείνῃ μὲ κατάρας ὁ πατήρ·
 ὁ ἄναξ τὰς ἐδώρησεν ὁ Ποσειδῶν
 ὡς γέρας εἰς αὐτόν· τρεῖς δηλαδὴ εὐχαι
 πρὸς τὸν θεὸν ἀμέσως νὰ ἐκτελεσθοῦν.
 Μὲ δόξαν μὲν ἡ Φαίδρα, ἀλλ' ἀπόλλυται.
 Διότι προτιμῶ εἰς συμφορὰν αὐτὴ
 νὰ περιπέσῃ, ἢ νὰ μὴ ἐκδικηθῶ
 πρεπόντως τοὺς ἐχθροὺς μου. Ἀλλ' ἀπέρχομαι,
 διότι βλέπω τοῦ Θησεῶς τὸν υἱὸν
 νὰ ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸ πολύμοχθον
 κυνήγιον, μὲ θόρυβον δὲ πάμπολλοι
 ἀκολουθοῦσι σύντροφοι τὴν Ἀρτεμιν
 ὑμνοῦντες. Ἀγνοεῖ, ὅτ' εἶνε ἀνοικτὸς
 ὁ Ἄδης καὶ τὸ τελευταῖον βλέπει φῶς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἀκολουθεῖτε ψάλλοντες τὴν Ἀρτεμιν,
ἀκολουθεῖτε πάντες καὶ ὑμνήσατε
τὴν οὐρανίαν θυγατέρα τοῦ Διός.

ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ

Δέσποινα, σεμνοτάτη δέσποινα, Διός
τέκνον, ὦ χαῖρε, χαῖρε, κόρη τοῦ Διός
καὶ τῆς Ἀντοῦς, ἐκ τῶν παρθένων ἀπασῶν
καλλίστη, ἡ ὁποία οἶκον κατοικεῖς
πολύχρυσον ἐν τῇ ἐνδόξῳ τοῦ πατρὸς
τοῦ εὐγενοῦς αὐλῇ. ὦ χαῖρε, Ἀρτεμι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Πρὸς σέ, ὦ δέσποινα, αὐτὸν τὸν στέφανον
κοσμήσας φέρω. Ἐκ λειμῶνος ἔδρεψα
παρθένου. Οὔτε ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα
καυχᾶται ὅτι βόσκει, οὔτε ἄροτρον
ἐχώρησεν ἐκεῖ· μόνον ἡ μέλισσα
ἐαρινὴ διέρχεται. Ἡ δὲ Αἰδώς
ποτίζει μὲ τὴν δρόσον τὴν ποτάμιον,
ἵνα οἱ σώφρονες ἐκ φύσεως, οὐχὶ
ἐκ διδαχῆς, ἐκ τούτου δρέπωσιν. Ἀλλὰ
εἰς τοὺς κακοὺς δὲν εἶνε θεμιτόν. Ἰδοὺ,
δέσποινα φίλη, λάβ' ἐξ εὐσεβοῦς χειρὸς
διάδημα ἐπὶ τῆς κόμης τῆς χρυσῆς.
Ἐκ τῶν ἀνθρώπων μόνος ἔχω τὴν τιμὴν
νὰ ἀναστρέφωμαι, νὰ διαλέγωμαι
πρὸς σέ. Δὲν βλέπω ἀληθῶς τὸ πρόσωπον,
ἀλλὰ ἀκούω τὴν φωνήν. Καὶ εὐχομαι
νὰ τερματίσω τὴν ζωὴν ὡς ἦρχισα.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Ἄναξ (δεσπότης τοὺς θεοὺς ἐγὼ καλῶ).
φρόνιμον συμβουλὴν μου θά ἀποδεχθῆς;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Βεβαίως· ἄλλως ἄφρων θὰ καταφανῶ.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Γνωρίζεις, ποῖος νόμος εἶν' ἀνθρώπινος ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Δὲν ἐννοῶ· ὁμίλησον σαφέστερον.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Τὸν ὑπερήφανον οἱ ἀνθρώποι μισοῦν ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Εἶνε δυσάρεστος ὁ ὑπερήφανος.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Ἔχει ὠφέλειαν ὁ εὐπροσέγορος ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Μεγάλην· καὶ μὲ κόπον μάλιστα μικρόν.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Ὁ νόμος οὗτος ᾗ τοὺς θεοὺς ἐπικρατεῖ ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἐὰν ἡμεῖς τοὺς θεῖους νόμους ἔχωμεν.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Πῶς σὺ λοιπὸν σεμνὴν θεὰν δὲν προσφωνεῖς ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ποίαν ; Νὰ μὴ σ' ἐκθύγη λόγος βέβηλος.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Τὴν Κύπριν, ἥτις εἰς τὴν πύλνιν ἴσταται.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Μακρόθεν καὶ ἀγνός τὴν Κύπριν προσφωνῶ.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Ὅμως σεμνὴ καὶ εἰς τὴν γῆν ἐπίσημος.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Οὐδεὶς θεὸς μ' ἀρέσκει νύκτωρ θαυμαστός.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Τέκνον, εἰς τοὺς θεοὺς τιμὰς ὀφείλομεν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἄλλος ἄλλον θεὸν καὶ ἄνθρωπον τιμᾷ.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Εὐτύχει· ἔχε πρόποντα φρονήματα.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Χωρεῖτε, δύντροφοι, καὶ ἐτοιμάσατε
ἐντὸς τοῦ οἴκου τράπεζαν. Εἶνε τερπνὸν
τράπεζα πλήρης μετὰ τὸ κυνήγιον.

Νὰ καθαρίσῃτε τοὺς ἵππους ὕστερον,
διὰ νὰ ζεύξω τούτους εἰς τὸ ἄρμα μου
καὶ τοὺς γυμνάσω εἰς καλὰ γυμνάσματα.
Τὴν Ἀφροδίτην σου ἐγὼ τὴν χαιρετῶ.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Ὅμως ἡμεῖς τοὺς νέους μὴ μιμώμεθα.
Δούλων φρονήματα καλὸν νὰ ἔχωμεν.
Δέσποινα Ἀφροδίτη, θὰ προσευχηθῶ.
Συγχώρει, ἂν τις νέος παραφέρεται
μωρολογῶν· ὑπόθεσις πῶς δὲν ἤκουσες.
Σοφώτεροι νὰ εἶνε πρέπει οἱ θεοί.

ΧΟΡΟΣ

Ὑπάρχει κρήνη εἰς βουνὸν ἀπόκρημνον
βαθεῖα καὶ λαμβάνουσα τὸ ὕδωρ τῆς
ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς ταύτην, φίλη μου,
ἐνδύματ' ὀλοπόρφυρ' ἀφ' οὗ ἔπλυνε,
τὰ ἡπλωσ' εἰς τοῦ βράχου τὴν θερμὴν πλευράν.
Ἐκεῖ τὸ πρῶτον παρὰ ταύτης ἤκουσα,
ὅτι ἡ δέσποινα κλινῆρης τίκεται,
προσέτι δ' ὅτι τὴν ξανθὴν τῆς κεφαλῇ
καλύπτει καὶ τὸν θάνατον ἐπιζητεῖ.

Τροφὴν ἐπὶ τριήμερον δὲν δέχεται,
 νοσοῦσα νόσημα ἀπόκρυφον. Δι' ὃ
 νὰ μάθῃ ἡ ψυχὴ μου ἐπεθύμησε
 τί πάσχει. Μὴ θεὸν τινα ἐστέρνησε
 τὴν νόμιμον θυσίαν καὶ ἐνέβαλε
 μανίαν εἰς τὴν Φαίδραν πρὸς ἐκδίκησιν;
 Μήπως ὁ Πάν ἢ ἡ Ἑκάτη αἴτιος;
 Μὴ ἡ Κυβέλη κ' οἱ σεμνοὶ Κορύθαντες;
 Ἡ μήπως ἡ θεὰ ἐκ Κρήτης Δίκτυνα
 τὴν ἐπληξεν, ἥ τις καὶ λίμνας καὶ ξηρὰν
 διέρχεται καὶ κύματα ὑπερπηδᾷ;
 Ἡ ἄλλης γυναικὸς τὰ θέλγητρα τὸν νοῦν
 τοῦ εὐγενοῦς Ἐνδέως παρεπλάνησαν;
 Ἡ ἄγγελος ἐκ Κρήτης εἰς τὸν εὐξείνιον
 λιμένα πλεύσας συμφορὰν ἀνήγγειλεν
 εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ τὴν ἐλύπησεν;
 Ἡ τέλος μήπως τῶν φρενῶν ἐξέστρεψε
 αὐτὴν ὠδῖνες τοκετοῦ; Καὶ εἰς ἐμὲ
 ἐπῆλθον αὐταὶ καὶ τὴν μαῖαν Ἀρτεμιν
 ἐπεκαλούμην, ἥ τις μ' ἐδοήθησεν.
 Ἴδου ἡ γηραιὰ τροφὸς πρὸ τῶν θυρῶν
 ἐξάγει τὴν βασίλισσαν ὥς τὸ ὕπαιθρον.
 Τὸ χρῶμα ἡλλοιώθη καὶ τὸ μέτωπον
 νέφος ἐσκίασε πυκνόν, ἀπαίδιον.

ΤΡΟΦΟΣ

ὦ πάθῃ τῶν θνητῶν καὶ νόσοι στυγεραὶ!
 Τί νὰ σὲ κάμω; Ὁ λαμπρὸς αἶθῆρ ἰδοῦ!
 Ἴδου τὸ φῶς! Ἡ κλίνη σου ἡ νοσηρὰ
 εἶν' ἔξω, ἐπειδὴ ἐδῶ ἐπέμενες
 νὰ ἐλθῇς, μετ' ὀλίγον πάλιν μὲ σπουδὴν
 πρὸς τοὺς θαλάμους θὰ στραφῇς. Ἡ γνώμη σου
 εἶν' ἄσφατος· οὐδὲν σ' εὐχαριστεῖ. Μισεῖς
 ὅ,τι εἰς χεῖρας ἔχεις· μόνον τὸ ἀπὸν

ποθεῖς. Βεβαίως εἶνε προτιμότερον
 νὰ ἀσθενῶμεν ἢ νὰ νοσηλεύωμεν.
 Οἱ ἀσθενεῖς τὸν πόνον μόνον ἔχουσιν,
 ἐν ᾧ οἱ νοσηλεύοντες ἀμψότερα,
 καὶ πόνον τῆς ψυχῆς καὶ κόπον τῶν χειρῶν.
 Ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων εἶν' ὀδυνηρός.
 Ἀνάπαυσις καμμία. Ἀγαπῶμεν δὲ
 πολὺ τὸν βίον τοῦτον τὸν ὑπέρλαμπρον,
 διότι δὲν γνωρίζομεν τί κρύπτεται
 ὑπὸ τὴν γῆν· οἱ μῦθοι μᾶς παραπλανοῦν.

ΦΑΙΔΡΑ

Τὸ σῶμά μου ἐγείρατε· τὴν κεφαλὴν
 στηρίξατε· τὰ μέλη μου ἐλύθησαν·
 τὰς χεῖράς μου κρατήσατε· τὴν κεφαλὴν
 ὁ κόρυμβος ἐδάρυνεν· ἀφαίρεσον·
 τὴν κόμην εἰς τοὺς ὤμους μου ἀπλώσατε.

ΤΡΟΦΟΣ

Τέκνον μου, ἔχε θάρος, ἔχ' ὑπομονήν.
 Μένε ἀκίνητος. Ἐλαφροτέρα δὲ
 θὰ εἶνε ἢ ἀσθένειά σου, ἐὰν σὺ
 ἡσύχως καὶ μὲ γενναιότητα πολλὴν
 τὴν ὑπομένης. Ὅλα εἶν' ἀνθρώπινα.

ΦΑΙΔΡΑ

Αἰαῖ· νὰ πῶ ὕδωρ καθαρὸν ποθῶ
 ἐκ κρήνης δροσερᾶς, ὑπὸ λεύκην πυκνὴν
 νάναπαυθῶ ἐντὸς λειμῶνος εὐθαλοῦς.

ΤΡΟΦΟΣ

ὦ τέκνον, τί λαλεῖς! Λόγους παράφρονας
 μὴν ἐκδομίσῃς πρὸ τοῦ πλήθους πρόσεχε.

ΦΑΙΔΡΑ

Εἰς ὄρος στείλατέ με, εἰς δρυμοὺς πυκνοὺς,
 εἰς πεύκας, ὅπου κύνες κυνηγετικοὶ

εὐλάφους καταστίκτους ἐξιχνηλατοῦν.
 Θεοί! Νᾶ διεγείρω κύνας τάχιστα
 ἐπιθυμῶ, ἀκόντιον Θεσσαλικὸν
 νὰ ῥίψω, νὰ κρατήσω βέλος αἰχμηρόν.

ΤΡΟΦΟΣ

Τέκνον μου, τί παραληρεῖς; Κυνήγια
 καὶ κρήνης νάματα πρὸς τί ποθεῖς; Ἴδου
 εἰς τὰ ἀνάκτορα πλησίον δροσερὰ
 πηγή, νὰ σβέσῃς δύνασαι τὴν δίψαν σου.

ΦΑΙΔΡΑ

Δέσποινα Ἄρτεμι, εἰς τὸν ἵπποδρομον
 τῆς Λίμνης, εἰς τὸ ἔδαφος τὸ ὁμαλὸν
 θὰ ἔλθω νὰ δαμάσω πώλους Ἐνετούς.

ΤΡΟΦΟΣ

Τί λόγους πάλιν ἐκφωνεῖς παράφρονας;
 ὄρη, κυνήγια ἐπόθεις πρότερον,
 καὶ τώρα ἵππικὰ γυμνάσια ποθεῖς
 εἰς ἵπποδρόμια. Τίς νὰ μαντεύσῃ, τίς
 ἐκ τῶν θεῶν ἐτάραξε τὰς φρένας σου;

ΦΑΙΔΡΑ

Ἀθλία, φεῦ, ἐγώ. Τί ἐπραξα; Ἄ, ποῦ
 ἡ ἀφροσύνη μὲ παρέσυρε; Θεὸς
 μανίαν ποῖος μοῦ ἐνέβαλε; Φεῦ, ἅ,
 τὴν κεφαλὴν μου κάλυψον αἰσχύνομαι
 τοὺς λόγους μου· οἱ ὀφθαλμοί μου πλημμυροῦν·
 ὥς τὰς παρειὰς ἐρύθημα ἀνέρχεται.
 Ὅταν συνέρχωμαι ἐκ τῆς νόσου, θλίβομαι
 αἰσθανομένη τὸ κακόν· νὰ μαίνωμαι
 ἐπίσης ἀλγεινόν· ἀλλ' ὅμως προτιμῶ
 διατελοῦσα ἀναίσθητος νὰ φανισθῶ.

ΤΡΟΦΟΣ

Σὲ κρύπτω· πότε δὲ θά κρύψῃ ὁ θάνατος
καὶ τὸ 'δικόν μου σῶμα; Μὲ ἐδίδαξε
πολλὰ μαθήματα ἡ πεῖρά μου 'Ιδοῦ.
Δεσμοὺς σφιγκτοὺς φιλίας νὰ συνάπτωσι
δὲν ἔπρεπεν οἱ ἄνθρωποι. Δὲν ἔπρεπε
νὰ εἰσχωρῇ στοργή 'ς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς,
ἀλλὰ νὰ εἶν' ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος
νὰ ἀγαπᾷ ὀλίγον ἢ πολὺ. Διπλοῦν
τὸν πόνον νὰ αἰσθάνεται μία ψυχὴ,
εἶνε ἀφόρητον καὶ βάρος ἐπαχθές.
Οὕτω κ' ἐγὼ ὑπὲρ αὐτῆς ὑπεραλγῶ.
Βίου ἀρχαὶ ἐνάρετοι καὶ αὖστηραι
πολὺ μεγαλειτέραν θλιψὴν προξενοῦν
ἢ ἡδονὴν καὶ ὑποσκάπτουν σώματος
καὶ νοῦ ὑγίαν· ὅθεν τὰς ὑπερβολὰς
δὲν ἀποδέχομαι, ἀλλὰ « ἄ γ α ν μ η δ έ ν ».

ΧΟΡΟΣ

Πιστὴ τροφὲ τῆς βασιλίσσης γηραιά·
τῆς Φαίδρας βλέπω τὰ δεινά· δὲν δύναμαι
ὅμως τὴν νόσον νὰ μαντεύσω. Παρὰ σοῦ
λοιπὸν νὰ μάθω, γηραιά, ἐπιθυμῶ.

ΤΡΟΦΟΣ

Νὰ εἴπῃ τάληθές ἀρνεῖται· ἀγνοῶ.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ ποία εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς συμφορᾶς;

ΤΡΟΦΟΣ

Καὶ τοῦτο κρύπτει, ὅπως πάντα τὰ λοιπά.

ΧΟΡΟΣ

'Εξηντλημένη, ἀσθενὴς μοὶ φαίνεται.

ΤΡΟΦΟΣ

Βεβαίως· ἄσitos ἡμέρας μένει τρεῖς.

ΧΟΡΟΣ

Εἶνε παράφρων ἢ ποθεῖ τὸν θάνατον;

ΤΡΟΦΟΣ

Ἴν' ἀποθάνῃ, μένει ἄγευστος τροφῆς.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ ὁ Θησεύς δὲν μεριμνᾷ; Ἐκπλήττομαι.

ΤΡΟΦΟΣ

Τὴν νόσον κρύπτει. Εἶνε, λέγει ὑγιής.

ΧΟΡΟΣ

Τὸ πρόσωπόν της ὅμως μάρτυς ἀψευδής.

ΤΡΟΦΟΣ

Θησεύς μακρὰν ἐντεῦθεν ἀπεδήμησεν.

ΧΟΡΟΣ

Σὺ ὅμως δὲν τὴν ἐπεισεὶς τὴν νόσον της
νὰ φανερώσῃ, τῶν φρενῶν τὴν πλάνην της;

ΤΡΟΦΟΣ

Τὸ πᾶν μετέβληθον καὶ οὐδὲν κατώρθωσα·
καὶ τώρα πάλιν προθύμως δεικνύομαι.
ἵνα καὶ σὺ μετὰ τῶν ἄλλων μαρτυρῆς,
πόσον πιστὴ πρὸς τοὺς δεσπότας φαίνομαι.
Ἐλα, παιδί μου ἀγαπητόν, τοὺς λόγους μας
τοὺς πρὶν ἢ λήθῃ ἅς καλύψῃ. Πρὸς ἐμὲ
εὐμενεστέρα νὰ φανῆς παρακαλῶ
καὶ σκόρπισε τὰ νέφη τοῦ προσώπου σου.
Ἐγὼ δὲ γνώμην καὶ κατάλληλον ὁδὸν
ἔαν δὲν ἠκολούθησα, τὸ μυστικὸν
νὰ ποκαλύψω, ἄλλην τὴν τὴν ἀκολουθῶ.
Ἄν μὲν τὸ νόσημά σου εἴν' ἀπόρητον,
προθύμως μὲ τὰς φίλας θεραπεύομεν
αὐτό. Ἐὰν δ' ἡ συμφορὰ σου δύναται
καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας νὰ λεχθῇ, φανέρωσον,
ἵνα καλέσωμεν ἐμπείρους ἰατρούς.

Πῶς ; Τί σιγᾷς ; Δὲν ἔπρεπε νὰ σιωπᾷς,
ἀλλ' ἢ τοὺς λόγους τούτους ἀνασκεύασον,
ἢ ὑποχώρει εἰς φρονίμους συμβουλὰς.
'Ομίλησον τὰ βλέμματά σου στρέψ' ἐδῶ.
'Ω δυστυχία ! Κόπον κάμνω μάταιον.
Οὐδὲν θὰ κατορθώσωμεν, ὡς βλέπετε·
διότι καὶ τὸ πρὶν ἔμενεν ἄκαμπτος
καὶ τώρα πάλιν εἶνε ἀμετάπειδτος.
'Ο θάνατός σου ὅμως, μάθε το καλῶς,
θὰ σοὶ τὸ εἶπω καὶ ἂν θέλῃς κώφευσον
ὡς θάλασσα, ὁ θάνατος τὰ τέκνα σου
θάποστερήσῃ τῶν τιμῶν τῶν πατρικῶν,
μὰ τὴν Ἰππίαν Ἀμαζόνα, ἐννοεῖς ;
ἥ τις δεσπότην τῶν υἱῶν σου ἔτεκε,
νόθον υἱὸν μὲ γνήσια φρονήματα,
γνωρίζεις τὸν Ἰππόλυτον καλῶς.

ΦΑΙΔΡΑ

Οἶμοι.

ΤΡΟΦΟΣ

'Ο λόγος οὗτος φαίνεται πῶς σ' ἐνοχλεῖ.

ΦΑΙΔΡΑ

*Ω μάμμη· μὴ, πρὸς τῶν θεῶν παρακαλῶ,
ὁμίλει πλέον περὶ τούτου τοῦ ἀνδρός.

ΤΡΟΦΟΣ

'Ορθῶς, ὡς βλέπεις, σκέπτεσαι. Πρὸς τί λοιπὸν
τὰ τέκνα σου δὲν ὠφελεῖς καὶ σὲ αὐτήν ;

ΦΑΙΔΡΑ

'Αγάπην ἔχω ἄρρητον 'ς τὰ τέκνα μου,
εἰς ἄλλην ὅμως συμφορὰν σαλεύομαι.

ΤΡΟΦΟΣ

Τὴν χεῖρα ἔχεις αἵματος ἀμόλυντον ;

ΦΑΙΔΡΑ

Ἡ χεὶρ ἀγνή· ὁ νοῦς μου ὅμως μιαιφός.

ΤΡΟΦΟΣ

Μήπως ἐχθρός τις οὕτω σὲ ἐμάγευσεν ;

ΦΑΙΔΡΑ

Ἡ βλάβη εἶνε παρὰ φίλου ἄκοντος.

ΤΡΟΦΟΣ

Μήπως σοῦ ἔπταισε κατὰ τι ὁ Θεσεύς ;

ΦΑΙΔΡΑ

Εἶθε νὰ μὴ φανῶ εἰς τοῦτον ἄδικος.

ΤΡΟΦΟΣ

Καὶ τί κακὸν τὸν θάνατον σοῦ προκαλεῖ ;

ΦΑΙΔΡΑ

Ἄφες νὰ εἴμ' ἀμαρτωλὴ· οὐχὶ πρὸς σέ·

ΤΡΟΦΟΣ

Δὲν θὰ σ' ἀφῆσω ὅσον ἐγὼ δύναμαι

ΦΑΙΔΡΑ

Τί κάμνεις ; Μ' ἐκδιάζεις. Ἄφες με λοιπόν

ΤΡΟΦΟΣ

Ἰκέτις πίπτω καὶ δὲν θ' ἀπομακρυνθῶ

ΦΑΙΔΡΑ

Κακὴ θὰ σ' εἶνε αὕτη μου ἢ εἰδῶσις.

ΤΡΟΦΟΣ

Ὁ θάνατός σου εἶνε μέγιστον κακόν.

ΦΑΙΔΡΑ

Μὲ καταστρέφεις, ἀλλ' ἐγὼ θὰ τιμηθῶ.

ΤΡΟΦΟΣ

Λοιπόν, ἀφ' οὗ ἡ αἰτησίς μου σὲ τιμᾷ ;

ΦΑΙΔΡΑ

Ἐκ τῶν αἰσχυρῶν νὰ δοξασθῶμεν θέλομεν.

ΤΡΟΦΟΣ

Εἶπε καὶ ἔτι μᾶλλον σὺ θὰ δοξασθῇς.

ΦΑΙΔΡΑ

Τὴν χεῖρα ἄφες πρὸς θεῶν καὶ ἄπελθε.

ΤΡΟΦΟΣ

Οὐχί· νὰ εἴπῃς θέλω τὸ ἀπόρρητον.

ΦΑΙΔΡΑ

Ὡὰ εἶπω· σέβομαι τὴν ἱκεσίαν σου.

ΤΡΟΦΟΣ

Λοιπὸν σιγῶ· καὶ τώρα σὺ ὁμίλησον.

ΦΑΙΔΡΑ

ὦ μῆτερ, ποῖος ἔρως σὲ κατέλαβε;

ΤΡΟΦΟΣ

Τὸν ἔρωτα τοῦ ταύρου, τέκνον, ἐννοεῖς;

ΦΑΙΔΡΑ

Καὶ σὺ τοῦ Βάκχου σύζυγε ταλαίπωρε.

ΤΡΟΦΟΣ

Τί πράττεις, τέκνον; συγγενεῖς κακολογεῖς;

ΦΑΙΔΡΑ

Καὶ τρίτη ἐγὼ ἢ δύστηνος ἀπόλλυμαι.

ΤΡΟΦΟΣ

Μ' ἐκπλήττει σφόδρα τοῦτο τὸ προοίμιον.

ΦΑΙΔΡΑ

Ἦ συμφορὰ ἀνέκαθεν μᾶς ἐπληξεν.

ΤΡΟΦΟΣ

Οὐδὲν νὰ ἐννοήσω ἐκ τούτων δύναμαι.

ΦΑΙΔΡΑ

Εἶπε σὺ ταῦτα, ὅσα παρ' ἐμοῦ ζητεῖς.

ΤΡΟΦΟΣ

Οἱ μάντεις μόνον τάφανῃ γινώσκουσι.

ΦΑΙΔΡΑ

Τί εἶνε τοῦτο, ὃ καλοῦσιν ἔρωτα;

ΤΡΟΦΟΣ

Γλυκύτατον, ὦ τέκνον μου, καὶ ἀλγεινόν.

ΦΑΙΔΡΑ

Λοιπὸν ἡμεῖς τὴν λύπην μόνον ἔχομεν.

ΤΡΟΦΟΣ

Τί λέγεις, τέκνον; Ἄνδρα ποῖον ἀγαπᾷς;

ΦΑΙΔΡΑ

Τῆς Ἀμαζόνος ποῖος εἶνε ὁ υἱός;

ΤΡΟΦΟΣ

Ἰππόλυτον;

ΦΑΙΔΡΑ

Σὺ εἶπας καὶ οὐχὶ ἐγώ.

ΤΡΟΦΟΣ

Τί λέγεις, τέκνον; Οἴμοι μὲ κατέστρεψες.

Νὰ ὑπομείνω τοῦτο, φίλαι, ἀδύνατον.

Μισῶ τὸ φῶς τὸν θῖον ἀποστρέφομαι.

Θαῦτοκτονήσω, θάποθάνω, χαίρετε.

Ὁ ἔρωας τῶν φρονίμων εἶνε κάκιστος.

Δὲν πταίουσιν. Ἡ Ἀφροδίτη ἡ θεὰ

ἔχει ἰσχὺν μεγαλειτέραν τῶν θεῶν.

κατέστρεψεν ἐμέ, τὸν οἶκον καὶ αὐτήν.

ΧΟΡΟΣ

Ἦκούσατ' ὦ! ἠκούσατε τὴν δύστινον,

ποῖον κακὸν φρικῶδες ἐξεστόμισε;

Νὰ ἀποθάνω προτιμῶ ἢ ἔρμαιον

τοιούτου ἔρωτος νὰ γίνω. Τάλαινα

βασίλισσα, σὲ κλαίω καὶ σὲ συμπονῶ.

Μὲ συμφορὰς οἱ ἄνθρωποι τρεφόμεθα.

Ἐχάθης, τὸ κακὸν ἀποκαλύψασα.

Τί ἄρα πένθος θὰ καλύψῃ σήμερον
τὸν οἶκον; Ποῖον ἀπροσδόκητον κακόν;
Ἢ Ἀφροδίτη, Φαίδρα, σὲ κατέστρεψε.

ΦΑΙΔΡΑ

Φίλοι, Τροιζήνιαι γυναῖκες, αἵτινες
τὸ ἄκρον τῆς Πελοποννήσου νέμεσθε.
Πολλάκις αὖπνος τὴν νύκτα ἠρεύνησα.
τὸ πῶς οἱ ἄνθρωποι διαφθειρόμεθα.
Λοιπὸν οὐδεὶς, φρονῶ, εἶνε ἐκ φύσεως
κακός. Ὑπάρχει εἰς πολλοὺς ἢ φρόνησις.
Πάντες καλῶς τὰ ἀγαθὰ γινώσκουσιν·
ἀλλὰ δὲν πράττομεν αὐτὰ ἢ ἐνεκα
φυγοπονίας ἢ δι' ἄλλην ἡδονήν.
Πολλὰ δὲ φθείρουσιν τὴν ζωὴν τερπνὰ κακά,
ἢ φλυαρία, ἢ ἀργία, ἢ αἰδώς.
Διπλῇ δὲ εἶνε· μία μὲν οὐχὶ κακὴ·
ἢ ἄλλη ὀλεθρὸς τοῦ οἴκου. Εἶνε δὲ
τελείως δυσδιάκριτα· καὶ δι' αὐτὸ
εἶνε διπλῇ μ' ἐν ὀνομα. Ἐγὼ λοιπὸν
ἐφρόνουν ὅτι δὲν θὰ ᾔτο δυνατόν
νάλλάξω γνώμην ἢ καὶ νὰ διαφθαῶ.
Ἴδου δὲ ποῖαν σκέψιν ἠκολούθησα.
Ἀφ' οὗ ὁ ἔρω μ' ἐπληξεν, ἠθέλησα
ἐντίμως καὶ γενναίως νὰ τὸν ὑποστῶ.
Νὰ σιωπῶ λοιπὸν ἐκ τούτου ἥρχισα
κ' ἐπιμελῶς τὴν νόσον μου ἀπέκρυστον.
Διότι ἢ γλῶσσα εἶνε πρᾶγμα ἀπιστον·
ᾗς τοὺς ἄλλους δίδει συμβουλὰς, ἀλλὰ αὐτὴ
πλεῖστα κακὰ ἐγκλείει καὶ ὀλέθρια.
Δεύτερον δὲ τὸν ἔρωτα προυνόησα
μὲ σωφροσύνην νὰ νικήσω. Τρίτον δέ,
ἢ Ἀφροδίτη ἐπειδὴ ὑπερίσχυσε,
νὰ ἀποθάνω ἀριστον ἐνόμισα·
διότι πάντοτ' εὖχομαι αἱ πράξεις μου

αἱ ἔντιμοι νὰ εἶν' εἰς πάντας φανεραὶ
καὶ αἱ αἰσχραὶ νὰ κρύπτονται ἐπιμελῶς.
Τὴν προᾶξιν καὶ τὴν νόσον μου τὴν ἄτιμον
ἐγνώριζον· πρὸς τούτοις ὅτι ἡ γυνὴ
μισεῖται ἢ τοιαῦτα ἔργα πράττουσα.
Κατηραμένη ἔστω ἡ μιάνασα
τὴν κοίτην πρώτην τὴν συζυγικὴν
μὲ ἄνδρα ξένον. Τὸ κακὸν ἔξ εἵγενῶν
προῆλθεν οἴκων. Ὅταν δὲ οἱ εὐγενεῖς
πράττουν αἰσχρά, καὶ ὁ λαὸς διπλάσια
θὰ πράξῃ. Καὶ τὰς λόγῳ μόνον σῶθρονας,
διαπραττούσας δ' αἰσχρὰ ἄτιμα. μισῶ.
Αὐταί, πῶς, Ἀφροδίτη δέσποινα, τολμοῦν
νὰ ἀτενίζουν τῶν ἀνδρῶν τὰ πρόσωπα
καὶ δὲν φοβοῦνται σκότος τὸ συνένοχον,
τοὺς τοίχους μὴ τὰ αἰσχρὰ φανερώσωσιν ;
Ἐγὼ νὰ ἀποθάνω ἀπεφάσισα
ἐκ φόβου μὴ τὸν ἄνδρα καὶ τὰ τέκνα μου
βυθίσω εἰς τὸ αἰσχρὸν καὶ ἐλεύθεροι
δὲν κατοικοῦν τὴν πόλιν πλέον τὴν κλεινὴν
τῶν Ἀθηναίων, μὲ καθαρόν τὸ μέτωπον
ἐκ τῆς μητρός των. Ὅταν ἔχη ὁ ἀνὴρ,
καὶ ὁ γενναῖος ἔτι, τὴν συνείδησιν,
ὅτι οἱ γονεῖς του ἔπραξαν ἀθέμιτα,
τὸ φρόνημα δουλοῦται. Μόνον διαρκὴς
ἢ σωφροσύνη εἶνε καὶ τὸ δίκαιον.
Ὁ χρόνος δὲ ἀποκαλύπτει τοὺς κακοὺς,
θέτων ἐμπρὸς ὡς εἰς παρθένον κάτοπτρον.
Καὶ ἐγὼ κακὴ εἶθε ποτὲ νὰ μὴ φανῶ.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ σωφροσύνη εἶνε πρᾶγμα ἔντιμον.
Τὸν σῶφρονα τιμῶμεν καὶ δοξάζομεν.

ΤΡΟΦΟΣ

Ἡ συμφορά σου μέγαν φθόβον, δέσποινα,
ἐνέπνευσεν εἰς τὴν ψυχὴν μου πρότερον.

Ὅτι ἀνόητος ὑπῆρξα, ἐννοῶ.

Αἱ σκέψεις μας αἱ δεύτεραι σοφώτεραι.

Δὲν ἔπαθες παράδοξον καὶ ἔκτακτον
οὐδέν, ἀλλ' ἡ θεὰ ὠργίσθη κατὰ σοῦ.

Ἐρᾷς; Τί τοῦτο θαῦμα; Ἠράσθησαν πολλοί

καὶ τὴν ζωὴν νὰ χάσῃς ἀπεφάσισες;

Λοιπὸν ἀνωφελὲς θὰ εἶνε τοῦ λοιποῦ

ὁ ἔρωρ, ὅταν θάνατον μᾶς προσενῇ.

Ἡ Κύπρις εἶνε πράγμ' ἀφόρητον, ἐὰν
μὲ ὀρμὴν ἐμπέσῃ· τοὺς ὑποχωροῦντας μὲν
μεταχειρίζεται ἡπίως· ἐὰν δὲ

ὑπερφηάνως τις ᾗ αὐτὴν ἀντισταθῇ,

ἐξευτελίζει καὶ δεινὴν ἐκδίκησιν

λαμβάνει. Πανταχοῦ εὐρίσκεται αὐτή,

εἰς οὐρανὸν καὶ θάλασσαν· τὸ πᾶν γεννᾷ.

Αὐτὴ μᾶς σπεῖρει· αὐτὴ ἐμπνέει ἔρωτα,

ἐξ οὗ γεννῶνται πάντα τὰ ἐπίγεια.

Ὅσοι ἀναγινώσκουσι συγγράμματα

παλαιοτέρων, ἀκριβῶς γνωρίζουσι

καὶ τὴν Σεμέλην ὅτι ἠγάπησεν ὁ Ζεὺς

καὶ ἡ Ἥως τὸν Κέφαλον ἀνῆρπασεν

ἐξ ἔρωτος εἰς οὐρανοῦς· Δὲν ἔφυγον

ἐκ τῶν ὁμμάτων τῶν θεῶν ἐξ ἐντροπῆς.

Οἰκοῦσιν εἰς τὸν οὐρανὸν νικῶμενοι

κ' ὑποχωροῦντες εἰς τὸ πάθος. Σὺ λοιπὸν

δὲν ὑπομένεις; Ὁ πατήρ σου ἔπρεπε

μὲ ὄρους ἄλλους νὰ σε φέρῃ εἰς τὸ φῶς·

ἄλλους θεοὺς δεσπότας σὺ νὰ προσκυνῇς,

ἐὰν τοὺς νόμους τούτους δὲν ἀνέχεσθαι.

Πόσοι, νομίζεις, ἄνδρες φρόνιμοι, ἐν ᾧ

νοσοῦσαν βλέπουσι τὴν κοίτην των δειῶς,
 τοὺς ὀφθαλμοὺς των κλείουν; Εἰς τὸν ἔρωτα
 πολλοὶ πατέρες τοὺς υἱοὺς των βοηθοῦν.
 Οἱ φρόνιμοι τὰ αἰσχρὰ δὲν τὰ ἐννοοῦν.
 Οὐδὲ κανόνας εἰς τὸν βίον αὐστηροὺς
 ὁ ἄνθρωπος νὰ θέτῃ πρέπει. Δύναται
 νὰ προσαρμόσῃ στέγην μὲ ἀκρίδειαν;
 Οὐχί Πῶς θάναδύσης ἐκ τοῦ κλύδωνος,
 εἰς τὸν ὁποῖον ὁ θεὸς σὲ ἔρριψεν;
 Ἐάν τὰ ἀγαθὰ σου εἶνε πλεονα
 ἢ τὰ κακά, ὥς ἄνθρωπος εἶδ' εὐτυχής.
 Νὰ εἶσαι ἀπερίσκεπτος καὶ ἀλαζῶν
 εἶνε ἀνάρμοστος. Δὲν εἶσαι ἀλαζῶν
 νὰ θέλῃς νὰ ὑπερισχύσῃς τῶν θεῶν;
 Ἔσο γενναῖα εἰς τὸν ἔρωτα. Ὁ θεὸς
 αὐτὸ ἠθέλησε. Νοσεῖς; Τὴν νόσον σου
 φρονίμως νὰ οἰκονομήσῃς καὶ καλῶς.
 Μαγείας ἔχομεν καὶ λόγους θελκτικούς·
 τῆς ἀσθενείας φάρμακον θὰ εὕρεθῇ.
 Οἱ ἄνδρες μάτην θὰ ἐμόχθουν μηχανὰς
 νὰ εὕρουν, ἂν ἡμεῖς δὲν ἐξευρίσκαμεν.

ΧΟΡΟΣ

Οἱ λόγοι τῆς τροφοῦ ὠφελιμώτεροι
 ἔς τὴν συμφορὰν· ὅμως ἐγὼ σὲ ἐπαινῶ
 Ἀλλὰ δυσαρεστότερος ὁ ἔπαινος
 ἢ αἱ μομφαὶ αὐτῆς καὶ λυπηρότερος.

ΠΑΙΔΡΑ

Οἱ λόγοι οἱ ἀπατηλοὶ καὶ οἱ γλυκεῖς
 τὰς πόλεις καὶ τοὺς οἴκους καταστρέφουσι.
 Τὴν ἀκοὴν δὲν πρέπει νὰ ἠδύνωμεν·
 τί μᾶς δοξάζει πρέπει νὰ ἀκούωμεν.

ΤΡΟΦΟΣ

Σεμνολογεῖς πρὸς τί ; Οἱ λόγοι περιττοὶ
οἱ εὐσχήμονες. Ἄς βολιδосκοπήσωμεν
τὸν ἄνδρα, ἐκδηλοῦντες τὴν ἀλήθειαν.
Ἐὰν νὰ εἶσαι σὼφρων ἦτο δυνατόν,
χωρὶς νὰ σὲ ἀπειλῇ καμμία συμφορά,
ποτὲ δὲν θὰ σὲ συνεδούλευον αὐτὰ
πρὸς ἡδονὴν ἀπλῆν· ἀλλ' ἀγωνίζομαι
νὰ σώσω τώρα τὴν ζωὴν σου· συγγνωστόν.

ΦΑΙΔΡΑ

Ἦ λόγοι ἀποτρόπαιοι. Κλεῖσε εὐθύς
τὸ στόμα σου καὶ μὴ προφέρης αἰσχίστα.

ΤΡΟΦΟΣ

Αἰσχρά, ἀλλὰ δὲν σὲ ὠφελοῦν τὰ ἐντιμα.
Τὸ ἔργον εἶνε προτιμότερον, ἐὰν
σωτήριον ἀποδειχθῇ, ἢ τὸ ὄνομα,
μεθ' οὗ θὰ ἀποθάνης ὑπεροπτικῶς.

ΦΑΙΔΡΑ

Μὴ προχωρήσης πρὸς θεοῦ. Οἱ λόγοι σου
αἰσχροί, ἀλλὰ ὠφέλιμοι· εἰς ἔρωτα
προδιατεθειμένην ἔχω τὴν ψυχὴν.
Ἐὰν τὰ αἰσχρὰ δικαιολογῇς καλῶς,
θὰ ἡττηθῶ ἐξ ἀνοδίου ἔρωτος.

ΤΡΟΦΟΣ

Ἀφ' οὗ δὲν θέλεις τοῦτο νὰ ἀποδεχθῇς,
εἰς ἄλλο πείσθῃτι· ὥς χάριν τὸ ζῆτῶ.
Ἐχω κατ' οἶκον φίλτρα καὶ θελκτήρια
τοῦ ἔρωτος. Λοιπὸν φρονῶ ὅτι αὐτὰ
θὰ σ' ἀπαλλάξωσι τῆς νόσου, ἂν φανῇς
γενναῖα, καὶ χωρὶς ποδῶς νά τιμασθῇς.

ΦΑΙΔΡΑ

Ποτὸν τὸ φάρμακον ἢ ἐπαλείφεται ;

ΤΡΟΦΟΣ

Νὰ ὠφεληῖσαι ζήτει καὶ μὴν ἔρωτᾷς.

ΦΑΙΔΡΑ

Φοβοῦμαι ὅμως τὴν πολλὴν σοφίαν σου.

ΤΡΟΦΟΣ

Τὸ πᾶν φοβεῖσαι· ἀλλὰ τί σ' ἐφόβισε;

ΦΑΙΔΡΑ

Μὴ φανερώσης τι εἰς τὸν Ἰππόλυτον.

ΤΡΟΦΟΣ

Καλῶς θὰ οἰκονομήσω τὴν ὑπόθεσιν.

Ἄφες. Σὺ μόνον, Ἀφροδίτη δέσποινα,
βοήθησον· καὶ ἄλλως εἶνε ἀκετὸν
ἐντὸς νὰ εἴπω ὅσα ἔχω κατὰ νοῦν.

ΧΟΡΟΣ

Ἦ ἔρω, ἔρω, ὅστις εἰς τὰ ὄμματα
ἐνστάσεις ποθόν, χάριν δὲ εἰς τὴν ψυχὴν
γλυκεῖαν, μήποτε ἐπέλθῃς πρὸς κακόν,
μηδὲ ἀγρίως κατ' ἐμοῦ ἐπιτεθῇς.
Διότι ῥίπτει βέλος ὁ Διὸς υἱὸς
τῆς Ἀφροδίτης τοῦ πυρὸς ὑπέρτερον
καὶ τῶν ἀστέρων. Μάτην εἰς τὸν Ἀλφειὸν
προσφέρουσι θυσίας καὶ εἰς τοὺς Δελφοὺς
οἱ Ἕλληνες. Τὸν ἔρωτα τὸν τύραννον
ἀνδρῶν καὶ τῶν θαλάμων δὲ τὸν φίλτατον
τῆς Ἀφροδίτης τὸν κλειδοῦχον, ἅμους
τιμῆς ἀψίνομεν. Αὐτὸς τὸν ὀλεθρον
εἰς τοὺς ἀνθρώπους προξενεῖ ἐρχόμενος.
Αὐτὸς ἐν Οἰχαλῖα πῶλον ἄζευκτον,
παρθένον πρότερον καὶ γάμου ἄπειρον,
ὥς Βάκχην Ἄδου μαινομένην ζεύξασα,
μὲ αἶμα, μὲ καπνόν, μὲ ὕμνους φονικοὺς
μὲ τῆς Ἀλκμήνης τὸν υἱὸν ἐνύμφευσεν.

Ἦ δυστυχής· ποῖος οἰκτρὸς ὑμέναιος!
 Ἦ τεῖχος ἱερὸν Θηδῶν καὶ σὺ πηγὴ
 τῆς Αἰρκης, δύνασθε νὰ μαρτυρήσητε,
 ὁ ἔρωσ πῶς ὥς ἐρπετὸν ἐπέργεται.
 Τοῦ Βάκχου τὴν μητέρα τοῦ Διογενοῦς
 συζεύξας μὲ βροντὴν, μὲ πῦρ, μὲ κεραυνόν,
 εἰς κοίτην φονικὴν αὐτὴν ἐκοίμισε.
 Δεινὸς ὁ ἔρωσ ἐπιπνέει πανταχοῦ
 καὶ ὠπλισμένος ὥς ἡ μέλισσα πετᾷ.

ΦΑΙΔΡΑ

Σιγήσατε, γυναῖκες· κατεστράφημεν.

ΧΟΡΟΣ

Τί εἶνε, Φαίδρα, εἰς τὸν οἶκον φοδερόν;

ΦΑΙΔΡΑ

Σιγήσατε νάκούσω ποία ἡ φωνή.

ΧΟΡΟΣ

Σιγῶ· μ' ἐκπλήττει ὅμως τὸ προσέμιον.

ΦΑΙΔΡΑ

Αἰαῖ, αἰαῖ, ἡ τάλαινα, τί ἐπαθον!

ΧΟΡΟΣ

Τί ἤκουσες; Ποία βοή, ποία φωνή
 τὸ λογικόν σου πλήξασα σ' ἐφόδισε,

ΦΑΙΔΡΑ

Ἐχάθημεν· εἰς ταύτην τὴν θύραν ἐδῶ
 ἐλθὲ καὶ ἄκουσον ἐντὸς τὸν θόρυβον.

ΧΟΡΟΣ

Παρὰ τὴν θύραν σὺ ἀκούεις τὴν φωνήν.
 Εἰπέ, εἰπέ μοι, ποῖον εἶνε τὸ κακόν.

ΦΑΙΔΡΑ

Τῆς Ἀμαζόνος ὁ υἱός, Ἰππόλυτος.
 βοᾷ· δεινῶς ὑβρίζει τὴν θεράπαιναν.

ΧΟΡΟΣ

Ἀκούω τὴν φωνήν, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ.

ΦΑΙΔΡΑ

Σαφῶς καλεῖ αὐτὴν μεδίτριαν αἰσχροῶν
καὶ ὅτι τοῦ δεσπότου τὴν τιμὴν πωλεῖ.

ΧΟΡΟΣ

Προυδόθης, φίλη, ὑπὸ φίλων. Τί ἐγὼ
νὰ συμβουλευέσω, ἀγνοῶ. Τὸ μυστικὸν
ἐφανερώθη. Σὲ ἀναμένει θάνατος.

ΦΑΙΔΡΑ

Οἶμοι ἐγὼ ἢ δυστυχής. Τὴν νόσον μου
ἐδήλωσε καὶ οὕτω μὲ κατέστρεψε.

ΧΟΡΟΣ

Τὴν νόσον σου νὰ θεραπεύσῃ θέλουσα
ἀδέξια ἐνήργησε. Τί σκέπτεσαι ;

ΦΑΙΔΡΑ

Νὰ ἀποθάνω τάχιστα, εἶνε αὕτη.
ἢ μόνη θεραπεία τούτων τῶν δεινῶν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ὦ μῆτερ γῆ καὶ τοῦ ἡλίου ὀφθαλμέ,
ποῖαν φωνὴν ἀρρήτου λόγου ἤκουσα ;

ΤΡΟΦΟΣ

Τέκνον μου, σίγησον, μήπως ἀκούσῃ τις.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Νὰ σιωπήσω λόγους τόσον φοβερούς ;

ΤΡΟΦΟΣ

Νὰ σιωπήσῃς, ἱκετεύω, τέκνον μου.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Τὴν χεῖρα μὴν ἐγγίσης καὶ τὸ ἐνδυμα.

ΤΡΟΦΟΣ

Γονυπετής σὲ ἱκετεύω ἕλεος.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Πρὸς τί, ἐὰν κακὸν οὐδὲν ἐπρόφθες ;

ΤΡΟΦΟΣ

Ὁ λόγος οὗτος εἶνε ὅλως μυστικός.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Νὰ φανεροῦνται εἰς πάντας πρέπει τὰ καλά.

ΤΡΟΦΟΣ

Ὁρκίσθης καὶ τὸν ὄρκον πρέπει νὰ τηρῇς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ὁρκίσθ' ἢ γλῶσσαι δὲν ὥρκισθην καὶ ὁ νοῦς.

ΤΡΟΦΟΣ

Θὰ καταστρέψῃς, τέκνον μου, τοὺς φίλους σου ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἐγὼ οὐδένα ἔχω φίλον ἄδικον.

ΤΡΟΦΟΣ

Συγγνώμην ἁμαρτάνουσιν οἱ ἄνθρωποι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ὦ Ζεῦ, τί τὰς γυναῖκας, κίβδηλον κακόν,
εἰς τοῦ ἡλίου τὰς ἀκτῖνας ῥκιδας ;

Ἐὰν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἤθελες
νὰ διαιωνισθῇ, δὲν ἔπρεπε ποτὲ

ἐκ γυναικῶν νὰ πράξῃς τοῦτο. Ἐπρεπεν

οἱ ἄνδρες ᾗς τοὺς ναοὺς νὰ καταθέτωσι

χρυσόν, χαλκὸν ἢ σίδηρον, ἀνάλογον

δὲ τοῦ τιμήματος νὰ ἀγοράζωσι

καὶ σπέρμα παίδων, κατοικοῦντες πάντοτε

χωρὶς γυναῖκας εἰς τοὺς οἴκους. Τοῦτο δὲ

δηλοῖ ὅτι ἡ γυνὴ εἶνε μέγα κακόν.

Ἐκεῖνος, ὅστις ἔθρεψε κ' ἐγέννησεν

αὐτήν, ἀπομακρύνει ἐκ τοῦ οἴκου του,

καὶ προῖκα δίδων, ἵνα ἀπὸ τὸ κακὸν

ἀπαλλαγῇ· ἐκεῖνος δ' ὅστις ἔλαβε

φυτὸν ὀλέθριον τοῦ οἴκου, δυστυχῆς
 κοσμεῖ με ὀτολισμοὺς καλλίστους κάκιστον
 ἄγαλμα, τὴν εὐδαιμονίαν ἀφαιρῶν
 τοῦ οἴκου. Καὶ ἂν μὲν ἔτυχε καλῶν
 ἐκ γένους συγγενῶν, εἰς τοῦτο τέρπεται
 καὶ σύζυγον δυσάρεστον ἀνέχεται.
 Ἄν δὲ γυναῖκα ἔλαβε χρηστὴν, ἀλλὰ
 ἐκ γένους εὐτελοῦς πιέζει τὸ κακὸν
 μὲ τὸ καλόν. Πολὺ δὲ προτιμότερον
 νὰ ἔχη τις γυναῖκα εἰς τὸν οἶκόν του
 εὐήθη. Τὴν σοφὴν μισῶ μὴ γένοιτο
 νὰ εἶνε εἰς τὸν οἶκόν μου ποτὲ γυνὴ
 μὲ σκέψεις ἀνδρικές. Διότι εἰς αὐτὰς
 ἢ Ἀφροδίτη μᾶλλον κακοτρογῆματα
 γεννᾷ· ἢ δὲ ἀπλῆ μὲ συμβουλήν μικρὰν
 εἰς σωφροσύνην ἐπανέρχεται εὐθύς.
 Μὲ τὰς γυναῖκας ἄλλαι ὑπηρετήρια
 νὰ κατοικοῦν δὲν ἔπρεπε ποτέ, ἀλλὰ
 βωδὰ· θηρία, ἵνα μὴ χαιρετισμὸν
 λαμβάνουν μηδὲ δίδωσι. Νῦν δ' αἱ κακαὶ
 ἐντὸς τοῦ οἴκου νήθουσι βουλευματα
 κακά, κ' αἱ δοῦλαι τὰ ἐκφέρουσιν ἐκτός.
 Καθὼς καὶ σύ ἦλθες, ὦ γύναι μισρά,
 νὰ μοὶ προτείνης αἰσχιστὸν ἐμνήριον
 τῆς πατρικῆς τιμῆς. Μὲ νάματα ἐγὼ
 θὰ καθαρῶ, τὰ ὧτα ἐξαγνίζων. Πῶς
 νὰ ἀμαρτήσω ἥτο δυνατόν ποτε.
 Ἄψ' οὐ ἀκούσας δὲν νομίζω ὅτι εἴμ' ἀγνός;
 Σε σφάζει ἢ εὐσέβειά μου, μάθε το.
 Ἐὰν οἱ ὅρκοι, οὕς ὠρκίσθην ἀγνοῶν,
 δὲν μὲ ἐκώλυον. θὰ τ' ἀπεκάλυπτον
 εὐθύς εἰς τὸν πατέρα. Νῦν ἀπέρχομαι
 ἔξω τοῦ οἴκου, ἕως ὅτου ὁ θεσεὺς
 ἀποδνημεῖ ἐντεῦθεν· θὰ σιγήσω δέ.

Ἐλθὼν δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς θὰ σὲ ἰδῶ,
 πῶς θ' ἀτενίσῃς σὺ κ' ἢ δέσποινα αὐτόν.
 Θὰ δοκιμάσω τὴν μεγάλην τόλμην σου.
 Κατάφατοι· οὐδέποτε θὰ κορεσθῶ
 πρὸς τὰς γυναῖκας μῖσος τρέφων ἄσπονδον.
 Εἶνε κακαί. Νὰ σωφρονοῦν ἄς μάθωσιν.
 ἄλλως κ' ἐγὼ θὰ τὰς ὑβρίζω πάντοτε.

ΦΑΙΔΡΑ

Ἦ μοῖρα ἀπαισία, μοῖρα ἀτυχῆς
 τῶν γυναικῶν. Τίς τέχνη νῦν, ἢ λόγος τίς
 θὰ δυνηθῇ νὰ μ' ἀπαλλάξῃ τοῦ κακοῦ ;
 Ἐτιμωρήθην. Πῶς, ὦ γῆ, τὴν συμφορὰν
 νὰ διαφύγω ; Πῶς τὸ πάθος, φίλαι μου,
 νὰ κρύψω ; Τίς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἢ θεῶν
 εἰς ἔργα ἄδικα θὰ ἔλθῃ συνεργός ;
 Τὴν συμφορὰν ἀδύνατον ὁ βίος μου
 νὰ ὑπομείνῃ· ἐκ πασῶν τῶν γυναικῶν
 ἀτυχεστάτη καὶ ἀθλία εἶμαι ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ

Φεῦ, φεῦ, ἡ τέχνη τῆς τροφοῦ σου, δέσποινα,
 ἀπέτυχε καὶ δὲν ἀπέβη εἰς καλόν.

ΦΑΙΔΡΑ

Ἦ παγκακίστη καὶ τῶν φίλων ὄλεθρε·
 τί μ' ἔκαμες ; Ὁ Ζεὺς, ὅστις μ' ἐγέννησε,
 μὲ κεραυνὸν νὰ σ' ἀφανίσῃ εὐχομαι.
 Δὲν σοὶ εἶπον νὰ σιγήσῃς ; Δὲν προεινόησα ;
 Τὰ αἰσχρὰ μου νὰ εἴπῃς δὲν σ' ἀπέτρεψα ;
 Σὺ ὅμως δὲν μὲ ἤκουσες καὶ ἄδοξος
 θὰ ἀποθάνω ; Τώρα πρέπει νέον τι
 νὰ πλάσω, ἐπειδὴ αὐτὸς παρὰ φθορος
 ἐκ τῆς ὀργῆς θὰ ἐκστομίσῃ κατ' ἐμοῦ
 εἰς τὸν πατέρα ὥς καὶ εἰς τὸν γέροντα
 Πιθέα τὸ ἀμάρτημά σου, καὶ τὴν γῆν

μ' αἰσχίστους λόγους θὰ πληρώσῃ ἅπασαν.
 Κατάρματος ὁ θέλων νὰ εὐεργετῇ
 μ' ἀδεξιότητα τοὺς φίλους ἄκοντας.

ΤΡΟΦΟΣ

Δύνασαι, δέσποινα, νὰ μὲ κατηγορῇς,
 διότι ἡ λύπη σου τὸν νοῦν ἐσκοτίσε.
 Κ' ἐγὼ ὅμως ἠμπορῶ νὰ ἀπολογηθῶ.
 Σε ἔθρεψα καὶ σ' ἀγαπῶ· ζητοῦσα δὲ
 τῆς νόσου φάρμακα ἀπέτυχον. Ἐὰν
 δὲ ἐπετύγχανον, θὰ ἦμην πάνσοφος.
 Ἐκ τῆς ἐκδάσεως μετροῦμεν καὶ τὸν νοῦν.

ΦΑΙΔΡΑ

Μὲ ἱκανοποιοῦν αὐτὰ καὶ τὴν πληγὴν
 μοῦ θεραπεύουν αἱ ἀντιλογίαι σου;

ΤΡΟΦΟΣ

Μακρογοροῦμεν. Ἦμην ἄφρων, τέκνον μου,
 ἀλλὰ καὶ τώρα εἶνε τρόπος νὰ σωθῇς.

ΦΑΙΔΡΑ

Σιώπα· αἱ ἐπιχειρήσεις σου αἱ πρὶν
 κ' αἱ συμβουλαὶ σου ἀπεδείχθησαν κακαί.
 Φύγε· διὰ τὸν ἑαυτὸν σου φρόντισε.
 Καλῶς θὰ κυβερνήσω τὰ ἐμά. Καὶ σεῖς,
 τῆς Τροϊζηνίας θυγατέρες εὐγενεῖς,
 ὀρκίσθητ' ὅτι δὲν θ' ἀποκαλύψετε
 ὅσα ἐνταῦθα πρὸ μικροῦ ἠκούσατε.

ΧΟΡΟΣ

Ὅμνῶ εἰς τὴν δέσποιναν τὴν Ἄρτεμιν,
 θὰ σιωπήσω περὶ τούτων παντελῶς.

ΦΑΙΔΡΑ

Καλῶς. Ἐγὼ ἀνακυκλοῦσα εἰς τὸν νοῦν
 τὸ πᾶν, ἐν μόνον εὔρηκα τῆς συμφορᾶς
 σωτήριον, ὥστε καὶ βίον ἐνδοξον

Ἔς τὰ τέκνα μου νὰ καταλίπω, καὶ ἐγὼ
νὰ εὕρω εἰς τὴν συμφορὰν ὠφέλειαν.
Οὐδέποτε θὰ κατασχύνω τοῦ πατρὸς
τὸν οἶκον, οὔτε τοῦ Θησέως ἔμπροσθεν
θὰ ἔλθω ἄτιμος χάριν μιᾶς ζωῆς.

ΧΟΡΟΣ

Νὰ πράξης μέλλεις ἀθεράπευτον κακόν ;

ΦΑΙΔΡΑ

Νὰ ἀποθάνω· καὶ τὸ πῶς θὰ τὸ σκεφθῶ.

ΧΟΡΟΣ

Εὐφύμει.

ΦΑΙΔΡΑ

Συμβουλὰς δὲν δέχομαι κακὰς.
Ἐγὼ τὴν Κύπριν, ἥτις μὲ κατέστρεψεν,
ἀποθανοῦσα θὰ εὐφράνω σήμερον.
Ὁ ἔρως ὁ πικρὸς μ' ἐνίκησεν. Ἀλλὰ
ὁ θάνατός μου καὶ εἰς ἄλλον ὄλεθρον
θὰ ἐπιφέρῃ, ἵνα μὴ ἐπαίρηται.
Θὰ λάβῃ καὶ αὐτὸς ἴσον μεριδίων
τοῦ πάθους μου. Ἐὰ διδαχθῇ νὰ σωφρονῇ.

ΧΟΡΟΣ

Εἰς σπήλαιον ἀπόκρημνον ἐπόθησα
νὰ εἶμαι, ὅπου ὁ θεὸς εἰς τὰ πτηνὰ
νὰ μὲ κατέταττεν· ἢ εἰς τὴν θάλασσαν
τὴν Ἀδριατικὴν καὶ εἰς Ἑριδανὸν
νὰ ἀνυψοῦμην, ὅπου τοῦ Φαέθοντος
αἱ κόραι εἰς τὸ μαῦρον κῦμα τοῦ πατρὸς
σταγόνας ἡλιολαμπεῖς δακρύουσι.
Καὶ εἰς τῶν Ἑσπερίδων εἶθε τὴν ἀκτὴν
νὰ ἤμην τὴν μνηλόσπαρτον, ὅπου ὁδὸν
δὲν δίδει πλέον εἰς τοὺς ναύτας ὁ θεός.
Ἐκεῖ ὁ Ἀτλας τοῦ οὐρανοῦ τὰ ὄρια

βαστάζει καὶ τῆς ἀμβροσίας οἱ κρουνοὶ
 προχέονται πρὸ τῆς παστάδος τοῦ Διός.
 Ἐκεῖ ἢ γῆ ἢ ἱερὰ εἰς τοὺς θεοὺς
 τὰ δῶρά της τὰ ὀλβία τοῖς χορηγεῖ.
 ὦ πλοῖον Κρητικὸν λευκόπτερον, δι' οὗ
 ἐκ τοῦ ὀλβίου οἴκου της ἀπέπλευσεν
 ἡ ἄνασσα καὶ κῦμα πολυτάραχον
 ἐπέρασε πρὸς γάμον δυστυχέστατον.
 Ἀπαῖσιοι ἐξ ἀμφοτέρων οἰωνοὶ
 ὑπῆρξαν, καὶ ἐκ Κρήτης ὅτε ἀπέπλεε
 καὶ εἰς τὴν Μουνιχίαν ὅτε ἀπέβαινε.
 Δι' ὃ τῆς Ἀφροδίτης ἔρωτες δεινοὶ
 συνέτριψαν αὐτὴν καὶ ἐκ τῆς συμφορᾶς
 βεβαρνημένη βρόχον ἐν τῷ νυμφικῷ
 θαλάμῳ περὶ τὸν λαιμὸν προσδένουσα
 θὰ ἀποθάνῃ, πάθος τὸ ἀπαίσιον
 αἰσχυνομένη, φήμην δὲ τὴν ἐνδοξον
 ἐκλέγουσα καὶ ἔρωτα ὀλέθριον
 ἐκ τῆς ψυχῆς ν' ἀπομακρύνῃ θέλουσα.

ΘΕΡΑΠΩΝ

ὦ, τρέξατε ἐντὸς ὅλοι οἱ γείτονες·
 ἀπνηγχονίσθη τοῦ Θησέως ἡ γυνή.

ΧΟΡΟΣ

Φεῦ· δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ βασιλίσσα.
 Τὸ ἔπραξεν· ἀπνηγχονίσθη ἡ δυστυχής.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Θὰ σπεύσῃτε ; Θὰ φέρῃτε, μαχαίριον
 νὰ κόψωμεν τὸν βρόχον ἀπὸ τὸν λαιμὸν ;

ΗΜΙΧΟΡΟΣ

Νὰ ἐμβώμεν ἐντὸς διὰ νὰ λύσωμεν
 αὐτὴν ἐκ τῆς ἀγχόνης ; Τί νὰ κάμωμεν ;

ΗΜΙΧΟΡΟΣ

Εἶνε παρόντες ὑπηρεταὶ ἀρκετοί.
Ἡ πολυπραγμοσύνη ἐπικίνδυνον.

ΘΕΡΑΠΩΝ

Ἐγείρατε· τεντώσατε τὸ σῶμά της.
Πικρὰν θὰ εὖρη ὁ δεσπότης σύζυγον.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ δυστυχής, καθὼς ἀκούω, ἀπέθανε.
διότι τὴν ἀπλώνουν πλέον ὥς νεκράν·

ΘΗΣΕΥΣ

Γυναῖκες, ποία εἶνε αὕτη ἡ βοή ;
Τοὺς ὑπηρετάς μου ἀκούω κλαίοντες.
Τὰς πύλας τοῦ οἴκου πῶς δὲν ἤνοιξε
νὰ μὲ δεχθῇ ; ἐκ τῆς θυσίας ἔρχομαι.
Ὁ γηραιὸς Πιτθεὺς μήπως ἀπέθανε ;
κατὰ τὰ ἔτη εἶνε μὲν προδεδηκώς,
ἀλλὰ ὁ θάνατός τοῦ λύπην προξενεῖ.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ συμφορὰ δὲν ἐπληξε τοὺς γέροντας·
θὰ σὲ λυπήσῃ νεαρῶν ὁ θάνατος.

ΘΗΣΕΥΣ

Οἱμοι· μήπως ἀπέθανον τὰ τέκνα μου ;

ΧΟΡΟΣ

Οὐχί· ἡ μήτηρ ἔσχε τέλος τραγικόν.

ΘΗΣΕΥΣ

Τί λεγεις ; Τί ; Ἀπέθανεν ἡ Φαίδρα μου ;

ΧΟΡΟΣ

Ἀπνηγχορίσθη ἡ δυστυχὴς οἰκτρότατα.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἐκ λύπης, ἢ ἐκ ποίας ἄλλης συμφορᾶς ;

ΧΟΡΟΣ

Τὸ ἀγνοῶ· διότι τώρα ἤλθομεν
κ' ἡμεῖς νὰ συμμετάσχωμεν τῆς λύπης σου.

ΘΗΣΕΥΣ

Πρὸς τί λοιπὸν τὴν κεφαλὴν μου ἔστεψα
μὲ στέφανον, ἀφ' οὗ τοσοῦτον δυστυχῶ ;
Τὴν θύραν, δοῦλοι, παρευθὺς ἀνοίξατε,
νὰ ἴδω θέαμα πικρὸν τῆς γυναικός,
ἥ τις ἀποθανοῦσα μὲ κατέστρεψεν

ΧΟΡΟΣ

᾽Ω συμφορά. ᾽Ω δυστυχής. Καὶ ἔπαθες
καὶ ἔπραξες κακά, ὥστε ἐτάραξες
τὸν οἶκον τοῦτον. Ἄρρητος ἡ τόλμη σου.
Ἀπέθανες μὲ θάνατον ἀνόσιον.
Τίς ἄρα αἴτιος τῆς συμφορᾶς αὐτῆς ;

ΘΗΣΕΥΣ

᾽Ω δυστυχής, τί ἔπαθον, τὸ μέγιστον
ἐξ ὅλων τῶν δεινῶν μου. Τύχη, ἐπληξας
καὶ ἐκηλίδωσας τὸν οἶκόν μου δεινῶς
ἴσως διὰ τιν' ἁμαρτίαν παλαιάν.

Ὁ βίος μου εἶνε τοῦ λοιποῦ ἀδίωτος.
Τοσοῦτον βλέπω τῶν δεινῶν τὸ πέλαγος,
ὥστε νὰ ἀναδύσω δὲν θὰ δυνηθῶ,
μηδὲ τὸ κύμα νὰ περάσω. Πῶς ἐγώ
ὁ τάλας νὰ σὲ προσφωνήσω δύναμαι ;
Διότι ἠφάνισθης ὡς πτηνὸν ἐκ τῶν
χειρῶν ὀρμήσασα μὲ πῆδημα ταχύ
εἰς Ἄθην. Οἱμοι· ἐξεργράγη ἐπ' ἐμὲ
τὸν ἄθλιον ἁμάρτημα προγονικόν.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ ἄλλοι, ἀναξ, λύπας δοκιμάζουσι·
καὶ ἄλλοι σύζυγον σεμνὴν ἀπώλεσαν.

ΘΗΣΕΥΣ

Τὸν θάνατον ἐπιθυμῶ ὁ δυστυχής,
 τὸ σκότος καὶ τὸν Ἄδην, ἀφ' οὗ σ' ἔχασα.
 Ἐμὲ ὁ θάνατός σου μᾶλλον ἐδλαψεν
 ἢ σέ. Τί νὰ ἀκούσω μέλλω ὁ ἄθλιος;
 Τίς λύπη εἰς τὸν θάνατον σέ ὥθησε;
 Θὰ εἴπῃ τις τὰ αἴτια, ἢ ἄχρηστος
 ἐν ἀνακτόροις ὄχλος δούλων κατοικεῖ;
 Ὡϊμέ, ὦϊμέ, τί εἶδον ὁ πανάθλιος!
 Ὡ λύπη, ἄρρητος καὶ ἀνυπόφορος.
 Ἐχάθην· ἔρημος ὁ οἶκος ὀρφανὰ
 τὰ τέκνα μου. Αἰαῖ μὲ ἐγκατέλιπες
 σὺ ἢ ἀρίστη ἀπασῶν τῶν γυναικῶν,
 ὅσας ποτὲ ἐφώτισεν ὁ ἥλιος
 καὶ τῆς νυκτὸς τὸ ἄστρον τὸ λαμπρότατον.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ συμφορὰ σου εἶν' ἀπαρηγόρητος
 Τὰ δάκρυά μου ῥέουν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν.
 Διὰ τὰ ἐπακόλουθ' ὅμως φρικιῶ.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἀἷ. Ἀἷ.
 Τί εἶνε τοῦτο; Αὕτη ἢ ἐπιστολὴ
 ἐκ τῆς χειρὸς τῆς κρεμαμένη νέον τι
 νὰ μ' ἀναγγεῖλῃ θέλει; Ἀρά γε περὶ
 καὶ κοίτης καὶ τῶν τέκνων τῆς παρακαλεῖ;
 Τὰς τελευταίας τῆς ἀφίνει ἐντολάς;
 Ὡ τάλαινα, ἡσύχει· εἰς τὴν κοίτην μου
 καὶ εἰς τὸν οἶκόν μου γυνὴ δὲν θάναδῃ.
 Ἴδού ὁ τύπος τῆς χρυσῆς σφραγίδος τῆς
 μοι μειδιᾷ. Ἀποσφραγίσωμεν αὐτήν.
 Ἄς ἴδωμεν τί λέγει ἡ ἐπιστολή.

ΧΟΡΟΣ

Ἀλήμωνω· ἄλλο κακὸν ἐπέρχεται.

Ὁ δαεθρος ἐνσκήπτει εἰς τάνάκτορα.
 Θεέ μου, σῶσον οἶκον τὸν βασιλικόν.
 τὴν δένδρῳ μου ἄκουσον· ἐπέρχεται,
 ὡς μάντις τὴν προβλέπω, ἄλλην συμφορά.

ΘΗΣΕΥΣ

Οἶμοι· τί πάλιν εἶνε τοῦτο τὸ κακόν ;
 Ἄφθόρητον, ἀδάστακτον· τάλας ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ

Τί εἶνε ; Πρέπει νὰ τὸ μάθω καὶ ἐγώ ;

ΘΗΣΕΥΣ

Βοῶ, βοῶ αὐτὸ τὸ γράμμα ἄρρητα.
 Ποῦ ν' ἀποφύγω τῶν κακῶν τὸ βάρος ; Ποῦ ;
 Ὅποῖον μέλος εἰς τὸ γράμμα ἤκουσα;

ΧΟΡΟΣ

Φεῦ· τὸ προοίμιόν σου εἶνε κάκιστον.

ΘΗΣΕΥΣ

Ναί, δὲν θὰ τὸ κρατήσω πλεόν μυστικόν.
 Θὰ τὸ δηλώσω, ἂν καὶ εἶνε ἄρρητον.
 Ἀκούετε, πολῖται· ὁ Ἰππόλυτος
 τὴν κοίτην μου μὲ βίαν κατεμίανε,
 καταφρονήσας τοῦ Διὸς τὸν ὀφθαλμόν.
 Ὡ πάτερ Πόσειδον· μοῦ ὑπεσχέθης τρεῖς
 εὐχὰς νὰ ἐκπληρώσῃς. Διὰ τῆς μιᾶς
 τὸ τέκνον μου θανάτωσον τὴν σήμερον,
 ἂν μοι ἔδωκες εὐχὰς πραγματικάς.

ΧΟΡΟΣ

Σὲ ἱκετεύω, ἄναξ, τὴν εὐχὴν αὐτὴν
 ν' ἀνακαλέσῃς. Ἐπλανήθης· πείσθῃτι.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἀδύνατον· προσέτι δ' ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς
 θὰ τὸν ἐκβάλω· ὥστε πάντως θὰ πληγῇ
 ἀπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην συμφορὰν.

Ἡ δηλαδὴ ὁ ἀναξ Ποσειδῶν αὐτὸν
θα θανατώσῃ, τὴν ἐμὴν εὐχὴν πληρῶν,
ἢ ἐκ τῆς χώρας ταύτης ἐκβληθεὶς μακρὰν
εἰς ξένην γῆν πλανώμενος θα τήκεται.

ΧΟΡΟΣ

Ἴδου εἰς ὥραν ἔρχεται κατάλληλον.
Νὰ μετριάσῃς τὴν ὀργὴν σου, βασιλεῦ,
καὶ τί εἰς τὸν οἶκόν σου συμφέρει σκέψῃτι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἀκούσας τὴν κραυγὴν σου, πάτερ, ἔσπευδα.
Ἄλλ' ἀγνοῶ τὸ αἷτιον τῶν στεναγμῶν
κ' ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω τοῦτο παρὰ σοῦ.
Ἄ, ὦ, τί βλέπω ; τὴν γυναῖκά σου νεκράν ;
Ἐκπλήττομαι ζῶσαν ἐγὼ κατέλιπον.
Τὰ ἔτι δὲν ἐδάρυνον αὐτήν. Καὶ πῶς ;
Τί ἔπαθεν ; Ἐπῆλθε πῶς ὁ θάνατος ;
Νὰ μάθω θέλω τοῦτο, πάτερ, παρὰ σοῦ.
Ν' ἀκούῃ ὅλα ἡ ψυχὴ μας θέλουσα
λαίμαργος δείκνυται καὶ εἰς τὰς συμφοράς.
Σιγῆς ; Εἰς τὰ κακὰ δὲν εἶν ἡ σιωπὴ
ὠφέλιμος. Καὶ ἔτι εἰς τοὺς φίλους σου,
τί λέγω φίλους : καὶ τι περισσότερον,
δὲν εἶνε δίκαιον νὰ μὴ ἀνακοινοῖς
τὰ αἷτια τῆς δυστυχίας σου αὐτῆς.

ΘΗΣΕΥΣ

ὦ ἄνθρωποι, μάτην πολλὰ θηρεύοντες,
πρὸς τί μυρίας τέχνας μὲν διδάσκετε
καὶ πάντα μηχανᾶσθε κ' ἐξευρίσκετε,
ἀκόμη ὅμως τοῦτο δὲν εὗρήκατε,
πῶς νὰ ἐμβάλλετε νοῦν ᾗ τοὺς ἄφρονας ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Δεινὸς θὰ εἶνε οὗτος ὁ διδάσκαλος,
ὅστις τοὺς ἄφρονας θὰ κάμῃ σώφρονας.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀκαίρως σὺ λεπτολογεῖς,
φοβοῦμαι μὴ ἢ συμφορὰ σ' ἀποπλανῇ.

ΘΗΣΕΥΣ

Φεῦ· ἔπρεπεν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχωσι
τεκμήριον σαφὲς τῶν φίλων· δηλαδὴ
τίς εἶνε φίλος ἀληθὴς καὶ τίς ψευδής.
Φωνὰς διπλᾶς νὰ ἔχουν πρὸς ἐκδήλωσιν
τῶν αἰσθημάτων τῶν ἀγνῶν καὶ τῶν ψευδῶν,
ἵνα ὁ ἄδικος εὐθύς ἐλέγχῃται
Καὶ τότε δὲν θὰ ἠπατώμεθα ποτέ !

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἐκπλήττομαι· οἱ λόγοι σου μ' ἐκπλήττουσιν
οἱ ἀσύνειθιστοι καὶ οἱ μαινόμενοι·
Φοβοῦμαι μήπως μὲ διέβαλε κανεὶς.
Υἱὸν ἀθῶον, πάτερ μου, κακολογεῖς.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἀνήκουστος ἢ τόλμη ἢ ἀνθρώπινος·
φεῦ· ποῦ προβαίνει αὕτη ἢ ἀναΐδεια ;
Ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην γενεὰν
ἐὰν αὐξάνεται, καὶ πανουργότεροι
τῶν πρόφην εἶνε οἱ μεταγενέστεροι,
ἀνάγκη οἱ θεοὶ νὰ πλάσουν ἄλλην γῆν,
ἵνα χωρέσῃ τοὺς ἀδίκους καὶ κακοὺς.
Εἰς τοῦτον ἀποβλέψατε· οὗτος γεννηθεὶς
ἀπὸ ἐμέ, τὴν κοίτην μου ἐμίανε
καὶ ἡ νεκρὰ ἐλέγχει τοῦτον κάκιστον.
Τὸ πρόσωπόν σου, ἀφ' οὗ μὲ ἠτίμασας,
ἐλθέ, νὰ δείξῃς τόλμην σου πρὸ τοῦ πατρός.
Σὺ μετὰ τῶν θεῶν συναναστρέφεσαι
ὥς ἑκτακτος ἀνὴρ ; Σὺ σῶφρων καὶ ἀγνός ;
Ἄν λόγους κομπορρήμονας ἐπίστευον,
ὥς ἀνοήτους τοὺς θεοὺς δεχόμενος,
θὰ ἤμην ἄφρων. Τώρα ἐγκωμιάζε

τὰς φυτικὰς τροφὰς καὶ τὸν Ὀρφέα σου.
 ἀφ' οὗ ἀπεκαλύφθης, καὶ συγγράμματα
 πολλὰ ἀνωφελῆ ὡς ἅγιος. Ἀλλὰ
 ἀνθρώπους τοὺς τοιοῦτους πάντες φεύγετε·
 σεμνολογοῦντες αἵσχη διαπράττουσι.
 Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἀπέθανε, φρονεῖς
 πῶς θὰ σωθῇς; Αὐτὸ ὅμως, ὦ κάκιστε,
 εἶνε ἡ καταδίκη σου. Ὅρκος οὐδεὶς,
 λόγος οὐδεὶς εἶνε ὑπέρτερος αὐτῆς,
 ὥστε τὴν ἐνοχὴν νὰ ἀποφύγῃς σύ.
 Θὰ εἴπῃς, σὲ μισεῖ, διότ' οἱ γνήσιοι
 μισοῦν τοὺς νόθους. Αὕτη ὅμως ἔμπορος
 τοῦ βίου τῆς κακῆς θὰ ᾔτο, οἱ αὐτὸ
 ἂν τὴν ζωὴν τῆς ἔχανεν. Ὅτι μωραὶ
 θὰ εἴπῃς αἱ γυναῖκες εἰν' ἐκ φύσεως.
 Γνωρίζω νέους, ὅτι φρονιμώτεροι
 τῶν γυναικῶν δὲν εἶνε, ὅταν ἄωρον
 διάνοιαν ὁ ἔρως συνταράξῃ. Νῦν
 τί λόγους ἀνταλλάσσω; Οὗτος ὁ νεκρὸς
 ὡς μάρτυς ἀψευδῆς δεινὰ καταλαλεῖ.
 Ἐκ ταύτης ἐξελθε τῆς χώρας τάχιστα,
 καὶ μήτε εἰς τὰς Ἀθήνας πλέον νὰ πατῇς
 τὰς θείας, μήτε εἰς τὴν γῆν ποῦ κυβερνῶ.
 Διότι, ἂν τὸ αἰσχρὸς τοῦτο ἀνεχθῶ,
 ὁ Σίνις δὲν θὰ μαρτυρῇ ὅτι αὐτὸν
 ἐφόνευσα, ἀλλ' ὅτι κομπορημονῶ·
 καὶ αἱ Σκειρωνίδες πέτραι αἱ παράλιοι
 θάργοῦνται ὅτι τοὺς κακοὺς ἐγὼ μισῶ.

ΧΟΡΟΣ

Δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι εὐτυχεῖ
 ἐκ τῶν ἀνθρώπων τις· ἰδοὺ μεταβολή.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Πάτερ, δεινὴ μὲν εἶνε ἡ ἐξέγερσις

καὶ ἡ ὁρμὴ τῆς διανοίας σου· ἀλλὰ
 εἰ καὶ τὸ ζήτημα παρέχει εὐσχημα
 ἐπιχειρήματα, εἶν' ὅμως ἄσχημον.
 Ἐγὼ πρὸ πλῆθους νὰ λαλῶ δὲν δύναμαι,
 ἀλλ' εἰς ὀλίγους καὶ εἰς τοὺς ὀμήλικας.
 Καὶ ὁ λόγος ἔχει ὅρια. Εἰς τὸν λαὸν
 ἀρέσκουν ὅσοι εἶνε φαῦλοι εἰς τοὺς σοφοὺς
 Ἄλλ' ἐπειδὴ μὲ πλήττει αὖ ἡ συμφορά,
 νὰ ὁμιλήσω ἀναγκάζομαι. Λοιπὸν
 τὸν λόγον, ὃν ἀκαταμάχητον φρονεῖς,
 θὰ ἀντικρούσω πρῶτον. Πάτερ μου, ἰδοῦ,
 ἰδοῦ τὸ φῶς αὐτό, ἰδοῦ ἡ γῆ· ἀνὴρ
 εἰς ταῦτα σωφρονέστερος ἀδύνατον
 ἐμοῦ νὰ εὗρεθῇ, καὶ ἂν σὺ ἀρνηθῇς.
 Διότι πρῶτον ἔμαθον νὰ σέβωμαι
 θεοὺς, καὶ φίλους ἔχω πάντοτε χρηστούς,
 ἐντρεπομένους νὰ ζητοῦν τὰ ἅτιμα
 καὶ νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς φίλους εἰς αἰσχρά.
 Τοὺς φίλους μου δὲν σκώπτω καὶ τοὺς ἀγαπῶ.
 εἴτε παρόντες εἶνε εἴτε μὴ. Καὶ ἐν
 δὲν ἡγγίσα, δι' ὅπερ μὲ κατηγορεῖς.
 Ἄγνός τὸ σῶμα εἶμαι μέχρι σήμερον.
 Τὴν πράξιν δὲν γνωρίζω ἢ ἐξ ἀκοῆς
 καὶ ἐξ εἰκόνων· οὐδὲ ταῦτα ἐρευνῶ.
 Παρθένος εἶνε ἡ ψυχὴ μου, πάτερ μου.
 Ἄν δὲν σὲ πείθω μὲ τὴν σωφροσύνην μου,
 νὰ δείξης πρέπει, τί θὰ μὲ διέθαιρε.
 Τὸ σῶμα ταύτης ἦτο ὠραιότατον
 πασῶν τῶν γυναικῶν ; Ἡ ἡλιπιά ποτε
 νάρπάσω τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν καὶ τὴν
 γυναῖκά σου ; Θὰ ἦμην παντελῶς μωρός.
 Εἶνε γλυκὴ ἡ βασιλεία ; Ἀφρονες
 ἐκ τῆς φιλοδοξίας παραπαίοντες
 αὐτὴν ποθοῦν, ἐν ᾧ οἱ φρόνιμοι ποτέ.

Ἐγὼ εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἑλληνικοὺς
ποθῶ νὰ ἀριστεύω, εἰς τὴν πόλιν δὲ
νὰ εἶμαι δεύτερος, φίλος τῶν ἰσχυρῶν.
Καὶ δύναμιν θὰ ἔχω χωρὶς κίνδυνον
καὶ ἡδονὴν μεγαλειτέραν τῆς ἀρχῆς.
Τὰ πάντα εἶπον, ἐν-μόνον σ' ἀπέκρουσα.
Ἐὰν ὑπῆρχον μάρτυρες περὶ ἐμοῦ,
καὶ ταύτης ζώσης δίκη διεξήγετο,
μὲ ἔργα τότε τοὺς κακοὺς θὰ ἐβλεπες.
Τὸν Δία καὶ τὴν γῆν αὐτὴν ὀρκίζομαι,
τὴν κοίτην σου νὰ καταισχύνω πώποτε
οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ἠθέλησα.
Νάπολεσθῶ ἀπὸ τῆς πόλεως ψυχάς,
ἀλήτης καὶ ἀνώνυμος καὶ ἄπατρις,
καὶ μῆτε ὁ πόντος μῆτε ἡ γῆ νὰ μοῦ δεχθῇ
τὰς σάρκας, πάτερ μου, ἂν σὲ ἠδίκησα.
Τί φοβουμένη δ' αὕτη νύτοκτόνησε,
νὰ εἶπω πλέον μοῦ ἀπαγορεύεται.

ΧΟΡΟΣ

Ἄρκοῦσα εἶν' ἡ δικαιολογία σου·
θεῶν μεγάλους ὄρκους, πίστιν ἔδωκας.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἀπατεῶν καὶ γόνος εἶνε ὁ ἀνὴρ,
μὲ πρῶτους λόγους νὰ νικᾷ ἐπιχειρῶν,
ἐν ᾧ τὴν κοίτην τοῦ πατρὸς ἐμίανε.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Καὶ σὲ πολὺ θαυμάζω. πάτερ μου, πολὺ.
Ἐὰν ἐγὼ πατήρ σου ἦμην, σὺ δ' υἱός,
θὰ σὲ ἐφόνευον, δὲν θὰ σ' ἐξώριζον,
ἐὰν ἐφρόνουν ὅτι μὲ ἠτίμασες.

ΘΗΣΕΥΣ

Δὲν θ' ἀποθάνης οὕτω· εἰς τὸν ἀσεβῆ
ὁ θάνατος ταχύς εἶν' εὐκολώτατος·

ἀλλὰ φυγὰς, μακρὰν τῆς γῆς τῆς πατρικῆς,
ἀλήτης, ὡς προεῖπες, βίον ἄθλιον
θὰ διαγάγῃς ὡς ἀρμόζει εἰς ἀσεβῆ.

ἸΠΠΟΛΥΤΟΣ

Τί πράττεις; Διατί τὸν χρόνον μνηστὴν
δὲν ἀναμένεις, πρὶν μ' ἐκβάλλῃς ἐκ τῆς γῆς;

ΘΗΣΕΥΣ

Πέραν τοῦ πόντου ὡς καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ,
ἂν εἶχον δύναμιν τοσοῦτον δὲ μισῶ.

ἸΠΠΟΛΥΤΟΣ

Θὰ μ' ἐκδιώξῃς ἄκριτον; Τοὺς ὄρκους μου
δὲν ἐξελέγχεις, οὔτε μάντεις ἐρωτᾷς;

ΘΗΣΕΥΣ

Ἴδού, τὸ γράμμα τοῦτο δὲ κατηγορεῖ
πιστῶς· δὲν ἀπατᾷ, καθὼς οἱ οἰωνοί.
Αὐτοὺς ποτὲ ἐγὼ δὲν συμβουλεύομαι.

ἸΠΠΟΛΥΤΟΣ

Θεοί, πρὸς τί τὸ στόμα μου ἔχω κλειστόν,
ἀφ' οὗ ἀπὸ ὑμᾶς δὲν προστατεύομαι;
Ἀλλ' ὅχι· νὰ τὸν πείσω εἶν' ἀδύνατον
Τοὺς ὄρκους μου ματαίως θὰ παρέβαινον.

ΘΗΣΕΥΣ

Οἷμοι· ἡ σοβαρότης σου πῶς μ' ἐνοχλεῖ!
Δὲν θὰ ἐξέλθῃς τάχιστα ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς;

ἸΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ποῦ νὰ στραφῶ ὁ τάλας; Τίς θὰ μὲ δεχθῇ
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ αἰσχρὸν ἐξόριστον;

ΘΗΣΕΥΣ

Ἐκεῖνος, ὅστις γυναικῶν διαφθορεῖς
ἀρέσκειται προθύμως νὰ φιλοξενῇ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Αἰαῖ, ἀφόρητον κακὸν νὰ φαίνωμαι
καὶ νὰ νομίζωμαι ὑπὸ τοῦ πατρὸς αἰσχρὸς.

ΘΗΣΕΥΣ

Νὰ κλαύσης τότε ἔπρεπε καὶ νὰ σκεθῇς,
ὅταν ἐτόλμας ὕβριν κατὰ τοῦ πατρὸς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ὦ, εἴθε, δώματα, νὰ εἶχετε φωνὴν
νὰ μαρτυρήσῃτε ἂν ἔπραξα κακόν.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἐπικαλεῖσθαι μάρτυρας χωρὶς φωνήν ;
Ἴδου τὸ ἔργον τοῦτο σὲ κατηγορῶ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ προσβλέψω ἐμαυτόν,
ἵνα συγκλαύσω τὰς δεινὰς μου συμφορὰς.

ΘΗΣΕΥΣ

Τὸν ἑαυτόν σου πολὺ μᾶλλον σέβεσαι
πρὸς τοὺς γονεῖς σου δὲν ἐδείχθης εὐσεβής.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ὦ μήτηρ τάλαινα, ὦ γέννημα πικρόν·
νόθος μηδεὶς τῶν φίλων μου νὰ γεννηθῇ.

ΘΗΣΕΥΣ

Δὲν θάπαγάγητε αὐτόν, ὦ δοῦλοι ; Πῶς ;
Ἐξόριστος ὅτι εἶνε δὲν ἠκούσατε ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Μακράν, διότι σῶοι δὲν θ' ἀπέλθῃτε.
Ἐπιθυμῶ νὰ μ' ἐκδιώξῃς σὺ αὐτός.

ΘΗΣΕΥΣ

Καὶ θὰ τὸ πράξω, ἂν εἰς λόγους δὲν πεισθῇς.
Οἶκτον ἢ ἐξορία σου δὲν μοῦ γεννᾷ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Τετέλεσται, ὡς φαίνεται. Τάλας ἐγώ.
 "Οσα γνωρίζω νὰ εἰπῶ ἀδυνατῶ.
 Ἦ κόρη τῆς Λητοῦς, ἐκ πάντων τῶν θεῶν
 φιλτάτη, σὺντροφε εἰς τὸ κυνήγιον·
 λοιπὸν θὰ φύγωμεν Ἀθήνας τὰς κλεινάς.
 Ἦ πόλις, χαῖρε, καὶ τοῦ Ἑρεχθέως γῆ.
 ὦ τῆς Τροιζῆνος ἑδαφος· θελκτήρια
 πολλὰ διὰ τοὺς νέους ἔχεις· χαίρετε.
 Τὸ ὕστατον προσδίδεσκον νῦν σὲ προσφώνῳ.
 Ἐλᾶτε, ὀμήλικές μου, χαιρετίσατε,
 προπέμψατέ με ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς. Ποτὲ
 δὲν θὰ ἰδῆτε ἄλλον σωφρονέστερον·
 ἄς ἔχη γνώμην ἐναντίαν ὁ πατήρ.

ΧΟΡΟΣ

"Οταν ἀναλογίζωμαι τὴν πρόνοιαν,
 ὅτι τὸ σύμπαν μὲ σοφίαν κυβερνᾷ,
 μεγάλην ἀνακούφισιν αἰσθάνομαι.
 Τὰς πράξεις ὅμως ταύτας ὅταν θεωρῶ,
 τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων τὰς μεταβολάς,
 ἐξίσταμαι καὶ μένω πᾶντι ἄφρωνος.
 Θεέ μου, μόνον εὐτυχίαν εὐχομαι
 νὰ δώσῃς εἰς ἐμὲ καὶ βίον ἄλυπον·
 μὴτε μεγάλην δόξαν, μὴτε εὐτελῆ
 νὰ ἔχω ἐπιθυμῶ· τὸν χαρακτῆρα δὲ
 εὐκόλως σὺν τῷ χρόνῳ μεταβάλλουσα
 ἐν εὐτυχίᾳ νὰ διέλθω τὴν ζωὴν.
 Τὸν νοῦν μου τὰπροσδόκητα ἐσκότισαν.
 Διότι εἶδον, εἶδον διωκόμενον
 εἰς ἄλλην γῆν ἀστέρα ἐκλαμπρότατον
 τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος γῆς.
 Τὸν ἐκδιώκει τοῦ πατρὸς του ἡ ὀργή.
 Ἦ παραλία ἀμυῶδης τῆς Τροιζῆνος γῆς,

δρυμῶνες ὀρεινοὶ ἐνθα ἐφόνευε
 θηρία μετὰ τῆς σεμνῆς Ἀρτέμιδος,
 ἔχων κύνας ταχύποδας ὡς συνοδοὺς.
 Δὲν θάναδ' ἤς εἰς ἄρματα συρόμενα
 ἐκ πῶλων Ἑνετῶν· δὲν θὰ γυμνάζεσθαι
 εἰς τῆς Λίμνης τὸ ἵπποδρομιον. Οὐδὲ
 ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς ἐκ τῶν ἁσμάτων σου
 θὰ ἀντηχήσῃ· τῆς δὲ κόρης τῆς Ἀντοῦς
 θὰ μένουν ἀστεφάνωτοι οἱ χλοεροὶ
 βωμοί· αἱ δὲ παρθένοι μετὰ τὴν φυγὴν
 τὴν σὴν θὰ παύσουν ἀμιλλώμεναι σφθορῶς,
 τίς νὰ δὲ ἀποκτήσῃ σύζυγον. Κ' ἐγὼ
 θοηνοῦσα θὰ περάσω βίον ἄθλιον
 Ὡ μῆτερ τάλαινα, πρὸς τί ἐγέννηδες ;
 Φεῦ· εἶμαι ὠργισμένη κατὰ τῶν θεῶν.
 Τοῦ ὕμενάϊου χάριτες, πρὸς τί λοιπὸν
 ἀπὸ τὸν οἶκον ἐκδιώκετε αὐτόν ;
 Δὲν πταίει ὁ Ἰππόλυτος, ἀλλ' ὁ πατήρ.
 Ὅ ἔρωσ τὸν ἐτύφλωσε τῆς γυναικός.
 Ἴδού· τοῦ Ἰππολύτου βλάβῃ σύντροφον
 μετὰ σπουδῆς καὶ σκυθρωπὸν ἐρχόμενον

ΑΓΓΕΛΟΣ

Γυναῖκες, ποῦ τὸν ἄνακτα τῆς γῆς αὐτῆς
 νὰ εὕρω δύναμαι ; Εἰπέ, ἂν ὁ Θησεύς
 ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων του εὐρίσκεται.

ΓΥΝΗ

Ἴδου αὐτὸς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ οἴκου του.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Θησεῦ, δᾶς φέρω ἀγγελίαν θλιβεράν,
 εἰς σέ, εἰς τοὺς κατοίκους Ἀθηνῶν καὶ εἰς
 τοὺς κατοικοῦντας ταύτην τὴν Τροϊζῖνα γῆν.

ΘΗΣΕΥΣ

Τί εἶνε ; Μήπως νεωτέρα συμφορὰ
 τὰς δύο πόλεις εὔρε τὰς γειτονικάς ;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Νὰ ἐκφρασθῶ συντόμως ; Ὁ Ἰππόλυτος
 εἶνε ἐτοιμοθάνατος, σχεδὸν νεκρός.

ΘΗΣΕΥΣ

Καὶ ποῖος τὸν ἐφόνευσε ; Μὴ ὁ ἀνὴρ
ἀτιμασθείσης γυναικὸς ὥς τοῦ πατρός ;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τὸ ἰδικόν του ἄρμα τὸν ἐφόνευσε
καὶ αἱ κατάραι σου ποῦ ἐξεστόμιδες
εἰς τὸν πατέρα σου τὸν ποντοκράτορα.

ΘΗΣΕΥΣ

Θεοὶ καὶ Πόσειδον· ἀναμφισβήτητος
πατήρ μου εἶσαι, ἐπειδὴ εἰσῆκουσες
τὴν δέσπιν μου. Λέγε πῶς ἀπέθανε
καὶ πῶς ὁ πέλεκυς τῆς Δίκης ἐπληξεν
αὐτόν, ὅστις ἐμίανε τὴν κοίτην μου.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἦμεῖς πλῆσιόν τῆς κυματοδόχου ἀκτῆς
μὲ ψήκτρας ἐκτενίζομεν τῶν ἵππων τῶν
τὰς τρίχας κλαίοντες· διότι ἄγγελος
μᾶς εἶπεν, ὅτι ὁ Ἰππόλυτος ποτὲ
δὲν θὰ πατήσῃ πλέον εἰς τὴν γῆν αὐτὴν
ἐξορισθείς. Ὁ δὲ εἰς τὴν ἀκτὴν ἐλθὼν
συνέκλαιε· τὸν ἠκολούθουν δ' ὀπισθεν
ὀμήλικες πολλοὶ καὶ φίλοι. Ὅταν δὲ
τὸν θρῆνον ἔπαυσε· «πρὸς τί νὰ δυσφωρῶ ;
Θὰ ὑπακούσω, λέγει εἰς τὸν πατέρα μου.
Τοὺς ἵππους μου, θεράποντες, συζεύξατ' εἰς
τὸ ἄρμα μου». Οἱ πάντες ἠσυχολήθησαν
μετὰ σπουδῆς καὶ τάχιστα ἠτοιμάσαν
τοὺς πῶλους παρὰ τὸν δεσπότην στήσαντες.
Πηδήσας εἰς τὸ ἄρμα ὁ Ἰππόλυτος
λαμβάνει τὰς ἡνίας καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς
τὰς χεῖράς του ὑψώσας εὐχεται· «ὦ Ζεῦ,
νὰ ἀποθάνω κάκιστα, ἐὰν αἰσχροὺς
ἀνὴρ ὑπῆρξα. Εὐχομαι δὲ ὁ πατήρ
νὰ ἐννοήσῃ, εἴτ' ἐφ' ὅσον εἶμαι ζῶν
εἴτε μετὰ τὸν θάνατόν μου παρευθὺς,
πῶς μ' ἀδικεῖ». Μεθ' ὃ διὰ τῆς μᾶστιγος
τοὺς ἵππους πλήττει· πάντες δ' οἱ θεράποντες
ἠκολουθοῦμεν τὸν δεσπότην βαίνοντες
παρὰ τοὺς χαλινούς διευσθύνονοι

εἰς Ἄργος διὰ τῆς Ἐπιδαυρίας γῆς.
 Ἄλλ' ὅτ' εἰσηλθόμεν εἰς τόπον ἐρημον,
 κατείδομεν ἀκτὴν κειμένην οὐ μακρὰν
 πρὸς κόλπον τὸν Σαρωνικόν, ὁπότε ἦλώ,
 ὡς ὑποχθόνιος Διὸς βροντῇ, βαρὺν
 ἐκπέμπει κρότον φοβερόν. Ἀνῶρθασαν
 τὴν κεφαλὴν οἱ ἵπποι καὶ τὰ ὠτά των.
 Ἡμᾶς δὲ φόβος μέγας μᾶς κατέλαβεν,
 ὁ ἦχος οὗτος πόθεν ἐξεπέμπετο.
 Τὰ βλέμματά μας ῥίψαντες εἰς τὴν ἀκτὴν
 τὴν πολυτάραχον, ὀγκῶδες εἶδομεν
 ἔν κῦμα εἰς τὸν οὐρανὸν ὑψούμενον,
 ὥστ' ἀπεκρύβη ἡ ἀκτὴ τοῦ Σκεῖρωνος,
 ὁ βράχος τῶν Ἀσκληπιῶν καὶ ὁ Ἴσθμός.
 Καὶ ἔπειτα ἐξογκωθὲν πλειότερον,
 ἀφρὸν ἐκπέμπον μέγαν μετὰ κοχλασμοῦ,
 χωρεῖ πρὸς τὴν ἀκτὴν, ὅπου τὸ τέθριππον,
 καὶ με ἀφρὸν καὶ τρικυμίαν ἐξεμεῖ
 ἄγριον ταῦρον, οὔτινος ἀντήχησε
 φρικώδης ἡ φωνή, τὴν γῆν πληρώσασα.
 Κατάπληξιν τὸ θέαμα προὔξενε,
 δεινὸς δὲ φόβος εἰς τοὺς ἵππους ἔπεσε.
 Καὶ ὁ δεσπότης ἔχων ἀσκήσιν πολλὴν
 ἀρπάζει τὰς ἡνίας με τὰς χεῖράς του,
 καὶ ὡς ὁ ναύτης σύρει πρὸς τὰ ὀπίσθεν
 τὴν κώπην, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐξήρτησε
 τὸ σῶμα ἐκ τῶν χαλινῶν καὶ ὀπίσθεν.
 Οἱ ἵπποι ὅμως τὰς ἡνίας δῆξαντες
 βιαίως φέρονται καὶ μὴ προσέχοντες
 εἰς χεῖρα ἀναβάτου μὴτ' εἰς χαλινούς
 μὴτ' εἰς τὸ ὄχημα. Καὶ ἂν εἰς μαλακὴν
 γῆν κυβερνῶν διπύθυνε τοὺς ἵππους του,
 τὸ τέρας εἰς τὰ ἔμπροσθεν προὔφαινετο
 καὶ μανιώδη φόβον εἰς τὸ τέθριππον
 προὔξεναι, ὥστε τὴν ὁδὸν ἀνέκοπτεν.
 Ἐὰν δ' εἰς τοὺς βράχους ὡς μαινόμενοι
 ἐφέροντο, τοὺς ἠκολούθει ἔν σιγῇ,
 ἕως εἰς λίθον ὁ τροχὸς προσέκρουσε.
 Τὸ ἄρμα ἀνετράπη. Πάντα σύμφυρτα.
 Ἐπήδων ἄνω αἱ ὅπαι κ' οἱ ἄξονες
 ἀνεστραμμένοι πρὸς τὰ ἄνω ἐβλεπον.

Εἰς τὰς ἡνίας δὲ αὐτὸς περιπλακεῖς
 ὥς δέσμιος ἐσύρετο. Ἡ κεφαλὴ
 προσκρούουσα εἰς τοὺς βιάχους καθημάττετο.
 Αἱ σάρκες του ἐσχίζοντο. Φωνὴν δεινὴν
 ἐξέπεμπεν ὁ τάλας εἰς τοὺς ἵππους του.
 «Σταθῆτε, λέγει, σεῖς ποῦ εἰς τὴν φάτνην μου
 »ἐτράφητε. Νὰ μὴ μὲ θανατώσητε.
 »Κατὰρα πατρικὴ. Οὐδεὶς εὐρίσκεται
 »νὰ σώσῃ ἄνδρα ἄριστον;». Ἡθέλομεν
 πολλοὶ νὰ σώσωμεν αὐτόν, ἀλλ' ἔτρεχον
 σφοδρῶς οἱ ἵπποι καὶ καθυστερήσαμεν.
 Ἄψ' οὐ ἐλύθη τέλος ἀπὸ τὰ δεσμά,
 τὸ πῶς τὸ ἀγνοῶ, κ. τέπεσε βαρὺς
 καὶ μόλις ἀναπνέων, οἱ δὲ ἵπποι του
 ὥς καὶ τὸ τέρας τὸ σκληρὸν ἐχάθησαν
 ὀπίσω εἰς τὸν βράχον τὸν ἀπότομον.
 Ἐγὼ νὰ σ' ὑπακούω ὥς δοῦλος χρεωστώ.
 Ἄλλ' ὅτι ἐνοχὸς εἶν' ὁ Ἱππόλυτος
 δὲν θὰ πεισθῶ, καὶ ἂν ὅλον τῶν γυναικῶν
 τὸ γένος κρεμασθῇ, τῆς Ἰδης δ' ὁ πευκῶν
 γραμμάτων πληρωθῇ, καὶ νῦν καὶ πάντοτε
 ἄθῳφον θὰ κηρύττω τὸν Ἱππόλυτον.

ΧΟΡΟΣ

Ἀλήμωνω· ἡ συμφορὰ ἐνέσκηψε.
 Τὴν μοῖραν νὰ ποφύγωμεν ἀδύνατον.

ΘΗΣΕΥΣ

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐκ τοῦ μίσους πρὸς αὐτὸν
 μὲ νύχαρίστησαν· ἀλλὰ σεβόμενος
 καὶ τοὺς θεοὺς κ' ἐκείνον ποῦ ἐγέννησα,
 οὔτε λυποῦμαι οὔτε χαίρω δι' αὐτά.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Λοιπὸν ποθεῖς ἐνταῦθα νὰ κομίσωμεν
 τὸν ἄθλιον; Εἶνε ἡ γνώμη σου αὕτη;
 Εἰπέ. Νομίζω ὅτι εἰς τὸ τέκνον σου
 τὸ δυστυχὲς ἀπάνθρωπος δὲν θὰ φανῇς.

ΘΗΣΕΥΣ

Κομίσате. Ὅτι αὐτὸς ἐμίανε
 τὴν κοίτην μου ἠρνήθη. Δι' αὐτὸ ποθῶ
 νὰ ἐξετάσω πάλιν τὴν ὑπόθεσιν.

ΧΟΡΟΣ

Σὺ, Ἀφροδίτη, τῶν ἀνθρώπων καὶ θεῶν
τὸν νοῦν ταράττεις. Καὶ ὁ ποικιλόπτερος
πρὸς τοῦτοις ἔρωις σύμπαντα ἀποτυφλῶν
πετᾷ μὲ τάχιστον πτερὸν καὶ εἰς τὴν γῆν
καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πολυτάραχον.
Ὁ ἔρωις, ὅταν περωτός, χρυσοφαῆς,
ὄρμῃ, τὰ γένη τότε πάντ' ἀποπλανᾷ
τὸν ἀνθρωπον, τὰ ζῶα τὰ θαλάσσια,
τὰ ὄρεϊνὰ καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς,
ἦν τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες βλέπουσι.
Σὺ, Ἀφροδίτη, μόνη τούτων ἡγεμῶν.

ARTEMIS

Ἐγὼ ἡ κόρη τῆς Λητοῦς ἡ Ἄρτεμις
σὲ διατάττω, τοῦ Αἰγέως τὸν υἱόν
τὸν εὐγενῆ, τοὺς λόγους μου νάκροασθῇς.
Θησεῦ, τί χαίρεις διὰ ταῦτα, ἄθλιε,
ἐν ᾧ ἀθέως τὸν υἱὸν ἐφόνευσας,
πεισθεὶς εἰς ψεύδη τῆς συζύγου ἁδελῆ ;
Ἰδοὺ ἡ συμφορὰ σου. Πῶς δὲν κρύπτεσθαι
ἐξ ἐντροπῆς ὑπὸ τὰ τάρταρα τῆς γῆς ;
Ἡ πῶς μακράν τῆς συμφορᾶς δὲν ἵπτασαι
ἄλλοῦ νὰ ζήσης, ἐπειδὴ δὲν δύνασαι
νὰ ζήσης πλέον μετὰ τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν ;
Τῶν συμφορῶν σου ἄκουσον τὴν ἐκθεσιν·
οὐδὲν θὰ ὠφελήσῃ, ἀλλὰ μόνον σὺ
θὰ λυπηθῇς. Θὰ δείξω καὶ τὴν ἀρετὴν
τοῦ τέκνου σου, ἵν' ἀποθάνῃ ἐνδοξον,
καὶ τὴν μανίαν ἢ τὴν γενναιοσύνην
τῆς Φαίδρας. Ὑπὸ τῶν βελῶν τῆς Κύπριδος,
ἦν πᾶσαι αἱ παρθένοι βδελυττόμεθα,
πληγεῖσα τὸν Ἰππόλυτον ἡγάπησε.
Τὸν ἔρωτα νὰ καταπνίξῃ θέλουσα
ἀπώλετο δολίως ὑπὸ τῆς τροφοῦ,
προδούσης εἰς τὸ τέκνον σου τὸ νόσημα.
Ἄλλ' ὁ Ἰππόλυτος δικαίως κ' εὐσεβῶς
καὶ τὰς προτάσεις τῆς τροφοῦ ἀπέκρουσε
καὶ ὀρκισθεὶς πρὸς τὴν τροφὸν ἐτήρησε
τὸν ὄρκον του, καὶ ὅτε σὺ τὸν ὕβριζες.
Ἡ Φαίδρα φοβουμένη μὴ φανερωθῇ

μὲ δόλον καὶ ψευδῇ γραφὴν διέβαλε
τὸ τέκνον σου καὶ σέ, Θησεῦ, παρέπεισεν.

ΘΗΣΕΥΣ

Οἷμοι.

ARTEMIS

Ὁ λόγος οὗτος δὲ λυπεῖ, Θησεῦ ;
Ὡακούσης λυπηρότερα ἡσύχασον.
Ἐλαβες δῶρον τρεῖς ἀράς ἐκ τοῦ πατρός.
Τὴν μίαν τούτων, ἄθλια, ἐξετόξευσες
κατὰ τοῦ τέκνου σου καὶ ὄχι κατ' ἐχθροῦ
Ὁ μὲν πατήρ σου τὴν ὑπόσχεσιν τηρῶν
τὸν πόθον σου δικαίως ἐξετέλεσε.
Σὲ ὅμως οὗτος καὶ ἐγὼ μεμψόμεθα,
διότι οὔτε μάντις νὰ συμβουλευθῇς,
οὔτε ὠρίμως νὰ σκεθῇς ἡθέλησες,
ἀλλὰ ταχύτερον τοῦ δέοντος ἀράς
ἐξενεγκὼν τὸ τέκνον σου ἐφόνευσας.

ΘΗΣΕΥΣ

Θανάτωσέ με, δέσποινα.

ARTEMIS

Ἀνόσιαι

αἱ πράξεις σου· ἀλλ' ὅμως εἶνε συγγνωσταί.
Διότι ἡ Κύπρις πάντα ταῦτα ἔπραξεν.
Ὁ νόμος οὗτος παρὰ τοῖς θεοῖς κρατεῖ·
οὔδεις δὲν ἀντιτάττεται εἰς θέλησιν
ἄλλου θεοῦ. Διότι, μάθε το καλῶς, ἐὰν
δὲν ἐφοδούμην τὸν ὑπέρτατον θεόν,
ποτὲ δὲν θὰ κατέλειπον τὸν φίλτατον
νὰ ἀποθάνῃ. Μέγα αἶσχος εἰς ἐμὲ
θὰ ἦτο. Τὸ δὲ ἰδικόν σου ἐγκλημα
ἐν πρώτοις μὲν ἡ ἀγνοία σου ἐλαττοῖ,
ἐπειτα δὲ τὰς φρένας σου παρέπεισεν
ὁ θάνατος τῆς Φαίδρας καὶ ὁ δόλος τῆς.
Ἡ συμφορὰ πρωτίστως ἔπεσεν εἰς σέ.
Κ' ἐγὼ λυπούμαι· οἱ θεοὶ δὲν χαίρουσι.
διὰ τὸν θάνατον τῶν εὐσεβῶν. Ἀλλὰ
ἐκ ῥίζης καταστρέφωμεν τοὺς ἀσεβεῖς.

ΧΟΡΟΣ

Ἴδου ὁ τάλας σύρεται. Αἱ σάρκες του
αἱ νεαρὰ καὶ ἡ ξανθὴ του κεφαλὴ

εἶν' ἐσχισμέναι. Οἱ θεοὶ ἐπέρριψαν
πένθος διπλοῦν ἐπὶ τὸν οἶκον, συμφορὰς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Αἰαῖ, αἰαῖ, ὁ δυστυχῆς. Ὁ ἄδικος
πατήρ μου μὲ κατέστρεψε μὲ τὴν ἀρὰν
τὴν ἄδικον. Οἶμοι, ἐγὼ ὁ δυστυχῆς.
Τὴν κεφαλὴν μου πόνοι ἀνυπόφοροι
διαπεροῦν. Σφαδάζει ὁ ἐγκέφαλος.
Σταθῆτε· τὸ ἐξηντλημένον σῶμά μου
νὰ ἀναπαύσω. Ἄρμα, ἵπποι στυγεροί,
Ἐγὼ σὰς ἔτρεφον, σεῖς μ' ἐφονεύσατε.
Ἄ ἦσυχ' αὖ τὸ πληγωμένον σῶμά μου
ἐγγίετε, ὦ δοῦλοι, πρὸς θεοῦ. ὦ Ζεῦ!
Πρὸς δεξιὰ μου ποῖος ἦλθε; Προσοχή·
ὅλοι μαζί ἐγείρετε, προσεκτικά,
ἐμὲ τὸν ἄθλιον καὶ τὸν κατάρατον
ἐκ τῆς ἀνοίας τοῦ πατρός. Ἴδου ἐγώ.
ὦ Ζεῦ, ἰδοὺ ὁ σῶφρων καὶ θεοσεδῆς.
Βλέπεις ἐμὲ τὸν ὑπὲρ πάντας σῶφρονα;
Κατηραμένος ἀποθνήσκω. Μάταιοι
ἀπέβησαν οἱ μόχθοι κ' ἡ εὐσέβεια.
Αἰαῖ, αἰαῖ· πονῶ, πονῶ ὁ ἄθλιος.
Ἀφῆσατέ με. Εὐχόμαι ὁ θάνατος
νὰ ἔλθῃ ἱατρός. Φονεύσατέ με σεῖς,
φονεύσατε τὸν δυστυχῆ. Ἐπιθυμῶ
μὲ μάχαιραν ἀμφίστομον νὰ φονευθῶ,
νάναπαυθῶ. Κατὰ τοῦ πατρὸς σκληρὰ,
καὶ τῶν ἀθέως φονευθέντων συγγενῶν·
ἡ συμφορὰ ἐκ τῶν προγόνων ἔρχεται
τὴν παλαιῶν καὶ πίπτει ἐπ' ἐμέ. Πρὸς τί;
Τί ἐπταισά; Νάπαλλαγῶ ἐπιθυμῶ ὁ δυστυχῆς
αὐτῶν τῶν πόνων τῶν σκληρῶν.
Τὸν μαῦρον Ἄδην νὰ ἰδῶ ἐπιθυμῶ.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ταλαίπωρε, μεγάλην σου ἡ συμφορὰ.
Ἡ μεγαλοτυχία σου σὲ ἐβλαψεν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἄ! ὦ θεῖα εὐωδία σὲ ἐνόησα
καὶ εἰς τὴν συμφορὰν μου. Ἀνεκούφιδες
τὸ σῶμά μου. Εἶνε ἐδῶ ἡ Ἀρτεμις;

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἐδῶ, φιλάττη εἰς δὲ ἐκ πάντων τῶν θεῶν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Καὶ τὴν κατάστασίν μου βλέπεις, δέσποινα ;

ΑΡΤΕΜΙΣ

Νὰ χύσω δάκρυ δὲν μοὶ ἐπιτρέπεται.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Δὲν ἔχεις πλεον κυνηγὸν καὶ σύντροφον.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Δὲν ἔχω· ἀποθνήσκεις ὅμως προσφιλής.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Οὔτε ἱππέα οὔδ' ἀγαλμάτων φύλακα.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἡ Κύπρις ἢ πανοῦργος ταῦτα ἔπραξεν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ δαίμων μὲ κατέστρεψε.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Σ' ἐμίσησε διὰ τὴν σωφροσύνην σου.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Μία αὐτὴ κατέστρεψεν ἡμᾶς τοὺς τρεῖς.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Τὴν Φαίδραν, σὲ καὶ τρίτον τὸν πατέρα σου.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Λοιπὸν οἰκτεῖρω τώρα τὸν πατέρα μου.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἐξηπατήθη ἐκ τῶν δόλων τῆς θεᾶς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ὦ πάτερ, ἄθλιε καὶ δυστυχέστατε.

ΘΗΣΕΥΣ

Υἱέ μου, νάποθάνω. Διατί νὰ ζῶ ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Σὲ μάλλον κλαίω δι' αὐτὴν τὴν πλάνην σου.

ΘΗΣΕΥΣ

Εἶθε νὰ ἤμην, τέκνον, ἀντὶ σοῦ νεκρός.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἴδου τὰ δῶρα τοῦ πατρὸς σου τὰ πικρά.

ΘΗΣΕΥΣ

Εἶθε ποτὲ νὰ μὴ τὸ ἐξεστόμιζον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Καὶ πάλιν ἡ ὀργή σου θὰ μ' ἐφόνευε.

ΘΗΣΕΥΣ

Διότι, τέκνον, ἡ θεὰ μ' ἐπλάνησε.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Εἶθε ἀραὶ καὶ εἰς τοὺς θεοὺς νὰ ἐπιπτον.

ΑΡΤΕΜΙΣ

Ἑσύχει· οἱ θεοὶ θὰ ἐκδικήσωσι
καὶ εἰς τὸν Ἄδην τὰς πληγὰς τῆς Κύπριδος,
ὡς ἥνοιξεν ἀσπλάγχχνως εἰς τὸ σῶμά σου.

Ἐγὼ τῆς Ἀφροδίτης ἄνδρα φίλτατον
ὑπὲρ τοὺς ἄλλους πάντας θὰ ἐκδικηθῶ.

Θὰ ἀποθάνῃ μὲ τὰ τόξα μου αὐτά.

Εἰς σὲ τιμὰς μεγίστας, ὦ ταλαίπωρε,
θὰ δώσω ἀντὶ τούτων τῶν κακῶν ἐδῶ
εἰς τὴν Τροϊζῆνα· αἱ παρθένοι ἅπασαι
τὴν κόμην των θὰ κόπτουν πρὸ τοῦ γάμου των
κ' εἰς τὸν βωμόν σου θὰ προσφέρουν. Πάντοτε
θὰ σὲ πενθοῦσι καὶ θὰ χύνουν δάκρυα
καὶ ὕμνους θὰ σοὶ ψάλλουν. Ἀλησμόνητος
θὰ εἶν' ὁ ἔρως οὗτος καὶ ἀθάνατος.

Καὶ σύ, Ὀνησεῦ, λάβε εἰς τὰς ἀγκάλας σου
τὸ τέκνον σου· διότι ἄκων ἐπαιδὰς.

Παράδοξον δὲν εἶνε ν' ἀμαρτάνωσιν
οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ὠθοῦσιν οἱ θεοί.

Ἰππόλυτε, δὲν θέλω τὸν πατέρα σου
σύ νὰ μισῇς. Ἡ μοῖρα σὲ κατέστρεψε.

Χαῖρε δὲν εἶνε ὅσιον νὰ βλέπωμεν
νεκρούς. Ἡ ἐκπνοή των εἶνε μιὰρά.

Σὲ βλέπω προσεγγίζοντα τὸν θάνατον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Χαῖρε καὶ σύ, θεὰ ὀλβία Ἀρτεμι.

Πρὸς τὸν πατέρα πλέον δὲν μνησικάκῳ.

Τὰς προσταγὰς σου πάντοτε ἐτήρησα.

Αἰαῖ, τοὺς ὀφθαλμοὺς σκότος ἐκάλυψε.

Πάτερ, ἐλθὲ καὶ στήριξον τὸ σῶμά μου.

ΘΗΣΕΥΣ

ὦ ἡμέ, τί πράττεις, τέκνον μου ; ὁ δύστυχής !

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Τετέλεσται τὰς πύλας βλέπω τῶν νεκρῶν.

ΘΗΣΕΥΣ

Καὶ μὲ ἀφίνεις μιαιρόν, ἀκάθαρτον ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Οὐχί· ἀπὸ τοῦ φόνου σὲ ἐλευθερῶ.

ΘΗΣΕΥΣ

Τί λέγεις ; Μὲ καθαίρεις ἐκ τοῦ αἵματος ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὴν Ἄρτεμιν·

ΘΗΣΕΥΣ

ὦ φίλτατε, πόσον γενναῖος δείκνυσαι !

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Τοιαῦτα τέκνα νάποκτῆσθης εὐχομαι.

ΘΗΣΕΥΣ

ὦ εὐγενῆς καρδιά, ἀγαθὴ ψυχὴ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἀπώλετο. ὦ πάτερ, χαῖρε, χαίρετε.

ΘΗΣΕΥΣ

Τί πράττεις ; Μὴ μ' ἐγκαταλίπης, τέκνον μου.

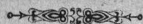
ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Πάτερ, τετέλεσται· μὲ πέπλους κάλυψον
τὸ πρόσωπόν μου. Ἀποθνήσκω. Τάχιστα.

ΘΗΣΕΥΣ

Ἀθῆναι, τῆς Παλλάδος πόλις ἔνδοξος,
ποίου ἀνδρὸς θὰ στερνηθῇτε ! Πάντοτε
θὰ σ' ἐνθυμοῦμαι, Ἀφροδίτη, πάντοτε.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ λύπη αὕτη ἦλθεν ἀπροσδόκητος
ἐπὶ τὴν πόλιν πᾶσαν. Δάκρυα πολλὰ
θὰ ρεύσουν καὶ ἡ φῆμη του θὰ διαρκῇ.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Τὰ ὀλίγα παρεισφρήσαντα τυπογραφικὰ λάθη, μὴ ἀλλοιοῦντα τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, δὲν ἐσημειώθησαν κατὰ τὸ σύνθηρες ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ, διότι ἡ σημείωσις αὐτῶν εἶνε ἄσκοπος.

Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Πωλοῦνται :

ΣΑΙΚΕΣΠΗΡΟΥ—Δράματα μεταφρασθέντα ὑπὸ Δ. Βικέλα		
Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα.....	Δρ.	1.50
᾽Οθέλλος.....	»	1.50
Βασιλεὺς Λήρ.....	»	1.50
Μάκβεθ.....	»	1.50
᾽Αμλέτος.....	»	1.50
Ἐμπορος τῆς Βενετίας.....	»	1.50
ΕΤΣΕΓΑΡΗ ΙΩΣΗΦ—᾽Ο Μέγας Γαλεόςτος δρά-		
μα μεταφρ. ὑπὸ Δ. Βικέλα.....	»	1.—
ΒΛΑΧΟΥ Α.—᾽Υδροπότης σύζυγος.....		
— Σοφοκλέους Οιδίπους Τύραννος καὶ		
Οιδίπους ἐπὶ Κολωνῶ.....	»	2.50
ANNINOY XAP. — Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα κω-		
μωδία.....	»	2.—
ΡΑΓΚΑΒΗ ΚΛ.—Ἡράκλειος, δράμα. Ἐκδοσις		
πολυτελὲς Λευψίας, χρυσόδετος....	»	6.—
— Ἡ Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν δράμα...	»	1.50

ΤΙΜΑΤΑΙ

Ἐν τῷ Ἑσωτερικῷ.....	Δρ.	2.—
Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.....	Φρ.	2.—